

บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในเขตชุมชนชาวประมง
ของจังหวัดชายแดนไทย - กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
ROLES IMPACTS AND RESOLUTION MEASURES CONCERNING TRANSNATIONAL
WORKERS IN FISHING COMMUNITY OF THAI - CAMBODIA BORDERZONE PROVINCE :
A CASE STUDY OF AMPHOE LAEMSING CHANTHABURI PROVINCE

วิทยานิพนธ์

ของ

อศวิน แก้วพิทักษ์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กรกฎาคม 2558

บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในเขตชุมชนชาวประมง
ของจังหวัดชายแดนไทย - กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
ROLES IMPACTS AND RESOLUTION MEASURES CONCERNING TRANSNATIONAL
WORKERS IN FISHING COMMUNITY OF THAI - CAMBODIA BORDERZONE PROVINCE :
A CASE STUDY OF AMPHOE LAEMSING CHANTHABURI PROVINCE

วิทยานิพนธ์

ของ

อัครวิน แก้วพิทักษ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กรกฎาคม 2558

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

เรื่อง

บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมง
ของจังหวัดชายแดนไทย – กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
Roles, Impacts and Resolution Measures Concerning Transnational Workers in Fishing
Community of Thai - Cambodia Borderzone Province : a Case Study of
Amphoe Laem Sing, Chanthaburi Province

อศวิณ แก้วพิทักษ์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานสอบวิทยานิพนธ์

(ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์)

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ดร.นักรบ เลียรอ้า)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ดร.เชษฐณรงค์ อรุณ)

ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ให้นำเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

วันที่ 20 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2554

อัศวิน แก้วพิทักษ์. (2558). **บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในเขต
ชุมชนชาวประมงของจังหวัดชายแดนไทย -กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์
จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ รพ.ม. (การปกครองท้องถิ่น). จันทบุรี : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏรำไพพรรณี.**

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ร.ค. (รัฐศาสตร์)

ประธานกรรมการ

นักรบ เกียรอำ รพ.ค. (รัฐประศาสนศาสตร์)

กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท ผลกระทบ รวมถึงมาตรการในการแก้ไข
ปัญหาแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี วิธีการศึกษาใช้
การวิจัยเชิงบูรณาการ (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยในเชิงคุณภาพเชิง
ประวัติศาสตร์ การวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในอำเภอแหลมสิงห์ที่มีความ
เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติกัมพูชา จำนวน 200 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ
ผลกระทบเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติและวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ
เชิงประวัติศาสตร์ ใช้การสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่
แรงงานข้ามชาติ นายจ้างเรือประมงและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า แรงงาน
ข้ามชาติชาวกัมพูชามีบทบาทต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ ในฐานะที่เป็นหน้าที่
(Function) หนึ่งในระบบการทำประมงที่มีการพัฒนาเชิงทุนนิยม กล่าวคือ ระบบการทำประมง
ก่อนหน้าทุนนิยมนั้น ระบบประมงพื้นบ้านทั้งการผลิตเพื่อยังชีพและการผลิตสินค้าอิสระรายย่อย
มิได้มีความจำเป็นต้องใช้แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา แต่หลังจากที่มีการพัฒนาพลังการผลิตโดย
การใช้เทคโนโลยีการประมงสมัยใหม่และทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบทุนนิยม แรงงานข้ามชาติจึง
เป็นปัจจัยจำเป็นของการทำประมงแหลมสิงห์ สำหรับการเปรียบเทียบผลกระทบเกี่ยวกับแรงงาน
ข้ามชาติระหว่างก่อนและหลังนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พบว่า ด้านเศรษฐกิจ
มีผลกระทบปานกลางไม่แตกต่างกัน ด้านสังคมมีผลกระทบน้อยลง ด้านการเมืองการปกครอง
มีผลกระทบน้อยลงค่อนข้างมากและด้านสาธารณสุขมีผลกระทบน้อยลง มาตรการในการแก้ไข
ปัญหาแรงงานข้ามชาติ พบว่า สามารถนำเสนอเป็นแบบจำลอง (Model) เป็น 2 ระดับ คือ มาตรการ
ระดับแรกเพื่อการแก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้าง ควรใช้การจัดการประมงร่วมกันระหว่างรัฐกับ
ชุมชน และมาตรการลำดับที่สองในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เช่น รัฐควรให้มีการจดทะเบียน
แรงงานข้ามชาติตลอดทั้งปี รัฐควรจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่
เหมาะสม และการจัดตั้งศูนย์ร้องเรียนแรงงานข้ามชาติในชุมชนที่มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่
เป็นต้น

คำสำคัญ : บทบาท ผลกระทบ แรงงานข้ามชาติ

Ussavin Kaewpitak. (2015). **Roles , Impacts and Resolution Measures Concerning Transnational Workers in Fishing Community of Thai - Cambodian Borderzone Province : a Case Study of Amphoe Laemsing , Chanthaburi Province.** Thesis M.PA. (Local Government). Chanthaburi : Rambhai Barni Rajabhat University.

Thesis Advisons

Associate Professor Chaiyon Praditsil Ph.D. (Political Science)	Chairman
Nakrob Tainam D.P.A. (Public Administration)	Member

Abstract

The objectives of this research were to study roles, impacts, and resolution measures concerning transnational workers in fishing community of Amphoe Laemsing, Chanthaburi Province. The used research method was mixed method between survey research and historical qualitative research. The sample of the survey research was 200 people in Amphoe Laemsing who involved in the workers. The research instrument was a questionnaire concerning impacts of transnational workers and the data were analyzed by descriptive statistics. In addition, the oral history method based on the qualitative research through the following key informants : transnational workers, fishing employers, and related entrepreneurs were applied in this research. The findings showed that Cambodian transnational workers in Amphoe Laemsing had a role function as a capitalist in fishing development. It was found that precapitalist fishing system through artisanal fishing both subsistence production and petty commodity product, transnational workers had no necessary function for fishing in Laemsing area. After productive application through modern fishing technology, these workers had necessary function for the new productive relation of capitalist in fishing production. In case of comparison impacts concerning the Cambodian workers, between and after policy implementation of National Council for Peace and Order, it was found that economic impacts had no difference, social, and health impacts were decreased as well as government and political impacts were rarely decreased. Finally, it was found that resolution measures concerning transnational worker problems had two levels. The first level concerning structural measures was fishery co-management between state and community. The second level concerning immediate measures such as all year round registration system of transnational workers, fair fee for the registration, and organization of the grievance center for transnational workers should be resided in the community.

Keyword : Roles, Impacts, Transnational Workers

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ดร.นักรบ เกียรติอ่ำ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.เชษฐัฐรัช อรชุน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ตรวจสอบ แก้ไขและข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ ตรวจสอบแบบสอบถาม ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ในการจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และกลุ่มตัวอย่าง ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณคณาจารย์สอนในโครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้แนวทางซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษาและปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยจะนำไปใช้ประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป ขอขอบพระคุณผู้ให้การสนับสนุนจนทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณบุคลากรที่ให้การอบรมเลี้ยงดูและให้โอกาสในการศึกษา คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูกตเวทิตาแด่บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

อัศวิน แก้วพิทักษ์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
	ขอบเขตของการวิจัย	7
	นิยามศัพท์เฉพาะ	7
	ตัวแบบในการวิเคราะห์	9
	สมมติฐานในการวิจัย	10
2	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
	แนวคิดและทฤษฎี.....	11
	ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	11
	แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ	14
	ทฤษฎีเกี่ยวกับทุนนิยมการประมง	20
	ทฤษฎีเกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่น	25
	ทฤษฎีบูรณาการทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	31
	แนวคิดภูมิภาคนิยม	33
	แนวคิดเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน	39
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
3	วิธีดำเนินการวิจัย	51
	การวิจัยเชิงสำรวจ	51
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	51
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
	การวิเคราะห์ข้อมูล	53

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	(ต่อ)	
	การวิจัยเชิงคุณภาพ	54
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	54
	การตรวจสอบข้อมูล	55
	การวิเคราะห์ข้อมูล	55
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
	บริบททางประวัติศาสตร์ชุมชนแหลมสิงห์	56
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	72
5	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	87
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	87
	การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	87
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	88
6	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	135
	สรุปผลการวิจัย	135
	อภิปรายผล	141
	ข้อเสนอแนะ	142
	บรรณานุกรม	144

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก	149
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	150
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือ	152
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	158
ภาคผนวก ง แนวการสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า	165
ภาคผนวก จ แนวการสัมภาษณ์เจาะลึก	178
ประวัติย่อผู้วิจัย	172

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	51
2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ การศึกษา อาชีพ	88
3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายด้าน (n = 200)....	89
4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้าน เศรษฐกิจในรายเรื่อง (n = 200)	90
5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้าน สังคม ในรายเรื่อง (n = 200)	92
6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้าน การเมืองการปกครองในรายเรื่อง (n = 200)	94
7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลกระทบด้าน สาธารณสุขในรายเรื่อง (n = 200)	96
8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายด้าน (n = 200)..	98
9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้าน เศรษฐกิจในรายเรื่อง (n = 200)	99
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้าน สังคมในรายเรื่อง (n = 200)	100
11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้าน การเมืองการปกครองในรายเรื่อง (n = 200)	102
12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลกระทบด้าน สาธารณสุขในรายเรื่อง (n = 200)	104
13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังนโยบาย (คสช.) จำแนกตาม ผลกระทบรายด้าน (n = 200)	106
14 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านเศรษฐกิจ (n = 200).	107
15 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านสังคม (n = 200)	111
16 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านการเมืองการ ปกครอง (n = 200).....	114
17 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านสาธารณสุข (n = 200)	118

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ตัวอย่างในการวิเคราะห์	9
2 แนวคิดการวิเคราะห์ระบบ	15

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ตัวอย่างในการวิเคราะห์	9
2 แนวคิดการวิเคราะห์ระบบ	15

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

แรงงานประมงเป็นที่ขาดแคลนมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่สมัยที่เริ่มมีการใช้แรงงานข้ามชาติ เนื่องจากก่อนหน้านี้ มีแรงงานไทยจากภาคอีสานลงไปทำงานในอาชีพประมงทางจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย เช่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และสงขลาซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการประมงเป็นอาชีพหลักของจังหวัด โดยเฉพาะคนท้องถิ่นเองก็ไม่อยากทำงานในอาชีพนี้ เนื่องจากงานประมงเป็นงานที่เสี่ยงอันตราย ยากลำบาก สกปรก และทำงานที่ห่างไกลจากครอบครัวหลายวัน ไปอยู่กลางทะเลนาน ๆ แม้ว่าจะงานประมงจะได้รับเงินค่าจ้างและค่าตอบแทนจากการแบ่งเปอร์เซ็นต์ในการหาปลาได้ แต่ก็ยังมีคนไทยทำน้อยอยู่ดี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2532 ที่เกิดพายุเกย์ขึ้นในอ่าวไทย ซึ่งทำให้ลูกเรือประมงทั้งคนไทยและแรงงานข้ามชาติเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก หลังจากนั้นคนไทยที่อพยพมาทำอาชีพประมงก็ได้อพยพกลับและไม่ได้กลับมาทำอาชีพประมงอีกเลย ทำให้แรงงานในอาชีพประมงขาดแคลนอย่างหนัก หลังจากปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา เจ้าของเรือประมงส่วนใหญ่เกือบทุกลำจะใช้แรงงานข้ามชาติเป็นลูกเรือและหลังจากรัฐบาลอนุญาตผ่อนผันให้แรงงานทุกประเภทสามารถทำงานชั่วคราวได้ในประเทศไทย ได้มีแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายในกิจการประมงทะเลมาจดทะเบียนตลอดตั้งแต่เริ่มมีการขึ้นทะเบียนไว้ (สุคนธา จันทบูรปราภากุล. 2551 : 1)

แรงงานข้ามชาติจึงมีบทบาทสำคัญในกิจการทำประมงเป็นอย่างมาก ด้วยสาเหตุที่เดิมกิจการทำประมงขาดแคลนแรงงานอยู่แล้ว และแรงงานไทยก็ไม่ให้ความสนใจกับอาชีพการทำประมง จึงส่งผลให้แรงงานข้ามชาติเข้ามาขายแรงงานแทนที่แรงงานไทย ซึ่งในทางกลับกันเมื่อแรงงานข้ามชาติมีบทบาทในกิจการทำประมง ก็ย่อมมีผลกระทบตามมาที่ก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ มีปัญหาเกิดขึ้นมากหลายเรื่อง เริ่มตั้งแต่การแย่งงานแย่งรายได้ การนำโรคอันตรายหรือโรคร้ายแรงเข้ามาแพร่ระบาด การประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สิน การเกิดอาชญากรรม ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลดังกล่าวต้องลักลอบและหลบซ่อนทั้งในการทำงานและแหล่งอาศัย เจ้าหน้าที่ตำรวจเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงานและเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องไม่สามารถติดตาม ควบคุมดูแลและทราบประวัติความเป็นมาได้และมีอยู่จำนวนมาก ดังนั้น บทบาทและผลกระทบของแรงงานงานข้ามชาติในกิจการทำประมงจะต้องหามาตรการแก้ไขเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อให้แรงงานข้ามชาติสามารถอยู่ร่วมกับคนในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ (ขมนาท รัตนมณี และคณะ. 2547)

จังหวัดจันทบุรีมีอาณาเขตด้านทิศตะวันออกติดต่อกับประเทศกัมพูชาเป็นระยะทางประมาณ 96 กิโลเมตร ในพื้นที่อำเภอสอยดาวและอำเภอโป่งน้ำร้อนมีพื้นที่ติดกับจังหวัดพระตะบองและกรุงไพลินของกัมพูชา แนวพรมแดนส่วนใหญ่เป็นคลองลำห้วยและสันปันน้ำของทิวเขาบรรทัดและหลักเขตจำนวน 17 หลัก การส่งเสริมการค้าชายแดนจากปัจจุบันที่จังหวัดได้เปิดจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าชายแดนกับกัมพูชามีทั้งหมด 5 จุด ได้แก่ 1. จุดผ่อนปรนบ้านฝักกาด อำเภอโป่งน้ำร้อน 2. จุดผ่อนปรนบ้านแหลม ตำบลเทพนิมิต อำเภอโป่งน้ำร้อน 3. จุดผ่อนปรนบ้านบึงชะง่าง ตำบลเทพนิมิต อำเภอโป่งน้ำร้อน 4. จุดผ่อนปรนบ้านซันตารี ตำบลทุ่งขนาน อำเภอสอยดาวและ 5. จุดผ่อนปรนบ้านสวนส้ม ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว ทางจังหวัดเห็นควรให้มีการผลักดันจุดผ่อนปรนบ้านแหลมและบ้านฝักกาด ให้ปรับฐานะเป็นจุดผ่านแดนถาวรเพื่อให้ประชาชนตามแนวชายแดนทั้งสองประเทศ ติดต่อเข้าออกได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายและสามารถอยู่ได้หลายวัน รวมทั้งสามารถส่งออกและนำเข้าสินค้าได้อย่างถูกต้องตามระเบียบกฎหมายและพิธีการศุลกากร (วัชรินทร์ ยงศิริ. 2547 : 78 - 83)

อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เป็นพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล เป็นเมืองท่าค้าขายที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดจันทบุรี ในอดีตเรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่ไม่สามารถเข้าไปถึงตัวเมืองได้ จึงต้องจอดอยู่บริเวณปากแม่น้ำแห่งนี้และใช้เรือขนาดเล็กขนถ่ายสินค้าไปขึ้นที่ท่าแฉลบ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงเสด็จประพาสต้นทางเรือมาถึงจันทบุรี ทรงเสด็จจอดเรือประทับพักที่ปากแม่น้ำแห่งนี้หลายครั้ง สมัยก่อนชาวบ้านในชุมชนมักประกอบอาชีพประมงและใช้เรือแจวกันแทบทุกบ้าน (ชัยสิทธิ์ งามพุ่มเงิน. สัมภาษณ์. 2557)

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2508 เรือแจวถูกยกเลิกใช้และหันมาใช้รถยนต์แทน อาชีพของชาวบ้านโดยทั่วไปคือ การทำประมงเป็นหลัก ในสมัยนั้นจะเป็นการทำประมงแบบชายฝั่งเพื่อยังชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง หาลำบากเพื่อบริโภคเลี้ยงครอบครัวยังไม่ต้องพึ่งพาแรงงานข้ามชาติเพราะเป็นประมงขนาดเล็กที่ไม่ต้องใช้แรงงานมาก ต่อมาได้พัฒนามาเป็นประมงพาณิชย์ที่ต้องมีการจ้างแรงงานจำนวนมากในการออกหาปลา เป็นการทำการเรือประมงเพื่อขายต่างจากเมื่อก่อนที่ทำประมงเพื่อยังชีพแบบพอเพียง (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ตลาดแรงงานท้องถิ่นเกิดขึ้น เมื่อเกิดการจ้างแรงงานประมง กล่าวคือ เทคโนโลยีที่ทันสมัยเริ่มมีการใช้อวนและเรือมีการติดเครื่องยนต์ การใช้แรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอจึงต้องมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่นในละแวกใกล้เคียงอำเภอแหลมสิงห์คืออำเภอท่าใหม่ เช่น แรงงานในตำบลปากน้ำแฉกหนุ ตำบลตะกาดเจ้า เป็นต้น ที่ว่างจากการทำนาและทำอาชีพรับจ้างทั่วไป โดยจ้างมาเป็นแรงงานในการทำประมงจากการชักชวนในกลุ่มเพื่อนบ้านใกล้เคียง ซึ่งในขณะนั้นยังมีอาชีพใดที่น่าสนใจเท่ากับอาชีพรับจ้างเป็นแรงงานประมงที่ทำรายได้ดี เพราะเป็นช่วงแรก ๆ ที่

เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาทำให้เป็นที่น่าสนใจกับกลุ่มคนในท้องถิ่น ทำให้ตลาดแรงงานท้องถิ่นเกิดความตื่นตัวและอยากลองเปลี่ยนอาชีพ จากเดิมที่ว่างจากการทำนาประกอบอาชีพรับจ้างมาเป็นแรงงานประมงแทน (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

ต่อมาด้วยเทคโนโลยีการผลิตของเรือประมงแหลมสิงห์มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น การจ้างแรงงานท้องถิ่นจึงไม่เพียงพอต่อปริมาณงานของเรือประมงและแรงงานในท้องถิ่นส่วนหนึ่งเปลี่ยนอาชีพ ตลาดแรงงานท้องถิ่นจึงหมดไปทำให้ปัจจัยด้านแรงงานประมงมีความขาดแคลน ซึ่งในช่วงที่ประมงกำลังมีความเจริญเติบโตก็เป็นช่วงของอาชีพเลี้ยงเป็ด เจียรนัยพลอย ที่เป็นอาชีพสร้างรายได้ให้กับคนแหลมสิงห์ได้พอสมควร ด้วยเหตุนี้ แรงงานในท้องถิ่นส่วนหนึ่งจึงเลิกรับจ้างเป็นแรงงานประมงหันมาประกอบอาชีพเจียรนัยพลอยและการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งแทน (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

สมาคมประมงแหลมสิงห์ได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2525 โดยมีการแจ้งจดกับทางจังหวัดจันทบุรี ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานงานและเจรจาระหว่างรัฐ นั่นก็คือกรมประมงและประชาชนที่เป็นเจ้าของเรือประมงในพื้นที่อำเภอแหลมสิงห์ โดยจะมีนายและรองนายกสมาคมแหลมสิงห์เป็นผู้ดำเนินงานต่าง ๆ ในเรื่องที่มีความขัดแย้งกันในกลุ่มเรือประมงด้วยกัน เช่น ปัญหาเรือขนาดใหญ่ลากติดอวนเรือขนาดเล็ก ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของเรือขนาดเล็ก (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

ในส่วนของกรณีการกระทำความผิดของเจ้าของเรือประมงอวนลากที่ทำการประมงผิดกฎหมายลากใกล้ชายฝั่ง 3,000 เมตร รวมถึงการต่อใบอาชญาบัตรเรือประมงที่มีปัญหาเมื่อครบกำหนดเวลาจดทะเบียนอาชญาบัตร เจ้าของเรือประมงไม่สามารถต่อใบอนุญาตได้ ส่งผลให้เกิดความผิดตามกฎหมาย กรณีดังกล่าวจะเป็นหน้าที่ของสมาคมประมงแหลมสิงห์เข้ามาเป็นตัวกลางในการเจรจากับเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาการทำประมงและตัวบทกฎหมายที่เคร่งครัดจนเกินไป สมาคมประมงแหลมสิงห์จะมีบทบาทในฐานะที่คอยดูแลสมาชิกในสมาคมให้เกิดความปรองดองของสมาชิกด้วยกันเอง ในการเจรจาไกล่เกลี่ยและความขัดแย้งกับหน่วยงานรัฐ (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

ต่อมาแรงงานประมงในช่วงนั้นจึงเป็นแรงงานไทยจากภาคอีสาน แต่เนื่องด้วยเกิดพายุเกย์ที่เกิดขึ้นในอ่าวไทยในปี พ.ศ. 2532 ทำให้มีลูกเรือประมงเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้แรงงานไทยที่มาจากภาคอีสานได้อพยพกลับถิ่นฐานเป็นผลทำให้แรงงานประมงขาดแคลน ในปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมาได้เริ่มมีแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเข้ามาในเขตชุมชนชาวประมงอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เนื่องด้วยพื้นที่ติดกับชายแดนประเทศกัมพูชาทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาสามารถเข้ามาหางานทำได้โดยง่าย โดยเฉพาะอาชีพประมงทะเลในอำเภอ

แหลมสิงห์ที่เป็นแหล่งชุมชนทำประมงที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดจันทบุรีและเนื่องด้วยกิจการเรือประมงที่ประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน เป็นผลทำให้แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาเข้ามาทำงานในอาชีพประมงเป็นส่วนใหญ่ (วิรัช ลิ่นทอง, สัมภาษณ์, 2557)

กฎหมายที่เกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากในปัจจุบันคนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรไทยมีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองปี พ.ศ. 2493 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้วและมีบทบัญญัติต่าง ๆ ที่ไม่ทันสมัยและไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเสียใหม่ ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงของประเทศและเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น (พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522, 2522)

บทบาทกลไกรัฐราชการตั้งแต่ได้มีกฎหมายพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เป็นกลไกในการให้แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย แต่กลไกของรัฐที่ผ่านมาได้สร้างปัญหาทำให้มีแรงงานผิดกฎหมาย ไม่สามารถควบคุมและจัดระบบแรงงานข้ามชาติได้ ส่งผลให้มีแรงงานเถื่อนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการหลบหนีและลักลอบเข้ามาตามแนวชายแดนของจังหวัดจันทบุรี มาขายแรงงานประมงและเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ตำรวจนำเอาเปรียบในการเรียกเก็บค่าส่งจากแรงงานเถื่อนและเจ้าของเรือประมงที่ใช้แรงงานเถื่อนในการทำงาน (วิรัช ลิ่นทอง, สัมภาษณ์, 2557)

ต่อมาสหรัฐอเมริกาได้ลดอันดับประเทศไทย จากรายงานประจำปี พ.ศ. 2557 เรื่องสถานการณ์การค้ามนุษย์ เป็นรายงานที่กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาจัดทำขึ้นเป็นประจำทุกปี ตามกฎหมายว่าด้วยการปกป้องเหยื่อการค้า เพื่อรายงานต่อรัฐสภาสหรัฐอเมริกา โดยเปรียบเทียบสถานการณ์การค้ามนุษย์ของทั่วโลกกับมาตรฐานของสหรัฐ ฯ และจัดลำดับประเทศต่าง ๆ ออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ดีที่สุด คือ Tier 1 หมายถึง ประเทศที่ดำเนินการสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ในการป้องกันและบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ ระดับถัดมาคือ Tier 2 หมายถึง ประเทศที่มีการดำเนินการยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกาแต่ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะแก้ไขปัญหา ระดับถัดมาคือ Tier 2 Watch List หมายถึง ประเทศที่มีรายงานเหยื่อการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้นหรือไม่มีหลักฐานชัดเจนว่ารัฐบาลได้พยายามต่อต้านการค้ามนุษย์และระดับต่ำสุด คือ ระดับ Tier 3 หมายถึงประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายสหรัฐอเมริกา และไม่มี ความพยายามแก้ไข ปัญหา (ประชาไท, ออนไลน์, 2557)

ประเทศไทยถูกลดอันดับจากบัญชีกลุ่มที่ 2 คือต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List) ลงมาอยู่ในบัญชีกลุ่มที่ 3 (Tier 3) ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีสถานการณ์ด้านนุษย์ระดับเลวร้ายที่สุดเทียบเท่าเกาหลีเหนือ อิหร่าน มาเลเซีย รัสเซีย ซิมบับเว โดยอเมริการะบุว่าไทยเป็นต้นทาง ปลายทาง ผ่านการค้ามนุษย์ ค่าประเวณี บังคับใช้แรงงาน โดยเฉพาะภาคประมง ละเมิดแรงงานข้ามชาติ ซึ่งทางการไทยยังพยายามไม่พอในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว (ประชาไท, ออนไลน์, 2557)

ต่อมาในช่วงที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เข้ามาบริหารประเทศ มีนโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่การจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติในประเทศ และการสร้างมาตรฐานในการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล รวมทั้งเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประกอบการและนายจ้าง ซึ่งประกอบกิจการบางประเภทที่มีความจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานข้ามชาติเป็นอย่างมาก และเพื่อจัดการบังคับใช้แรงงานหรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากแรงงานข้ามชาติ ทั้งนี้จึงออกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 70 สั่งมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ เรื่อง มาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ซึ่งเจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์ได้ให้ความร่วมมือกับทางราชการ นำแรงงานข้ามชาติกัมพูชาจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

ปัจจุบันได้มีแรงงานข้ามชาติได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนชาวประมงอำเภอแหลมสิงห์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ ตำบลเกาะเปริดและตำบลบางกะไชย ซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกับคนในชุมชนท้องถิ่น นอกจากแรงงานข้ามชาติเหล่านี้จะมีบทบาทในกิจการเรือประมงก็ตาม แต่ก็มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นการทำประมงด้วยเช่นกัน การศึกษาบทบาทและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้แรงงานประมงข้ามชาติ และมาตรการป้องกันและแก้ไข จึงน่าจะเกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยโดยรวมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากจะเป็นการสะท้อนถึงปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชุมชนชาวประมงในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรีจากจุดเล็ก ไปสู่ภาพรวมทั้งประเทศในเขตชุมชนชาวประมงในจังหวัดต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาแรงงานข้ามชาติที่ส่งผลโดยตรงต่อประชาชนในพื้นที่

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาถึงบทบาทและผลกระทบอันเกิดจากแรงงานข้ามชาติในเขตชุมชนชาวประมงว่า แรงงานข้ามชาติกัมพูชาได้มีบทบาทอะไรต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรีและผลกระทบของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ได้สร้างผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ เช่น รายได้ผู้ประกอบการร้านค้า ด้านสังคม เช่น การเกิดชุมชนแออัด ด้านการเมืองการปกครอง เช่น นโยบายแรงงานต่างด้าวและด้านสาธารณสุข เช่น การเกิดโรค

ระบาคับสถานที่อื่น ๆ ที่มีแรงงานข้ามชาติ เหมือนกันกับในงานวิจัยของ ชันยพร พันอารีย์ และรุ่งเกียรติ สนแจ้ง หรือไม่

ดังนั้น มาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในการก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 จะมีการหลังไหลด้านแรงงาน มีการเปิดพรมแดนอย่างเสรี ซึ่งมีเงื่อนไขใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ควรมีมาตรการอย่างไรในการรับมือกับแรงงานข้ามชาติในเขตชุมชนชาวประมง ผู้วิจัยจึงต้องทำการศึกษาเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรีว่าได้เข้ามามีบทบาทหรือสร้างผลกระทบในด้านใดมากกว่ากัน สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาเพื่อจะได้มีมาตรการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยใช้พื้นที่ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรีเป็นกรณีศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษายบทบาทของแรงงานข้ามชาติที่มีต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองและสาธารณสุข ของแรงงานข้ามชาติที่มีต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางเพื่อเป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ในกระแสการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ประโยชน์ของการวิจัย

คาดว่าผลการวิจัยจะทำให้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนนโยบายรับรู้ถึงปัญหาและมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ และคาดว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ประชาชนและแรงงานข้ามชาติ สามารถมีวิถีชีวิตในการอยู่ร่วมกันได้ ในเขตชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ในเขตชุมชนชาวประมงแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี รวม 3 ตำบลที่มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่ในพื้นที่ ได้แก่ ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ ตำบลเกาะเปริดและตำบลบางกะไชย

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ในการศึกษานี้ ได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง จำนวน 200 คน ได้แก่ ชาวประมง ผู้ประกอบการค้าขาย ผู้รับจ้างทั่วไป แม่บ้านและผู้รับราชการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ (Operation Definition) ที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. **แรงงานข้ามชาติ** หมายถึง แรงงานที่มีการเคลื่อนย้ายในกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีสภาพของการมีพรมแดนที่แน่นอนในระบบรัฐชาติเริ่มเลื่อมถอยลง ทำให้การแบ่งแยกระหว่างแรงงานข้ามชาติกับแรงงานต่างด้าว อาจจะไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ เพราะเป็นแรงงานในกระแสโลกาภิวัตน์
2. **แรงงานต่างด้าว** หมายถึง ผู้ใช้แรงงานที่ไม่มีสัญชาติไทย แต่ประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองอยู่ในประเทศไทย
3. **แรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย** หมายถึง ผู้ใช้แรงงานที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่นายจ้างพาไปขึ้นทะเบียนให้เป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย
4. **แรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย** หมายถึง ผู้ใช้แรงงานที่ไม่มีสัญชาติไทยที่หลบหนีเข้ามาทำงานโดยไม่ได้ขึ้นทะเบียนอนุญาตให้เป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย
5. **การประมงเพื่อยังชีพ (Subsistence Production)** หมายถึง เป็นการประมงก่อนทุนนิยม ซึ่งปรากฏให้เห็นเด่นชัด คือ ประมงพื้นบ้าน (Artisanal Fishing) เป็นการประมงเพื่อเอาไว้กินเป็นหลักโดยใช้เรือประมงขนาดเล็ก โดยทั่วไปใช้เรือขนาดเล็ก

6. การประมงแบบผู้ผลิตสินค้ารายย่อย (Petty Commodity Production) หมายถึง เป็นการทำการประมงที่เรียกว่า ประมงพาณิชย์ (Commercial Fishing) เป็นการผลิตเพื่อขาย ไม่ใช่การประมงเพื่อยังชีพ

7. การประมงแบบในระบบอุตสาหกรรมทุนนิยม (Industrial Capitalism) หมายถึง พัฒนาการของการประมงในรูปแบบทุนนิยมประมงจะมีลักษณะที่เรียกว่า ประมงอุตสาหกรรม (Industrial Fishing) เป็นการจับปลาสำหรับการส่งโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร และหมายความครอบคลุมถึงการจับปลาที่ใช้ทุนและเทคโนโลยีสูง มีศักยภาพในการจับปลาครั้งละมาก ๆ

8. ประมงพื้นบ้าน (Artisanal Fishing) หมายถึง การประมงเพื่อยังชีพหรือประมงขนาดเล็ก โดยทั่วไปใช้เรือขนาดเล็ก เช่น เรือพื้นบ้าน ปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่จะติดเครื่องยนต์เข้าไปด้วย เครื่องมือจับปลาที่ใช้แหหรือเบ็ดง่าย ๆ ชาวประมงพื้นบ้านเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของการประมงในประเทศโลกที่สาม เป็นการประมงเพื่อยังชีพหาอาหาร สร้างรายได้และก่อให้เกิดการสร้างงานในท้องถิ่น

9. ประมงพาณิชย์ (Commercial Fishing) หมายถึง ไม่ใช่การประมงเพื่อยังชีพ ส่วนใหญ่ธุรกิจประมงแบบนี้จะผูกพันกับกองเรือประมงที่จับปลา โดยใช้วนลาก เบ็ดราวทะเลลึก หรืออวนลอย โดยทั่วไปเจ้าของเรือจะเป็นผู้ดำเนินการเอง และปลาที่ได้ก็จะขายทั้งในท้องถิ่นหรือตลาดในภูมิภาค

10. ประมงอุตสาหกรรม (Industrial Fishing) หมายถึง การจับปลาสำหรับการส่งโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร และหมายความครอบคลุมถึงการจับปลาที่ใช้ทุนและเทคโนโลยีสูง มีศักยภาพในการจับปลาครั้งละมาก ๆ

11. ประมงชายฝั่ง (Inshore Fishing) หมายถึง การจับปลาในเขตน้ำตื้นระยะใกล้ฝั่ง

12. ประมงน้ำลึก (Offshore Fishing) หมายถึง การจับปลาในระยะห่างจากฝั่งแต่ไม่เกินระยะ 200 ไมล์จากชายฝั่ง ส่วนใหญ่ยังอยู่ในเขตภูมิภาคเดียวกัน

13. ประมงสากล (Distant Water Fishing) หมายถึง การจับปลาในมหาสมุทรไกล ๆ เป็นพันไมล์จากท่าเรือของประเทศนั้น ๆ

14. อวนลอย (Driftnetting) หมายถึง เครื่องมือจับปลาผิวน้ำใช้ตาข่ายหรืออวนขนาดยาวผูกทุ่นลอยเอาไว้ และปล่อยให้ปลาวายเข้ามาติดอวนเอง

15. อวนล้อม (Seine) หมายถึง อวนชนิดหนึ่งมีทุ่นลอย เวลาจับปลาใช้เรือลากล้อมฝูงปลาแล้วกว้านขึ้นโดยกันอวน สามารถรวบให้สอปลงได้และยังแยกย่อยได้อีกหลายชนิด

16. อวนลาก (Trawling) หมายถึง อวนจับปลาน้ำลึก โดยใช้เรือ 1 - 2 ลำ ลากอวนที่มีลักษณะปากอวนกว้าง ตัวท่อนอวนยาว มีตัวถ่วงให้ปากอวนด้านล่างจมถึงพื้นทะเล เวลาจับปลาจะลากไปตามพื้นท้องทะเล หรือระหว่างผิวน้ำกับพื้นทะเล

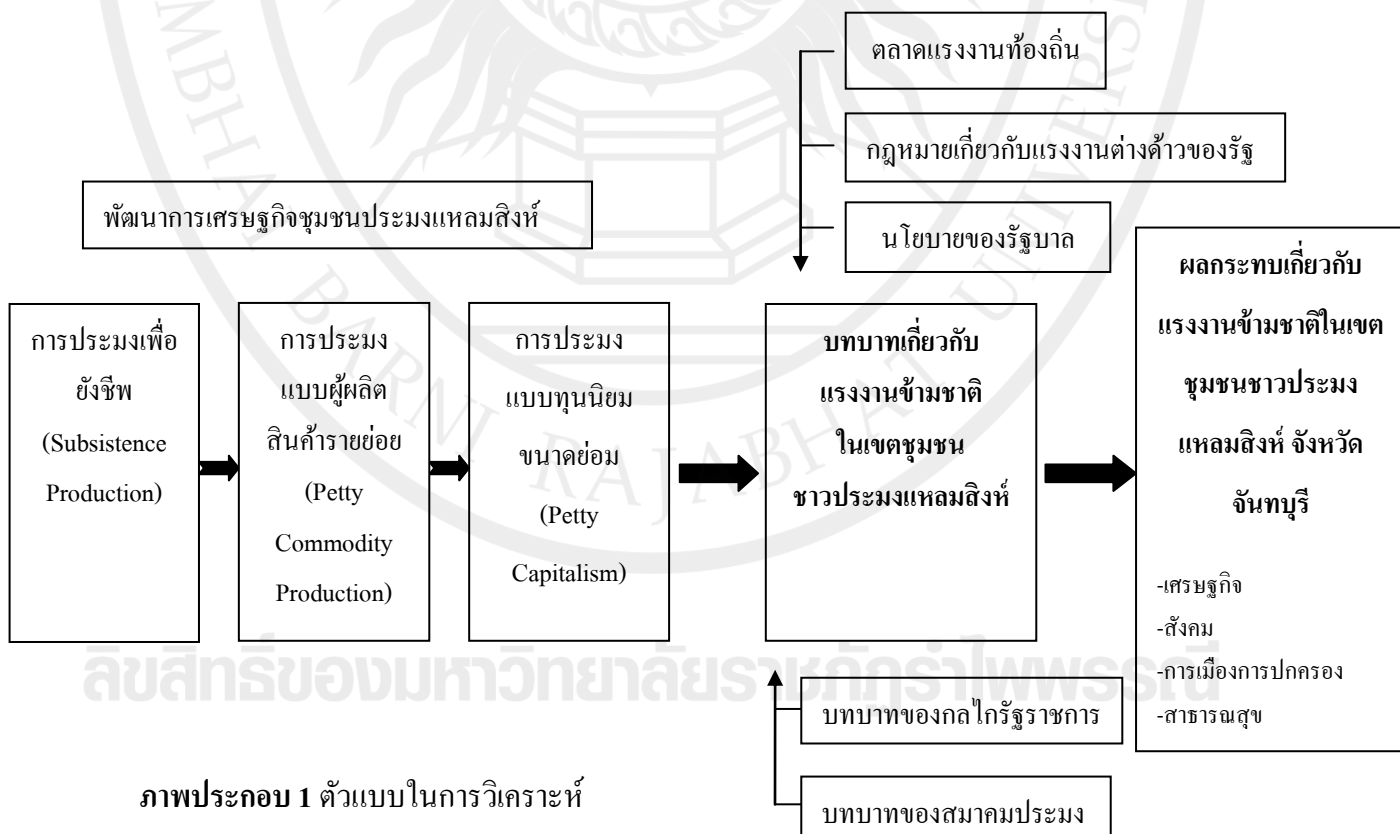
17. อวนรูด (Dragging) หมายถึง อวนที่มีลักษณะคล้ายอวนลาก แต่ใช้ดันไปข้างหน้า แทนการลาก นิยมมากในอเมริกาเหนือ

18. บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ที่มีต่อพัฒนาการทุนนิยมประมง ในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

19. ผลกระทบ หมายถึง ผลที่ได้รับทั้งเชิงบวกและเชิงลบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข และด้านความมั่นคง หรือเกิดจากการที่แรงงานข้ามชาติกัมพูชา ลักลอบเข้ามาทำงานในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

ตัวแบบในการวิเคราะห์

จากการสำรวจองค์ความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถกำหนดตัวแบบในการวิเคราะห์บทบาทเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนประมงรวมถึงผลกระทบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ภาพประกอบ 1 ตัวแบบในการวิเคราะห์

จากตัวแบบในการวิเคราะห์ที่สามารถกำหนดปัจจัย ที่มีผลต่อบทบาทของแรงงานข้ามชาติ กัมพูชาออกมาเป็น 3 กลุ่มหลัก ๆ คือ

1. บทบาทของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเป็นผลมาจากพัฒนาการทุนนิยม ในการทำ ประมงที่อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี กล่าวคือ บทบาทแรงงานข้ามชาติดังกล่าว เป็นผลมาจาก การคลี่คลายของพัฒนาการเศรษฐกิจ ชุมชนประมงแหลมสิงห์ จากการประมงเพื่อยังชีพไปสู่การ ประมงแบบผู้ผลิตสินค้ารายย่อย และการประมงทุนนิยมขนาดย่อม ดังนั้น ในปัจจุบันแรงงานข้าม ชาติกัมพูชา จึงมีบทบาทที่จำเป็นต่อการทำประมงแหลมสิงห์ นอกจากนี้บทบาทแรงงานข้ามชาติ ดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในเชิงบวก และเชิงลบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการ ปกครองและสาธารณสุข

2. บทบาทแรงงานข้ามชาติเป็นผลมาจากบทบาทกลไกรัฐราชการ และบทบาทของ สมาคมประมง เนื่องจากกลไกรัฐราชการมีผลต่อฐานะของแรงงานข้ามชาติ ว่าเป็นแรงงานถูก กฎหมายหรือผิดกฎหมาย ส่วนบทบาทของสมาคมประมงมีผลโดยตรงต่อรายได้จากค่าจ้างของ แรงงานข้ามชาติ

3. บทบาทแรงงานข้ามชาติเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านตลาดแรงงานท้องถิ่น กฎหมาย เกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติของรัฐและนโยบายรัฐบาล

สมมติฐานในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดสมมติฐานไว้ ดังนี้

1. บทบาทของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา เป็นผลมาจากพัฒนาการของทุนนิยมในการทำ ประมงที่อำเภอแหลมสิงห์

2. การใช้แรงงานข้ามชาติในการประมงแหลมสิงห์มีผลกระทบทั้งในเชิงบวก ได้แก่ การทดแทนแรงงาน ที่ขาดแคลนในระบบทุนนิยม และในเชิงลบ ได้แก่ ส่งผลให้เกิดปัญหาการค้ำ มนุษย์ในการจ้างแรงงานข้ามชาติ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎี
 - 1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ
 - 1.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับทุนนิยมการประมง
 - 1.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่น
 - 1.5 ทฤษฎีบูรณาการทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
 - 1.6 แนวคิดภูมิภาคนิยม
 - 1.7 แนวคิดเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

องค์ความรู้ทางด้านแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้

ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท (Role Theory)

บทบาท (Role) ได้แก่ ส่วนที่เคลื่อนไหว (Dynamic) ของสถานภาพ โดยทั่วไปสมาชิกของสังคมมักแสดงบทบาทตามสถานภาพของแต่ละคนในสังคมที่ตนสังกัดอยู่เสมอ

จัสตัน อาร์ แลนดิส (Judson R. Landis. 1971 : 39) ได้ให้คำนิยามของบทบาทว่า หมายถึงพฤติกรรมหรือการประพฤติของคนที่เป็นสถานภาพพิเศษนั้นหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หมายถึงการประพฤติปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท หมายถึง ข้อกำหนดแห่งพฤติกรรมระหว่างบุคคลซึ่งผูกพันกับบุคคลประเภทต่างๆ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวบางประการ ดังกล่าวคือ สถานภาพ (Status) หรือ ตำแหน่ง (Position) ทฤษฎีบทบาทได้ใช้ สถานภาพหรือตำแหน่ง เพื่อหมายถึงส่วนองค์ประกอบต่าง ๆ ของกลุ่มทางสังคมที่ได้รับการจัดระเบียบแล้ว

จากแนวคิดทฤษฎีบทบาทนั้นนักทฤษฎีบทบาทมีสมมุติฐาน (Assumption) ร่วมกันอยู่สองประการ คือ ประการแรก บทบาท เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ในกระบวนการปฏิสังสรรค์ทางสังคม ประการที่สอง ในการปฏิสังสรรค์กับคนอื่น บุคคลต้องพิจารณาตนเองและคนอื่น ๆ ว่าเจ้าของสถานภาพบางชนิดและเขาได้ใช้ สิ่งที่เขาได้เรียนรู้จะเป็น ความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งผูกพัน

กับสถานภาพนั้น ๆ เป็นเครื่องแนะแนวทางการกระทำของเขา แนวความคิดทางบทบาทแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. แนวโครงสร้างนิยมมุ่งสนใจเนื้อหาโครงสร้างและหน้าที่ ของสถานภาพสังคมการจัดระเบียบและผลของบทบาทต่าง ๆ ต่อระบบ กล่าวคือ บทบาทจะถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ในสังคมถูกคาดหวังไว้ว่าบุคคลในสถานภาพใดควรมีสถานภาพใด ควรมีบทบาทอย่างไรเมื่อบุคคลเข้าดำรงสถานภาพต่าง ๆ ตามที่คิดว่าเป็นแบบนิยมนิยามที่กำหนดไว้ให้มีบทบาทพฤติกรรมนั้น ๆ

2. แนวปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม ให้ความสำคัญกับกระบวนการซึ่งบุคคลจะทำความเข้าใจได้ว่า บุคคลอื่นให้ความสำคัญ ความคาดหวังกับตนเองอย่างไร ในการที่จะมีบทบาทในสังคมอันจะเกิดขึ้นจากที่บุคคลมีปฏิสังสรรค์ทางสังคมต่อกัน

สังคมมนุษย์ประกอบด้วยกลุ่มคนจำนวนมาก ที่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ซึ่งกันและกัน ในขณะที่เดียวกันมนุษย์แต่ละคนก็มีความต้องการของตนเอง ซึ่งถ้าปล่อยให้ไปไปตามความต้องการ โดยไม่ความควบคุมแล้วย่อมก่อให้เกิดอันตรายต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ สังคมจึงจำเป็นต้องจัดระเบียบด้วยการวางแบบพฤติกรรมให้มนุษย์ในสังคมปฏิบัติตาม ซึ่งก็คือการกำหนดบทบาทให้กับบุคคลในสังคมนั่นเอง การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาด้านสังคมศาสตร์

เครชและคณะ (Krech and et al. 1962 : 338) ได้ให้ความหมายว่า บทบาท คือแบบแผนของความ需求和เป้าหมาย ความเชื่อ ความรู้สึก ทักษะคติ ค่านิยมและการกระทำที่สมาชิกของชุมชนคาดหวังว่าควรจะเป็นไปตามลักษณะชนิดของตำแหน่งที่มีอยู่

ซีคอร์ดและแบคแมน (Secord and Backman. 1964 : 454) ได้ให้ความหมายว่า บทบาท คือ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวังของบุคคลสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่ง คือ ผู้ดำรงตำแหน่ง อีกฝ่ายหนึ่ง คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น

ฮาร์กเฮริสท์และนีวการ์เดน (Harvighurst and Neugarten. 1969 : 36) ได้ขยายความว่า บทบาทนอกจากจะหมายถึงแบบแผนพฤติกรรมที่เหมือนกัน ของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งเดียวกัน หรืออยู่ในสังคมเดียวกันแล้ว ยังหมายรวมถึงแบบพฤติกรรมที่ผูกพันหรือขึ้นอยู่กับความคาดหวังของสมาชิกอื่น ๆ ในสังคมด้วย

ทิลโย (Tilly 1956 : 283) ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง ความมุ่งหวังที่บุคคลอื่นคาดหวังว่าบุคคลในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งควรกระทำหรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

อุทัย หิรัญโต (2519 : 250) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การแสดงออกหรือการกระทำหน้าที่ของบุคคล ซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขากระทำภายในสถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยถือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน

จากทัศนะเกี่ยวกับความหมายของบทบาทที่นักวิชาการได้กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปความหมายของบทบาทโดยแยกพิจารณาได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การพิจารณาความหมายของบทบาทตามสถานภาพของผู้สวมบทบาท ซึ่งแบ่งออกเป็น

1.1 บทบาทที่เกิดขึ้นตามสถานภาพโดยกำเนิดหรือสถานภาพที่ถูกกำหนดให้พื้นฐานที่สังคมส่วนใหญ่ยึดเป็นหลักสำหรับสถานภาพประเภทนี้ ได้แก่ เพศ อายุ ชาติกำเนิด และผิว ตัวอย่างเช่น สังคมไทยนั้น บทบาทของเด็กต้องเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ บทบาทของผู้หญิงต้องทำอาหาร ดูแลบ้าน เป็นต้น

1.2 บทบาทที่เกิดขึ้นตามสถานภาพที่ได้มาโดยการแต่งตั้ง หรือโดยความสามารถเป็นสถานภาพที่บุคคลได้รับภายหลัง อันได้แก่ สถานภาพทางการศึกษา สถานภาพทางอาชีพ สถานภาพทางการสมรส สถานภาพความเป็นบิดามารดา สถานภาพทางการเมือง ตัวอย่างเช่น บทบาทของบุคคลภายหลังการสมรส คือ บทบาทของการเป็นสามีภรรยาและอาจจะตามด้วย บทบาทของความเป็นบิดามารดา เป็นต้น

การเรียนรู้บทบาทตามสถานภาพดังกล่าว ทำได้โดยการสังเกตจากผู้ที่สวมบทบาทในสถานภาพนั้นมาก่อน หรืออาจเป็นข้อกำหนดทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่คนในสังคมนั้นปฏิบัติสืบทอดกันมา อย่างไรก็ตามบทบาทเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงไปเมื่อสภาพของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป

2. การพิจารณาบทบาทตามลักษณะของการแสดงบทบาท หมายความว่า ในระบบสังคมบุคคลต่างสังเกตบทบาทซึ่งกันและกัน และจะกำหนดหน้าที่ให้กับตนเองว่าจะแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมอย่างไร ในขณะที่เดียวกันก็คาดหวังว่าบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งอื่น ๆ ควรแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมเช่นไรด้วย ซึ่งการพิจารณาบทบาทในลักษณะนี้อาจแบ่งได้เป็น

2.1 บทบาทที่คาดหวัง (Role Expectation) ความคาดหวังนี้ย่อมแตกต่างกันไปเพราะคนเราต่างมีความคิดความต้องการต่างกัน ในระบบสังคมทุกชนิดพฤติกรรมทางสังคมของบุคคลได้รับอิทธิพลมาจากความคาดหวังของบุคคลประการหนึ่งกับความต้องการส่วนตัวของตนเองอีกประการหนึ่ง ซึ่งความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับ Secord and Backman (1964 : 456) ที่กล่าวว่า บทบาทที่คาดหวัง คือ การคาดหวังที่เกี่ยวกับบทบาทประเภทต่าง ๆ ซึ่งแต่ละคนจะคาดหวังบทบาทแตกต่างกันไป

กล่าวโดยสรุป บทบาทที่คาดหวัง คือ บทบาทของบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งใด ตำแหน่งหนึ่งในสังคม ถูกคาดหวังให้ปฏิบัติตามความประสงค์ของคนส่วนใหญ่ในสังคม

2.2 บทบาทที่ปฏิบัติจริง Gardon (1963 : 357) ให้คำนิยามว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึงพฤติกรรมที่แต่ละบุคคลกระทำจริง ๆ ในการตอบสนองข้อกำหนดต่าง ๆ ในตำแหน่งที่เขา กำลังครอบครองอยู่ โดยปกติจะมีช่องว่างที่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือแบบแผนใน บทบาทที่ปฏิบัติจริง อธิบายถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริงว่าจะต้องประกอบด้วย

2.2.1 การรู้จักตนเอง

2.2.2 พฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ ซึ่งเหมาะกับการส่งเสริมฐานะของตนเอง

2.2.3 ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ซึ่งใช้เป็นแบบอย่างเพื่อให้การกระทำเฉพาะอย่างเป็นไปได้ในแนวทางที่ต้องการ

2.2.4 การประเมินผลการกระทำตามบทบาทด้วยตนเองและ โดยบุคคลอื่น

กล่าวโดยสรุป บทบาทที่ปฏิบัติจริง คือ พฤติกรรมที่บุคคลในตำแหน่งนั้นกระทำ

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของผลกระทบไว้หลายหลาย แตกต่างกันไป ดังนี้
อนันต์ เกตุวงศ์ (2541) ได้ให้ความหมายของผลกระทบว่า หมายถึง ผลที่ตามมาจาก ผลงาน หรือผลผลิตหรือผลประโยชน์ในระดับปฐม (Primary Effects) ของแผนหรือโครงการ ผลกระทบอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมีใช้กลุ่มเป้าหมายทั้งในปัจจุบันและอนาคต และได้ให้ความหมายผลกระทบอีกว่า เป็นผลของการเปลี่ยนแปลงระดับปฐมเป็นผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของแผนและโครงการและผลอันนี้จะมี ส่วนทำให้เกิดผลกระทบต่อไปได้อีกระดับหนึ่งหรือหลายระดับเป็นกรณี ๆ ไป

ประสิทธิ์ ตงยิ่งเจริญ (2542) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบไว้ว่า คำว่าผลกระทบ (Impact) ที่กล่าวถึงนั้น โดยทั่วไปจะหมายถึงผลของการดำเนินกิจกรรมของมนุษย์ที่มี ต่อการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อม โดยผลกระทบดังกล่าวอาจจำแนกออกตามประเภท ขนาด และระยะเวลา ได้ดังนี้ ประเภทของผลกระทบได้แก่ การสูญเสียทางเศรษฐกิจ ความสูญเสียบริการทางสังคมและความสูญเสียเกี่ยวกับวิถีดำเนินชีวิต ขนาดของผลกระทบจะมีตั้งแต่ระดับที่น้อยถึงมาก และระยะเวลาของผลกระทบก็มีทั้งระยะสั้นและระยะยาว

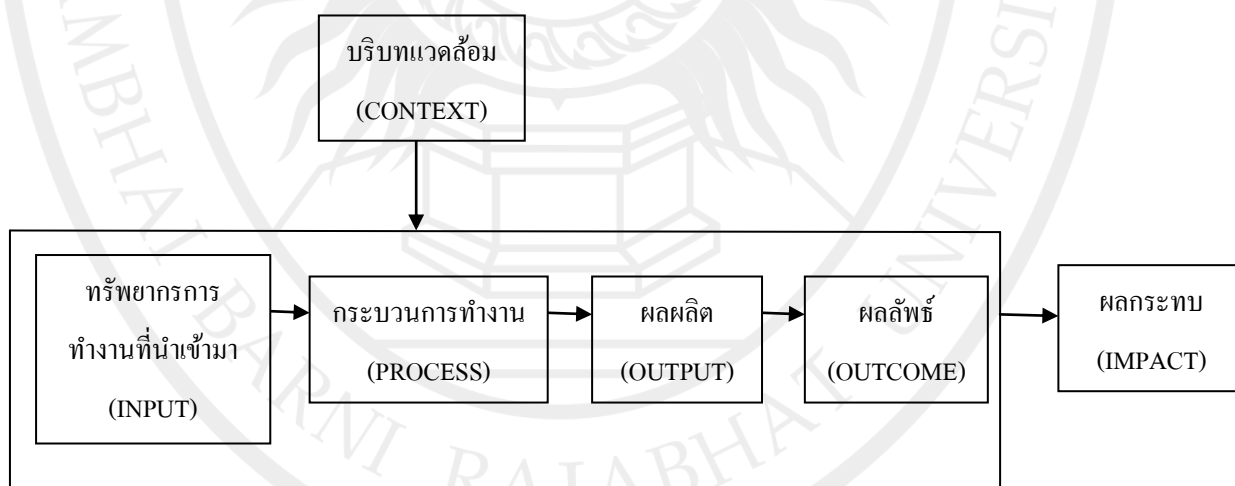
เสถียร เหลืองอร่าม (2527) กล่าวว่าผลกระทบ หมายถึง ผลประโยชน์และหรือผลเสียหายอันเกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใด เรื่องหนึ่งโดยตรง

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2546) กล่าวว่า ผลกระทบ คือ ชุดผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเลือกทางเลือกเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ ผลกระทบของแต่ละทางเลือกอาจจะเป็นได้ทั้งผลกระทบในทางบวกและผลกระทบในทางลบ

Bryant and White (1982) ผลกระทบ หมายถึง ผลทั้งหมดของนโยบายที่มีขึ้นในสภาพแห่งความเป็นจริงในโลก อันได้แก่ ผลกระทบที่มีต่อสถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ค่าใช้จ่ายทางตรงที่ใช้สำหรับทรัพยากรของโครงการ ค่าใช้จ่ายทางอ้อมต่าง ๆ รวมทั้งค่าเสียโอกาสด้วย

จากความหมายของผลกระทบที่กล่าวมาข้างต้น สามารถแบ่งความหมายผลกระทบออกเป็น 2 ความหมายใหญ่ ๆ คือ ในความหมายที่กว้างผลกระทบ หมายถึง ผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม โครงการ แผนงานหรือนโยบาย ส่วนความหมายที่แคบ ผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมภายนอกกระบวนการบริหารจัดการของกิจกรรม โครงการ แผนงานหรือนโยบาย

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะใช้ผลกระทบในความหมายแคบดังกล่าวข้างต้น ถ้าพิจารณาความหมายผลกระทบ ในความหมายที่แคบให้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดการวิเคราะห์ระบบ (System Analyze) มาช่วยนิยามความหมาย ดังปรากฏในภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบ 2 แนวคิดการวิเคราะห์ระบบ

จากภาพจะเห็นได้ว่าการดำเนินกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของนโยบาย แผนงานหรือโครงการนั้นจะก่อให้เกิดผลงาน (Result) ใน 3 รูปแบบคือ

1. ระดับผลผลิต (Output) เป็นผลงานที่เกิดขึ้นโดยตรงมาจากการดำเนินกิจกรรม เช่น ในการประเมินผลเป็นการวิเคราะห์การบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่าการประเมินประสิทธิผล
2. ระดับผลลัพธ์ (Outcome) ที่ตามมาเป็นผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องหลังจากการเกิดผลผลิต
3. ระดับผลกระทบ (Impact) เป็นผลที่เกิดขึ้นในบริบทหรือสภาพแวดล้อมที่ต่อเนื่องหลังจากการเกิดผลลัพธ์

แสวง รัตนมงคลมาส (2543) ได้แบ่งผลกระทบได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. การแบ่งผลกระทบตามแง่มุมเนื้อหา (Content of Impact) อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านการบริหาร ด้านสิ่งแวดล้อมและกายภาพ เช่น ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายสร้างเขื่อนทำให้คนเป็นโรคพยาธิ ซึ่งไม่เคยเป็นมาก่อนมากขึ้น หรือผลกระทบจากการดำเนินนโยบายโครงการ คอก ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านและทหารมากขึ้น หรือผลกระทบจากโครงการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติบนบกตัดผ่านพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงการย้ายที่อยู่เปลี่ยนแปลงวิธีการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนมากขึ้น
2. การแบ่งผลกระทบตามแง่มุมของความเป็นจริงที่เกิดขึ้น (Reality) เราอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือผลกระทบในเชิงภาวะวิสัย (Objective Impact) ซึ่งได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยที่ไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของคน เช่น การดำเนินนโยบายคุมกำเนิดจะทำให้สัดส่วนของผู้สูงอายุสูงขึ้นไม่ว่าใครจะรับรู้หรือไม่ เช่นนี้ก็จะเกิดขึ้นประเภทหนึ่งคือ ผลกระทบเชิงอัตวิสัย (Subjective Impact) ได้แก่ผลกระทบที่เกิดขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของคน เช่น การดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของโสเภณี ทำให้คนไทยเป็นอันมากรู้สึกอับอายต่างชาติ
3. การแบ่งตามแง่มุมของทิศทางที่กระทบ (Direction of Impact) อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบโดยตรง (Direction Impact) และผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)
4. การแบ่งตามแง่มุมของคุณค่าของผลกระทบ (Value of Impact) อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบในเชิงบวก (Positive Impact) หมายถึง ผลกระทบที่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและผลกระทบในเชิงลบ (Negative Impact) ได้แก่ ผลกระทบที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนา
5. การแบ่งผลกระทบตามช่วงเวลา (Time of Impact) ที่เกิดขึ้นจะสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ผลกระทบในระยะสั้น (Short Run Impact) ส่วนอีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคต (Future Run Impact) หรือผลกระทบในระยะยาว (Long Run Impact)

6. การแบ่งผลกระทบตามขอบเขตที่เกิดขึ้น (Scope of Impact) สามารถแบ่งออกได้เป็นผลกระทบที่มีผลในวงกว้างและผลกระทบที่มีผลในวงแคบ

กุสุมา นาคสังคีราน (2549 : 23 – 24) แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการย้ายถิ่น (Consequences of Migration) แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่

1. ผลกระทบของการย้ายถิ่นต่อองค์ประกอบด้านประชากร การย้ายถิ่นเป็นกระบวนการที่เลือกสรรบุคคล ที่มีลักษณะเฉพาะบางประการ เช่น ลักษณะด้านอายุ เพศ สถานภาพสมรส การศึกษา ฯลฯ โดยปกติแล้วผลกระทบของการย้ายถิ่นที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ ผลกระทบต่อองค์ประกอบด้านอายุและเพศของประชากรในท้องถิ่นต้นทางและท้องถิ่นปลายทาง ในประเทศกำลังพัฒนานั้นผู้ย้ายถิ่นออกจากเขตชนบทส่วนใหญ่จะเป็นคนหนุ่มสาว และคนเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังไม่ได้สมรส การเลือกสรรด้านอายุ เพศ และสถานภาพการสมรส ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางประชากร ซึ่งผลกระทบดังกล่าวนี้จะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับขนาดและขอบเขตของการย้ายถิ่นที่เกิดขึ้น ในแต่ละกลุ่มอายุ เพศ และอาชีพ

2. ผลกระทบของการย้ายถิ่นต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยทั่วไปแล้วการย้ายถิ่นจากเขตชนบทเข้าสู่เขตเมือง เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของทั้งเขตเมืองและของประเทศ แต่ในระดับจุลภาคปรากฏว่าบุคคล ครอบครัวที่ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ต้องแก่งแย่งแข่งขัน ในเรื่องการหางานทำกับผู้ที่อาศัยอยู่ก่อนแล้ว ความยากจนและการอยู่อาศัยในชุมชนแออัดมีความสัมพันธ์กับปัญหาอื่น ๆ ที่ผู้ย้ายมาอยู่ใหม่ต้องเผชิญ เช่น การว่างงานและการทำงานที่ได้รับค่าจ้างต่ำมาก ผู้ย้ายถิ่นจากเขตชนบทเข้าสู่เขตเมืองจำนวนมากไม่ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจึงสามารถจำแนกผลกระทบของการย้ายถิ่นต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจได้ ดังนี้

2.1 ผลกระทบต่อค่าจ้างและการว่างงาน ผลของผู้ย้ายถิ่นจากชนบทเข้าไปในเมือง ที่มีผลต่อค่าจ้างขึ้นอยู่กับปริมาณของผู้ย้ายถิ่น อุปสงค์แรกเริ่มและตำแหน่งของอุปทานแรงงาน ในตลาดแรงงานในเมืองเป็นสำคัญ อุปทานแรงงานที่เพิ่มขึ้นอันสืบเนื่องมาจากผู้ย้ายถิ่นอาจเป็นไปได้ที่มีผลกดดันให้อัตราค่าจ้างในเมืองลดลง แต่อาจไม่เป็นเช่นนั้นถ้าหากอุปสงค์ที่มีต่อแรงงานในเมืองมิได้ลดน้อยลง ยิ่งกว่านั้นในเขตเมืองสภาพแรงงานมีความเข้มแข็ง

ดังนั้น อัตราค่าจ้างแรงงานจึงไม่อาจลดลง ส่วนของการว่างงานนั้นผู้ย้ายถิ่นอาจเพิ่มระดับการว่างงานโดยตรง หรือโดยอ้อม อุปทานแรงงานของผู้ย้ายถิ่นอาจจะส่งผลให้อัตราค่าจ้างในเขตเมืองต่ำลง นำไปสู่การขยายตัวของการจ้างงาน และอาจกระตุ้นการลงทุน ทำให้มีอัตราการพัฒนาอุตสาหกรรมเพิ่มสูงขึ้นแต่ถ้าผู้ย้ายถิ่นจากชนบทเข้ามาดำเนินกิจการขนาดเล็กหรือกิจการของตนเอง ผู้ย้ายถิ่นย่อมไม่ทำให้ภาวะการว่างงานสูงขึ้น รวมทั้งไม่ก่อให้เกิดผลสะท้อนอย่างมี

นัยสำคัญต่ออัตราค่าจ้างในภาคอุตสาหกรรม นั่นคือ ในที่สุดผู้ย้ายถิ่นอาจเป็นผู้ช่วยเร่งเร้าให้เกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในเขตเมือง อันเนื่องมาจากคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่น

2.2 ผลกระทบต่อการเข้าสู่กำลังแรงงาน การย้ายถิ่นเป็นการโยกย้ายถ่ายเททั้งอุปทานด้านแรงงาน และทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ เขตชนบทมักจะสูญเสียคนในกลุ่มอายุ 15 - 29 ปี ซึ่งถือว่าเป็นวัยสำคัญสำหรับการสร้างผลผลิตในเขตชนบท ดังที่กล่าวแล้วว่าการย้ายถิ่นเป็นการเลือกสรรทั้งในด้านการศึกษาและทักษะ แม้ว่าผู้ย้ายถิ่นออกจากเขตชนบทมีแนวโน้มว่าจะมีระดับการศึกษาและทักษะสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยในเขตชนบทก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่อาศัยในเขตเมืองแล้วปรากฏว่ายิ่งค้อยกว่ามาก ทำให้ผู้ย้ายถิ่นจากเขตชนบทอยู่ในภาวะเสียเปรียบ เนื่องจากสาเหตุ 4 ประการ คือ

2.2.1 ผู้ย้ายถิ่นนั้นถูกคัดเลือกอยู่แล้ว จึงเป็นไปได้ที่จะถูกใช้วิธีเลือกที่รักมักที่ชังจากนายจ้างในเมือง เช่น เชื้อชาติ ศาสนาและภาษา เป็นต้น

2.2.2 ผู้ย้ายถิ่นมักถูกตั้งข้อรังเกียจว่า มีระดับการสัญญาทำงานน้อยกว่าคนในท้องถิ่น หรือมีโอกาสบิดพลิ้วสัญญาการทำงานได้มากกว่านายจ้างในเขตเมือง จึงมีความปรารถนาผู้ย้ายถิ่นน้อยกว่าคนในท้องถิ่น ผลคือ ผู้ย้ายถิ่นจากชนบทจะมีอัตราการเข้าสู่กำลังแรงงานน้อยลงในเขตเมือง

2.2.3 ผู้ย้ายถิ่นจากชนบทอาจถูกผลักดันให้เข้าไปอยู่ในตลาดแรงงานที่มีค่าจ้างต่ำ มีความมั่นคงน้อย และถูกจัดอยู่ในประเภทชั้นต่ำ กล่าวคือ เป็นงานที่แทบจะหมดโอกาสในการเลื่อนฐานะของงานนั้น ๆ ในที่สุดก็จะเป็นการลดทอนกำลังใจในการเข้าสู่กำลังแรงงานของผู้ย้ายถิ่น

2.2.4 ผู้ย้ายถิ่นอาจไม่ได้รับความเสมอภาคในการทำสัญญาจ้างงาน เช่นเดียวกับคนในท้องถิ่น เพราะไม่มีทางเลือกและไม่มีเวลาในการเสาะแสวงหางานค่าจ้างสูง

2.3 ผลกระทบต่อการออม เนื่องจากผู้ย้ายถิ่นจะต้องนำเงินทุนติดตัวสำหรับการเดินทาง และการหาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นที่ย้ายเข้าไป หากผู้ย้ายถิ่นจะต้องทำธุรกิจหรือมีการจัดซื้อทรัพย์สินใหม่ในท้องถิ่นปลายทาง ก็จะมีผลต่อการเคลื่อนย้ายเงินทุนขนาดใหญ่ หรือในกรณีการย้ายถิ่นของสมาชิกที่มีอายุน้อยของครัวเรือนเพื่อการศึกษาในเมือง ก็จำเป็นต้องใช้เงินเช่นกัน สำหรับการย้ายถิ่นชั่วคราวของกำลังแรงงานเพื่อไปทำงานในบางฤดูกาลนั้น สิ่งสำคัญที่ควรพิจารณา คือ สัดส่วนของรายได้ ที่ทำได้ในช่วงเวลาดังกล่าวต่อรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน

อย่างไรก็ตาม การประเมินผลกระทบของการย้ายถิ่นที่มีต่อความมั่งคั่งและการออมของครัวเรือนนี้ เป็นเรื่องที่ยังซับซ้อน เพราะบางกรณีผู้ย้ายถิ่นจะใช้ วิธีการส่งเงินกลับมาบ้าน

แต่บางกรณีจะใช้นำเงินหรือสิ่งของติดตัวกลับมา นอกจากนี้ผู้ย้ายถิ่นที่เป็นกำลังแรงงานมักจะนำความรู้ ความชำนาญด้านเทคนิคการผลิตติดตัวมาด้วย

2.4 ผลกระทบต่อการกระจายรายได้ในเมือง ผลกระทบส่วนนี้ขึ้นอยู่กับผู้ย้ายถิ่น อันหลากหลายที่เคลื่อนย้ายเข้าไปในตลาดแรงงานในเมือง นอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับว่าเข้าไปในตลาดแรงงานประเภทใด ถ้าผู้ย้ายถิ่นเข้าไปในตลาดแรงงานที่จ่ายค่าจ้างต่ำ ผลกระทบโดยตรงคือการกระจายรายได้ในเขตเมืองจะลดลงเมื่อเทียบกับก่อนการย้ายถิ่น ในที่สุดจะกลายเป็นว่าผู้ย้ายถิ่นไม่สามารถยกระดับให้ตัวเองทำงานและมีอาชีพที่ดี นอกจากนี้ผลของการย้ายถิ่นต่อการกระจายรายได้ ยังขึ้นอยู่กับแนวโน้มว่าผู้ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในสาขาอาชีพใด มีลักษณะการทำงานอย่างไร ถ้าผู้ย้ายถิ่นเป็นคนยากจนในชนบทมาก่อน และสามารถสร้างฐานะที่ดีกว่าเดิมในเมือง รวมทั้งสามารถส่งเงินกลับไปให้ครอบครัวในชนบท ก็อาจสรุปได้ว่าการกระจายรายได้ ในชนบทที่ดีขึ้นกว่าเดิม

3. ผลกระทบของการย้ายถิ่นต่อสังคม การกระจายบริการทางสังคมและโครงสร้างพื้นฐานในประเทศกำลังพัฒนา มักจะมีความไม่เท่าเทียมกัน โดยทั่วไปในเขตเมืองจะได้รับบริการที่ดีกว่าทั้งบริการด้านการศึกษา การดูแลสุขภาพและการสุขาภิบาล ยิ่งกว่านั้น โครงสร้างพื้นฐานทางสังคมเหล่านี้ มักจะขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ผู้ย้ายถิ่นมักจะย้ายจากพื้นที่ที่มีการบริการ โครงสร้างพื้นฐานทางสังคมในระดับต่ำไปสู่พื้นที่ที่มีบริการดีกว่า ในเวลาเดียวกัน การย้ายถิ่นอาจทำให้เกิดการขาดแคลนบริการสาธารณสุขในท้องถิ่นที่มีการย้ายเข้าได้ เช่น ขาดแคลนน้ำประปา ไฟฟ้า เป็นต้น

จากการที่ผู้ย้ายถิ่นจากเขตชนบทเข้าสู่เมืองใหม่ ๆ มักจะมีความชำนาญน้อยและมีทรัพยากรจำกัด ผู้ย้ายถิ่นจึงมักตั้งหลักแหล่งในพื้นที่ที่ตนไม่มีสิทธิเข้าครอบครอง หรือมักจะไปปักหลักในเขตที่อยู่อาศัยที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ เพราะโดยทั่วไปแล้วที่พักอาศัยในเขตชุมชนแออัด มักจะมีผู้อยู่อาศัยอย่างหนาแน่นไม่ถูกสุขลักษณะ มีน้ำดื่มน้ำใช้ไม่สะอาด และการบริการด้านสุขภาพไม่เพียงพอ สิ่งเหล่านี้เป็นผลให้อัตราการตายและการเจ็บป่วยของเด็กทารกสูง

ผลกระทบอีกประการเกิดขึ้นในกรณีที่ผู้ย้ายถิ่นย้ายกลับสู่ชนบทต้นทาง อาจกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลง โดยผู้ย้ายถิ่นเป็นตัวแทนแพร่กระจายความคิด และเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยเฉพาะผู้ย้ายถิ่นที่ประสบความสำเร็จในเขตเมืองและย้ายกลับสู่เขตชนบท มักจะเป็นผู้ที่ได้รับความคิดใหม่ ๆ และทักษะที่สั่งสมไว้ระหว่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ซึ่งผู้ย้ายถิ่นสามารถนำสิ่งเหล่านี้มาเผยแพร่แก่ผู้ที่อยู่ในหมู่บ้านเดิมของตนต่อไป

4. ผลกระทบของการย้ายถิ่นต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน ปัญหาการขาดระบบระบายน้ำและการกำจัดน้ำเสีย รวมทั้งการป้องกันน้ำท่วม ปัญหาการขาดแคลนที่พักผ่อนหย่อนใจ ปัญหาทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม การขาดความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ปัญหาเสื่อมโทรมและการร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากอัตราการเพิ่มของประชากรเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นต้น (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. 2533 : 37 - 40)

ทฤษฎีเกี่ยวกับทุนนิยมการประมง

แนวคิดเกี่ยวกับทุนนิยมประมงนั้น จากการสำรวจเอกสารพบว่า สามารถแบ่งพัฒนาการของทุนนิยมในการทำประมงออกเป็น 4 ช่วงใหญ่ๆ คือ

1. การประมงเพื่อยังชีพ (Subsistence Production) การประมงเพื่อยังชีพเป็นการประมงก่อนทุนนิยม ซึ่งปรากฏให้เห็นเด่นชัด คือ ประมงพื้นบ้าน (Artisanal Fishing) เป็นการประมงเพื่อยังชีพ โดยใช้เรือประมงขนาดเล็ก เช่น เรือพื้นบ้าน ปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่จะติดเครื่องยนต์เข้าไปด้วยเครื่องมือจับปลาที่ใช้แหหรือเบ็ดง่ายๆ ชาวประมงพื้นบ้านเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของการประมงในประเทศโลกที่สาม เป็นการประมงเพื่อยังชีพ ทำอาหาร สร้างรายได้ และก่อให้เกิดการสร้างงานในท้องถิ่น (วิฑูรย์ ปัญญากุล. 2547 : 18)

2. การประมงแบบผู้ผลิตสินค้ารายย่อย (Petty Commodity Production) การผลิตสินค้ารายย่อย เป็นการทำการประมงที่เรียกว่า ประมงพาณิชย์ (Commercial Fishing) ประมงพาณิชย์ในที่นี้เป็นการผลิตเพื่อขายไม่ใช่การประมงเพื่อยังชีพ ส่วนใหญ่ธุรกิจประมงแบบนี้จะผูกพันกับกองเรือประมงที่จับปลาโดยใช้อวนลาก เบ็ดราวทะเลเล็ก หรืออวนลอย โดยทั่วไปเจ้าของเรือจะเป็นผู้ดำเนินการเอง และปลาที่ได้ก็จะขายทั้งในท้องถิ่นหรือตลาดในภูมิภาค (วิฑูรย์ ปัญญากุล. 2547 : 18)

สมิธ (Smith. 1986 : 31) และรัสเซล พูเพิลช (Russell and Poopetch. 1990) ได้สรุปลักษณะสำคัญเกี่ยวกับการผลิตสินค้ารายย่อยในการทำประมงไว้ ดังนี้

2.1 ผู้ผลิตหรือชาวประมงเป็นผู้ควบคุมปัจจัยการผลิต ที่เกี่ยวข้องกับการทำประมง โดยการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตดังกล่าว เช่น การเป็นเจ้าของเรือ เป็นต้น

2.2 ผู้ผลิตหรือชาวประมงสามารถควบคุมการจัดการในกระบวนการทำงานได้

2.3 ผู้ผลิตสินค้ารายย่อยในการทำประมงโดยทั่วไป ก็จะไม่ค่อยมีปัจจัยในการทำประมงเพื่อยังชีพในกระบวนการทำงาน

2.4 เทคโนโลยีที่ใช้ในการทำประมงของผู้ผลิตรายย่อย มีลักษณะเป็นเทคโนโลยีที่เรียบง่าย ราคาถูกและทำขึ้นมาได้ง่าย ในการผลิตสินค้ารายย่อยนี้ ยังไม่มีปรากฏการณ์ของการแบ่งแยกระหว่างงานที่ใช้แรงงานทางสมองกับงานที่ใช้แรงงานทางกาย

2.5 พลังแรงงานที่เกี่ยวข้องของการประมงแบบนี้ ยังมีปริมาณน้อยอยู่และในทั่วไปจะเป็นแรงงานในท้องถิ่น

2.6 การแบ่งงานกันทำในการประมงแบบผู้ผลิตสินค้ารายย่อย ส่วนใหญ่จะถูกกำหนดโดยอายุและเพศเป็นหลัก แรงงานในท้องถิ่นที่สำคัญต่อการประกอบการประมงรายย่อยได้แก่ แรงงานครอบครัว (Family Labor) ส่วนแรงงานรับจ้าง (Wage Labor) นั้นยังถือเป็นเพียงแรงงานเสริม

3. การประมงในระบบทุนนิยมขนาดเล็ก (Petty Capitalism) เป็นการประมงของกลุ่มที่เรียกว่า ประมงใกล้ชายฝั่ง (Nearshore Fishing) มีลักษณะของความสัมพันธ์แบบทุนนิยม คือ การประมงใกล้ชายฝั่งนี้ จะเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตโดยมีการจ้างแรงงานมาทำประมง แม้แต่จะเป็นการจ้างลูกชาย พี่ ๆ น้อง ๆ หรือญาติมาเป็นกลาสีเรือ นายทุนในประมงขนาดเล็กนี้มีเจตนาที่จะลงทุนเพื่อแสวงหากำไร ในการขยายกิจการประมงของตนเอง โดยจะเป็นผู้ที่มีอำนาจในการควบคุมการทำประมง ในแต่ละวันรวมถึงการวางแผนการทำประมงด้วยตนเอง การประมงแบบทุนนิยมขนาดเล็กนี้ยังมีลักษณะของการผูกขาดในกิจการประมง แต่จะเป็นขั้นตอนที่นำไปสู่การผูกขาดโดยนายทุนกลุ่มน้อยที่เรียกว่า นายทุนอุตสาหกรรมประมงในอนาคตต่อไป (Fairley, 1984 : 42 - 43)

อย่างไรก็ดี ในบรรดาประมงใกล้ชายฝั่งก็ไม่ได้เป็นนายทุนขนาดเล็กทั้งหมด เนื่องจากบางส่วนอาจจะทำประมง ในรูปแบบของสหกรณ์หรือบางส่วนอาจจะไม่สามารถสะสมทุน เนื่องจากผลกำไรที่ได้มามีอยู่จำกัด

4. การประมงแบบในระบบอุตสาหกรรมทุนนิยม (Industrial Capitalism) พัฒนาการของการประมงในรูปแบบทุนนิยมประมงนั้น มีลักษณะที่เรียกว่า ประมงอุตสาหกรรม (Industrial Fishing) หมายถึง การจับปลาสำหรับการส่งโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร และหมายความครอบคลุมถึงการจับปลาที่ใช้ทุนและเทคโนโลยีสูง มีศักยภาพในการจับปลาครั้งละมาก ๆ (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2547 : 18)

ดังนั้น อุตสาหกรรมประมงจึงเป็นกิจการการทำประมงขนาดใหญ่ ที่เกี่ยวข้องกับการจับปลา การขายปลารวมถึงการแปรรูป การจัดจำหน่ายตามผลิตภัณฑ์ปลา ถ้าเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมประมงที่เป็นทุนนิยมกับการประมงก่อนทุนนิยมนั้นพบว่า การประมงก่อนทุนนิยมจะ

มีลักษณะเป็นกิจการขนาดกลาง และขนาดย่อมที่เกี่ยวข้องการจับปลาและแปรรูปปลาดังกล่าวข้างต้น (Fairley. 1984 : 36)

อย่างไรก็ดี อุตสาหกรรมการประมงที่มีลักษณะของทุนนิยมนั้น จะต้องเป็นการผลิตเพื่อขาย (Commodity Production) และแสวงหามูลค่าส่วนเกิน (Surplus Value) ในรูปของกำไร ที่ดึงมาจากแรงงานรับจ้างที่เป็นอิสระจากปัจจัยการผลิต ไปสู่นายทุนผู้ซึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตในการทำประมง ดังนั้น อุตสาหกรรมที่เป็นทุนนิยมที่จะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องมีเงื่อนไขทางสังคมที่สำคัญโดยสรุป ดังนี้

4.1 มีการเกิดขึ้นมาและดำรงอยู่ของกลุ่มแรงงานเสรี ที่ถูกพรากจากปัจจัยการผลิตในการทำประมง เช่น เรือถูกขายจนไม่มีเรือทำการประมงของตัวเอง

4.2 นายทุนพ่อค้าได้พัฒนาขึ้นเป็นนายทุนอุตสาหกรรม ในการทำประมง ตัวอย่างเช่น กรณีของบริษัทประมงในนิวฟิแลนดส์ของแคนาดา ที่เรียกว่า “Big Four” แต่เดิมนั้นเป็นพ่อค้าในการประมงมาก่อน หลังจากนั้นจึงต้องมาพัฒนาไปเป็นนายทุนอุตสาหกรรมประมงในปัจจุบัน

4.3 เกิดปรากฏการณ์ความขัดแย้งระหว่างประมงชายฝั่ง (Inshore Fishing) กับประมงน้ำลึก (Offshore Fishing) ได้กลายมาเป็นปัญหาทางการเมืองที่สำคัญที่สุดในอุตสาหกรรมประมง

จากทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการของทุนนิยมประมงดังกล่าว เมื่อนำมาประยุกต์กับสถานการณ์ประมงในประเทศไทย เราสามารถที่จะสรุปถึงพัฒนาการทุนนิยมในการทำประมงของไทยไว้ ดังนี้ คือ

การประมงทะเลของไทยได้พัฒนาวิธีการและเครื่องมือทำประมงมาตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่เริ่มจากการจับสัตว์น้ำ เครื่องมือประมงที่สำคัญสมัยนั้นเป็นเครื่องมือประจำที่ เช่น โป๊ะ โพงพาง ลมู รั้ว ไชมาน (โพงพางปีก) ข่าย (อวนติดตา) ขนาดเล็ก อวนทับตลิ่ง เบ็ด ลอบปลา เป็นต้น ในสมัยนั้นจะเป็นประมงชายฝั่ง (Inshore Fisheries) หรือประมงพื้นบ้าน (Artisanal Fisheries) คือ การประมงเพื่อยังชีพหรือประมงขนาดเล็ก โดยทั่วไปใช้เรือขนาดเล็ก เช่น เรือพื้นบ้าน เป็นต้น ปัจจุบันส่วนใหญ่จะติดเครื่องยนต์เข้าไปด้วย ทำการประมงโดยใช้เครื่องมือประมง เช่น แหหรือเบ็ดแบบง่าย ๆ ประมงพื้นบ้านเป็นการประมงเพื่อยังชีพ หาดอาหารสร้างรายได้ และก่อให้เกิดการสร้างงานในท้องถิ่น (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์. 2545)

ต่อมาได้นำเครื่องยนต์จากประเทศญี่ปุ่นมาติดกับเรือประมงแทนใบเรือ และในปี พ.ศ. 2503 ได้เริ่มใช้เครื่องมืออวนลากแบบแผ่นตะเข้ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีจากประเทศเยอรมันนี ซึ่งเป็นช่วงที่ระบบทุนนิยมประมง ได้เข้ามามีส่วนทางด้านเศรษฐกิจการประมงอย่างเห็นได้ชัด โดยเริ่มใช้

อวนรุนที่มีประสิทธิภาพในการจับสัตว์น้ำสูง ในเวลาต่อมาพัฒนาการของเครื่องมือและอุปกรณ์การประมงที่เข้ามาในวิธีการประมงของไทย (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ. 2545)

เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญทำให้การประมงของไทยมีความก้าวหน้าในเชิงพาณิชย์อย่างมาก การทำการประมงพาณิชย์ (Commercial Fisheries) ไม่ใช่การประมงเพื่อยังชีพ ส่วนใหญ่ธุรกิจประมงแบบนี้จะผูกพันกับกองเรือประมงที่จับปลาโดยใช้อวนลาก เบ็ดราวทะเลลึก หรืออวนลอย โดยทั่วไปเจ้าของเรือจะเป็นผู้ดำเนินการเอง สัตว์น้ำที่ได้จะขายทั้งในท้องถิ่นหรือตลาดค้าสัตว์น้ำในประมงพาณิชย์จึงประกอบไปด้วย ประมงน้ำลึก (Deep Sea Fisheries) คือ การจับปลาในระยะห่างจากฝั่งแต่ไม่เกินระยะ 200 ไมล์ทะเลจากชายฝั่ง และ ประมงสากล (Distant Water Fisheries) คือ การจับปลาในมหาสมุทรเป็นระยะทางไกลจากท่าเรือของประเทศนั้น ๆ

จากเดิมที่มีเรืออวนดั่งเกอยู่ประมาณ 100 ลำในปี พ.ศ. 2494 ได้เปลี่ยนเป็นเรือติดเครื่องยนต์และมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 2,557 ลำในปี พ.ศ. 2502 และมีหลายลำได้เพิ่มขนาดระวางบรรทุกจาก 11 ตันเป็น 30 ตัน ทำให้จับสัตว์น้ำได้เพิ่มขึ้นอยู่ระหว่าง 100,000 - 170,000 ตัน (ชลิตา บัณฑุงศ์. 2543)

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) รัฐบาลได้ส่งเสริมให้มีการใช้เครื่องมือประมงอวนลาก และการสำรวจค้นหาแหล่งทำประมงเพื่อจูงใจให้มีการลงทุนทำประมงมากขึ้น ทำให้จำนวนเรือติดเครื่องยนต์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็น 5,136 ลำในปี พ.ศ. 2507 และ 19,047 ลำในปี พ.ศ. 2510 ขณะเดียวกันรัฐบาลก็ส่งเสริมให้มีการพัฒนากิจการอุตสาหกรรมประมง เช่น การส่งเสริมการทำประมงน้ำลึกและการสร้างโรงงานแปรรูปสัตว์น้ำของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ในปี พ.ศ. 2505 (ชลิตา บัณฑุงศ์. 2543)

แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) รัฐบาลเน้นการเพิ่มกำลังการผลิตและขยายการส่งออกเพื่อสนับสนุนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ มีการลงทุนจัดโครงสร้างพื้นฐานทางการประมงให้ไม่ว่าจะเป็นการสร้างท่าเทียบเรือขนาดใหญ่และสถานีทดลองประมงเพิ่ม และให้การสนับสนุนทางวิชาการด้านการประมง การแปรรูปสัตว์น้ำ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำด้วยแรงสนับสนุนของภาครัฐทำให้มีการจับสัตว์น้ำได้มากถึง 1,587,077 ตันในปี พ.ศ. 2514 เพิ่มขึ้นจากปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ในปี พ.ศ. 2509 ถึง 1.2 เท่า และเป็นสัตว์น้ำทะเลถึงร้อยละ 85 (ชลิตา บัณฑุงศ์. 2543)

อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของการทำประมงด้วยเครื่องมืออวนลากที่มีประสิทธิภาพในการจับสัตว์น้ำสูงถึงร้อยละ 81 ของปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ 1,379,260 ตัน ในปี พ.ศ. 2516 ทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำในน่านน้ำของไทยเริ่มลดลง และกองเรือประมงของไทยเริ่มออกไปทำประมงนอกน่านน้ำของประเทศมากขึ้น แม้รัฐบาลเริ่มตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร

สัตว์น้ำในน่านน้ำไทย แต่ยังไม่มีการดำเนินการเพื่อจำกัดปริมาณการทำประมงหรือจำนวนเรือประมงอวนลาก ดังนั้นกิจการประมงจึงยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และครัวเรือนประมงหันมาทำประมงเชิงพาณิชย์มากขึ้น

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 - 4 รัฐบาลหันมาให้การส่งเสริมการแปรรูปสัตว์น้ำ การปรับปรุงมาตรฐานผลิตผลประมง อุตสาหกรรมการประมง และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประมง เช่น กิจการห้องเย็น ซึ่งในปี พ.ศ. 2520 องค์กรห้องเย็นของรัฐได้รับเงินกู้จากธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) ในการปรับปรุงกิจการห้องเย็นของประเทศ ขณะที่รัฐยังคงดำเนินการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพอุตสาหกรรมสัตว์น้ำเพื่อการส่งออกนี้

ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติในน่านน้ำไทยยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น และเมื่อมีการขยายเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้แหล่งประมงของไทยลดน้อยลง ประมงพาณิชย์เริ่มขาดแคลนพื้นที่ทำประมงและจับสัตว์น้ำได้น้อยลง จากที่เรืออวนลากเคยสามารถจับสัตว์น้ำได้ในอัตราเฉลี่ย 298 กิโลกรัม (กก.) ต่อชั่วโมง (ชม.) ในปี พ.ศ. 2504 ลดลงเหลือ 54 กก./ชม. ในปี พ.ศ. 2528 และเหลือ 3 กก./ชม. ในปี พ.ศ. 2542 (อนุสรณ์ ไชยพาน. 2545)

เศรษฐกิจทุนนิยมประมงของไทยตลอด 3 ทศวรรษที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ขาดยุทธศาสตร์การควบคุมที่มีประสิทธิภาพ ทำให้มีการทำการประมงเกินกว่าสภาพสมดุลทางชีววิทยาในอ่าวไทย ผลผลิตสัตว์น้ำในอ่าวไทยมีแนวโน้มลดลงประมาณร้อยละ 6.6 ต่อปีจากปี พ.ศ. 2538 ที่เคยจับสัตว์น้ำได้ 1.92 ล้านตัน ลดลงเหลือ 1.42 ล้านตันในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งผลผลิตร้อยละ 91 ได้จากการประมงพาณิชย์ และสัตว์น้ำที่จับได้ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจเหลือเพียงร้อยละ 55 ที่เหลือเป็นปลาเล็กปลาน้อยซึ่งมีลูกสัตว์น้ำเศรษฐกิจปะปนอยู่ด้วยประมาณร้อยละ 17 (อนุสรณ์ ไชยพาน. 2545)

ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลและปัญหาขาดแคลนแหล่งประมงธรรมชาติดังกล่าว ทำให้ประมงพาณิชย์ที่ได้ลงทุนในอาชีพและกิจการประมงไปแล้วเป็นจำนวนมาก ต้องพยายามปรับตัวและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ดังเช่น การกลับเข้ามาทำประมงในน่านน้ำไทยของเรือประมงขนาดเล็ก การลักลอบทำการประมงในเขตทะเลหลวงของเรือประมงขนาดกลาง การร่วมลงทุนทำประมงกับต่างประเทศของเรือประมงขนาดใหญ่ การปรับเปลี่ยนชนิดของอวนเพื่อให้สามารถจับปลาผิวน้ำ การพัฒนาวิธีการจับปลาด้วยแสงไฟฟ้าและเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทโซนาร์ (Sonar) การลดขนาดตาอวนกันถึงลงเพื่อให้สามารถจับปลานขนาดเล็กเพิ่มขึ้น และรวมถึงประมงพาณิชย์บางส่วนที่กลับเข้าไปทำประมงในเขตชายฝั่งซึ่งเป็นแหล่งประมงหลักของชาวประมงพื้นบ้าน (อนุสรณ์ ไชยพาน. 2545)

อนุสรณ์ ไซยพาน (2545) ได้สรุปผลกระทบจากระบบทุนนิยมประมง จากการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างเสรีและมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการส่งออกโดยปราศจากการจัดการและการควบคุมที่ดี มีผลให้เกิดปัญหาการประมงและปัญหาลูกโซ่แก่ชาวประมง ได้แก่

1. ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทะเล เนื่องจากการใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการจับสัตว์น้ำอย่างเช่น อวนลาก อวนรุน และเรือปั่นไฟปลากะตัก ซึ่งมีความสามารถในการทำลายล้างสูง ทำให้การจับสัตว์น้ำเกินศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติ แม้ปริมาณสัตว์น้ำในท้องทะเล ร่อยหรอลง แต่ความต้องการสัตว์น้ำเพื่อการส่งออกยังขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ชาวประมงจึงยังคงแข่งขันกันเพิ่มสมรรถภาพ ในการประมงด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งทำให้แหล่งทรัพยากรสัตว์น้ำยิ่งเสื่อมโทรมลง

2. ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศชายฝั่ง ทรัพยากรชายฝั่ง อันได้แก่ ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล ดงสาหร่าย และแนวปะการัง มักถูกทำลายจากกิจกรรมและนโยบายการพัฒนาของรัฐด้วยความไม่รู้และไม่เข้าใจในระบบนิเวศชายฝั่ง เช่น การใช้ทรัพยากรชายฝั่งในเชิงพาณิชย์ ได้แก่ การสร้างท่าเรือเฟอร์รี่ที่บริเวณเกาะสมุย ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงของกระแสน้ำ เป็นเหตุให้มีการทับถมของตะกอนทรายบริเวณแหล่งหญ้าทะเล ที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์และแหล่งอนุบาลของลูกสัตว์น้ำที่สำคัญของอ่าวไทย การสัมปทานป่าชายเลนเพื่อเผาเป็นถ่าน การเปลี่ยนป่าชายเลนเป็นนาุ้ง การปล่อยน้ำเสียจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง และการทำลายแนวปะการังจากการประมงด้วยอวนลากและอวนรุน

3. การทำประมงผิดกฎหมาย เนื่องจากระบบทุนนิยมประมงที่มีอยู่อย่างจำกัดเพราะท้องทะเลมีสภาพที่เสื่อมโทรมอย่างมาก ขณะที่ยังมีประชากรที่ดำรงชีพด้วยการทำประมงยังมีอยู่จำนวนมาก ทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ผิดกฎหมาย เช่น การใช้อวนตาถี่ขึ้น ระเบิด และยาเบื่อ ในการทำประมง การจับสัตว์น้ำที่ยังมีขนาดเล็กหรือในฤดูกาลที่ห้าม และการที่เรือประมงพาณิชย์อวนรุนอวนลากละเมิดกฎหมายเข้าไปทำประมงในเขตชายฝั่งระยะ 3,000 เมตร ซึ่งเกี่ยวเนื่องมาจากการที่น่านน้ำนอกเขตชายฝั่งของไทยมีสัตว์น้ำลดลงนั่นเอง เป็นต้น (วัฒนา สุกัณศีล. 2543)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่น

การย้ายถิ่นที่อยู่เป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางประชากร การเคลื่อนย้ายแรงงานของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง เป็นส่วนหนึ่งของการย้ายที่อยู่อาจจะจำนวนมากหรือจำนวนน้อยไปอยู่ในที่ใหม่ เป็นระยะเวลาสั้นหรือเป็นระยะเวลายาวนานก็ได้

ลี (Lee, 1966 ; อ้างถึงใน โยธิน สรนาทสุนันท์. 2540 : 6 - 7) ได้อธิบายทฤษฎีเกี่ยวกับการย้ายถิ่นโดยสรุปว่า การเข้าใจเรื่องราวของการย้ายถิ่นที่ปรากฏในประเทศต่าง ๆ ของโลก จำเป็นที่จะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการได้แก่

1. บังคับหรือเงื่อนไขในพื้นที่ต้นทาง (Place of Origin) การย้ายถิ่นจะเริ่มต้นในส่วนที่เป็นพื้นที่ต้นทาง ที่บุคคลย้ายออกหรือยอมออกจากที่พัก เนื่องจากอิทธิพลที่มีอยู่ในพื้นที่ต้นทางที่จะประกอบด้วยปัจจัยผลักดัน เช่น ความล้มเหลวในการทำมาหากิน ไม่มีที่ทำกิน ความยากจนและปัจจัยดึงดูด เช่น ความสะดวกสบายในการทำมาหากิน มีรายได้ดี

2. บังคับหรือเงื่อนไขในพื้นที่ปลายทาง (Place of Destination) ผู้ย้ายถิ่นจะพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ในพื้นที่ปลายทางประกอบการตัดสินใจที่จะดำเนินการย้ายถิ่น ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยต่อต้านหรือผลักดันที่รวมลักษณะของความยากจน หรือปัจจัยดึงดูด ประกอบด้วยปัจจัยค่าแรง โอกาสทำงานที่มีมาก เป็นต้น

3. บังคับหรืออุปสรรคที่อยู่ระหว่างพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทาง (Intervening Obstacles) ความสำเร็จของการย้ายถิ่นขึ้นอยู่กับอุปสรรคระหว่างพื้นที่ต้นทาง กับพื้นที่ปลายทาง อุปสรรคมีความหมายถึงกระบวนการของการเดินทางได้แก่ ค่าใช้จ่าย ระยะเวลาและขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะต้องผ่านจากพื้นที่ต้นทางไปสู่พื้นที่ปลายทาง รวมถึงขั้นตอนกฎหมายในการเดินทาง

4. บังคับลักษณะของผู้ย้ายถิ่น ความสำคัญของการย้ายถิ่นขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ผู้ประสงค์ต้องการย้ายถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ ลักษณะบุคคลจะเป็นผู้กำหนดคุณค่าของปัจจัยต่างๆ เปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ปลายทางและพื้นที่ต้นทาง การย้ายถิ่นจะเกิดกับบางคน บางกลุ่มอายุ บางระดับการศึกษา บางอาชีพและบางชั้นของรายได้ โดยที่การย้ายถิ่นไม่เกิดกับทุกคนและเกิดเฉพาะบางคน จึงเรียกว่าการเลือกสรรคนซึ่งจะแตกต่างกันตามเวลาและสถานที่ ทฤษฎีการย้ายถิ่นสร้างขึ้นเพื่อใช้อธิบายการย้ายถิ่นโดยสมัครใจ (Voluntary Migration) ระหว่างพื้นที่โดยไม่รวมการย้ายถิ่นที่ถูกบังคับ (Forced Migration) การตัดสินใจย้ายถิ่นของแต่ละกลุ่มบุคคลนั้นจะมีปัจจัยและเงื่อนไขในรายละเอียดที่แตกต่างกัน

มีชัย วรสายัณห์ (2535 : 24) ได้สรุปลักษณะของการย้ายถิ่นไว้ว่า คือการย้ายที่อยู่อาศัยจากท้องที่หนึ่งไปยังอีกท้องที่หนึ่งอาจจะเป็นการย้ายในลักษณะถาวร โดยได้ย้ายเข้าอยู่อาศัยทำมาหากินไปตลอดชีวิต หรืออาจย้ายไปอยู่ในลักษณะกึ่งถาวร ซึ่งอาจมีการย้ายต่อไปอีกก็ได้ ปกติการย้ายถิ่นแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ การย้ายถิ่นภายในท้องถิ่น การย้ายถิ่นภายในประเทศและการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ

สำหรับแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองของจังหวัดจันทบุรี เป็นการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ เป็นการย้ายจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งเป็นการเข้ามาอยู่ในที่ใหม่โดยไม่ได้มีจุดมุ่งหมายว่าจะเข้าไปตั้งถิ่นฐาน แต่มีลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ

1. การย้ายถิ่นด้วยความสมัครใจ คือจะมีลักษณะที่เกิดขึ้นเป็นประจำ หรือเกิดเป็นครั้งคราวก็ได้ การย้ายถิ่นประเภทนี้มีสาเหตุทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ และจะทำได้เฉพาะในเขตที่มีความเจริญ เช่น บุคคลต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองที่เข้ามาหางานทำในจังหวัดจันทบุรี เป็นเพราะสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศที่ตนเองอยู่ต่ำกว่าของประเทศไทย และสามารถเดินทางเข้าออกได้ง่าย ประกอบกับจังหวัดจันทบุรีมีสภาพพื้นที่ติดแนวชายแดน จึงทำให้มีแรงงานต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาทำงานในลักษณะของเข้ามาเย็นกลับจำนวนมากและมาด้วยความสมัครใจ

2. การย้ายถิ่นโดยไม่สมัครใจหรือเพราะความจำเป็น จังหวัดจันทบุรีเริ่มมีแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ย้ายถิ่นเข้ามาหางานทำนานพอสมควรแล้ว จากคำบอกเล่าของคนเฒ่า คนแก่เชื่อได้ว่าในระยะแรกน่าจะเกิดจากปัญหาผู้ลี้ภัย ลาว กัมพูชาและเวียดนามที่เข้ามาในประเทศไทยเพราะความจำเป็นภายหลังจากที่ทั้งสามประเทศเป็นคอมมิวนิสต์ การเข้ามาจะอยู่กันอย่างกระจัดกระจายไปตามจังหวัดต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดที่ติดกับบริเวณชายแดน

ระยะเริ่มแรกแรงงานเหล่านี้จะเข้ามาโดยไม่ได้อาศัยสมัครใจ แต่เป็นการลักลอบทำงานเพื่อเอาชีวิตรอด ปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นกับจังหวัดจันทบุรีด้วย ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่ทำให้นายจ้างของจังหวัดจันทบุรีหันมาใช้แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองทดแทนแรงงานไทย ที่นับวันจะหาคนงานเข้าไปทำงานได้ยากขึ้น จนกระทั่งรัฐบาลเปิดโอกาสให้นายจ้างได้มาจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2539 แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองเหล่านี้ จึงเริ่มที่จะเข้ามาด้วยความสมัครใจมากยิ่งขึ้น

ธีระพงษ์ ฐิริปาณิก (2546) ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ได้เกิดกระบวนการ 3 ประการที่มีความสำคัญต่อแนวคิดทฤษฎีการย้ายถิ่น ได้แก่

1. ทิศนะทางด้านเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่ เกี่ยวกับดุลยภาพทางด้านเศรษฐกิจ (The Neo-classical Economic Equilibrium Perspective) ซึ่งก่อกำเนิดขึ้นจากกลุ่มทฤษฎีทางภูมิศาสตร์ในศตวรรษที่ 19 เช่น Ravenstein ซึ่งยังคงใช้โดยนักภูมิศาสตร์ และนักเศรษฐศาสตร์อยู่ แนวคิดนี้มักอ้างถึงแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดให้เกิดการย้ายถิ่น เพราะมองว่าการย้ายถิ่นเกิดจากปัจจัยผลักดัน ความยากจน การขาดแคลน ที่ดิน การมีประชากรมากเกินไป ในประเทศต้นทาง และปัจจัยดึงดูด เช่น โอกาสในการมีงานทำ ค่าจ้าง ความทันสมัยของประเทศผู้รับ

2. แนวคิดเชิงโครงสร้างที่มองย้อนประวัติศาสตร์ (The Historical - structuralist Approach) แนวคิดนี้ เป็นแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์การเมือง ที่วิจารณ์แนวคิดแรกว่าการที่มอง

แต่ละบุคคลว่าสามารถมีทางเลือกได้อย่างอิสระนั้น เป็นสิ่งที่ไม่เป็นจริง ความจริงแล้วความไม่เทียมกัน เกิดจากโครงสร้างทางทรัพยากรและพลังอำนาจต่าง ๆ ในแต่ละประเภทที่แตกต่างกันไปมาตั้งแต่เดิมประกอบกับนโยบายการเข้าประเทศของประเทศผู้รับ จะเป็นข้อจำกัดประการสำคัญต่อทางเลือกของผู้ย้ายถิ่น

แนวคิดเชิงโครงสร้างที่มองย้อนประวัติศาสตร์นี้ มีรากฐานมาจากทฤษฎีเศรษฐกิจศาสตร์การเมืองต่าง ๆ ซึ่งเน้นถึงความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายตัวทางด้านเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองในระบบเศรษฐกิจโลก การย้ายถิ่นถูกมองว่าเป็นทางเลือกหนึ่งของการเคลื่อนย้ายแรงงานราคาถูกมาสู่แหล่งทุน ซึ่งส่งผลถึงการพัฒนาที่ไม่ทัดเทียมกันตลอดกาลและการขูดรีดทรัพยากรจากประเทศที่ยากจนไปให้ประเทศร่ำรวยมากขึ้นไปอีก

แนวคิดทั้ง 2 ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานที่ว่า แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่มีมุมมองเพียงด้านเดียว ไม่พอที่จะนำไปวิเคราะห์วิจารณ์ ความจริงการย้ายถิ่นมีความซับซ้อนอย่างมหาศาล โดยแนวคิดของกลุ่มคลาสสิกใหม่ ก็ละเลยมุมมองเชิงประวัติศาสตร์ที่เป็นสาเหตุของการเคลื่อนย้าย และมุมมองในด้านบทบาทของภาครัฐ ในขณะที่แนวคิดเชิงโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ ก็ให้ความสนใจแต่เรื่องคน ซึ่งเป็นตัวกำหนดทุกอย่าง แต่ให้ความสนใจต่อเป้าหมายและการทำงานของแต่ละคน และกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องน้อย เพื่อสนองตอบต่อข้อวิจารณ์ต่าง ๆ ดังกล่าว แนวคิดใหม่ซึ่งรู้จักกันในแนวคิดของแนวคิดเชิงระบบของการย้ายถิ่น จึงเกิดขึ้นโดยนำรายละเอียดของแนวคิดทั้งสองมารวมเข้าด้วยกัน แม้ว่าแนวคิดใหม่จะมีความใกล้เคียงกับแนวคิดเชิงโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ เพราะได้เน้นปัจจัยทางประวัติศาสตร์และปัจจัยทางสถาบัน

3. แนวคิดเชิงระบบย้ายถิ่น (Migration Systems Approach) ถูกสร้างขึ้นโดยกลุ่มประเทศต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในระหว่างการเมืองกระแสของผู้ย้ายถิ่นสูง มันอาจจะประกอบด้วยประเทศเพียง 2 ประเทศ แต่มันอาจมีประโยชน์มากกว่า ถ้าได้พยายามที่จะรวมเอาประเทศอีกหลาย ๆ ประเทศ ซึ่งถูกเชื่อมโยงในระบบอื่น ๆ เข้ากับระบบการย้ายถิ่น เพื่อวิเคราะห์ระบบการย้ายถิ่นเชิงภูมิภาค เช่น ภูมิภาคแปซิฟิกใต้ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเอเชียตะวันออก

อย่างไรก็ตาม อาจมีการนำเอาภูมิภาคที่มีสภาพภูมิศาสตร์ที่ไกลออกไป เข้ามาเชื่อมโยงด้วย เช่น ระบบการย้ายถิ่นที่รวมเอาฟิลิปปินส์ และอเมริกาเข้ามา หรือการเชื่อมโยงประเทศในกลุ่มอาเซียน กับประเทศในกลุ่มทะเลอาหรับ แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่นวางกรอบแนวความคิดทุกมิติ โดยตรวจสอบทุกมิติของความสัมพันธ์ระหว่างกระแสการไหลของคน และกระแสอื่น ๆ เช่น กระแสทุนสินค้า และเทคโนโลยี โดยแบบจำลองจะเน้นให้เห็นกระแสของถิ่นต่าง ๆ ดังกล่าวในเชิงของการเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ เช่น การล่าอาณานิคม การส่งทหารไปประจำตามฐานทัพ การมีอิทธิพลทางการเมือง การแทรกซึมทางการค้าหรือวัฒนธรรม ยิ่งกว่านั้นยังมีความเชื่อมโยง

ภายในระบบการย้ายถิ่นเอง ซึ่งสามารถทำให้เข้าใจปัจจัยแวดล้อมทางการเมือง สังคม ประชากร และเศรษฐกิจได้กว้างขึ้น

แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น ยังช่วยให้เข้าใจการไหลเวียนของประชากรและการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงทิศทาง ระหว่างประเทศผู้ส่งและประเทศผู้รับ ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางโลกาภิวัตน์ ซึ่งแต่ก่อนนั้นเป็นชนบทออกมาสู่การเปิดระบบเศรษฐกิจโลกเทคโนโลยีและอิทธิพลทางวัฒนธรรม การย้ายถิ่นทั้งภายในจากชนบทสู่เมือง และการย้ายถิ่นระหว่างประเทศย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเกือบทั้งหมด มักจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรเสมอ ยิ่งกว่านั้นสิ่งเหล่านี้ไม่ได้ทำให้เกิดผลกระทบในทิศทางเดียวกัน และในช่วงเวลานั้นเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อเริ่มมีการเคลื่อนย้ายเมื่อไร ก็จะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ที่ย้ายออกและพื้นที่ที่ย้ายเข้า ทั้งในรูปของคนทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ค่านิยมของสังคมและการไหลเวียนของวัฒนธรรม ในทั้งสองทิศทางหรือทั้งสองพื้นที่อย่างถาวร

แนวคิดเชิงระบบของการย้ายถิ่น ยังดีกรอบรวมไปถึงกระแสการย้ายถิ่นแต่ละกระแส ที่จะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค โครงสร้างระดับมหภาค หมายถึง ปัจจัยด้านสถาบันในระดับที่กว้างขึ้น เช่น เศรษฐศาสตร์การเมืองของตลาดโลก ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและกฎหมาย โครงสร้างการบริหารและมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐนำมาให้ควบคุมการย้าย ส่วนโครงสร้างระดับจุลภาค หมายถึง เครือข่ายและการปฏิบัติที่ไม่เป็นทางการที่ได้รับการพัฒนาโดยผู้ย้ายถิ่นและโดยชุมชน เพื่อแก้ไขผลพวงของการย้ายถิ่น

โดยเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการจะผูกมัดผู้ย้ายถิ่นและผู้ไม่ได้ย้ายถิ่นเข้าด้วยกันอย่างซับซ้อน โดยอาศัยบทบาททางสังคมและสายสัมพันธ์ส่วนตัว โดยที่โครงสร้างระดับมหภาคและจุลภาคดังกล่าว จะถูกนำมาเชื่อมโยงกันทุกระดับ และถูกตรวจสอบทุกแง่มุมของกระบวนการย้ายถิ่น แนวคิดหลัก ๆ ก็คือ การนำเอาปัจจัยและปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของปัจจัยทุกประเภทมาพิจารณาเข้าด้วยกันว่าสิ่งนั้นนำไปสู่การย้ายถิ่นระหว่างประเทศอย่างไร และส่งผลกระทบกลับคืนมาสู่ถิ่นต้นทางอย่างไร

ครอบครัวและชุมชน นับว่ามีความสำคัญต่อเครือข่ายในการย้ายถิ่นโดยไม่ปกติไม่ได้กระทำโดยคนใดคนหนึ่ง แต่ครอบครัวจะเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ท่ามกลางสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ครอบครัวอาจตัดสินใจส่งสมาชิกคนใดคนหนึ่ง หรือหลายคนไปทำงานในเมืองหรือต่างประเทศ เพื่อที่จะหารายได้ให้ได้มากที่สุด และเพื่อให้โอกาสในการดำรงชีพดีขึ้น ข้อพิจารณาดังกล่าวจะกระตุ้นให้เกิดการย้ายถิ่นในลักษณะชั่วคราวหรือการย้ายถิ่นไป ๆ กลับ ๆ เพราะการส่ง

สมาชิกในครอบครัวคนหนึ่งไปทำงานที่อื่น ในช่วงเวลาที่จำกัดช่วงหนึ่ง นับว่าเป็นหนทางหนึ่งของการป้องกันไม่ให้สมาชิกห่างเหินจากครอบครัว โดยเฉพาะผู้ชาย

คนหนุ่มสาวและผู้หญิงได้รับความคาดหวังว่าจะเชื่อฟังบุพการี ยกตัวอย่างเช่น ครอบครัวอาจตัดสินใจส่งเด็กสาวมาทำงานในเมืองหรือต่างประเทศ เพราะแรงงานของผู้ชายยังต้องใช้ในการทำไร่ทำนา ประกอบกับความต้องการแรงงานสตรีในต่างประเทศ เพื่อไปทำงานตามโรงงานหรือทำงานบ้านยังมีอยู่มาก ซึ่งทำให้การย้ายถิ่นของสตรีมีแนวโน้มสูงขึ้น

การย้ายถิ่นจะมีความเป็นไปได้มากขึ้น ถ้ามีสายสัมพันธ์เชื่อมโยงทางครอบครัว ทำให้มีความช่วยเหลือทั้งทางด้านเงินทุนและวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้ยังมีบทบาทช่วยเหลือในกระบวนการปรับตัวในถิ่นปลายทางด้วย โดยปกติลูกโซ่ของกระบวนการย้ายถิ่นเริ่มต้นจากปัจจัยภายนอก เช่น บริการจัดหางาน บริการด้านอาหาร หรือเริ่มโดยการเคลื่อนย้ายของคนหนุ่มสาว โดยเฉพาะผู้ชาย ที่เป็นนักบุกเบิก เมื่อการย้ายถิ่นเริ่มขึ้นผู้ย้ายส่วนใหญ่ก็ตามผู้ย้ายถิ่นรุ่นก่อน ๆ มา และได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนและญาติในถิ่นปลายทาง

เครือข่ายดังกล่าว ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติ หรือมาจากถิ่นฐานทางเดียวกัน ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือในการจัดหาที่พัก หางาน ช่วยเหลือในการดำเนินการตามขั้นตอนของระบบราชการ รวมถึงความช่วยเหลือในการแก้ปัญหายุ่งยากส่วนตัว เครือข่ายทางสังคมดังกล่าว ทำให้ผู้ที่อยู่ในกระบวนการท้องถิ่นย้ายถิ่นปลอดภัยกว่า และสามารถจัดการได้ดีกว่า สำหรับทั้งตัวผู้ย้ายและครอบครัว ซึ่งได้ย่ำว่าเป็นผลของการเบิกทาง ซึ่งจะทำให้มีคนย้ายไปสู่พื้นที่ที่ญาติหรือเพื่อนร่วมชาติอาศัยอยู่ก่อน อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ตราบใดกระบวนการเคลื่อนย้ายมนุษย์เพิ่มขึ้น การเคลื่อนย้ายก็จะกลายเป็นกระบวนการทางสังคมที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

อย่างไรก็ตาม เครือข่ายทางสังคมเป็นสิ่งซับซ้อนและบางครั้งก็ขัดแย้งในตัวเอง ความแตกต่างของโครงสร้างหน้าที่เกิดขึ้นจากกลุ่มบุคคล ทั้งผู้ย้ายถิ่นและผู้ไม่ย้ายถิ่น บางกลุ่มที่ได้กลายเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการย้ายถิ่น อุตสาหกรรมย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นมามากจะประกอบไปด้วยธุรกิจจัดหางาน ทัศนคติ นายหน้าหาคนงาน ผู้ลักลอบนำคนงานเข้ามา และคนกลาง ซึ่งจะมีทั้งผู้ให้ความช่วยเหลือและผู้ที่ถูกครีเอเตอร์เอาเปรียบผู้ย้ายถิ่น ในสถานการณ์ของการย้ายถิ่นแบบผิดกฎหมาย หรือสถานการณ์ที่ผู้ย้ายถิ่นมีแนวโน้มมากเกินไป ปัญหาการทุจริตหรือเอาเปรียบผู้ย้ายถิ่นอาจจะมีมาก เช่น ผู้ย้ายถิ่นหลายคนถูกโกงเงินที่เก็บออมไว้เป็นค่านายหน้าแล้วถูกทิ้งให้ตกงานหรือหมดตัวในประเทศปลายทาง การเกิดของอุตสาหกรรมการย้ายถิ่น ในลักษณะดังกล่าวกำลังได้รับความสนใจ โดยภาครัฐเองได้พยายามที่จะควบคุมหรือหยุดกระบวนการดังกล่าว

นอกจากนี้ เครือข่ายทางสังคมดังกล่าวไม่เพียงแต่อำนวยความสะดวก ด้านข้อมูลข่าวสารระหว่างถิ่นต้นทางและถิ่นปลายทางเท่านั้น ยังจัดหาช่องทางในการตั้งหลักและตั้งชุมชนในถิ่น

ปลายทางที่ย้ายเข้าไปอยู่ (Processes of Settlement) ผู้ย้ายถิ่นจะพัฒนาโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจของตนเองขึ้นมา เช่น สถานที่ทำพิธีกรรม สมาคม ร้านขายของ ร้านกาแฟ ห้างผู้เช่าชาวยุ เช่น แพทย์ นักกฎหมายและบริการอื่น ๆ

เมื่ออยู่นาน ไปสิ่งเหล่านี้จะกลับทำให้ผู้ย้ายถิ่นมองเห็นลู่ทางการมีชีวิตใหม่ ในประเทศปลายทาง จึงเริ่มนำคู่สมรสและลูก ๆ จากถิ่นต้นทางไม่ว่าจะเป็นคนงานหรือผู้ลี้ภัย มาอยู่ร่วมกันซึ่งเป็นการรวมครอบครัวใหม่อีกครั้ง (Family Reunion) หรือแต่งงานสร้างครอบครัวใหม่ขึ้นมา และเมื่อไรที่กระบวนการย้ายถิ่นก้าวมาถึงสถานการณ์ ที่ลูกของเขาจะเข้าโรงเรียนประเทศใหม่ต้องเรียนภาษา สร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนและพัฒนาวัฒนธรรมที่ผสมผสานเป็นของตนเองขึ้นมา ก็เป็นการยากที่พ่อแม่ของเขาจะกลับ ไปอยู่บ้านเกิด

มีตัวอย่างของการเกิดชุมชนใหม่หลายแห่ง อันเนื่องจากการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ ในช่วงหลังปี ค.ศ. 1945 เช่น การย้ายถิ่นของชาวกรีกและเตอร์กิก ในเยอรมันนี การย้ายถิ่นของชาวไทย ชาวจีน และชาวเม็กซิโก ในสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ซึ่งชุมชนโดยเงินส่งกลับเริ่มลดจำนวนลง และจำนวนครั้งของการกลับไปเยี่ยมบ้านก็ลดความถี่ลง แต่ยังมี การติดต่อเชื่อมโยงกันทางครอบครัวและวัฒนธรรม ประเพณี กับถิ่นต้นทางอยู่แต่อาจจะหาผู้ครองถิ่นใหม่ การย้ายถิ่นยังก่อให้เกิดการจัดตั้งสาขาธุรกิจขึ้นมา โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอาจมีการนำเข้าสินค้าประเภทอาหารจากประเทศแม่และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เข้ามา

ในทางกลับกัน ก็ส่งสินค้าอุตสาหกรรมจากประเทศที่มาอยู่ใหม่ไปขายยังประเทศแม่มากขึ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับภาวะแวดล้อมต่าง ๆ การย้ายถิ่นก็สามารถส่งผลถึงความสัมพันธ์ด้านการเมืองระหว่างประเทศผู้ส่งและประเทศผู้รับได้หลายทาง เหนือสิ่งอื่นใดความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมยังคงมีอยู่ ในขณะที่อิทธิพลของความเป็นสมัยใหม่ที่ได้รับจากประเทศที่ย้ายเข้าไปอยู่จะเป็นตัวกระตุ้น ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในถิ่นต้นทางด้วย ในระยะยาวการย้ายถิ่นอาจนำไปสู่เครือข่ายด้านการสื่อสารระหว่างประเทศ ซึ่งจะมีผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สถาบันทางสังคม และการเมือง รวมทั้งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติของทุกประเทศที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีบูรณาการทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ทฤษฎีบูรณาการทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (International Integration Theory) เป็นทฤษฎีที่สนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ มีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความร่วมมือ ในทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันเป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น ดังจะเห็นจากทั่วโลกได้เกิดการรวมกลุ่ม ในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย

ชัยวุฒิ ตริภคธอง (2553 : 26) กล่าวว่า มีนักวิชาการนำเสนอหลายคนแต่ที่มีชื่อเสียงคือ ทฤษฎีการบูรณาการทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคของ Bela Balassa เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายการบูรณาการของยุโรป ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในโลก บาลาสซาเสนอว่าขั้นตอนของการบูรณาการทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคมี 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ความร่วมมือจัดตั้งเขตการค้าเสรี (Free Trade Area / Agreement : FTA) หมายถึง การร่วมมือกันของประเทศสมาชิก ในภูมิภาคเพื่อจัดอุปสรรคทางการค้า ยกเลิกภาษีทางการค้า ระหว่างกัน มีการเคลื่อนย้ายสินค้าโดยเสรีระหว่างประเทศสมาชิก โดยประเทศสมาชิกยังจัดเก็บ ภาษีศุลกากรกับประเทศนอกกลุ่มได้ตามนโยบายของตนเอง เวลานี้การรวมตัวของประเทศ ในกลุ่ม อาเซียนยังอยู่ในขั้นตอนนี้คือ การจัดเป็นเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)

2. สหภาพศุลกากร (Custom Union) หมายถึง ประเทศสมาชิกนอกจากจะยกเลิกภาษี ทางการค้า ลดอุปสรรคระหว่างกันแล้วยังใช้ระบบภาษีศุลกากรกับประเทศนอกกลุ่ม ในอัตรา เดียวกัน

3. ตลาดร่วม (Common Market) หมายถึง การขยายความร่วมมือด้านการค้าถึงขนาดที่ เปิดโอกาส ให้ทุน แรงงาน การประกอบการเคลื่อนไหวอย่างเสรีภายในกลุ่ม เช่น แรงงานใน เยอรมันไปทำงานในฝรั่งเศส ในอังกฤษ และประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปอื่น ๆ ได้อย่างเสรี

4. สหภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Union) เป็นการรวมตัวกันตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 + 2 + 3 รวมกับการกำหนดนโยบายสังคม เศรษฐกิจ การเงิน การคลังร่วมกัน

5. สหภาพการเมือง (Political Union) ถือเป็นจุดสุดท้ายของการบูรณาการทางเศรษฐกิจ หมายถึง การใช้นโยบายการเมืองและความมั่นคงอันเดียวกัน เช่นเดียวกับ United States of America ขั้นตอนนี้ยังคงเป็นไปได้ยากเพราะรัฐต่าง ๆ ยังอยากสงวนอำนาจอธิปไตยในการกำหนด นโยบายการเมืองและความมั่นคงของตนเองอยู่

เชษฐา พวงหัตถ์ (2557 : 11) เสนอว่า ทฤษฎีบูรณาการระหว่างประเทศ สามารถช่วยให้ เราอธิบายพัฒนาการของแนวคิดเรื่องความเหนือชาติ ซึ่งให้ความสำคัญของอำนาจอธิปไตยของรัฐ และบูรณาภาพแห่งดินแดน ที่เป็นรากฐานของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บูรณาการ ระหว่างประเทศ หมายถึง กระบวนการซึ่งสถาบันระดับเหนือชาติทั้งหลาย ได้มีบทบาทแทนที่ สถาบันระดับชาติ ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนย้ายอำนาจอธิปไตยจากรัฐไปสู่โครงสร้างระดับภูมิภาค หรือระดับโลก รูปแบบของบูรณาการที่เห็นได้ชัดจนที่สุดก็คือ การหลอมรวมรัฐทั้งหลายให้เป็นรัฐ เดียว หรือให้กลายเป็นรัฐบาลเดียวในที่สุด

เชษฐา พวงหัตถ์ (2557 : 7) ทฤษฎีภูมิภาคนิยม (Regionalism) หมายถึง โครงสร้าง กระบวนการ และการดำเนินการที่มีเป้าหมายเพื่อความเป็นปึกแผ่นมากขึ้นระหว่างชาติต่าง ๆ

ภายในภูมิภาคหนึ่ง ๆ ด้วยการมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันในด้านเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคง สังคม - วัฒนธรรม รวมตลอดถึงในด้านอื่น ๆ ทั้งหมดนี้อาจจะเกิดขึ้นอันเป็นผลมาจาก ดังนี้คือ

1. กระบวนการระดับจุลภาค (Micro – level Processes) กระบวนการระดับจุลภาคมาจากการเชื่อมโยงกันอย่างเข้มข้น ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของภาคเอกชนหรือภาคสังคม โดยที่กระบวนการดังกล่าวนี้มีชื่อเรียกโดยเฉพาะว่า การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในภูมิภาคหรือภูมิภาควิวัฒน์
2. การริเริ่มด้านนโยบายของภาครัฐ (Public Policy Processes) การริเริ่มด้านนโยบายของภาครัฐ เช่น ข้อตกลงการค้าเสรีหรือโครงการต่าง ๆ ที่รัฐเป็นฝ่ายกำหนดในเรื่องขอความร่วมมือหรือการทำสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาล โดยที่กระบวนการนี้มีชื่อเรียกว่า ภูมิภาคนิยม เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างจากกระบวนการแรกที่เรียกว่า Regionalization

แนวคิดภูมิภาคนิยม

เชษฐา พวงหัตถ์ (2557 : 6) เสนอว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการรวมกลุ่มทางภูมิภาควิวัฒน์ (Regionalization) มีความแตกต่างกัน เป็นมโนทัศน์ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อชี้ให้เห็นแนวโน้มของการรวมกลุ่มระดับภูมิภาค การใช้ทัศน์ จึงมีเป้าหมายในทางตรงกันข้ามกับมโนทัศน์ เพื่อต้องการแสดงให้เห็นความแตกต่างว่า ขณะที่โลกาภิวัตน์มีแนวโน้มของการร้อยรัดเชื่อมโยงภูมิภาคต่าง ๆ ส่วนมโนทัศน์ภูมิภาคนิยมถูกสร้างขึ้นมา เพื่อใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบหลักหนึ่งในสามองค์ประกอบของระบบการค้าระหว่างประเทศ ยังมีความหมายครอบคลุมถึงการสำแดงสำนึกของการมีอัตลักษณ์ ที่สร้างขึ้นมานั้นแพร่กระจายออกทั้งทั่วภูมิภาค จนนำไปสู่การกระทำบางอย่างร่วมกันทั้งภูมิภาคได้

ดังนั้น มโนทัศน์ภูมิภาคนิยม จึงมีความหมายตรงข้ามกันกับภูมิภาควิวัฒน์ ซึ่งตามแนวทางการศึกษาภูมิภาคนิยมแบบใหม่ หมายถึง การปรากฏกลุ่มตัวอย่างชัดเจนของการมีความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างกันของผู้คนในภูมิภาคหนึ่ง ๆ

ภายในบริบทดังกล่าว ภูมิภาคนิยม จึงมีลักษณะของการเป็นกระบวนการที่ถูกขับเคลื่อนด้วยนโยบายของรัฐ จากบนลงล่าง (Top – down Process) ขณะที่ ภูมิภาควิวัฒน์ มีลักษณะของการเป็นกระบวนการที่ถูกขับเคลื่อน โดยภาคสังคมจากล่างสู่บน (Bottom - up Process) ระดับต่าง ๆ ของการมีปฏิสัมพันธ์กัน ปรากฏให้เห็นในทั้งสองกระบวนการ เช่น แรงผลักดันที่อยู่เบื้องหลังการเริ่มของรัฐบาลต่าง ๆ ในกำหนดนโยบายระดับภูมิภาคก็คือ การนำเอาศักยภาพของภูมิภาควิวัฒน์ ในการสร้างการเติบโตใหญ่ขยายตัวให้กับภูมิภาค มาใช้ขับเคลื่อนภูมิภาคนิยมและการเริ่มนโยบายเหล่านี้ ไม่สามารถที่จะกำหนดขึ้นมาในตอนแรกได้ ถ้าปราศจากการมีระดับของภูมิภาควิวัฒน์ที่สูง

พอที่จะเป็นรากฐาน ให้กับการเริ่มนโยบายเหล่านั้น อาจจะได้รับการเสริมสร้างให้เข้มแข็งขึ้น โดยโครงการต่าง ๆ ของรัฐที่จะสร้างความเป็นภูมิภาคนิยมขึ้นมา

หลายคนมักมองว่าภูมิภาคนิยมและภูมิภาควิวัฒน์ เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงนั้น ภูมิภาคนิยมได้ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายให้ครอบคลุมทั้งสองกระบวนการดังกล่าวข้างต้น งานศึกษาเกี่ยวกับภูมิภาคนิยมหรือภูมิภาคนิยม จำนวนมากให้ความสนใจ โดยเฉพาะกับมิติทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เนื่องจากว่าภูมิภาคนิยมด้านเศรษฐกิจ (Economic Regionalism) เป็นรูปแบบที่ปรากฏในระบบระหว่างประเทศ ที่มีการพูดถึงกัน และเป็นที่ยึดกันเป็นอย่างดี ภูมิภาคนิยมด้านเศรษฐกิจที่มีการพูดถึงกันโดยทั่วไป ได้แก่ ตลาดเดียวของสหภาพยุโรปและย่านที่มีการใช้เงินสกุลยูโรร่วมกัน

เชษฐา พวงหัตถ์ (2557 : 8) เสนอว่ารูปแบบของภูมิภาคนิยมในแง่ของภูมิพื้นที่ขึ้นอยู่กับ การกระจุกตัว หรือการกระจายตัวของการดำเนินกิจกรรม ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

1. การรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นภายในภูมิภาคระดับมหภาค (Macroregion) ตัวอย่างการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นภายในภูมิภาคระดับมหภาค เช่น เอเชียตะวันออก การรวมกลุ่มแบบนี้เกิดจากภูมิภาคในระดับต่าง ๆ จากชาติของประเทศต่าง ๆ จำนวนหนึ่ง เช่น ACFTA อาจจะมีลักษณะที่เรียกว่า Quasi – regionalism เมื่อพิจารณาในแง่ความสัมพันธ์ในแง่ภูมิพื้นที่กับภูมิภาคระดับมหภาคใดภูมิภาคหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะการรวมกลุ่มแบบนี้มีลักษณะที่แทบจะพูดได้ว่าเป็นการนำเอาประเทศต่าง ๆ เกือบทั้งหมดภายในภูมิภาคระดับมหภาคเข้ามาผสมกัน

2. การรวมกลุ่มหรือความร่วมมือในภูมิภาคระดับโลก (Macro - regions) ตัวอย่างการรวมกลุ่มหรือความร่วมมือในภูมิภาคระดับโลก เช่น Southeast Asia และ ASEAN อาจได้รับการพิจารณาว่าโดยตัวของมันเองนั้น เป็นภูมิภาคระดับมหภาคหรือในขณะเดียวกัน ก็มีความเป็นอนุภูมิภาคของ East Asia ในทำนองเดียวกันภูมิภาคระดับมหภาคหลายภูมิภาคอาจจะเป็นอนุทวีป เช่น East Asia ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของทวีปเอเชียและ Central America ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของ Latin America หรือภูมิภาคระดับมหภาคก็เป็นทวีป ในเวลาเดียวกันเมื่อพิจารณาในแง่ของขอบเขตทางภูมิพื้นที่

3. รูปแบบความร่วมมือของประเทศต่างๆข้ามภูมิภาค (Trans - region) เป็นรูปแบบความร่วมมือการรวมกลุ่มของประเทศต่าง ๆ ข้ามภูมิภาคระดับมหภาคจำนวน 2 ภูมิภาค หรือมากกว่า 2 ภูมิภาค ในลักษณะที่เรียกว่า ข้ามภูมิภาค หรือเป็นการรวมกลุ่ม การร่วมมือระหว่างภูมิภาคที่มีขนาดใหญ่กว่าระดับทวีป

4. การร่วมมือในลักษณะองค์กร ขั้ตกลางและกรอบดำเนินงาน (Inter - regionalism) เป็นการรวมกลุ่ม การร่วมมือกันในลักษณะองค์กร ขั้ตกลางและกรอบการดำเนินงานของประเทศต่าง ๆ จากระดับภูมิภาคระดับมหภาคสองภูมิภาคที่อยู่ห่างกัน เช่น ASEM และ EALAF ในแง่หนึ่งเป็นการรวมกลุ่ม การร่วมมือของกลุ่มระดับภูมิภาคจำนวน 2 กลุ่ม ในลักษณะการดำเนินงานที่เกิดความร่วมมือหรือบูรณาการ มากกว่าที่จะสร้างความเป็นภูมิภาค โดยเฉพาะขึ้นมา อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มในรูปแบบนี้ อาจจะช่วยยกระดับความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับภูมิภาคของแต่ละภูมิภาคที่เข้าร่วมกลุ่มกันได้มากที่สุด

เชษฐา พวงหัตถ์ (2557 : 7) ถ้าพิจารณาในแง่ของมิติทางการจัดองค์กร การรวมกลุ่มภูมิภาคเราสามารถแบ่งภูมิภาคนิยมเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. ภูมิภาคนิยมด้านเศรษฐกิจ (Economic Regionalism) เป็นรูปแบบที่ปรากฏในระบบระหว่างประเทศ ภูมิภาคนิยมด้านเศรษฐกิจที่มีการพูดถึงกันทั่วไป ได้แก่ ตลาดเดียว ของสหภาพยุโรปและย่านที่มีการใช้เงินสกุลยูโรร่วมกัน ขั้ตกลางการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) ตลาดรวมอเมริกาใต้ สหภาพศุลกากรแอฟริกาใต้ สมัชชาความร่วมมือของประเทศในแถบอ่าวเปอร์เซีย เขตการค้าเสรีอาเซียน ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจเอเชีย - แปซิฟิก ขณะที่ภูมิภาคนิยมด้านเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนใหญ่ กับการเชื่อมโยงกันทางการค้า การลงทุน และการเงินในระดับภูมิภาค

2. ภูมิภาคนิยมด้านการเมือง (Political Regionalism) โดยทั่วไป หมายถึง การสร้างศูนย์กลางขึ้นในประชาคมการเมืองของภูมิภาค ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของเครือข่ายนโยบายข้ามชาติ การแสดงออกซึ่งการมีผลประโยชน์ทางการเมืองร่วมกัน ด้านนโยบายและการกำหนดนโยบายร่วมกัน รวมถึงตลอดถึงการสถาปนาสถาบันในระดับภูมิภาคขึ้นมาเพื่อบริหารจัดการพื้นที่ทางการเมืองร่วม ระหว่างรัฐชาติต่าง ๆ ทางภูมิภาคสหภาพยุโรปหรือ EU แสดงให้เห็นถึงระดับที่ก้าวหน้าที่สุด ภูมิภาคนิยมด้านด้านการเมืองในระบบระหว่างประเทศ

เชษฐา พวงหัตถ์ (2557 : 9 - 10) ทฤษฎีภูมิภาคนิยมในปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 สำนักใหญ่ ๆ คือ

1. ทฤษฎีภูมิภาคนิยมแนวเก่า (Classic Regionalism Theory) ทฤษฎีภูมิภาคนิยมแนวเก่า มาจากการทำงานของนักวิชาการหลายคน ในคริสต์ทศวรรษ 1950 และ 1960 โดยใช้ยุโรปเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาเชิงประจักษ์ ทฤษฎีภูมิภาคนิยมแนวเก่านั้น ตั้งอยู่บนทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ซึ่งในปัจจุบันเป็นลัทธิเสรีนิยม กระบวนการในการยกระดับความก้าวหน้าของบูรณาการระดับภูมิภาค ที่มีลักษณะเป็นเส้นตรง (Linear) ตามลำดับหรือขั้นตอนที่แตกต่างกัน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 เขตหรือข้อตกลงการค้าเสรี หรือ FTA (Free Trade Area or Agreement) ขั้นตอนนี้เป็นเรื่องของการดำเนินความพยายามร่วมกัน ในการยกเลิกพิกัดภาษีศุลกากร โควตาและข้อจำกัดอื่น ๆ ทางการค้าระหว่างบรรดาสมาชิกที่ร่วมทำข้อตกลง อย่างไรก็ตาม สมาชิกแต่ละประเทศยังคงรักษาไว้ ซึ่งความสามารถในการกำหนดนโยบายการค้าของตน ที่มีต่อประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิก

1.2 สหภาพศุลกากร (Customs Union) ขั้นตอนนี้เป็นการขยายขอบเขตของข้อตกลง FTA ให้ครอบคลุมถึงการใช้มาตรการร่วมกันด้านภาษีศุลกากรกับภายนอก และการวางพื้นฐานด้านนโยบายการค้าร่วมกัน ประเทศสมาชิกทั้งหมดจะต้องนำเอา CETs ที่กำหนดร่วมกันไปใช้กับสินค้าของประเทศ ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกที่นำเข้ามาในเขตพื้นที่ของสหภาพศุลกากร

1.3 ตลาดร่วมหรือตลาดของภูมิภาค (Common or Internal Markets) ขั้นตอนนี้เป็นการขยายขอบเขตสหภาพศุลกากร ให้ครอบคลุมถึงเรื่องของการกำจัดอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่ขัดขวางกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ คนและทุนอย่างเสรี

1.4 สหภาพเศรษฐกิจและการเงิน (Economic and Monetary Union) ขั้นตอนนี้เป็นการขยายตลาดร่วมหรือตลาดภายในโดยประเทศสมาชิกทั้งหลาย ยอมรับเงินสกุลเดียวกัน สหภาพการเงิน จำเป็นต้องให้ประเทศสมาชิกร่วมมือกันอย่างแน่นแฟ้น ในเรื่องของนโยบายด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ เช่น นโยบายด้านการเงิน นโยบายด้านสังคม และนโยบายด้านอุตสาหกรรม เหตุผลก็คือ การมีสหภาพการเงินช่วยให้สามารถทำได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงจากนโยบายด้านการเงิน ไปสู่ นโยบายด้านภาษี

1.5 สหภาพเศรษฐกิจและการเมือง (Economic and Political Union) ขั้นตอนนี้เป็นการขึ้นตอนการเป็นเป้าหมายสูงสุดของการร่วมมือ และบูรณาการในระดับภูมิภาค ประเทศทั้งหลายมีความปรารถนาอย่างจริงจัง ที่จะยอมรับสภาพการตั้งสหภาพแบบสหพันธรัฐ โดยเฉพาะการแปรสภาพเป็นรัฐต่าง ๆ รวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวและมีความเป็นเอกภาพ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเยอรมนีเป็นตัวอย่างสำคัญของประวัติศาสตร์การสถาปนาระบบสหพันธรัฐ

ภูมิภาคนิยมได้ก่อตัวและพัฒนาการด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันด้วยเหตุผล 2 ประการ ประการแรก พัฒนาการของภูมิภาคนิยม เป็นกระบวนการที่มีลักษณะเฉพาะภายในของแต่ละภูมิภาค ซึ่งเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม-วัฒนธรรม การเมืองและประวัติศาสตร์ของแต่ละภูมิภาค และไม่สามารถนำไปใช้เป็นมาตรฐานสากลกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ลักษณะของภูมิภาคนิยมมีความแตกต่างกันไปตามภูมิภาค ที่มีนัยสำคัญขึ้นมา ประการที่สอง โลกในปัจจุบันมีลักษณะที่แตกต่างไป จากโลกที่ทฤษฎีบูรณาการแบบคลาสสิกที่ถูกสร้างขึ้นมา การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญหลายอย่างได้เกิดขึ้น ในระบบระหว่างประเทศ

โดยเฉพาะตั้งแต่เมื่อสงครามเย็นยุติเป็นต้นมา และสถานการณ์ดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้มีการนำเสนอรูปแบบใหม่ของภูมิภาคนิยม (เชษฐา พวงหัตถ์, 2557 : 9 - 10)

เชษฐา พวงหัตถ์ (2557 : 12) ทฤษฎีภูมิภาคนิยมแบบใหม่ (Neo Regionalism Theory - NRT) พบว่า การจัดตั้งประชาคมอาเซียนนั้น อาศัยกรอบคิดของทฤษฎีภูมิภาคนิยมแนวเก่า ภายใต้ลัทธิเสรีนิยมใหม่ ดังจะเห็นได้จาก เขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ AFTA (ASEAN Free Trade Area) ทฤษฎีภูมิภาคนิยมแบบคลาสสิกหรือแบบเก่า (Classic Regionalism Theory) ได้ค่อย ๆ ถูกแทนที่โดยทฤษฎีภูมิภาคนิยมแบบใหม่หรือ NRT โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาอื่น ๆ ที่อยู่นอกสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ที่เคยเป็นกระแสหลักของทฤษฎีภูมิภาคนิยมแบบคลาสสิก องค์กรความรู้จากหลากหลายสาขาวิชาได้ถูกนำมาใช้ในการสร้างทฤษฎีภูมิภาคนิยมแบบใหม่

โดยเฉพาะสาขาวิชาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ รัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สังคมวิทยา และภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ แนวศึกษาทฤษฎีที่มีลักษณะสหสาขาวิชา (Multi - Disciplinary) มากขึ้นนี้ ช่วยให้เราสามารถก้าวออกจากแนวศึกษาภูมิภาคนิยมแบบเก่า ที่สนใจแค่มิติเศรษฐกิจ รวมตลอดถึงการก้าวข้ามข้อจำกัดต่าง ๆ ในการทำความเข้าใจสาเหตุและผลที่เกิดขึ้น ซึ่งครอบคลุมทั้งเรื่องของการเมือง สังคมและเรื่องอื่น ๆ จากมุมมองที่ให้ความสำคัญกับรัฐศาสตร์มากขึ้น ทำให้เห็นว่าบูรณาการของภูมิภาคยุโรป มีความเป็นตัวแบบน้อยลงจนกลายเป็นเพียงตัวชั่วคราวหนึ่งเท่านั้น สำหรับการเปรียบเทียบกับกรสร้างสถาบันระดับภูมิภาครูปแบบอื่น ๆ นอกภูมิภาคยุโรป (เชษฐา พวงหัตถ์, 2557 : 12)

ทฤษฎีภูมิภาคนิยมแบบใหม่นอกจากจะยอมรับความสำคัญของการจัดตั้งสถาบันต่าง ๆ ในระดับภูมิภาคขึ้นมา เพื่อยกระดับความร่วมมือและบูรณาการของภูมิภาคแล้ว ยังนำเสนอมุมมองที่กว้างมากขึ้นเกี่ยวกับบทบาทของสถาบัน ในระดับภูมิภาคเหล่านั้น นักภูมิศาสตร์เศรษฐกิจหลายได้ชี้ให้เห็นว่า ระบบและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับธุรกิจกำลังนำไปสู่การสร้างพื้นที่ทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค รูปแบบใหม่ขึ้นมาซึ่งมีลักษณะตัดข้ามเศรษฐกิจของแต่ละชาติ หลังขับเคลื่อนหรือธุรกิจหรือตลาดที่อยู่เบื้องหลังแนวโน้มดังกล่าว รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ยังคงมีบทบาทหลักในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาของสิ่งที่เรียกว่า การเจริญเติบโตของรูปหลายเหลี่ยม (Growth Polygon's) เช่น สามเหลี่ยมเศรษฐกิจอินโดนีเซีย - มาเลเซีย - สิงคโปร์ ซึ่งเป็นรูปแบบความร่วมมือกันที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง (เชษฐา พวงหัตถ์, 2557 : 12)

การสร้างความเป็นภูมิภาคขึ้นมาในภูมิภาคต่าง ๆ และสิ่งที่เรียกว่า ภูมิภาคนิยม ซึ่งได้ปรากฏให้เห็นในความเป็นภูมิภาคที่ถูกสร้างขึ้นมานั้น เป็นประเด็นหลักอันหนึ่งที่ทฤษฎีภูมิภาคนิยมแบบใหม่ หรือ NRT ให้ความสนใจศึกษา ความคิดเรื่อง การสร้างประชาคมระดับภูมิภาค เป็นมโนทัศน์ ที่ทฤษฎีภูมิภาคนิยมแบบใหม่หรือ NRT ได้สร้างขึ้นมาสำหรับการศึกษาภูมิภาคนิยม การ

สร้างประชาคมระดับภูมิภาค หมายถึง การสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะของการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้นระหว่างรัฐต่าง ๆ ประชาชน องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาคโดยมีวัตถุประสงค์ ที่จะสร้างความเป็นปึกแผ่นของภูมิภาคในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม

ดังนั้น การสร้างประชาคมและความเป็นปึกแผ่น จึงเป็นสองเรื่องที่แยกกันไม่ออก เพราะทั้งสองเรื่องนี้จะเป็นตัวกำหนดว่าสมาชิกของประชาคม จะมีความผูกพันซึ่งกันและกันอย่างแนบแน่นมากขึ้น รวมตลอดถึงการดำเนินงานต่าง ๆ ในระดับภูมิภาคเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของความร่วมมือกัน ในการบริหารจัดการเพื่อผลประโยชน์ร่วมภูมิภาค การสร้างเอกลักษณ์ของภูมิภาคขึ้นมา อาจเป็นผลมาจากการดำเนินการดังกล่าว และสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งก็คือ พัฒนาของความสัมพันธ์ในลักษณะของความร่วมมือกัน และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในประชาคมระดับภูมิภาค ต้องมีผลในทางบวกต่อการยกระดับไปสู่การบริหารจัดการ และการกำหนดกรอบทำงานร่วมกันระดับโลกได้ดีสุด (เชษฐา พวงหัตถ์. 2557 : 14)

ขณะที่ทฤษฎีภูมิภาคนิยมแบบเก่าหรือแบบคลาสสิก (CRT) ให้ความสำคัญเฉพาะกับตัวแสดงที่เป็นรัฐ แต่ทฤษฎีภูมิภาคนิยมแบบใหม่ (NRT) จะเน้นความสำคัญของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ กลุ่มพลังต่าง ๆ ทางสังคม รวมตลอดถึงสถาบันแบบพหุภาคี ในการสร้างภูมิภาคนิยมในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นมาเมื่อเป็นเช่นนี้ ทฤษฎีภูมิภาคนิยมแบบใหม่จึงให้ความสำคัญกับพหุภาวะ ทั้งของรูปแบบต่าง ๆ ของภูมิภาคนิยมและอิทธิพลของตัวแสดงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาคนิยม (เชษฐา พวงหัตถ์. 2557 : 14)

กล่าวโดยสรุป ภูมิภาคนิยมแบบใหม่ อาจจะมีลักษณะตรงข้ามกับภูมิภาคนิยมแบบเก่า ในแง่ของจุดเน้น กล่าวคือ ทฤษฎีภูมิภาคนิยมแบบใหม่ให้ความสำคัญกับระดับ และรูปแบบของความร่วมมือและบูรณาการระดับภูมิภาค ที่แตกต่างหลากหลายแต่ดำรงอยู่ร่วมกันได้ เช่น ความร่วมมือที่รัฐเป็นผู้กำหนด ความร่วมมืออันเป็นผลมาจากตลาด ความร่วมมือในระดับอนุภูมิภาค ความร่วมมือข้ามภูมิภาค การสร้างสำนึกร่วมกันในความจำเป็น ที่จะต้องสร้างประชาคมระดับภูมิภาค ความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างภูมิภาคนิยมกับกระบวนการ และโครงสร้างที่มีลักษณะข้ามภูมิภาคในบริบทของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทฤษฎีภูมิภาคนิยมสมัยใหม่ช่วยเปิดประเด็นใหม่ ๆ สำหรับการถกเถียงเกี่ยวกับความคิดและรูปแบบต่าง ๆ ของภูมิภาคนิยมซึ่งกำลังปรากฏตัวให้เห็นชัดเจนมากขึ้นในระเบียบโลกในปัจจุบัน (เชษฐา พวงหัตถ์. 2557 : 14)

แนวคิดเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

แนวคิดของการจัดทำแผนงานเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Blueprint) เกิดจากการที่ผู้นำอาเซียนเห็นชอบ ให้เร่งรัดการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้านหลักคือ ความมั่นคง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมจากเดิมที่กำหนดไว้ในปี ค.ศ. 2020 เป็นปี ค.ศ. 2025 โดยได้ประกาศแถลงการณ์เซบู ว่าด้วยการเร่งรัดการจัดตั้งประชาคมอาเซียน เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2550 ณ เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ (กรมส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ, 2555)

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ ความพยายามก้าวสำคัญของอาเซียนที่จะก่อให้เกิดการรวมตัว ให้เป็นเนื้อเดียวกันมากขึ้นของอาเซียน โดยมีเสาหลักสำคัญของความร่วมมือ 3 เสาหลัก ได้แก่

1. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC : ASEAN Economic Community) ภาวะเศรษฐกิจโลกที่หดตัวทั้งในยุโรป และสหรัฐอเมริกา ทำให้อาเซียนต้องหันมาพึ่งพาดตลาดภายในอาเซียนและเอเชียมากขึ้น อาเซียนจำเป็นต้องทำตัวเองให้น่าสนใจ โดยสร้างตลาดให้ใหญ่ขึ้นเพื่อดูดเม็ดเงินลงทุนจากต่างประเทศแข่งกับประเทศในเอเชียอื่น และอาเซียนจำเป็นต้องใช้อำนาจต่อรองให้กับตัวเองทางเศรษฐกิจมากขึ้น การก้าวไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีแผนสำคัญ คือ การเปิดเสรี 5 ด้าน ได้แก่

- 1.1 การค้าสินค้า การลดภาษี
- 1.2 การค้าบริการ ธุรกิจการบริหาร และทั้งวิชาชีพ
- 1.3 การลงทุน
- 1.4 การเคลื่อนย้ายเงินลงทุน เชื่อมโยงตลาดทุนและพัฒนาตลาดพันธบัตร
- 1.5 การเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีฝีมือ แรงงานที่มีทักษะ

2. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASC : ASEAN Security Community) มีแผนงานมุ่งเน้น 3 เรื่อง คือ

- 2.1 การเสริมสร้างความเข้าใจในระบบสังคมและประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน และส่งเสริมการพัฒนาทางการเมือง ประชาธิปไตยและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

- 2.2 ส่งเสริมความสงบและความรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาความมั่นคง ทั้งจากภัยคุกคามในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่รวมถึงการสร้างมาตรการไว้เนื้อเชื่อใจและระงับข้อพิพาทด้วยสันติวิธี เพื่อให้สมาชิกอาเซียนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

- 2.3 การมีพลวัตและปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงขึ้นในระดับภูมิภาค

3. ประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC : Socio – Cultural) มีเป้าหมายอยู่ที่การมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีจิตสำนึกของความเป็นอาเซียนร่วมกันเพื่อส่งเสริม อัตลักษณ์ของอาเซียนและเกิดความร่วมมือเพื่อพัฒนา และยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวอาเซียน รวมทั้งส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างยั่งยืน ภายใต้ความร่วมมือ 5 ด้าน คือ

- 3.1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 3.2 การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม
- 3.3 สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม
- 3.4 ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม
- 3.5 การลดช่องว่างของการพัฒนา

ปัญหาความท้าทายในบริบทด้านการพัฒนาสังคม และสวัสดิการภายใต้ประชาคมอาเซียน (ASEAN) มีการพัฒนาที่สำคัญ มีการเคลื่อนย้าย การไหลเข้าออกอย่างเสรี ทั้งการค้า ธุรกิจ บริการ เงินลงทุนและแรงงาน การไหลเข้าออกอย่างเสรี นอกจากจะเกิดประโยชน์อย่างมากมาย ทำให้อาเซียนเป็นตลาดที่ใหญ่ขึ้นมีประชากร 590 ล้านคนลดการพึ่งพาจากตลาดภายนอก ส่งเสริมและดึงดูดนักลงทุนเข้ามาในอาเซียน มีอำนาจต่อรองกับตลาดภายนอก ขยายแหล่งแรงงานและวัตถุดิบเพื่อลดต้นทุน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในอาเซียนให้สูงสุด ซึ่งประเทศไทยและชาติสมาชิกอาเซียนต่างก็ได้รับประโยชน์จากการเกิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (กรมส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ. 2555)

แต่ในขณะเดียวกัน ผลที่จะตามมาจากการเปิดเสรีด้านต่าง ๆ ภายใต้ AEC ก็มีมากมาย ในทางบวกมีผลดีต่าง ๆ เช่น การที่มีคนเดินทางกันอย่างเสรี ทำให้โครงข่ายการคมนาคมภายในอาเซียน มีการพัฒนาที่ดีขึ้น มีการเชื่อมโยงถึงกันมากขึ้น มีการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามพรมแดนมากยิ่งขึ้น จะมีแรงงานที่มีฝีมือและวิชาชีพเข้ามาเป็นจำนวนมาก มีนักท่องเที่ยวที่ดีเข้ามาท่องเที่ยวสามารถขยายเครือข่ายธุรกิจได้มากขึ้น ผู้ประกอบการภาคธุรกิจ ภาควิสาหกิจชุมชน จะมีโอกาสร่วมทุนกับคนในประเทศอาเซียน 9 ประเทศมากขึ้น ในทางลบก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น ภัยคุกคามที่มากจากการเคลื่อนย้ายคน เช่น ภัยจากอาชญากรรม การก่อการร้ายข้ามชาติ ภัยจากโรคติดต่อ โรคระบาดยาเสพติด การค้ามนุษย์ ภัยจากแรงงานไร้ฝีมือและแรงงานต่างถิ่นที่ไร้งานทำ และภัยที่มาจากนักท่องเที่ยว (กรมส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ. 2555)

เมื่อสินค้าและบริการเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรี ผู้ประกอบการ ภาคธุรกิจ ภาควิสาหกิจชุมชน ที่ไม่สามารถแข่งขันทางด้านราคาหรือไม่สามารถพัฒนาศักยภาพ เพื่อก้าวสู่ตลาดต่างประเทศได้ ก็อาจจำเป็นต้องปิดธุรกิจหรือย้ายฐานการผลิต ไปยังประเทศที่มีแหล่งต้นทุนที่ถูกกว่า แรงงานมีโอกาสตกงานมากขึ้น เมื่อเกิดการเชื่อมโยงกันมากขึ้น ก็จะทำให้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้ามาทดแทน

เทคโนโลยีใหม่ที่ล้ำหลัง และทดแทนแรงงานที่มีต้นทุนสูงกว่า รวมทั้งทดแทนวิธีการในการเข้าสู่ข้อมูลข่าวสารแบบเดิม ๆ งานใดที่ใช้เครื่องจักรทำแทนได้คนก็จะถูกออกจากงานมากขึ้น คนกลุ่มใดที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้ ก็จะขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพขาดโอกาสในการแสวงหาคำความรู้ และประโยชน์จากอาเซียนที่ไร้พรมแดน (กรมส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ. 2555)

กรมการจัดหางาน (2553) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมอาเซียนให้เป็นตลาด และฐานผลิตเดี่ยวยมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ และการลงทุน แรงงานฝีมือ และเงินทุนอย่างเสรี ภายในปี พ.ศ. 2558 และได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญ 4 ด้าน คือ

1. การเป็นตลาดเดียวและฐานการผลิตร่วมกันให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือและเงินทุนอย่างเสรี โดยมีรูปแบบการดำเนินการต่อไปนี้

1.1 การดำเนินการเพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของสินค้าอย่างเสรี (Free Flow of Goods) มุ่งเน้นการลดอุปสรรคในการนำเข้า และส่งออกสินค้าระหว่างประเทศสมาชิก ไม่ว่าจะเป็นอุปสรรคที่เกิดจากภาษีศุลกากรและข้อจำกัดทางการค้าที่มีใช้ภายใน การปรับปรุงกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของอาเซียน ให้ทันสมัยและเอื้อต่อการค้าขายในภูมิภาค ตลอดจนการวางมาตรการที่จะอำนวยความสะดวกทางการค้าในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดตั้ง ASEAN Single Window ที่จะทำให้ผู้ส่งออกนำเข้าเกิดความสะดวก ในการติดต่อประสานหน่วยงาน โดยยื่นเอกสารเพียงจุดเดียว

1.2 การดำเนินการเพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของบริการอย่างเสรี (Free Flow of Services) มีการเจรจาเพื่อลดอุปสรรคในการเข้ามาประกอบธุรกิจบริการ โดยให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างเสรี และผู้บริโภคมีเสรีภาพที่จะเลือกใช้บริการต่าง ๆ ตามความพึงพอใจ ทั้งนี้ สาขาธุรกิจบริการที่อาเซียนตั้งเป้าหมายเร่งรัดการรวมกลุ่ม ให้เห็นผลเป็นรูปธรรมมี 5 สาขา ได้แก่ สาขาท่องเที่ยว การบิน สุขภาพ เทคโนโลยีสารสนเทศ และ โลจิสติกส์

1.3 การดำเนินการเพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของการลงทุนอย่างเสรี (Free Flow of Investment) ได้มีการจัดทำความตกลงด้านการลงทุนของอาเซียนฉบับใหม่ แทนความตกลงที่มีอยู่เดิม คือ ความตกลงเขตการลงทุนอาเซียน และความตกลงด้านการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน ความตกลงฉบับใหม่นี้ครอบคลุมเนื้อหา 4 ด้านหลัก คือ การคุ้มครองการลงทุน การอำนวยความสะดวกและความร่วมมือในการลงทุน การส่งเสริมการลงทุน และการเปิดเสรีการลงทุน เพื่อเป็นการเพิ่มและรักษาระดับความสามารถของอาเซียน ในการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนภายในภูมิภาคอาเซียนด้วยกัน

1.4 การดำเนินการเพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของเงินทุนอย่างเสรี (Free Flow of Capital) ดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดโดยรัฐมนตรี การคลังของอาเซียน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตลาดทุนและการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้น โดยประเทศสมาชิกยังสามารถมีมาตรการเพื่อรักษาเสถียรภาพ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศได้

1.5 การดำเนินการเพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี (Free Flow of Skilled Labor) แสวงหาความร่วมมือที่จะสร้างมาตรฐานที่ชัดเจนของแรงงานมีฝีมือ และอำนวยความสะดวกให้กับแรงงานมีฝีมือ ที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนดให้สามารถเคลื่อนย้ายไปทำงาน ในกลุ่มประเทศสมาชิกได้ง่ายขึ้น

2. การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน โดยส่งเสริมกรอบนโยบายด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น นโยบายการแข่งขันของอาเซียน สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา นโยบายภาษี การคุ้มครองผู้บริโภค และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการเงิน การขนส่งเทคโนโลยีสารสนเทศ และพลังงาน

3. การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิก โดยการสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) พัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่าง ๆ ภายใต้กรอบการริเริ่มการรวมกลุ่มของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration : IAI) เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

4. การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก เน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียน ที่มีต่อประเทศภายนอกภูมิภาค เช่น การจัดทำเขตการค้าเสรีและการสร้างเครือข่ายด้านการผลิตและจำหน่าย เป็นต้น

กรมการจัดหางาน (2553 : 55 - 56) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) จะเกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบภายในปี พ.ศ. 2558 นี้ โดยมุ่งหวังให้อาเซียนกลายเป็นฐานการผลิตและตลาดเดียว โดยให้เกิดการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตได้อย่างเสรี สามารถดำเนินกระบวนการผลิตในประเทศใดก็ได้ โดยใช้ทรัพยากรทั้งวัตถุดิบและแรงงาน จากหลายประเทศมาร่วมในการผลิต โดยมีการสร้างมาตรฐานของสินค้าและกฎระเบียบต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งการเปิดเสรีนี้จะครอบคลุมใน 5 ด้าน คือ

1. ด้านสินค้า ลดภาษีนำเข้าและขจัดมาตรการที่มีใช้ภายใน
2. ด้านบริการเพิ่มสัดส่วนการถือหุ้น ให้กับนักลงทุนสัญชาติอาเซียนได้มากถึงร้อยละ

3. ด้านการลงทุนปฏิบัติกับนักลงทุนอาเซียน เช่นเดียวกับนักลงทุนตนเอง และทบทวนข้อตกลงให้เป็นการลงทุนเต็มรูปแบบ คือ เปิดเสรี คุ้มครอง ส่งเสริม และอำนวยความสะดวก

4. ด้านเงินทุน ให้เปิดเสรีโดยเป็นไปตามความพร้อมของแต่ละประเทศ

5. ด้านแรงงาน ให้มีการถ่ายเทแรงงานฝีมือได้เสรีมากขึ้น โดยเป็นไปตามข้อตกลงยอมรับร่วมกันในเรื่องคุณสมบัติหรือมาตรฐาน ในแต่ละวิชาชีพ (Mutual Recognition Arrangements : MRAs) โดยในช่วงแรกจะกำหนดคุณสมบัติ เพียง 7 สาขาอาชีพ คือ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล สถาปัตยกรรม วิศวกรรม การสำรวจ และบัญชี เท่านั้น

การเคลื่อนย้ายเสรีทางด้านแรงงาน แม้จะส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในอาชีพสำหรับแรงงานที่มีฝีมือ แต่ก็อาจส่งผลต่อความไม่มั่นคงในอาชีพของแรงงานที่ไม่มีฝีมือ อันจะนำมาซึ่งปัญหาในเรื่องของช่องว่างทางรายได้ และสวัสดิการระหว่างผู้ใช้แรงงานที่มีระดับฝีมือแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาข้อมูลของสำนักงานบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ พบว่า สัดส่วนของผู้ประกอบอาชีพใน 7 สาขา สะท้อนในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพต่าง ๆ และผู้บัญญัติกฎหมาย ที่ไปทำงานในต่างประเทศมีน้อยมากไม่ถึงร้อยละ 5 ของแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศทั้งหมด ดังนั้น ปัญหาการไหลออกของผู้ประกอบอาชีพเหล่านี้ จึงไม่มากนัก

ในทางปฏิบัติ การเข้าเมืองและการทำงานยังต้องเป็นไปตามกฎระเบียบของแต่ละประเทศสมาชิก เช่น วิชาชีพกฎหมาย ผู้ประกอบวิชาชีพจำเป็นต้องเรียนรู้ระบบกฎหมายของประเทศนั้น ๆ ซึ่งระบบกฎหมายของแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกัน จึงเป็นการยากที่ทนายความของประเทศหนึ่งจะไปประกอบอาชีพทนายความในอีกประเทศหนึ่งได้ นอกจากนี้ ยังต้องสอบใบประกาศนียบัตรให้ได้ก่อนจึงจะประกอบอาชีพนักกฎหมายได้ เป็นต้น จึงไม่น่าจะส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ในทางตรงกันข้าม แรงงานที่เคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านที่ไร้ฝีมือเข้ามาทำงาน ในภาคการผลิต ภาคก่อสร้าง และภาคเกษตร ซึ่งไม่ได้อยู่ใน 7 สาขาอาชีพข้างต้น

การเคลื่อนย้ายเข้ามาของแรงงานต่างด้าวกลุ่มนี้ จึงไม่ส่งผลกระทบมากนัก ขณะที่แรงงานที่เข้ามาทำงานในอุตสาหกรรม ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนมีกลุ่มวิศวกรและสถาปนิก ซึ่งเป็น 1 ใน 7 สาขาอาชีพ เข้ามาทำงานในไทย แต่แรงงานกลุ่มนี้มีจำนวนไม่มากนัก ประกอบกับในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดในเรื่องของกฎระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งการทดสอบทักษะทางด้านภาษาของไทยด้วย เช่น วิชาชีพแพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพต่างชาติที่ ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพต้องผ่านการประเมิน และอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานที่รับให้ทำงานหรือวิชาชีพสาขาสถาปัตยกรรม วิศวกรรม นอกจากผู้ประกอบอาชีพต่างชาติจะต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแล้ว ยังกำหนดให้ต้องปฏิบัติงานร่วมกับสถาปนิกหรือวิศวกรท้องถิ่นด้วย ดังนั้น ปัญหาการไหลเข้าของผู้ประกอบอาชีพเหล่านี้ จึงไม่น่าส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานไทย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (2554) กล่าวว่า นโยบายแรงงานต่างด้าวของรัฐระหว่างปี พ.ศ. 2544 – ปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2544 ถือได้ว่าเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการควบคุมการทำงานของแรงงานข้ามชาติ ในทิศทางที่พลิกผันจากนโยบายในช่วงปี พ.ศ. 2535 – 2543 และเข้มข้นเป็นอย่างมาก คณะรัฐมนตรีนำโดยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ในสมัยนั้นยกเลิกข้อจำกัดทางพื้นที่และประเภทกิจการ โดยผ่อนผันให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติได้ในทุกจังหวัด และทุกประเภทกิจการ อีกทั้งเป็นครั้งแรกที่อนุญาตให้แรงงานข้ามชาติ ที่มีได้ทำงานกับนายจ้างคนใดหรือสถานประกอบการใด สามารถจดทะเบียนได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายในปีนั้น มีเป้าหมายเพื่อให้มีแรงงานข้ามชาติ ที่หลบหนีเข้าเมืองเข้ามาลงทะเบียนมากที่สุด และเพื่อให้ทราบจำนวนแรงงานที่หลบหนีเข้าเมืองที่แท้จริง ข้อมูลประวัติ การพักอาศัย การเคลื่อนย้าย และประเภทการทำงานให้มากที่สุด ซึ่งทำให้มีแรงงานข้ามชาติที่มาจดทะเบียนเป็นจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับนโยบายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535

ในปีถัดมา พ.ศ. 2545 ประเทศไทยมีนโยบายการควบคุมการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่สืบเนื่องกับมติในปี พ.ศ. 2544 โดยในปีนั้นมีการผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย 3 สัญชาติ ที่เคยได้รับการผ่อนผันตามมติคณะรัฐมนตรีปี พ.ศ. 2544 ทำงานต่อไปได้อีก 1 ปี และแก้ไขกิจการโดยปรับเป็น 6 กลุ่มประเภทกิจการ และผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย 3 สัญชาติที่เคยทำงานเป็นกรรมกรในเรือประมงอยู่แล้ว ให้สามารถอาศัยในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว เพื่อรอการส่งกลับภายใน 1 ปี อีกทั้งผ่อนผันการทำงานของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองในจังหวัดตาก โดยนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการต้องนำลูกจ้างที่ทำงานอยู่ก่อนแล้ว และแรงงานที่ยังมิได้รับการผ่อนผันตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2545 ในประเภทกิจการต่าง ๆ ตามประกาศของกระทรวงแรงงานมารายงานตัว และขอใบอนุญาตทำงาน (นโยบายแรงงานข้ามชาติ. ออนไลน์. 2554)

นโยบายปี พ.ศ. 2545 นอกจากจะสืบทอดคนโยบาย ปี พ.ศ. 2544 แล้วยังเสริมสร้างการคุ้มครองแรงงานมากขึ้น โดยมติคณะรัฐมนตรีปี พ.ศ. 2545 ได้เปิดโอกาสให้แรงงานข้ามชาติสามารถเปลี่ยนนายจ้างได้ ซึ่งเป็นครั้งแรกนับแต่ปี พ.ศ. 2535 และถือเป็นการพัฒนาระบบคุ้มครองแรงงานที่มีทิศทางที่ดีขึ้นเป็นอย่างมาก เนื่องจากก่อนหน้านี้แม้แรงงานจะถูกเอาเปรียบและถูกละเมิดโดยนายจ้าง ก็ไม่สามารถเปลี่ยนนายจ้างได้ และปี พ.ศ. 2546 นโยบายการควบคุมการทำงานของแรงงานข้ามชาติเป็นไปในทางเดียวกับนโยบายปี พ.ศ. 2544 – 2545 คณะรัฐมนตรีมีมติผ่อนผันให้แรงงาน 3 สัญชาติอาศัยอยู่และทำงานในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวไม่เกิน 1 ปี ในจำนวนเท่ากับการอนุญาตในปี พ.ศ. 2545 (นโยบายแรงงานข้ามชาติ. ออนไลน์. 2554)

ในปีถัดมา พ.ศ. 2547 มีความพยายามที่จะแก้ปัญหา และบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว อย่างเป็นระบบและแบบบูรณาการ โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบหลักการร่างกฎกระทรวง กำหนดแบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการขอรับและการออกใบอนุญาตทำงาน สำหรับแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติ พม่า ลาว และกัมพูชา และร่างกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมการทำงานของคนต่างด้าว ตามที่กระทรวงแรงงานเสนอ นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดแนวทางในการ ดำเนินการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยแบ่งขั้นตอนออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การผ่อนผันให้แรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวไม่เกิน 1 ปี
2. ระยะที่ 2 การปรับเปลี่ยนสถานะแรงงานข้ามชาติให้เป็นผู้เข้าเมือง โดยถูกต้องตามกฎหมาย โดยให้รัฐบาลประเทศ พม่า ลาว และกัมพูชาดำเนินการพิสูจน์สัญชาติ และรับรองสถานะ โดยการออกหนังสือเดินทางชั่วคราว จากนั้นให้กระทรวงการต่างประเทศหรือสำนักตรวจคนเข้าเมืองลงตราอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการทำงานตามมาตรา 17 พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกากำหนดงานในอาชีพ และวิชาชีพ ที่ห้ามคนต่างด้าวทำ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2548 และมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการควบคุมการทำงานของคนต่างด้าวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และต่อเนื่องกันนโยบาย และในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งมีเป้าหมายในการควบคุมการทำงานของคนต่างด้าวทั้งระบบ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ 7 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าว โดยมีหลักการคือ ปรับสภาพแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ให้เป็นแรงงานต่างด้าวเข้าเมือง โดยถูกต้องตามกฎหมาย
2. ยุทธศาสตร์การกำหนดมาตรฐานการจ้างแรงงานต่างด้าว โดยมีหลักการคือ คุ้มครองแรงงานต่างด้าวให้ได้รับการคุ้มครองการจ้างแรงงาน ในระดับมาตรฐานเช่นเดียวกับแรงงานคนไทย
3. ยุทธศาสตร์การสกัดกั้นแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาทำงาน
4. ยุทธศาสตร์การปราบปรามดำเนินคดีขบวนการนำพา ผู้ให้ที่พักพิงอาศัย นายจ้างและคนต่างด้าวที่ไม่มีงานทำ
5. ยุทธศาสตร์การผลักดันและส่งกลับแรงงานต่างด้าว โดยมีหลักการคือ การลงโทษผู้กระทำความผิดและจัดทำทะเบียนประวัติคนต่างด้าวที่ส่งกลับ
6. ยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์การจัดระบบแรงงานต่างด้าว เพื่อสร้างความเข้าใจ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐทุกฝ่าย

7. ยุทธศาสตร์การติดตามและประเมินผล กำหนดแผนและตัวชี้วัดอย่างเป็นระบบ

สังเกตได้ว่า มติคณะรัฐมนตรีปี พ.ศ. 2548 เป็นความพยายามที่จะแก้ปัญหาการทำงานของแรงงานต่างด้าว ที่หลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ อย่างไรก็ตาม ภายใต้นโยบายในปีนั้น รัฐบาลได้พยายามที่จะกลับไปใช้แนวทางการควบคุมการทำงานของแรงงานต่างด้าวแบบประกันตัว ซึ่งระหว่างวันที่ 1 - 30 มีนาคม พ.ศ. 2549 รัฐบาลได้มีการประกาศเตือนให้นายจ้างนำแรงงานที่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียน ท.ร. 38/1 และแรงงานต่างด้าวที่จดทะเบียน ท.ร. 38/1 แล้ว แต่ยังไม่ได้จดทะเบียนมีนายจ้างให้มารายงานตัว และเสียค่าประกันตัวคนละ 10,000 บาทสำหรับกรณีแรก และคนละ 50,000 บาท สำหรับกรณีหลัง (นโยบายแรงงานข้ามชาติ. ออนไลน์. 2554)

จากการประกาศของรัฐบาลดังกล่าว รัฐบาลได้รับการตอบรับโดยการวิพากษ์วิจารณ์จากองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นอย่างมาก และถูกมองว่านโยบายดังกล่าวเป็นนโยบายที่คำนึงถึงการปราบปรามคนหลบหนีเข้าเมือง และความมั่นคงของประเทศเป็นหลัก ไม่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและสถานะทางสังคม ที่ไม่เท่าเทียมของแรงงานข้ามชาติที่ถูกเอารัดเอาเปรียบกับสถานะของนายจ้าง ซึ่งอยู่เหนือกว่าด้วยเหตุดังกล่าว รัฐบาลจึงยกเลิกมติที่ให้นายจ้างต้องประกันตัวแรงงานข้ามชาติ ต่อมาในภายหลัง ในปีพ.ศ. 2549 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบการที่กระทรวงแรงงานเสนอมาใน 6 ข้อ ซึ่งสาระสำคัญของการผ่อนผันอยู่ใน ยุทธศาสตร์ข้อที่ 1 กล่าวคือ อนุญาตให้คนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง 3 สัญชาติ ได้แก่ พม่า ลาว และกัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตทำงานและใบอนุญาตทำงานสิ้นสุดในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2549 และยังไม่ได้รับการพิสูจน์สัญชาติและผู้ติดตาม อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวระหว่างรอการส่งกลับและทำงานต่อไปได้อีก 1 ปี สิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2550 (นโยบายแรงงานข้ามชาติ. ออนไลน์. 2554)

ในปีถัดมา พ.ศ. 2552 คณะรัฐมนตรีมีมติในเรื่องการควบคุมการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่สำคัญและมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. อนุมัติหลักการร่างกฎกระทรวงที่ออกความตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 เกี่ยวกับแบบหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตการทำงานของคนต่างด้าวและหลักเกณฑ์และวิธีการการส่งเงินเข้ากองทุนเพื่อการส่งคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักร

2. เห็นชอบแนวทางดำเนินการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง สัญชาติ พม่า ลาว และกัมพูชา ที่อยู่นอกระบบผ่อนผัน ตามมติคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง (กบร.) ครั้งที่ 2/2552 วันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2552 ตามที่กระทรวงแรงงานเสนอ และขอให้กระทรวงแรงงานพิจารณาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปิดโอกาสให้เฉพาะแรงงาน

ต่างด้าวที่อยู่นอกระบบผ่อนผันและลักลอบทำงาน และผู้ติดตามที่อยู่ในประเทศอยู่แล้วเท่านั้น และป้องกันการสวมสิทธิ์ของแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาใหม่

3. รัฐบาลตามที่รายงานจากประธานกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองว่า รายงานผลการประชุมของคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ครั้งที่ 3/2552 เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2552 เห็นชอบให้เปิดจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว ที่อยู่นอกระบบผ่อนผันเพื่อให้งานในกิจการใน 19 กิจการ โดยให้มีการประกาศรับสมัครคนไทยเข้าทำงานก่อน หากคนไทยไม่ทำจึงอนุญาตให้จ้างแรงงานต่างด้าวได้

4. เห็นชอบขยายเวลาการจัดทำทะเบียนประวัติ การตรวจสุขภาพ และการขออนุญาตทำงานแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง 3 สัญชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 และการจดทะเบียนผ่อนผันให้บุตรแรงงานต่างด้าว ให้สามารถอยู่ในราชอาณาจักรได้ เป็นการชั่วคราว ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 โดยจำกัดเฉพาะที่เป็นบุคคลอายุไม่เกิน 15 ปี เท่านั้น

5. เห็นชอบการจัดให้มีการขยายเวลาการเปิดจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา เฉพาะในกิจการประมงที่ได้ประกาศไว้ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 จากวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 ไปจนถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2552 โดยไม่รวมบุตรและผู้ติดตามอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว เพื่อรอการส่งกลับสิ้นสุดไม่เกินวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 และเห็นชอบให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศนำเสนอต่อสภาความมั่นคงแห่งชาติพิจารณา กรณีบุตรและผู้ติดตามแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่อยู่นอกระบบให้สอดคล้องกับนโยบายด้านความมั่นคงก่อน นำเสนอคณะรัฐมนตรี

ต่อมาในปี พ.ศ. 2553 นโยบายการควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว ยังคงเป็นลักษณะที่สานต่อและสืบทอดนโยบายในปี พ.ศ. 2552 โดยมีการขยายเวลาการพิสูจน์สัญชาติและการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักร แก่แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชาที่จดทะเบียนและได้รับอนุญาตทำงานปี พ.ศ. 2552 ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2552 และตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ออกไปอีก 2 ปี สิ้นสุดในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 โดยแรงงานต้องกรอกเอกสารให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 และเข้ารับการพิสูจน์สัญชาติให้แล้วเสร็จตามวันเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ ไม่เกินวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 (นโยบายแรงงานข้ามชาติ. ออนไลน์. 2554)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญธรรม ภักดี (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าว ในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายได้รับผลกระทบจากการเคลื่อนย้าย แรงงานจากพม่าทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง เช่น เงินตราของประเทศต้องไหลออกนอกประเทศ มีปัญหาอาชญากรรม โสเภณี ความสงบเรียบร้อยและความบาดหมางระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลพม่า เชื่อว่าการปราบปรามผู้ลักลอบนำพาหลบหนีเข้าเมือง โดยผิดกฎหมายยังหะหลวมทั้งฝ่ายปฏิบัติและฝ่ายนโยบาย เชื่อว่าฝ่ายปฏิบัติได้รับผลตอบแทนจากการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่อีกด้วย สรุปผลกระทบจากการเข้ามาของแรงงานต่างด้าว จากการศึกษาทำให้เห็นได้ว่าประเทศไทย ได้รับผลกระทบจากการเข้ามาของแรงงานต่างด้าวในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความมั่นคง ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป

พิมล ตึกขาว (2536) ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่อง แรงงานต่างด้าวที่ลักลอบหลบหนีเข้าเมือง โดยผิดกฎหมาย ในพื้นที่อำเภอแม่จอก จังหวัดเชียงใหม่ สาเหตุและผลกระทบ ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเข้ามาของแรงงานต่างด้าว ได้แก่ สภาพพื้นที่ของอำเภอแม่จอก การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว อิทธิพลของผู้ประกอบการ ความร่วมมือของประชาชน ขบวนการลักลอบนำพาหลบหนีนำแรงงานต่างด้าว ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาแรงงานต่างด้าว ที่ลักลอบนำพาหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ที่เกิดขึ้นในอำเภอแม่จอก และส่งผลกระทบ ด้านความมั่นคง ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข ด้านสิทธิมนุษยชน และด้านการเมือง ในพื้นที่อำเภอแม่จอก จังหวัดเชียงใหม่ในระดับปานกลาง

ธัญพร พันอารีย์ (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการนำนโยบายการผ่อนผันให้ใช้แรงงานอพยพสัญชาติพม่าไปปฏิบัติ ในอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็น ในการผ่อนผันให้ใช้แรงงานอพยพสัญชาติพม่า ส่งผลดีทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ระบบเศรษฐกิจของจังหวัดระนองดีขึ้นมาเป็นลำดับ ส่งผลกระทบด้านลบทางสังคมไม่มากนัก ส่วนที่ไม่ดี ได้แก่ การเอาเปรียบแรงงานต่างด้าว การไม่ให้ความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานไทยในด้านค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ สวัสดิการ และอื่น ๆ ส่วนปัญหาการลักขโมย ช่องสุ่มเล่นการพนัน การเกิดชุมชนแออัด การแย่งงานคนไทย การประกอบอาชีพโสเภณี ตลอดจนการระบาดของโรคเท้าช้าง ไข้มาเลเรียและโรคเอดส์ โดยรวมแล้วส่งผลกระทบไม่มากนัก

ศิริศักดิ์ ธรรมรักษ์ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาแรงงานด้าวสัญชาติพม่าหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายในประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า ผลกระทบของผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ผลการศึกษาพบว่า ด้านการเมือง ส่งผลกระทบต่อประเทศในเรื่องความมั่นคงภายใน และสัมพันธไมตรีระหว่างไทยกับพม่า เช่น การคุกคามของชนกลุ่มน้อยติดอาวุธ การใช้ดินแดนไทยเป็นประโยชน์ในการก่อวินาศกรรม การใช้เส้นทางผ่านเข้า – ออกเพื่อค้ายาเสพติดและสิ่งของผิดกฎหมาย ด้านเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบโดยเป็นการทำลายโครงสร้างค่าจ้างแรงงานในประเทศไทย เนื่องจากแรงงานพม่ายอมรับค่าจ้างต่ำกว่ากฎหมายกำหนด และนักลงทุนไม่สนใจการลงทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสร้างประสิทธิภาพแข่งขัน

วิชาดา ไตรรัตน์ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบาย การจัดระบบเพื่อควบคุมการทำงานของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายไปปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินนโยบายการจัดระบบ เพื่อควบคุมการทำงานของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจัดการให้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย เข้ามาสู่ระบบที่ทางราชการสามารถควบคุมดูแลได้ โดยให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการควบคุมดูแล ปรากฏว่าในช่วงระยะเวลาที่ได้มีการผ่อนผันให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการนำแรงงานต่างด้าวมารายงานตัว ทำประกันตัวและขอรับใบอนุญาตทำงานไปแล้วเสร็จในช่วงเวลา ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2539 ถึงวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 นั้น ปรากฏว่ามีผู้มารายงานตัวทำประกันตัว และรับใบอนุญาตทำงานทั้งสิ้น 293,652 คิดเป็นร้อยละ 40.58 ของประมาณการแรงงานต่างด้าวในพื้นที่จังหวัด 43 จังหวัดที่เป็นพื้นที่ผ่อนผันซึ่งประมาณการไว้ 723,571 คนผลการดำเนินการดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ ในระดับหนึ่ง แต่ก็ได้ส่งผลให้มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มขึ้น กล่าวคือ จากการประมาณไว้เดิมมีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายทั่วประเทศ จำนวน 733,660 คน แต่หลังจากสิ้นสุดระยะเวลาการผ่อนผันแล้วประมาณการแรงงานต่างด้าวทั่วประเทศมีจำนวนถึง 945,528 คน

รุ่งเกียรติ สนแจ้ง (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง นโยบายรัฐบาลกับปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายศึกษากรณี แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ได้กล่าวถึงผลผลเสียจากการใช้แรงงานต่างด้าว ด้านการเมืองและเศรษฐกิจ คือปัญหาการแย่งงานคนไทย ปัญหาโครงสร้างค่าจ้างขั้นต่ำ ปัญหาการไม่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเทคโนโลยี ปัญหาการสูญเสียเงินตราออกนอกประเทศ ปัญหาการบุกรุกที่ทำกิน เนื่องจากไม่มีข้อมูลหรือหลักฐานทางราชการหรือหน่วยงานใด ๆ ด้านสังคม ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาทางด้านสังคมที่เกิดจากแรงงานพม่ามีอยู่หลายประเด็น ได้แก่ ปัญหาสาธารณสุข ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี

เพ็ญชลิตา มัทธนาภิวัดน์ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบทางสังคมจากการนำนโยบายแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายไปปฏิบัติ ศึกษาเฉพาะกรณีพม่า ลาว กัมพูชาโดยศึกษาถึงผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงมาตรการและวิธีการปฏิบัติในระยะต่อไปให้เหมาะสม แต่การดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว ไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากความไม่ชัดเจนของนโยบายและเงื่อนไขการดำเนินงาน ขาดความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ความไม่คล่องตัวในการปฏิบัติงาน การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับนโยบาย และหลักเกณฑ์ในการกำหนดประเภทกิจการ และอาชีพไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในการดำเนินนโยบายการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ที่ต้องการจะผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าว ที่ลักลอบเข้ามาในประเทศไทยได้ทำงาน แต่กลับส่งผลกระทบต่อทางสังคมด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจากการอนุมัติให้มีการผ่อนผันแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายทั้ง 3 สัญชาติ ได้แก่ แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ให้ได้รับอนุญาตทำงานชั่วคราว อีกทั้งเนื่องจากนโยบายดังกล่าวที่ออกมายังไม่มีความชัดเจน และยังไม่ได้ระบุว่า จะให้ใครเป็นผู้ดูแลความปลอดภัยของแรงงานต่างด้าวอย่างใกล้ชิด เพียงแต่กำหนดให้ช่วยกันสอดส่องดูแลเท่านั้น ทำให้แรงงานต่างด้าวเหล่านี้ก่อคดีอุกฉกรรจ์ขึ้นหลายประเภท และมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นทุกปีไม่ว่าจะเป็นคดีฆาตกรรม ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และวางเพลิง ซึ่งส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาสังคมไทยในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนตามมา การแก้ไขปัญหาคือควมคุมการทำงานของแรงงานต่างด้าวให้มีการจัดการแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย โดยการส่งเสริมให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจ้างแรงงานไทยทดแทนแรงงานต่างด้าว มีการออกกฎหมายให้การจัดการต่อแรงงานต่างด้าว ผู้ลักลอบเข้าเมืองและลักลอบทำงานในประเทศอย่างผิดกฎหมาย ในมาตรการขั้นเด็ดขาดมีการจัดการข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวให้เป็นปัจจุบันถูกต้อง และเชื่อถือได้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดปริมาณ ที่จะให้คนไทยเข้าทำงานแทนแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย จัดการให้ใช้แรงงานไทยทดแทนแรงงานต่างด้าว ให้มีมาตรการที่เข้มงวดในการอนุญาตคนต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยปรับปรุงหลักเกณฑ์การอนุญาตให้เหมาะสม และส่งเสริมให้นายจ้างหรือสถานประกอบการใช้แรงงานไทยทดแทนแรงงานต่างด้าว ที่เข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมาย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ จะใช้การวิจัยเชิงบูรณาการ (Mixed Method) ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยในเชิงคุณภาพเชิงประวัติศาสตร์ ดังนั้น ในบทที่ 3 ของการวิจัยจะนำเสนอรายละเอียดวิธีการดำเนินงานวิจัยใน 2 หัวข้อหลัก คือ

1. การวิจัยเชิงสำรวจ
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงสำรวจ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ กัมพูชา ในเขตชุมชนชาวประมงแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี รวม 3 ตำบล ที่มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่ในพื้นที่ ได้แก่ ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ ตำบลเกาะเปริดและตำบลบางกะไชย

กลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง จำนวน 200 คน

ตาราง 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

อาชีพ	จำนวน
1. ชาวประมง	90
2. ผู้ประกอบการค้าขาย	66
3. รับจ้างทั่วไป	23
4. แม่บ้าน	16
5. รับราชการ	5
รวม	200

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมง กรณีศึกษาอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ
2. การสร้างเครื่องมือในการศึกษา
3. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ตามโครงสร้างเนื้อหาและความถูกต้องเหมาะสมของภาษา
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรง โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาจำนวน 5 คน คือ

4.1 รศ.ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย
4.2 รศ.ดร.ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย
4.3 รศ.ดร.พิชาย รัตนคิดถวิล	ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย
4.4 รศ.ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง	ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย
4.5 ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว	ผู้เชี่ยวชาญด้านชุมชนท้องถิ่น

5. นำแบบสอบถามทดสอบความเที่ยง โดยการหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง ในเขตชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .700

6. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

7. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

องค์ประกอบของเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วยเนื้อหาสรุป ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปลักษณะแบบปลายปิด (Close - end) และเลือกตอบ (Check - list) ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพ และลักษณะแบบปลายเปิด (Open - end) ได้แก่ อายุและระยะเวลาที่อยู่อาศัย

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close - end) และเลือกตอบ (Check - list) เกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานข้ามชาติ ในเขตท้องถิ่นการทำประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ก่อนการประกาศนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยใช้คำถามปลายปิดทั้ง 4 ด้าน 22 เรื่อง

- 2.1 ด้านเศรษฐกิจ
- 2.2 ด้านสังคม
- 2.3 ด้านการเมืองการปกครอง
- 2.4 ด้านสาธารณสุข

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close - end) และเลือกตอบ (Check - list) เกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานข้ามชาติ ในเขตท้องถิ่นการทำประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี หลังการประกาศนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยใช้คำถามปลายปิดทั้ง 4 ด้าน 22 เรื่อง

- 3.1 ด้านเศรษฐกิจ
- 3.2 ด้านสังคม
- 3.3 ด้านการเมืองการปกครอง
- 3.4 ด้านสาธารณสุข

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ตัวแปรส่วนบุคคลจะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา คือ โดยการนำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) คำนวณเป็นค่าร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ตัวแปรต้นหรือตัวแปรตามจะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา โดยนำเสนอในรูปแบบของ \bar{X} และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย สำหรับการวัดระดับความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม สร้างขึ้นตามลักษณะการสร้างแบบวัดทัศนคติที่เรียกว่า (Likert Scale) โดยมีตัวเลือกตอบแบบ 5 ระดับ โดยในแต่ละระดับกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนต่อการตัดสินใจ	ระดับคะแนน
ระดับเห็นด้วยมาก	5
ระดับค่อนข้างเห็นด้วย	4
ระดับไม่แน่ใจ	3
ระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วย	2
ระดับไม่เห็นด้วย	1

ในการแปลผลค่าเฉลี่ยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนระหว่าง	4.20 – 5.00	แสดงว่า	เป็นระดับเห็นด้วยมาก
คะแนนระหว่าง	3.40 – 4.19	แสดงว่า	เป็นระดับค่อนข้างเห็นด้วย
คะแนนระหว่าง	2.60 – 3.39	แสดงว่า	เป็นระดับไม่แน่ใจ
คะแนนระหว่าง	1.80 – 2.59	แสดงว่า	เป็นระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วย
คะแนนระหว่าง	1.00 – 1.79	แสดงว่า	เป็นระดับไม่เห็นด้วย

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร เอกสารที่ใช้ในการวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 เอกสารชั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมจากแนวการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เป็นเอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ คือ ข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจำนวนประชากร จำนวนแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมายจากสำนักงานแรงงานจังหวัดจันทบุรี ข้อมูลด้านสวัสดิการ และงบประมาณของโรงพยาบาลแหลมสิงห์ รวมไปถึงข้อมูลฝ่ายทะเบียนราษฎร อำเภอแหลมสิงห์ โดยแหล่งข้อมูลดังกล่าว ได้แก่ เอกสารทางราชการ หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้ มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured or Guided Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในรูปแบบต่าง ๆ คือ

2.1 การสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral History) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการหรือไม่มีการสร้าง (Informal or Unstructured Interview) คือ มีเพียงคำถามวิจัยเป็นแนวสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ในที่นี้จะกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ที่รู้เรื่องเกี่ยวกับบทบาทแรงงานข้ามชาติเป็นอย่างดี โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key - informants) ได้แก่

2.1.1 แรงงานข้ามชาติ

2.1.2 นายจ้างเรือประมง

2.1.3 ผู้ประกอบการ เช่น บ้านเช่า ร้านค้าของชำ เป็นต้น

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลในที่นี้ใช้รูปแบบ ดังนี้

1. การตรวจสอบการสัมภาษณ์โดยใช้แหล่งข้อมูลที่ต่างกัน ระหว่างเอกสารและการสัมภาษณ์แบบประวัติศาสตร์บอกเล่า โดยผู้ให้สัมภาษณ์จะถ่ายทอดความรู้สึกที่แท้จริงเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ที่เข้ามาในอำเภอแหลมสิงห์ว่า ได้มีบทบาทอย่างไร ในเขตชุมชนชาวประมงอำเภอแหลมสิงห์ ซึ่งสามารถนำมาเป็นการตรวจสอบข้อมูลระหว่างเอกสาร และข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์แบบประวัติศาสตร์บอกเล่าได้ ว่าตรงกันหรือมีข้อแตกต่างกันแต่ประการใด
2. การตรวจสอบโดยใช้ผู้สัมภาษณ์ที่มีจุดยืนต่างกัน ในการวิจัยนี้จะให้ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีจุดยืนต่างกัน เช่น กลุ่มผู้ประกอบการเรือประมง แรงงานข้ามชาติ นักวิชาการแรงงาน ผู้ประกอบการ เช่น บ้านเช่า ร้านค้า เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อเพิ่มเติมคำอธิบายตารางจากการสำรวจให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูล ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล จากบันทึกการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละประเด็นหลัก และสรุปข้อค้นพบที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมงของ จังหวัดชายแดนไทย - กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยขอเสนอผลการ วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. บริบททางประวัติศาสตร์ชุมชนแหลมสิงห์
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บริบททางประวัติศาสตร์ชุมชนแหลมสิงห์

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอบริบททางประวัติศาสตร์ของการศึกษาบทบาทแรงงาน ข้ามชาติ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ดังต่อไปนี้

1. ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของชุมชนแหลมสิงห์
2. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของชุมชนแหลมสิงห์
3. ประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมของชุมชนแหลมสิงห์

ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของชุมชนแหลมสิงห์

อำเภอแหลมสิงห์ เริ่มจัดให้มีการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ ฉบับ ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) โดยยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอครั้งแรกเมื่อปลาย ร.ศ. 117 (พ.ศ. 2441) ใช้ชื่อว่า อำเภอพลี มีที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่บ้านคลองยายคำ ตำบลพลี ย้อนไป ร.ศ. 112 ฝรั่งเศสได้นำ กำลังทหารมาทางทะเล ได้เข้ายึดเมืองจันทบุรีไว้เป็นเมืองประกัน การเจรจาทางการทูตกรณีพิพาท เมืองชายฝั่งแม่น้ำโขง โดยส่งกำลังทหารส่วนหนึ่งเข้าเมืองจันทบุรี และแบ่งกำลังอีกส่วนหนึ่งยึด ปากแม่น้ำจันทบุรี บริเวณบ้านปากน้ำแหลมสิงห์ ซึ่งเป็นปากทางเข้าสู่จังหวัดจันทบุรี ทางราชการ เห็นว่าบริเวณปากน้ำแหลมสิงห์เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เนื่องจากเป็นประตูเส้นทางที่เรือรบและ เรือสินค้าต่าง ๆ สามารถผ่านเข้า – ออก จังหวัดจันทบุรีได้ ประกอบกับฝรั่งเศสได้สร้างอาคารถาวร และสิ่งของไว้เป็นจำนวนมาก จึงได้ดำริให้ย้ายที่ว่าการอำเภอ จากบ้านคลองยายคำมาอยู่ ณ บ้าน ปากน้ำแหลมสิงห์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2447 เป็นต้นมา โดยใช้อาคารตึกแดงของฝรั่งเศสเป็นที่ทำการชั่วคราว แต่ยังคงใช้ชื่อ อำเภอพลีดังเดิม (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 53)

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2452 ทางราชการกระทรวงมหาดไทย ได้จัดสรรงบประมาณให้ก่อสร้าง อาคารขนาดชั้นเดียว บริเวณที่ตั้งศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแหลมสิงห์ ในปัจจุบัน

เดิมเป็นโรงพยาบาลแหลมสิงห์ จึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น อำเภอแหลมสิงห์ ตั้งแต่นั้นมา และได้เปิดบริการประชาชน ณ ที่นั้นเป็นเวลายาวนานถึง 57 ปี จนถึงปี พ.ศ. 2509 ทางราชการจึงได้จัดสรรงบประมาณให้ก่อสร้างที่ว่าการอำเภอหลังใหม่ เป็นอาคารไม้ขนาด 2 ชั้น แต่เนื่องจากสถานที่เดิมคับแคบ จึงได้ย้ายที่ตั้งอีกครั้งหนึ่งมาอยู่ ณ บริเวณที่ว่าการอำเภอในปัจจุบัน โดยมีราษฎรตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ชื่อ จำสับตำรวจพนม เขี้ยแก้ว เป็นผู้บริจาคที่ดินให้จำนวน 5 ไร่ และเปิดทำการในเดือนกันยายน พ.ศ. 2510 (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 53)

ปี พ.ศ. 2539 อาคารที่ก่อสร้างไว้เป็นเวลานาน มีสภาพทรุดโทรม อีกครั้งกับแคบไม่เพียงพอต่อการให้บริการประชาชนที่มีปริมาณมากขึ้น จึงให้ทำการก่อสร้างอาคารตามแบบมาตรฐานใหม่ที่มีขนาดกว้างขวางใหญ่ทันสมัย และได้ทำพิธีเปิดอาคารที่ว่าการอำเภอแหลมสิงห์แห่งใหม่ เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2540 ทำให้สามารถรองรับบริการประชาชนในยุคใหม่ได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 54)

ชุมชนชาวประมงแหลมสิงห์มีประวัติศาสตร์ที่สำคัญ และมีวิถีชีวิตที่ผ่านมาในอดีต ตั้งแต่สมัยการค้าอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจฝรั่งเศส ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เป็นผลให้เกิดวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วง ดังนี้

1. ช่วงก่อนวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 แหลมสิงห์ เป็นสถานที่ซึ่งผู้คนโดยเฉพาะผู้ที่ผ่านไปมาทางทะเลจากภายนอกรู้จักกันมานาน ตั้งแต่ยุคต้นประวัติศาสตร์ไม่น้อยกว่าพุทธศตวรรษที่ 12 - 13 เพราะบริเวณนี้มีความโดดเด่นทางภูมิประเทศ โดยเฉพาะ โขดที่เป็นรูปสิงห์ ซึ่งนักเดินเรือใช้เป็นที่สังเกตว่ามาถึงที่ใด กับบริเวณนี้เป็นอ่าวปากแม่น้ำจันทบุรี ที่เรือสามารถแล่นเข้าไปติดต่อผู้คนและบ้านเมืองได้ ซึ่งโขดหินรูปสิงห์นี้ ในจดหมายเหตุเมื่อครั้งราชวงศ์สุ่ย ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 กล่าวว่า ในการเดินทางออกจากกวางตุ้งไปยังเมืองซีตู ซึ่งเข้าใจว่าอยู่ทางภาคใต้บนคาบสมุทรไทยนั้น ผ่านบริเวณใกล้กับฮานอยและจามปาลงมาทางใต้ ผ่านบริเวณที่มีหินรูปสิงห์ที่เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางที่ผ่านเกาะน้อยใหญ่ไปทางตะวันตก และหลังจากเดินทางไปได้สองสามวันก็แลเห็นทิวเขาในเขตแคว้นหลังยะลิว ซึ่งน่าจะหมายถึงเมืองใหญ่ในกลุ่มเจ้าพระยา ต่อจากนั้นก็วกกลับมาทางใต้ผ่านเกาะรังไก่อไปยังแคว้นซีตู (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 61 - 62)

เหตุที่ใช้ชื่อแหลมสิงห์ก็มีตำนานเล่าสืบทอดกันมา คำว่า แหลม หมายถึง พื้นที่ดินที่ยื่นออกไปในทะเล ส่วนคำว่า สิงห์ หมายถึง หินที่มีรูปร่างเป็นตัวสัตว์ ตำนานสิงโตคู่ที่แหลมสิงห์มีที่มาจากภูเขาลูกหนึ่งชื่อ เขาแหลมสิงห์ ตั้งอยู่บริเวณปากน้ำจันทบุรี การที่เรียกชื่อเขาลูกนี้ว่าเขาแหลมสิงห์นั้น เพราะด้านหน้าเขามีหินเป็นแท่งเกาะยื่นล้ำออกไปในทะเล และในบรรดาก่อนหินเหล่านี้ มีอยู่ 2 ก้อนลักษณะคล้ายตัวสิงโต มีหัว มีลำตัว มีหาง มีเท้า และดวงตา มีขนาดลำตัวยาว

6 เมตร กว้าง 1.5 เมตร สูงจากพื้นน้ำทะเล 2.5 เมตร ยืนคู่กันล้าเข้าไปในทะเล ถึงโตคลื่นเป็นที่ สักการะนับถืออย่างยิ่งของชาวประมง (ชัยสิทธิ์ งามพุ่มเงิน. สัมภาษณ์. 2557)

คำโบราณปร่ำปร่าเล่าว่าเมื่อก่อนนี้ไม่มีสิงโตคู่นี้ แต่มีตำนานเล่าว่าเมื่อก่อนสิงห์ที่เป็น หินนี้ เป็นสิงห์ที่มีชีวิตจริง ๆ เป็นตัวผู้ 1 ตัว ตัวเมีย 1 ตัว อาศัยอยู่บนเขาแหลมสิงห์ ซึ่งเขาแหลม สิงห์เป็นเขาที่อยู่ฝั่งตรงข้ามกับตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ มีทะเลอ่าวไทยล้อมรอบเขา น้ำก้นกลาง สมัยก่อนคนอยู่กันคนละฟาก สามารถเรียกตะโกนกันได้ยิน สมัยนี้แม่น้ำได้กว้างขึ้น และสิงห์คู่นี้ จะลงมาที่ชายหาดดินเขาลงมากินน้ำ และเดินเล่นบ้างในตอนเช้าและตอนเย็น และต่อมาเมื่อฝรั่งเศส มายึดแหลมสิงห์ และเห็นสิงห์ยืนอยู่ชายหาด จึงใช้ปืนยิงสิงห์ตัวนั้นตาย สิงห์ที่อยู่อีก 1 ตัว เมื่อเห็น คู่ของตนตายลงจึงเสียใจมานั่งเฝ้าจนร่างกลายเป็นหิน ในท่าหมอบมาจนถึงปัจจุบันนี้ ชาวบ้านจึงพากันเรียกแหลมสิงห์ตั้งแต่นั้นมา สิงห์หินสมัยก่อนสวยงามมาก แต่กาลเวลาและคลื่นลมได้เซาะพัง จนผิวดูสภาพเดิม แต่ก็ยังมองออกว่าเป็นรูปสิงห์ (ชัยสิทธิ์ งามพุ่มเงิน. สัมภาษณ์. 2557)

นอกจากนี้ แหลมสิงห์ยังมีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการกอบกู้เอกราชจากการเสียกรุงครั้งที่ 2 จากพม่าในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช หลังจากที่ได้ตีฝ่าวงล้อม สมักรพรรคพวกได้ประมาณ 500 คน ออกจากกรุงศรีอยุธยาทางด้านตะวันออก หลังจากที่ตีเมืองระยองได้แล้ว สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ยื่นคำขาด ให้พระยาจันทบุรีออกมาเจรจากันนอกตัวเมือง แต่พระยาจันทบุรีไม่ยอมออกมา พระองค์ตระหนักว่ากองทัพของพระองค์อยู่ในที่คับขัน จึงสั่งให้ทหารหุงหาอาหารกิน แล้วทำลายหม้อข้าวหม้อแกงให้หมด (อรุณรัตน์ ใจกล้า. 2542 : 50 - 52)

พร้อมทั้งแจ้งแก่ทหารว่าจะเข้าโจมตีเมืองจันทบุรี ไปหาข้าวกินในเมือง ถ้าตีไม่ได้ก็ให้ตายเสียด้วยกัน เมื่อยึดเมืองจันทบุรีได้แล้ว จากนั้นพระองค์ได้รวบรวมอาวุธ เเสบียงอาหาร หลังจากนั้น 6 เดือน ทรงยกพลด้วยเรือรบ 100 ลำ กำลังพลไทยจีน 5,000 คนออกจากจันทบุรีล่องไปตามลำน้ำจันทบุรีไปออกปากอ่าวที่แหลมสิงห์ เลียบฝั่งทะเลเข้าปากน้ำเจ้าพระยา ตีค่ายพม่าที่กรุงธนบุรี หลังจากนั้นทรงยกกองทัพไปตีพม่า ที่ค่ายโพธิ์สามต้นที่พระนครศรีอยุธยา สามารถขับไล่พม่าออกจากกรุงศรีอยุธยาเป็นเวลา 7 เดือน (อรุณรัตน์ ใจกล้า. 2542 : 50 - 52)

อย่างไรก็ดี คนจีนเริ่มเข้ามาในเมืองจันทบุรีตั้งแต่สมัยอยุธยา ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 – 20 โดยเข้ามาทางบางปลาสร้อย จังหวัดชลบุรี ต่อมาได้ขยายไปอยู่ตามลุ่มแม่น้ำจันทบุรี คนจีนที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในเมืองจันทบุรีส่วนใหญ่จะเป็นจีนแต้จิ๋ว นอกจากนี้ยังมีจีนฮกเกี้ยน ในสมัยที่พระเจ้าตากสินมหาราชมาตั้งมั่นที่เมืองจันทบุรี เพื่อรวบรวมเสบียงอาหารและอาวุธเพื่อกอบกู้เอกราชจากพม่า ดังจะเห็นได้จากประวัติความเป็นมาของการอพยพเข้ามาของคนจีน ที่เข้ามาในตำบลบางกะไชยและตำบลเกาะเบริด ซึ่งเป็นตำบลที่อยู่ในอำเภอแหลมสิงห์ กล่าวคือ เดิมทีตำบลบางกะไชยมีชื่อเดิมว่า บางกุกซ่าย เนื่องจากเมื่อก่อนมีชาวจีนอพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่ ประกอบ

อาชีพทำประมง เช่น ทำโป๊ะ ลากอวนและปลุกผัก ผักที่ชาวจีนชอบปลูกมากที่สุด คือ ผักกูดช่วย เมื่อผักกูดช่วยมีปริมาณมากเกินความต้องการของคนในหมู่บ้าน ก็นำไปแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของกับชุมชนอื่นหรือตำบลใกล้เคียง เหตุนี้คนจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า บางกูดช่วย ต่อมาเพี้ยนเป็น บางกะไชย (อรุวรรณ ใจกล้า. 2542 : 71)

นอกจากนี้ตำบลเกาะเปริดนั้น เป็นเกาะที่มีน้ำล้อมรอบ ซึ่งสมัยก่อนที่จะมีการก่อสร้างถนนเชื่อมกับชายฝั่ง ได้มีชาวจีนแผ่นดินใหญ่ได้ล่องเรือสำเภามาค้าขาย แล้วมาพักค้างแรมที่เกาะแห่งนี้ ซึ่งทะเลแถบนี้เป็นทะเลเปิดชาวจีนจึงเรียกว่า เกาะเปริด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอำเภอแหลมสิงห์มีการอพยพเข้าออกกัน นอกจากคนไทยแล้วยังมีคนจีนที่ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในการทำมาหากิน โดยเฉพาะอาชีพประมง เป็นหลัก (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 97 - 107)

สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แหลมสิงห์มียุทธศาสตร์ที่สามารถป้องกันการรุกรานของญวน ในปี พ.ศ. 2337 รัชกาลที่ 3 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลังเป็นผู้อำนวยการสร้างป้อมขึ้นใหม่ที่เมืองจันทบุรี เจ้าพระยาพระคลังจึงสั่งให้เจ้าหมื่นไวยวรนาถเป็นผู้อำนวยการสร้างป้อมหน้าด่านทางปากแม่น้ำจันทบุรี เพื่อป้องกันไม่ให้กองทัพเรือของข้าศึกยกเข้ามาตีเมืองจันทบุรีได้โดยง่าย โดยสร้างป้อมขึ้นที่บนเขาแหลมสิงห์แห่งหนึ่ง กับที่หัวแหลมซึ่งเรียกกันในภายหลังว่า แหลมตึกแดง เมื่อสร้างเสร็จแล้วรัชกาลที่ 3 มิได้พระราชทานชื่อป้อมทั้งสอง ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ขณะที่ทรงผนวชอยู่ได้เสด็จประพาสเมืองจันทบุรี และเสด็จไปทอดพระเนตรป้อมทั้งสอง เมื่อสอบถามคณะกรมการเมืองทราบว่าไม่มีชื่อจึงพระราชทานชื่อป้อมที่แหลมสิงห์ว่าป้อมไพรีพิณาศ และป้อมที่หัวแหลมตึกแดงว่าป้อมพิฆาตปัจจามิตร (หลวงสาครราชเขตต์. ม.ป.ป.)

2. ช่วงวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 ความสำคัญของจันทบุรีทั้งทางด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจ ในฐานะที่เป็นเมืองท่านี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะทางฝ่ายไทยเท่านั้น มหาอำนาจทางตะวันตกที่แผ่อิทธิพลเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในสมัยรัชกาลที่ 4 ก็เล็งเห็นเช่นเดียวกัน เพราะจันทบุรีอยู่ในตำแหน่งที่สามารถควบคุมอ่าวไทย ที่ติดต่อกับแหลมมลายูของอังกฤษได้ง่าย อีกทั้งตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพฯ ด้วยระยะทางประมาณ 300 กิโลเมตรเท่านั้น นายฮาโน โคซ์ ผู้เคยเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศของฝรั่งเศสในขณะนั้น ได้ให้ความเห็นว่าฝรั่งเศสจำเป็นต้องยึดจันทบุรี เพราะเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่อาจเรียกได้ว่า เป็นนิบรอลต้าของสยาม ซึ่งเมื่อยึดได้แล้วก็สามารถบีบกรุงเทพฯ ให้ทำอย่างไรก็ได้ (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 64)

ด้วยเหตุนี้ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ. 2436 (ร.ศ. 112) ไทยกับฝรั่งเศสได้เกิดกรณีพิพาทด้วยเรื่องดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง โดยฝรั่งเศสกล่าวหาว่าไทยรุกรานเข้าไปในดินแดนอาณานิคมของฝรั่งเศสและได้ทำร้ายเจ้าพนักงานฝรั่งเศส ฝ่ายไทยได้

แม้ว่าดินแดนนั้นเป็นของไทย ฝรั่งเศสได้บุกกรุกเข้ามา ฝ่ายไทยจำเป็นต้องขัดขวาง เมื่อการโต้เถียงไม่เป็นที่ตกลงปรองดองกันแล้ว ฝรั่งเศสจึงใช้อำนาจ โดยการส่งเรือรบเข้าไปในแม่น้ำเจ้าพระยา ไทยกับฝรั่งเศสจึงเกิดการปะทะกันด้วยอาวุธ เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 ในระหว่างที่ปะทะกับฝรั่งเศสนั้น ทางจันทบุรีได้เตรียมต่อสู้ป้องกันตามกำลังที่พอจะทำได้ เพราะในเวลานั้นมีกองทหารเรือตั้งอยู่ในตัวเมืองและที่ป้อมปากน้ำแหลมสิงห์ (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 48 - 49)

ฝ่ายไทยเห็นว่าจะสู้ฝรั่งเศสในทางกำลังอาวุธมิได้จึงขอเปิดการเจรจากับรัฐบาลฝรั่งเศสด้วยสันติวิธี ฝ่ายฝรั่งเศสได้ยื่นคำขาดต่อรัฐบาลไทย เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 รวม 6 ข้อ มีใจความสำคัญคือ ให้รัฐบาลไทยยอมสละสิทธิดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ตลอดจนเกาะทั้งหลายในลำน้ำนั้นด้วย กับให้ไทยต้องเสียเงินเป็นค่าปรับให้แก่ฝรั่งเศส จำนวน 2 ล้านฟรังก์ และเงินไทยอีก 3 ล้านบาท ก่อนที่จะได้ตกลงทำสัญญากันนี้ ฝรั่งเศสจะต้องยึดเมืองจันทบุรีเป็นประกัน ฝ่ายไทยต้องยอมฝรั่งเศสทุกประการ (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 48 - 49)

ต่อมาฝรั่งเศสได้ยกกองทหารเข้าสู่เมืองจันทบุรี ทหารโดยมากเป็นทหารญวนที่ส่งมาจากไซ่ง่อน ที่เป็นทหารฝรั่งเศสไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นนายทหาร จำนวนทหารฝรั่งเศสและญวนรวมกันทั้งสิ้นประมาณ 600 คนเศษ ได้แยกกันอยู่ 2 แห่ง คือที่ป้อมปากน้ำแหลมสิงห์ จำนวนหนึ่ง กองร้อยได้รื้อป้อมพิฆาตปัจจามิตรแล้วสร้างตึกแถวเป็นที่พักและกองบัญชาการเรียกว่า ตึกแดง โดยสร้างหน่วยบัญชาการที่แหลมสิงห์ จึงให้เรือรบฝรั่งเศสไปไซ่ง่อน นำเอาแรงรถไฟของฝรั่งเศสกับกระเบื้องที่เผามาจากประเทศตนเอง และสร้างที่คุ้มขังนักโทษเรียกว่า คุกขี้ไก่ จะแบ่งออกเป็น 2 ชั้น เอาไว้ขังคนไทยที่ขัดขืน คนที่มีความผิดมากจะนำไปขังชั้นบน คนที่มีความผิดน้อยก็จะขังไว้ข้างล่าง สมัยก่อนจะเป็นน้ำล้อมรอบคุกขี้ไก่ นับว่าเป็นคุกที่ทรมาณมากในสมัยนั้น ทหารอีกจำนวนหนึ่งกองพันตั้งอยู่ในเมืองจันทบุรี ในบริเวณที่เป็นค่ายทหาร คือ ค่ายตากสิน ในปัจจุบันนี้ (ชัยสิทธิ์ งามพุ่มเงิน. สัมภาษณ์. 2557)

ต่อมารัฐบาลไทยและฝรั่งเศสได้ทำสัญญาตกลงกัน เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2446 เป็นที่เรียบริ้อย โดยฝ่ายไทยยินยอมยกดินแดนเมืองตราดและเกาะต่าง ๆ ตลอดจนจนถึงเมืองประจันตคีรีเขต ได้แก่ ดินแดนทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขงที่อยู่ตรงข้ามเมืองหลวงพระบาง และนครจำปาศักดิ์ให้แก่ฝรั่งเศส กองทหารฝรั่งเศสทั้งหมด ก็เริ่มถอนออกไปจากเมืองจันทบุรีจนหมดสิ้น เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2447 และรัฐบาลไทยได้ย้ายกองทหารเรือที่เกาะจิก และที่อำเภอขลุ่ยกลับมาตั้งอยู่ในเมืองจันทบุรีตามเดิม (โชติ ผุดผ่อง. 2533 : 26 - 27)

ภายหลังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับจากยุโรป ใน พ.ศ. 2450 พระองค์ได้เสด็จมาเยี่ยมเยียนราษฎรในเมืองจันทบุรีเพื่อทรงปลอบขวัญ และให้กำลังใจ แก่ราษฎรจากเหตุการณ์ที่ฝรั่งเศสยึดครองเมืองจันทบุรีเป็นเวลา 11 ปี ในการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ทาง

บ้านเมืองได้ดำเนินการรับเสด็จ ดังนี้ คือเมื่อเรือพระที่นั่งมาถึงแหลมสิงห์ เวลาประมาณ 20.00 น. วันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2450 ได้ทอดสมอที่หน้าแหลมสิงห์ซึ่งอยู่ระหว่างเกาะนมสาวและเกาะจุกา เรือรบในขบวนยิ่งสุด ที่ว่าการอำเภอพลั่วทำสะพานยาวออกมาจากฝั่งจุดโคมไฟตลอดสะพาน บริเวณแหลมสิงห์และชายฝั่งจัดดอกไม้ไฟ มีพลุกรวด ไฟพะเนียง ส่วนเรือพระที่นั่งจะมีเรือกลไฟทอดสมอรายล้อมคูแล้วสวยงามมีสง่า (อรวรรณ ใจกล้า. 2542 : 239)

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของชุมชนแหลมสิงห์

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของชุมชนแหลมสิงห์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. อาชีพของคนแหลมสิงห์ ยอห์น ครอเฟิร์ต ผู้เป็นทูตอังกฤษที่เข้ามาเจริญไมตรีกับไทยในสมัยรัชกาลที่ 2 กล่าวว่า บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทย จากเกาะสีชังเรื่อยไปนั้น มีเกาะใหญ่น้อยเรียงรายอยู่ทั่วไป ทำให้เกิดช่องทางเดินเรือและมีที่ทอดสมอ ซึ่งอยู่ระหว่างเกาะเป็นอย่างดี จึงเหมาะที่จะสร้างท่าเรือขนาดใหญ่และเมืองท่าเป็นอย่างมาก แหลมสิงห์นับเป็นจุดหนึ่งเพราะนอกจากเหมาะสมเป็นท่าจอดเรือแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางทางการค้าฟริกไทย การบูร และยาง (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์ 2550 : 64 - 65)

แหลมสิงห์มีลักษณะภูมิประเทศที่เหมาะสมกับการเป็นเมืองท่าขนาดใหญ่ และเป็นที่พักของเรือสินค้า เนื่องจากมีเกาะช่วยกำบังลม และมีตอไม้ที่เรือสินค้าขนาดใหญ่จะเข้ามาจอดทอดสมอได้ โดยสามารถลำเลียงสินค้าไปตามลำน้ำจันทบุรีเข้าสู่ตัวเมืองจันทบุรีได้สะดวก ในบันทึกของบิลเลทัวซ์ กล่าวว่า ในปีหนึ่ง ๆ มีเรือสินค้าจากจีนมาเทียบท่าเมืองจันทบุรี หมายถึงบริเวณแหลมสิงห์ ประมาณ 12 ลำสมอ ในขณะที่ครอเฟิร์ตระบุว่า เรือสินค้าจีนหนึ่งลำ มีสินค้าพวกเหล็ก เหล็กกล้า กระดาษ ยาสูบ ผืน ใยเรือ ผ้าแพร ไหมดิบ เครื่องปั้นดินเผา และหมึกจากจีนและยุโรปเข้ามาค้าขาย นอกจากนี้ทางจันทบุรีเอง ก็มีสินค้าที่จะขายไปต่างประเทศอยู่ด้วย อาทิ พืชสวน พืชไร่ ของป่า ผลผลิตจากทะเล และอัญมณี เป็นต้น (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 64 - 65)

อาชีพของคนในชุมชนแหลมสิงห์ตั้งแต่อดีต แบ่งตามลักษณะภูมิประเทศเป็น 2 ลักษณะ คือ พวกที่อยู่ห่างจากทะเลจะทำนาและพวกที่อยู่ใกล้ทะเลจะทำประมง การทำนาในสมัยโบราณจะเป็นน่าน้ำกร่อย ผลผลิตได้ไม่มาก ถ้าจะให้ผลผลิตเพียงพอตลอดปีจะต้องใช้พื้นที่มาก ประชากรในสมัยก่อนมีจำนวนน้อย การทำนาในสมัยนั้นไม่ต้องจ้างคนจะมาร่วมแรงร่วมใจกัน หรือที่เรียกว่า การลงแขก ทำตั้งแต่การยกคันนา ไถนา หว่านข้าว เก็บเกี่ยว นวดข้าว และนำข้าวเปลือกไปเก็บไว้ที่ยุ้งข้าว เมื่อหมดหน้านาจึงจะออกทะเล ต่อมาเมื่อประชากรมากขึ้น ความเจริญมากขึ้น ต้องการพื้นที่อยู่อาศัยมากขึ้น พื้นที่ทำนาและเพาะปลูกเหลือน้อยลงเปลี่ยนแปลง เป็นพื้นที่อยู่อาศัยแล้วยึดอาชีพประมงเป็นหลัก บริเวณที่ดินติดทะเล ผู้ใหญ่จอม บุญมี เป็นผู้ใหญ่บ้านร่วมบุกเบิกพัฒนาออก

เอกสารสิทธิ์ แต่เดิมมีบ้านอยู่ 30 หลังคาเรือน อาชีพส่วนใหญ่ทำประมงชายฝั่ง เช่น ใช้ชีพคนกุ้ง ปลา มาทำกับข้าว หรือใช้เรือแจวเรือพาย เรือพาย ไปตัดรอบปู ปลาตัวเล็ก ๆ จะไม่กิน เมื่อก่อนจะ ตั้งหม้อหุงข้าว แล้วเดินไปหากับข้าวที่หลัง กว่าข้าวจะสุกก็สามารถหากับข้าวมาทำกินยังทัน (ศิริวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 68)

สำหรับอาชีพทำนานั้นจะทำควบคู่ไปกับการเลี้ยงหมูพันธุ์พื้นเมืองและเปิดไร่ทุ่ง เมื่อฝน ฟ้าไม่ตกตามฤดูกาลชาวชุมชนแหลมสิงห์ เปลี่ยนการทำนาไปเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งกับเป็ดไข่แทน โดยใช้ ปลาตัวเล็กมาเป็นอาหาร ต่อมาข้าวในนามิไม่พอที่เป็ดจำนวนมากกิน จึงนิยมเลี้ยงเป็ดไข่และหมู พันธุ์พื้นเมือง ที่ใช้หยวกตั้นกล้วยเป็นอาหารและเมื่อเกิดโรคระบาดขึ้นกับสัตว์ปีก จึงได้เปลี่ยนจาก การเลี้ยงเป็ดมาเป็นเจียนยพลอย กับเลี้ยงหมูพันธุ์จากต่างประเทศแทนหมูพื้นเมือง (ศิริวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 70)

สังคมเดิมของคนในชุมชนแหลมสิงห์ต้องอาศัยแรงงาน จึงอยู่แบบครอบครัวขยายมีพ่อแม่ และลูกๆ อยู่ร่วมกันในบ้านเป็นครอบครัวใหญ่ เมื่อแต่งงานมีครอบครัวใหม่ก็จะปลูกบ้าน บริเวณใกล้เคียง อยู่แบบระบบพึ่งพาจึงทำให้ในละแวกเดียวกันอยู่กันแบบรวมนามสกุล รวมญาติ แบ่งปันอาหาร การกิน เด็ด ๆ ลูกหลาน มีมนุษยสัมพันธ์ดี เมื่อมีการทำบุญที่บ้านญาติผู้ใหญ่จึงมี ลูกหลานมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก สำหรับอาชีพทำนา ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำมาตั้งแต่เดิมนั้น ในยุคที่ ชุมชนแหลมสิงห์เคยมีการทำนา ชาวบ้านมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดอบอุ่น ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมใน วิถีชีวิต เช่น การนวดข้าวที่ลานข้าวในนา ซึ่งจะใช้วิธีการเอาแรงช่วยกัน แม่บ้านจะต้องหาเสบียงไป ส่งที่ลานนวดข้าว (ศิริวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 72)

ต่อมาจึงมีวิวัฒนาการขนย้ายข้าวมานวดได้ถูบ้าน เพื่อความสะดวกรวดเร็ว ไม่มีปัญหา เมื่อเวลาฝนตก การเก็บข้าวใส่ยุ้ง เสียหายน้อยทำให้ลานได้ถูบ้านเกิดประโยชน์มาก เหมือนลาน เอนกประสงค์ในหน้าหนาว ใช้ลานนี้ก่อไฟให้เด็กและคนชราผิงไฟและเผาหัวเผือก มัน ข้าวเกรียบ ว่าวรับประทาน ส่วนลานหน้าบ้านหรือนอกชานก็ใช้เป็นที่นั่งคุยกัน ยามแดดร้อน ลมตกเป็นการ พักผ่อนจากการทำงาน และอาจมีการนวดคลายเส้น ซึ่งเป็นการนวดบำบัดโดยใช้ยานวดสูตร เฉพาะถิ่น นอกจากนี้ยังใช้เป็นที่รับแขก โดยแต่ละบ้านจะมีเขี่ยนหมากประจำบ้าน ซึ่งถือเป็นเครื่อง แสดงฐานะอย่างหนึ่งของคนโบราณ มีชามตราไก่ไว้มีอาหารรับรองแขก โดยเฉพาะแขกที่สำคัญ เช่น นายอำเภอ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ผ่านมาแวะ เป็นต้น (ศิริวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 73)

การทำประมงในยุคแรก ๆ จะใช้เรือแจว สมัยก่อนชาวบ้านหมู่ 2 ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ ทำประมงกันทั้งนั้นและใช้เรือแจวกันทุกบ้าน บ้านหนึ่งมีเรือแจว 1 ลำ เป็นอุปกรณ์ในการหาปลา และมีเครื่องมือที่ทำเองโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น ไม้ไผ่ ไม้ระกำมาทำคันเบ็ด ทำลอบ ทำแหลน แทงกุ้ง แทงปู เรือที่ใช้แจวจะทำมาจากเรือขุดที่ได้มาจากการตัดต้นไม้ ทั้งต้นแล้วนำมาขุดเบ็ดด้วย

ความร้อน การออกเรือทำประมงหาปลา ต้องออกตอนตี 2 ตี 3 แล้วแต่คลื่นลมตอนไหนดี ช่วงตี 2 ตี 3 นั้นคลื่นสงบ คลื่นจะมาแรงเอาตอน 7 โมงเช้า ออกเรือไปทำประมงสมัยก่อนแบบชาวบ้าน คือ ตกปลาเล็ก เช่น ปลาทุ ปลาหางกิ่ง ได้ทีละ 10 - 20 ตัว ไม่ได้มากมายอะไร เก่งหน่อยก็ได้ปลาอินทรี สมัยนั้นกิโลละ 6 สลึง เบ็ดใช้เบ็ด 3 สาย (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 74)

หากปลาใหญ่กินเบ็ดก็ต้องดึงเรือ บางครั้งเจอลมแรงระหว่างอยู่ในทะเล เข้าฝั่งแหลมสิงห์ไม่ได้ ต้องเลยไปเข้าฝั่งที่ปากน้ำประแส ระยอง แล้วจึงค่อย ๆ เลาะฝั่งกลับมา โดยปกติชาวประมงจะต้องออกเรือประมาณตี 2 แล้วจึงตกปลาเรื่อยไปเกือบทั้งวันจนถึง 4 โมงเย็น ได้ปลาบ้างไม่ได้บ้าง บางครั้ง 3 วันไม่ได้ปลาเลยก็มี ส่วนใหญ่ได้ไม่เกิน 10 ตัว นำมาขายกิโลละ 10 สลึง ส่วนใหญ่นำมาขายให้เสียด ซึ่งก่อนหน้านั้นที่เสียดยังไม่ได้รับซื้อปลาต้องเอาไปขายที่ท่าแฉลบ เขตจันทร์ (เสรี สมัครสมาน. สัมภาษณ์. 2557)

นอกจากใช้เรือแจวทำประมงแล้ว ยังใช้ค้าขายได้ เช่น การไปซื้ออ้อยจากหนองบัวใส่เรือไปขายที่ตราด ขากลับซื้อข้าวมาเลี้ยงเป็ด ข้าวทางแคว้นนั้นถูกกว่าแหลมสิงห์ สมัยนั้นเกี่ยวนละ 80 บาท แหลมสิงห์เกี่ยวนละ 100 กว่าบาท ใส่มาได้ 10 เกวียน ใช้เรือ 5 - 6 วา ส่วนอาชีพเลี้ยงเป็ด คนแรก ๆ น่าจะเป็นเจ๊กเฮียง คนบางกะไชยแล้วก็เลี้ยงตาม ๆ กันมา ตอนหลังเริ่มมีเรือยนต์ เรือแจวกี่ค่อย ๆ เลิกใช้กันไป ผมมีเรือยนต์ตอนอายุ 45 ปี เรือแจวเริ่มเลิกใช้ประมาณปี พ.ศ. 2508 ครั้งหนึ่งที่ขายหาดแหลมสิงห์ เคยมีการจัดแข่งเรือใบ เลี้ยงหน้าจัด มีเรือใบเข้าแข่ง 7 - 8 ลำ ผมร่วมแข่งด้วยผมชนะเลิศ (เสรี สมัครสมาน. สัมภาษณ์. 2557)

อาชีพของคนแหลมสิงห์ในอดีตที่นิยมกันมากคือ อาชีพเลี้ยงเป็ด ประมาณปี พ.ศ. 2500 แทบทุกบ้านจะเลี้ยงเป็ดกัน หากเริ่มจากย่านตึกแดงไม่ว่าจะมาทางชายหาด แควตลาดเก่า แควกลาง คลองกลอย ปลายเนิน หรือเลยมาทางบ้านท่าหัวแหวนก็เลี้ยงกันทั้งนั้น มากบ้างน้อยบ้างตามกำลังทุนทรัพย์และกำลังคนเลี้ยง การจะเลี้ยงหรือไม่ รวมทั้งเลี้ยงมากเลี้ยงน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่พอสรุปได้คือ อาชีพเดิมหากมีอาชีพค้าขายอยู่เดิม หรือรับราชการหรือทำธุรกิจพลอย ซึ่งมีรายได้ดีอยู่แล้ว ก็มักจะไม่ได้เลี้ยงเป็ด เพราะเป็นงานที่หนักเอาการ บางครอบครัวมีทุนน้อยก็ไม่สามารถเลี้ยงได้ เพราะการเลี้ยงเป็ดต้องลงทุนซื้อเป็ดมาเลี้ยงให้ถึงวัยสาวเพื่อจะได้ออกไข่ นอกจากทุนซื้อเป็ดแล้ว ยังต้องมีทุนอีกส่วนหนึ่งเพื่อเป็นค่าอาหารขณะยังไม่ออกไข่ จนเมื่อออกไข่แล้วนำไปขายแรก ๆ พอเลี้ยงตัวได้ ต่อมาจึงเริ่มมีกำไร จำได้ว่าที่บ้านมักซื้อเป็ดที่ใกล้ไข่มาเลี้ยง กะว่าเลี้ยงได้ประมาณ 1 เดือนเศษก็ไข่ได้ ได้เป็ดมาใหม่ ๆ เรารู้สึกตื่นเต้นและเลี้ยงแบบประคบประหงมมาก และรอลุ้นว่าเมื่อไรเป็ดจะเริ่มไข่ฟองแรก หลังจากนั้นก็จะไข่มากขึ้น ๆ (อนุ เนินหาด. 2546 : 50)

กำลังคนก็เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการเลี้ยงเป็ด เพราะเป็นอาชีพที่ใช้แรงงาน หากครอบครัวเป็นผู้หญิงก็ไม่สามารถเลี้ยงได้ การเลี้ยงเป็ดส่วนใหญ่เลี้ยงกันได้ดูบ้าน แต่หากมีพื้นที่

ใกล้เคียงก็เลี้ยงพื้นที่นั้น ดึกว่าได้ถุ่นบ้านเพราะมูลของเป็ดส่งกลิ่นรบกวน นอกจากพื้นที่เลี้ยงแล้ว ต้องจัดพื้นที่ให้เป็ดนอนรวมกันด้วย ตอนค่ำเป็ดก็จะเข้าเล้า เตรียมน้ำและอาหารไว้ส่วนหนึ่ง เป็ดจะไข่ตอนกลางดึกที่ไม่มีเสียงรบกวน บางครั้งมีสุนัขรบกวนเป็ดก็ไม่ใช่เหมือนกันและบางครั้งสุนัขก็เข้าไปกัดเป็ดก็มี ซึ่งจะทำให้เป็ดเสียขวัญและไข่น้อยลง การไข่น้อยกว่าปกติแต่ละวันย่อมส่งผลกระทบต่อ การขาดทุนสำหรับวันนั้นอย่างแน่นอน เป็ดจะชอบแสงสว่างในเวลากลางวัน ไม่ชอบความมืด สมัยที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ตอนค่ำเราต้องจุดตะเกียงน้ำมันก๊าดแขวนไว้ในเล้าเป็ดด้วย (อนุ เนินหาด. 2546 : 49)

อาหารหลักของเป็ด คือ ปลาเป็ด เป็นอาหารประเภทโปรตีนที่จำเป็นสำหรับเป็ดที่ต้องผลิตไข่ รองลงมาคือ ข้าวเปลือก เปลือกหอยและผัก ทุกเช้าพ่อจะออกจากบ้าน ไปรอซื้อปลาเป็ดที่ท่าเรือ ทุกบ้านก็จะทำอย่างนี้ ตอนสาย 8 โมงหรือ 9 โมงก็จะกลับมาพร้อมด้วยปลาเป็ดใส่ถังพร้อมน้ำแข็งเพื่อคง หลังจากนั้นต้องเตรียมปลาให้เป็ด เราจะทำที่คองปลาไว้ที่เรียกว่า ไข่ เพื่อสำรองปลาไว้ล่วงหน้า 1 - 2 วัน แม้บางครั้งไม่เรือเข้าท่าเรือซื้อปลาไม่ได้ เราก็จะมีปลาสำรองไว้ให้เป็ด 1 วันเป็นอย่างน้อย ต้องตักปลามาจากไข่ และมาเลือกปลาตัวใหญ่ที่เป็ดกินไม่เข้ามาสับให้เล็กลง และที่สำคัญ คือในปลาเป็ดมักจะมีปลาที่เป็นพิษกับเป็ด โดยเฉพาะปลาปักเป้า เมื่อเป็ดกินเข้าไปจะ น้ำลายฟูมปากและตาย เราต้องเลือกออกอย่างระมัดระวัง แต่แม้จะเลือกอย่างระมัดระวังก็มักจะหลงเหลือทำให้เป็ดตายอยู่เสมอ (อนุ เนินหาด. 2546 : 50)

นอกจากปลาเป็ดที่เป็นอาหารหลักของเป็ดแล้ว เปลือกหอยก็เป็นสำหรับทำให้เปลือกไข่หนาและแข็งแรง เป็ดจะขาดไม่ได้และกินกันอย่างจริงจัง เปลือกหอยจะมีชาวบ้านแถวชายหาด จะรวมกองไว้ที่ชายหาด เป็นเปลือกหอยที่น้ำทะเลซัดมาริมชายหาด เป็นเปลือกหอยเล็ก ๆ ขนาดใหญ่สุดก็ประมาณนิ้วก้อย เราก็จะเอารถเข็นไปซื้อและตักใส่รถเข็น อาหารหลักอีกอย่างหนึ่ง คือ ข้าวเปลือก ข้าวเปลือกทางที่อื่น มีไว้เพื่อสีเป็นข้าวสารสำหรับไว้หุงกิน เราจะให้อาหารข้าวเปลือกแก่เป็ดตลอดเวลา โดยใส่ไว้ในรางที่เตรียมไว้ ระยะเวลาหลังมีการคลุกผสมกับอาหารสัตว์และผสมน้ำ อาหารเสริมสำหรับเป็ด คือ ผักบุง และหอย เป็นหอยตัวเล็กคล้ายหอยแมลงภู่ที่ยังเล็ก ดิดกันเป็นพวง การเลี้ยงเป็ดมาทยอยเลิกเอาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2525 เรื่อยมา เนื่องจากได้กำไรน้อย ไม่คุ้มกับค่าแรงที่เสียไป สาเหตุสำคัญเพราะเป็ดราคาแพงมากขึ้น ปลาเป็ดส่วนหนึ่งต้องเข้าโรงปลาปันซึ่งเริ่มตั้งโรงงานที่ฝั่งเขาแหลมสิงห์ (อนุ เนินหาด. 2546 : 51)

การคมนาคมทางน้ำของแหลมสิงห์ การไปในเมืองจันทน์ ภาษาพูดของเรา มักพูดว่า ไปจันทน์ ไม่ได้พูดว่า ไปในเมือง เหมือนคนท้องถิ่นอื่น ๆ ราวกับว่าเป็นการแบ่งแยกชุมชนกันอย่างชัดเจน ซึ่งเชื่อว่าหากปากน้ำแหลมสิงห์เป็นส่วนหนึ่งของ เมืองจันทน์ เราคงเรียกว่า ไปเมือง มากกว่า

ที่จะเรียก ไปจันท์ อีกทั้งน่าจะบ่งบอกถึง ความห่างไกลรวมทั้งความยากลำบากในการเดินทางไปมา ระหว่างปากน้ำแหลมสิงห์และเมืองจันท์ (อนุ เนินหาด. 2546 : 7)

การเดินทางสมัยก่อนไม่มีถนน หากไปธุระทางบกต้องใช้เดินเท้าไปทั้งสิ้น หรือหากไปจันท์ ต้องไปทางเรือต้องเดินไปขึ้นเรือที่ทำเรือตึกแดง แม่มะลิ เนินหาด กล่าวว่า เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2500 ขณะนั้นที่บ้านเลี้ยงเป็ดประมาณ 100 ตัว ต้องนำไข่เป็ดไปขายเองที่จันท์ ประมาณ 7 วัน จึงรวบรวมไปขายครั้งหนึ่ง การเดินทางต้องไปทางเรือ สมัยนั้นมีเรือยนต์ของนายฮวด ลั่นทอง ที่ชาวบ้านทั่วไปมักเรียกกันว่า ตาฮวด เจ้าแกฮวดหรือลุงฮวด จำได้ว่ามีเรือยนต์ 2 ลำ เป็นเรือชนิดลำใหญ่ มีหลังคากันแดดกันฝน นั่งได้ประมาณ 20 คน ค่าโดยสารสมัยนั้นคนละ 4 บาท คนขับเป็นลูกจ้างของเจ้าแกฮวด คนเก็บเงินคือลูก ๆ ของเจ้าแกฮวด (อนุ เนินหาด. 2546 : 8)

นอกจากทำเรือ เรือจะไปแวะฝั่งแหลมสิงห์ฝั่งตรงข้ามทำเรือ เพื่อรับคน หลังจากนั้นล่องไปแวะรับคนโดยสารเรือยไปแต่ละหมู่บ้าน เช่น บ้านเสม็ดงาม บ้านศาลหิน ประมาณ 5 แห่ง ก็เข้าถึงจันท์ ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ทำเรือสมัยนั้นอยู่ทางปากตลาดท่าเก่า บริเวณตรงข้าม โบสถ์คริสต์ โรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์ เมื่อไปถึงก็หาบไข่เป็ดขายตามตลาดและตามบ้านคน ขายปลีก ฟองละ 20 สตางค์ ประมาณเกือบชั่วโมงก็ขายหมด เดินทางกลับ เรือยนต์สมัยดังกล่าว มีวันละ 1 เที้ยว ประมาณ 6 – 7 โมงเช้า เที้ยวกลับประมาณบ่ายโมง คนโดยสารส่วนใหญ่ไปขายของกัน เช่น ขายไข่ ขายมะม่วง ขายมะพร้าว บ้างก็ไปทำธุระอย่างอื่น รวมทั้งข้าราชการที่ไปราชการ (อนุ เนินหาด. 2546 : 9 - 10)

การคมนาคมทางบกของแหลมสิงห์ ในปี พ.ศ. 2500 นั้น มีถนนสายปากน้ำ – สามแยกพลิวแล้ว แต่เป็นถนนลูกรัง ไม่ค่อยสะดวกสำหรับรถที่เดินทาง รถมักกระโดด ตอนนั้นมีรถโดยสารเป็นของครูหุ่ย พ่อของคุณอำพล เป็นรถใหญ่ ต่อมาเมื่อมีถนนพัฒนาดีขึ้นจึงเปลี่ยนจากเรือเป็นใช้โดยสารทางรถโดยสาร ซึ่งเร็วกว่าทางเรือ ส่วนสะพานคลองยายคำ สมัยนั้นเป็นไม้ เมื่อไปถึงเนื่องจากเกรงว่า สะพานจะรับน้ำหนักไม่ไหวอาจจะพังได้ คนโดยสารจึงต้องลงจากรถก่อน ให้รถข้ามไป คนโดยสารเดินไปขึ้นรถฝั่งตรงข้าม ส่วนถนนสายสถานีทดลองพลิวไปจันท์ สายสุขุมวิท ก็เป็นลูกรังเช่นเดียวกันในสมัยนั้น (อนุ เนินหาด. 2546 : 11)

เมื่อมีทางคมนาคมทางบกหรือถนนเข้ามา ทำให้แหลมสิงห์มีความเจริญมากยิ่งขึ้น เรือโดยสารเริ่มหยุดกิจการหันมาใช้การเดินทางไปในตัวเมืองจันท์ทางรถโดยสารแทน เพราะเร็วกว่าการโดยสารทางเรือที่ต้องนั่งเรือเป็นวัน ๆ การค้าขายเริ่มมีพ่อค้าแม่ค้าเพิ่มขึ้นจากการนำปลาที่ซื้อจากเรือประมงและผลผลิต ที่ได้จากการเลี้ยงเป็ด เช่น ไข่เป็ดและอาหารแปรรูป จำพวกปลาเค็ม กะปิ น้ำปลา ไปขายในตัวเมืองจันทบุรี ทำให้วัฒนธรรมห้วงการค้าเริ่มเกิดขึ้น ดังนั้น เมื่อมีถนนเข้า

มาส่งผลให้แพะสิงห์อำนาจที่ก่อตั้ง โดยนายฮวด ลั่นทอง สามารถรับซื้อปลาจากเรือประมงแหลมสิงห์ได้ เพื่อนำไปขายต่อยังสะพานปลาขนานาวา ที่กรุงเทพฯ ฯ (วินัย ลั่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

ไฟฟ้าและน้ำประปาของชุมชนแหลมสิงห์ เดิมชุมชนประมงแหลมสิงห์การทำอาหาร เช่น การหุงต้มจะใช้ฟืนเป็นหลัก ต่อมาก็เปลี่ยนเป็นถ่าน แก๊ส และไฟฟ้า ส่วนการให้แสงสว่างแต่เดิมใช้ขี้ไต้ ต่อมาเปลี่ยนเป็นตะเกียงน้ำมัน ตะเกียงแก๊ส ตะเกียงเจ้าพายุ และไฟฟ้าจากหลอดฟลูออเรสเซนต์ ในการเดินทาง เดิมจะอาศัยแสงสว่างจากตะเกียงแก๊สก็เปลี่ยนมาใช้ถ่านไฟฉาย (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 74)

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2517 นายอำเภอไพบูลย์ สรรพกิจ ได้นำเอาไฟฟ้าเข้ามาใช้ แต่ก่อนชุมชนประมงแหลมสิงห์มีดินที่อุดมสมบูรณ์ ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การทำนาจึงไม่มีแหล่งน้ำแบบภาคอีสาน หมดหน้าทำนาก็เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง เพื่อเก็บกินข้าวเปลือกที่ตกหล่น น้ำที่เป็ดกินก็เป็นน้ำจากปลักควายใช้ตอนหน้าทำนา คนเลี้ยงก็จะกลับมาชำระร่างกายที่บ้านด้วยบ่อน้ำสาธารณะในหมู่บ้าน โดยการหาเก็บไว้ในโอ่งหรือตุ่มที่บ้าน ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 นายอำเภอไพบูลย์ สรรพกิจ ได้นำโครงการน้ำประปาเข้ามาในชุมชนให้มีน้ำใช้สะดวกขึ้น ปัจจุบันจึงนิยมใช้น้ำประปาแทนน้ำบาดาล (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 74)

อย่างไรก็ดี ชุมชนชาวประมงแหลมสิงห์เมื่อไฟฟ้าและน้ำประปาเข้ามาทำให้แหลมสิงห์มีความเจริญมากยิ่งขึ้น สินค้าฟุ่มเฟือยจำพวก โทรทัศน์ วิทยุ ตู้เย็น เตารีด ก็เริ่มเข้ามาทำให้คนแหลมสิงห์เริ่มที่จะหาซื้อมาใช้เพื่อความสะดวกสบายตามความเจริญที่เข้ามา เครื่องใช้ไฟฟ้าที่จะซื้อกันคือพวกโทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น โดยจะซื้อที่ร้านชัยบรรจง เมืองแสง ทวีวิทยุ ซึ่งทางสิงห์อำนาจก็จะซื้อเพื่อนำมาขายให้คนแหลมสิงห์อีกต่อหนึ่ง เมื่อก่อนบ้านใครมีโทรทัศน์จะถือว่ามีฐานะ เพื่อนบ้านที่ไม่มีจะพากันมารวมกลุ่มกันดูพร้อมกัน ในบ้านของคนที่ซื้อมาเพื่อความบันเทิงใจ ดังที่ ผู้อาวุโสในชุมชน กล่าวว่า “สมัยนั้นโทรทัศน์แพงนัก บ้านใครมีก็ถือว่ามีฐานะ” (วินัย ลั่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

ประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมของชุมชนแหลมสิงห์

ประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมของชุมชนแหลมสิงห์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

1. ระบบความเชื่อและการใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา คนพื้นบ้านเดิมของแหลมสิงห์มีอยู่ 3 ลักษณะ ซึ่งจะมีส่วนของคนของด้วย เพราะชนพื้นเมืองของจันทบุรีจะเป็นคนของ ซึ่งเดิมในกลุ่มของคนแหลมสิงห์ จะมีกลุ่มของชนชาติพันธุ์ของอยู่ด้วย และมีกลุ่มของชาวจีนที่อพยพเข้ามา

อีกบางกลุ่มและกลุ่มชนพื้นบ้านเลขจริง ๆ ก็อาจจะมีผสมผสานในระหว่างของคนชองกับคนจีน และคนพื้นบ้านเดิม ๆ ที่อาจจะไม่ใช่ชอง (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

ความเชื่อของคนแหลมสิงห์ซึ่งเดิมที่มีพวกชองอยู่ด้วย ซึ่งคาถาอาคมเดิม ภาษาสันสกฤต จะเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม ปัจจุบันนี้ยังมีอยู่ในเรื่องของการสักเสกเลขยันต์ และในส่วนของพระคาถาต่าง ๆ ส่วนใหญ่แล้วอารยธรรมขอมยังคงดำรงอยู่ อักษรขอมคือ เป็นสิ่งที่เราใช้อยู่ดั้งเดิมในสมัยโบราณ ปัจจุบันก็ยังมีอยู่ในวัดวาอารามต่าง ๆ ในเรื่องของคัมภีร์ก็ยังมีจารภาษาขอมอยู่ (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

ความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษธรรมเนียมเดิมปัจจุบันนี้ยังคงมีอยู่ในเรื่องของการบอกผี การไหว้ผี ดังเช่น งานแต่งงาน จะเป็นเรื่องที่ต้องใช้ในเรื่องของผีโดยเฉพาะ จะมีเรื่องของพิธีสงฆ์ และพิธีผี ถ้าใช้คำว่างานพิธีมงคลสมรสจะใช้เรียกว่า งานพิธีสงฆ์ แต่ในเรื่องของการบอกผีก็จะเป็นพิธีในอีกรูปแบบหนึ่ง ที่จะต้องบอกกล่าวผีบ้าน ผีเรือน ให้รับทราบว่าจะมีงานมงคลสมรส เป็นต้น ถ้าเป็นของแท้ ๆ เดิมเลยก็จะมีรูปแบบของการไหว้ผีอีกแบบหนึ่ง แต่ของคนแหลมสิงห์จะเป็นของรุ่นหลัง ๆ (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

ในเรื่องของวัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลง และผสมผสานกันในระหว่างคนชองและคนพื้นบ้านเดิม ซึ่งต้องเข้าใจว่าในคนจีนที่เข้ามาต้องมีการแต่งงานกับคนไทย คนไทยแต่งงานกับคนชอง คนชองแต่งงานกับคนจีน เช่นนี้ จะมีการผสมผสานกันในการแต่งงาน ธรรมเนียมและวัฒนธรรมจะมีการผสมผสานกันด้วย ดังนั้นแล้วด้วยรากฐานเดิม ถ้าชองแต่งงานกับชอง วัฒนธรรมเดิมก็อาจจะคงดำรงอยู่ แต่ชองแต่งงานกับไทยวัฒนธรรมจะเปลี่ยนไป (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

คนแหลมสิงห์จะมีประเพณีวัฒนธรรม ในการทำบุญร่วมกัน การทำงานร่วมกัน การใช้วัดเป็นจุดศูนย์กลางในการที่จะพัฒนา ที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ในอดีตการ ต่อมาเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป เทคโนโลยีเปลี่ยนไป วัดก็เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของผู้คนในแหลมสิงห์ ดังเช่น ท่านพ่อสุน ในสมัยโบราณจะมีท่านเป็นแกนนำในการพัฒนา ในการต่อสู้ในสมัยฝรั่งเศสที่จะมีท่านพ่อสุนเป็นตัวแกนนำ ในการลุกขึ้นมาต่อสู้ต่อต้าน เป็นต้น (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

คนในชุมชนประมงแหลมสิงห์ มีความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ เช่น เชื่อในประเพณีทำบุญกลางทุ่ง ประเพณีปล่อยเรือลงาน ประเพณีไหว้เจ้า โดยเฉพาะเจ้าพ่อแหลมสิงห์ ซึ่งถึงแม้ว่าคนจะศรัทธาในเจ้าพ่อ แต่จะไม่ศรัทธาในตัวม้าทรง ซึ่งทำตัวเหมือนคนปกติที่กินเหล้า ดื่กไปตามกระแส คนในชุมชนจะนิยมทำตามประเพณี มากกว่าทำตามผู้นำความเชื่อ เช่น ประเพณีสงกรานต์ จะมีการรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ และทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีพิธี

เปลี่ยนผ้าถุง ผ้าห่มพระ โดยจะเขียนระบุชื่ออุทิศส่วนบุญกุศล ให้แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว บนผ้าสีเหลืองที่เป็นผ้าถุงและผ้าห่มพระ แล้วจะนำผ้าถุงไปวางที่หน้าตักพระพุทธรูป ส่วนผ้าห่มจะพาดบนไหล่พระพุทธรูป หลังจากนั้นเขียนชื่อญาติทั้งหมดใส่ ในโกฏิพร้อมถวายเงินทำบุญ เมื่อพระสวดจบจะนำน้ำอบไปพรมฉลองบริเวณพระเจดีย์ทราย สรงน้ำพระพุทธรูปและรดน้ำผู้สูงอายุ ผู้นำอาวุโส จะมีบทบาทในกิจกรรมทางศาสนา มากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน ในปัจจุบันเป็นการจัดกิจกรรมทางศาสนาจะทำในลักษณะให้มีคณะกรรมการการจัดงานจากคนที่หลากหลายในชุมชน โดยใช้ผู้อาวุโสเป็นที่ปรึกษา (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 76)

ชุมชนประมงแหลมสิงห์เดิมมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม แสดงให้เห็นความอบอุ่นของครอบครัว เช่น การหุงข้าวด้วยหม้อดิน การทานข้าวนั่งล้อมวงกับพื้น โดยทานกับมือจึงต้องมีขันใส่น้ำล้างมือตั้งอยู่ใกล้ ๆ ส่วนมากนิยมให้ผู้ชายทานก่อน เมื่อผู้ชายอิ่มแล้วเด็กกับแม่จึงทานได้ น้ำดื่มจะเป็นน้ำฝนลอยดอกมะลิ ช่วยให้น้ำมีกลิ่นหอมชื่นใจ การแต่งกายโดยเฉพาะผู้หญิงจะเน้นความเรียบร้อยและมิดชิดโดยเฉพาะวันพระผู้ไปทำบุญ จะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าใหม่ ผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าถุงใส่เครื่องประดับที่ทำด้วยทองคำ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงฐานะของผู้ใส่ ซึ่งจะนิยมคาดเข็มขัดทองหรือนากหนักเส้นละยี่สิบบาท (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 77)

บ้านแต่ละหลังของชุมชนเดิม นิยมสร้างบ้านใต้ถุนสูง เพื่อใช้พื้นที่ด้านล่างทำกิจกรรมตัวบ้านข้างบ้านจะกันฝาด้วยไม้ แต่ไม่มีห้องนอน จะกางมุ้งนอนเป็นแถว ๆ ส่วนลูกสาวจะใช้ตู้ที่เป็นเฟอร์นิเจอร์กันแยกเป็นสัดส่วนออกไป สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของบ้านคือทุกบ้าน จะต้องมิได้ะหมู่บูชาหรือหิ้งบูชาพระ เพื่ออาศัยอำนาจพระพุทธรูปปกป้องคุ้มครองคนในบ้าน ชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างสบายไม่มีโจรผู้ร้าย หรือยาเสพติดมากเหมือนปัจจุบัน อาหารการกินอุดมสมบูรณ์ คนในชุมชนให้ความอบอุ่นและมีน้ำใจ คนรุ่นเก่าส่วนใหญ่จะใจบุญกุศลบาป บางบ้านไม่ดื่มปูกินเอง ไม่กินตะพาบ เต่า วันโกน วันพระ จะงดกินเหล้า หยุคฆ่าสัตว์ไปทำบุญที่วัดถือศีล (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 76 - 77)

อย่างไรก็ดี ชาวบ้านที่อาศัยในอำเภอแหลมสิงห์ได้ให้ความสำคัญกับวัดเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะวัดที่ดังที่สุดในสมัยนั้น ได้แก่ วัดปากน้ำแหลมสิงห์ ได้รับอนุญาตตั้งเป็นวัดเมื่อ พ.ศ. 2442 (ปลายรัชกาลที่ 5) ได้ทำการสร้างพระอุโบสถ พ.ศ. 2449 (ปลายรัชกาลที่ 5) ในบรรดาเจ้าอาวาสทั้งหมด หลวงพ่อสุน ธรรมสุวรรณ โณ เป็นเจ้าอาวาสที่คนแหลมสิงห์นับถือ มีอาคมเข้มขลังสามารถปราบฝรั่งเศสจนเกรงกลัวท่าน ในสมัยที่ท่านเป็นเจ้าอาวาสอยู่ ชื่อเสียงเกียรติคุณของท่านจึงดังก้องนัก ประวัตินหลวงพ่อสุน ธรรมสุวรรณ โณ หลวงพ่อสุน นามเดิมว่า สุน นามสกุล เวชภิรมณ์ เกิดที่ ตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เกิด ณ วันพฤหัสบดี เดือนเมษายน

พ.ศ. 2393 (ปลายรัชกาลที่ 3) บิดาชื่อ บุตร มารดาชื่อ ปลิว มีน้องชาย 1 คน น้องสาว 1 คน น้องชายชื่อ อุ่น น้องสาวชื่อ นางอ่ำ (จิรประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

หลวงพ่อสุ่น เมื่อเยาว์วัยท่านมีใจบุญกุศลยิ่งนัก พุฒได้ว่าเกิดมาท่านไม่เคยฆ่าสัตว์ตัดชีวิตก็ว่าได้ เพื่อนเด็กด้วยกันชวนท่าน ไปยิงนกบ้าง ตกปลาบ้าง หลวงพ่อท่านก็จะไม่ได้ไปด้วยและยังบอกสั่งสอนอีกว่ามันเป็นบาปกรรม หลวงพ่อท่านได้ศึกษาเล่าเรียนอักขระในสำนักวัดบางสระเกล้ากับอาจารย์ และพออายุครบอุปสมบท บรรดาญาติจึงจัดการบรรพชาอุปสมบทให้ในวัดนั้น พระเทียน วัดกลาง ตำบลพลั่ว เป็นอุปัชฌาย์หลวงพ่อสุ่น (จิรประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อบวชเป็นภิกษุแล้ว ท่านได้ศึกษาวิชาอาคมกับขรัวตาจัน เจ้าอาวาสวัดบางสระเกล้าในสมัยนั้น ขรัวตาจันผู้นี้เป็นผู้เรืองวิชายิ่งนัก เล่าสืบทอดกันมาว่าสมัยก่อนการคมนาคมต้องไปทางเรือ ขรัวตาจันท่านมีธูระโดยใช้เรือไป และระหว่างทางเรือท่านโดนโจรสลัดปล้น โจรสลัดใช้ปืนยิงเรือท่าน ยิงทีแรกลูกปืนก็ตกเกือบถึงเรือท่าน ยิงครั้งที่ 2 ก็ถึงตกใกล้กระบอกปืนเข้ามา ส่วนเรือท่านก็ยิ่งวิ่งเข้าหาเรือโจรสลัดนั้น พวกโจรยิ่งยิง กระสุนปืนก็ยิ่งตกใกล้กระบอกปืนมากเข้า จนในที่สุดก็ตกอยู่หน้ากระบอกปืนเป็นที่มหัศจรรย์นัก ขรัวตาจันองค์ท่านมีวิชาอาคมของท่านรอบตัว และท่านโปรดหลวงพ่อสุ่นยิ่งนัก จึงได้ถ่ายทอดวิชาอาคมให้จนหมด และโยมบุตรบิดาหลวงพ่อสุ่นก็เก่งทางวิชาอาคมยิ่งนัก ได้ถ่ายทอดให้ท่านจนหมดเช่นกัน (จิรประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

หลวงพ่อสุ่น เมื่อบวชได้ 5 พรรษา วัดปากน้ำแหลมสิงห์ เจ้าอาวาสที่ว่างลง ชาวบ้านปากน้ำแหลมสิงห์ สมัยนั้นจึงพร้อมใจกันไปนิมนต์ท่านมาจากวัดบางสระเกล้า ให้ท่านมารับตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส วัดปากน้ำแหลมสิงห์ แล้วท่านก็ปกครองวัดเรื่อยมา และบูรณปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมเสนาสนะทำนุบำรุงวัดเป็นการใหญ่ สั่งสอนภิกษุ - สามเณรให้ประพฤติดีงามตามพระธรรมวินัย และมีได้มีแต่เพียง วัดปากน้ำแหลมสิงห์เท่านั้น วัดท่าหัวแหวนท่านยังรับเป็นธูระช่วยบูรณปฏิสังขรณ์ และก่อสร้างขึ้นอีกหลายอย่าง อุโบสถ วิหารการเปรียญซึ่งปรากฏอยู่ วัดท่าหัวแหวนทุกวันนี้เกิดขึ้นด้วยน้ำพักน้ำแรงของท่านเสียโดยมาก (จิรประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

ลูกศิษย์ลูกหาที่ใกล้ชิดเล่าว่า หลวงพ่อสุ่น ท่านเป็นพระที่มีวิชาอาคมเข้มขลังมาแต่หนุ่ม ๆ แล้ว หลวงพ่อเป็นที่เคารพนับถือของชาวอำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอใกล้เคียงตลอดจนชาวจันทบุรีในสมัยนั้นมาก และท่านเป็นผู้เคร่งในพระธรรมวินัยยิ่งนัก ดี 4 ท่านลุกขึ้นครองผ้าสวดมนต์ไหว้พระทุกวัน กวาดลานวัดเป็นกิจประจำวัน ไม่ว่าในพรรษาหรือออกพรรษา ท่านสนใจและรอบรู้พระธรรมวินัยอย่างดี ปกติท่านเป็นพระที่ใจดีและกุศลเมตตาอารีผู้อื่นอยู่เสมอ ท่านจึง

เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน ชำราชากรชั้นผู้ใหญ่ผู้น้อยสมัยนั้นทุกคน (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

หลวงพ่อสุ่น เมื่อกลับมาเป็นเจ้าอาวาส วัดปากน้ำแหลมสิงห์ ชาวบ้านปากน้ำ ๆ ได้ร่วมโพธิ์ร่มไทรไว้อาศัย เพราะด้านวิชาอาคมของท่านจะเยี่ยมยอดแล้ว ทางด้านหมอแผนโบราณท่านก็เก่งยิ่งนัก ชาวบ้านคนไหนป่วยเป็นโรคร้าย ๆ รักษาไม่หาย พอมารักษากับท่าน ๆ ก็จะรักษาให้หายกลับไปแทบทุกราย มีหญิงคนหนึ่งปัจจุบันมีชีวิตอยู่ สมัยที่ท่านอยู่ได้เกิดคลุ้มคลั่งขนาดแก้ผ้าวิ่ง เพราะถูกกระทำทางไสยศาสตร์ ญาติพี่น้องต้องพากันจับตัวนุ่งผ้ามาให้ท่านรักษา ท่านก็รดน้ำมันต์เป่าหัวให้ไม่กี่วันก็หาย และหายขาดมาถึงปัจจุบัน และหญิงอีกคนหนึ่งป่วยเป็นโรคร้ายรักษาหมอมามากที่ว่าดี ๆ ก็ไม่หาย หมาเงินหมาทองเป็นจำนวนมาก (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557)

พอมารักษากับท่าน ๆ ก็ให้ยาหม้อมาต้มกินและรดน้ำมันต์ของท่านไม่นานก็หาย หญิงคนนั้นเหมือนตายแล้วเกิดใหม่ จึงนำเงินมาถวายท่านนับร้อยบาท เพราะเป็นคนมีเงิน แต่ท่านไม่ยอมรับ หญิงคนนั้นก็คะยั้นคะยอให้ท่านรับไว้ ท่านก็บอกว่าท่านรับไว้ไม่ได้ เพราะไม่ใช่กิจของสงฆ์ และที่ท่านรักษาให้นั้นก็ไม่ได้หวังเงินทองเป็นการตอบแทน แต่รักษาให้ด้วยใจเมตตาสงสาร แต่ถ้ามีใจกุศลจริง ๆ ขอให้ถวายเงินนั้นสร้างวัดเถิด หญิงคนนั้นจึงนำเงินถวายวัด เรื่องหมอแผนโบราณของ หลวงพ่อสุ่น นั้นเก่งกาจยิ่งนัก นอกจากนี้ในสมัยที่ฝรั่งเศสได้เข้ามายึดเมืองจันทบุรี หลวงพ่อสุ่น ยังแสดงคาถาอาคมให้ทหารฝรั่งเศสที่เข้ามาเห็นเป็นประจักษ์ถึงความขลังและความน่าอัศจรรย์ในเหตุการณ์ต่าง ๆ (จิระประทีป ทองเปรม. สัมภาษณ์. 2557) ดังนี้

1. ฝรั่งเศสยิงไก่ ฝรั่งเศสยึดแหลมสิงห์และตั้งกองบัญชาการใกล้วัดของท่าน ฝรั่งเศสนี้ข่มเหงรังแกชาวบ้านต่าง ๆ เช่น ถ้าเดินไปเที่ยวกันและผ่านบ้านใคร ถ้ามีเป็ดมีไก่เดินอยู่หน้าบ้าน ก็จะใช้ปืนยิงเอาไปกินกัน โดยไม่มีชาวบ้านคนไหนกล้าว่า และวันหนึ่งก็เดินไปถึงวัดของท่านและเห็นไก่เดินอยู่ที่วัดมากมาย ฝรั่งเศสจึงให้คนไปบอกกับท่านว่าอยากจะขอยิงไก่ไปย่างกิน 2 - 3 ตัว หลวงพ่อสุ่น ท่านก็เอา เออ...เออ...แต่ให้มันกินข้าวเสียก่อน พูดแล้วท่านก็เอาข้าวมาเสก และโปรยเรียกให้ไก่มากิน พอไก่กินสักครู่ท่านก็บอกให้ฝรั่งเศส พวกนั้นยิงไก่ ฝรั่งเศสก็ใช้ปืนยาวยิงไม่ออก ท่านก็ให้เปลี่ยนปืนมายิงใหม่ เพราะฝรั่งเศสมากิน 5 - 6 คน และมีปืนกันทุกคนแต่ก็ยิงไก่ไม่ออกเลย พอใช้ปืนยิงขึ้นฟ้าปืนก็ยิงออก ฝรั่งเศสพวกนั้นก็พากันนึกแปลกใจและกลัวจึงพากันลาท่านกลับไปพักไป นี่นับเป็นการลองกับฝรั่งเศสครั้งแรก ๆ ที่ฝรั่งเศสมายึดแหลมสิงห์ของท่าน

2. ฝรั่งเศสลอบหัว หลวงพ่อสุ่น ตัวท่านค่อนข้างเตี้ย วันหนึ่งท่านกวาดลานวัดอยู่ ฝรั่งเศสได้พากันเดินมาเที่ยวถึงวัดของท่าน และมีฝรั่งเศสคนหนึ่งเห็นท่านกำลังก้มกวาดลานวัด อยู่คงจะนึกว่าท่านเป็นเด็กตัวเล็ก ๆ หัวโล้น ๆ จึงตรงเข้าไปลอบหัวท่านและใช้มือโยกไปโยกมา ปากก็

พูดเป็นภาษาฝรั่งเศสทำนองสนุก ๆ หลวงพ่อท่านทิ้งไม้กวาดทันทีและชกฝรั่งเศส ฝรั่งเศสนั้นชกตอบจึงชกกัน และครูเดียวแขนทั้ง 2 ข้าง ของฝรั่งเศสคนนั้นก็ยกไม้ขึ้นขอยอมแพ้อัน ส่วนหลวงพ่อกำลังทำอะไรไม่ เพราะฝรั่งเศสหาชกถูกตัวท่านไม่ นี่เป็นการสั่งสอนฝรั่งเศสของท่านว่าอย่ามองเห็นคนไทยตัวเล็ก ๆ แล้วจะข่มเหงรังแกได้ โดยเฉพาะคนไทยที่ห่มผ้าเหลือง ๆ หัวโล้น ๆ ที่เรียกว่า พระนั้นอย่าข่มเหงเป็นอันขาด เพราะเป็นผู้ที่มีวิชาอาคมเก่งกาจสามารถชกจนฝรั่งเศสตัวใหญ่ ๆ แพ้ได้

3. เสกโบมะขามเป็นต่อเป็นแดนต่อฝรั่งเศส ฝรั่งเศสสมัยนั้นเมื่อพบผู้หญิงสาว ๆ จะไล่กอดจะจับนมคือ ๆ ฉะนั้นที่พึ่งของพวกผู้หญิงสาว ๆ สมัยนั้นก็คือ วัดปากน้ำแหลมสิงห์ของท่าน ถ้าวิ่งหนีเข้าเขตวัดได้ รับรองว่าฝรั่งเศสหาขิงก็ไม่เจอ บางทีพวกผู้หญิงก็หนีเข้าไปชุกอยู่ในห้องท่าน 5 - 6 คน ฝรั่งเศสวิ่งตามมาและเห็นว่าวิ่งขึ้นบนวัด ก็จะขอค้น หลวงพ่อสุ่น ท่านก็ให้ค้นและทั้ง ๆ ที่ผู้หญิงเหล่านั้นก็ยังอยู่ในห้องท่าน แต่ฝรั่งเศสเปิดประตูก็หาพบเจอไม่ พวกคนค้นหาก็ไม่พบเป็นที่อัศจรรย์ยิ่งนัก และมีอยูคราวหนึ่งท่านยืนอยู่หน้าวัด ฝรั่งเศสก็กำลังวิ่งมาท่านเห็นและคงจะเหลืออดท่านจึงรูคโบมะขามมาเสก ขว้างไปกลายเป็นตัวต่อแดนไล่ต่อฝรั่งเศสวิ่งกระเจิงไป

อย่างไรก็ดี จะเห็นได้ว่าคนแหลมสิงห์มีความผูกพันกับวัดเป็นอย่างมาก อีกทั้งชาวประมงในแหลมสิงห์ก็นับถือหลวงพ่อบุญคุณ เพื่อให้คุ้มครองให้เดินทางออกเรือหาปลาด้วยความปลอดภัย ซึ่งถือได้ว่าวัดเป็นที่พึ่งทางจิตใจของคนแหลมสิงห์ โดยเฉพาะเหตุการณ์สำคัญในยุคล่าอาณานิคมใน รศ. 112 ที่ฝรั่งเศสยึดครองจันทบุรี วัดก็มีส่วนในการเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนแหลมสิงห์โดยเฉพาะหลวงพ่อบุญคุณที่ได้แสดงคาถาอาคม ให้เหล่าบรรดาทหารฝรั่งเศสได้ยำเกรงบ้าง ซึ่งก็ถือว่าเป็นสิ่งที่คนแหลมสิงห์พอที่จะมีที่พึ่งในตอนนั้น และต่อมาด้วยพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงใช้พระสติปัญญาในการยอมแลกดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเพื่อนำจันทบุรีและตราดคืนมา ไทยจึงเป็นไทยจนถึงทุกวันนี้ โดยที่ไม่ได้เป็นเมืองขึ้นของประเทศอาณานิคมใด ๆ นี่ก็เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจของคนแหลมสิงห์ที่ครั้งหนึ่งเคยร่วมจารึกในประวัติศาสตร์ของชาติไทย

ระบบอุปถัมภ์ในชุมชนแหลมสิงห์ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติของคนในชุมชนแหลมสิงห์ มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นอบอุ่น เมื่อมีข้อพิพาทกับคนต่างถิ่น ก็พร้อมที่จะปกป้องช่วยเหลือกันฉันทันทีพี่น้อง นอกจากนี้การกินเลี้ยงสังสรรค์หรืองานศพ จะเชิญเพื่อนบ้านญาติมิตรมาร่วมกิจกรรม โดยไม่ต้องลงขันแบบสังคมเมือง ซึ่งหากเชิญแล้วไม่มีใครมาแสดงว่าเจ้าภาพเป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ไม่ดีพอ เมื่อเสร็จงานจะช่วยกันเก็บกวาดล้างให้เรียบร้อย โดยเฉพาะงานศพหากตั้งศพไว้ที่บ้าน เพื่อนบ้านใกล้เคียง เมื่อทราบข่าวจะมาร่วมงานอย่างพร้อมเพรียงกันจัดสถานที่เตรียมอาหาร แบ่งหน้าที่กันตามความถนัด ช่วยแบ่งเบาภาระของเจ้าภาพได้ เพื่อนบ้านที่มา

ช่วยงานจะอยู่ฝั่งพระสวดจนจบ หรืออยู่เล่นรำสวดมากกว่า 1 คีน จึงจะถือว่ารักกันจริง ถึงไหนถึงกัน เมื่อมีเรื่องมีงานอะไรต้องมีข่าวถึงกัน และเข้าภาพต้องไปช่วยงานคนอื่นเป็นการตอบแทน (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 73 - 75)

ด้วยเหตุนี้ การจัดงานต่าง ๆ ของคนในชุมชนแหลมสิงห์จึงเป็นเวทีหาเสียงของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งรู้ว่าคนในชุมชน ถือความเป็นญาติพี่น้อง พวกพ้องช่วยกันเลือกเข้าไปก่อน เมื่อได้รับเลือกเข้าไปแล้วจะทำอะไรบ้างค้อย่ากัณฑ์หลัง กล่าวคือ ระบบอุปถัมภ์ในชุมชนแหลมสิงห์เกิดขึ้นเมื่อการปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามา การเลือกตั้งทุกครั้งจะมีผู้นำมาใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก นับว่ามีการตื่นตัวทางการเมืองสูง ถ้าเป็นชุมชนเมืองหรือชุมชนอื่น ก็จะถือว่าการเมืองพัฒนาก้าวไกล แต่เนื่องจากชุมชนแหลมสิงห์ส่วนใหญ่จะยึดถือระบบเครือญาติ จึงคุณนามสกุลและความใกล้ชิดสนิทสนมมากกว่าปริญญาหรือความรู้ความสามารถ นักการเมืองท้องถิ่นถูกคาดหวังสูง เนื่องจากนามสกุลเดียวกันจึงต้องทำงานหนักเพื่อให้เป็นที่พอใจแก่มวลชนที่สนับสนุน (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. 2550 : 73 - 75)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาบทบาทแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมงของอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี สามารถเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกได้ เป็น 4 ช่วง ดังนี้

ระบบการใช้แรงงานครอบครัว

การใช้แรงงานในครอบครัวของการประมงในแหลมสิงห์เกิดขึ้นภายใต้รูปแบบการผลิต เรียกว่า ผู้ผลิตรายย่อยอิสระ (Petty Primary Producer) หมายความว่า เป็นรูปแบบการผลิตของชาวประมงทั่วไป โดยจะเป็นเจ้าของเรือขนาดเล็กหรือที่เรียกว่า เรือประมงพื้นบ้าน โดยจะใช้เป็นอุปกรณ์สำคัญในการทำประมง วิธีการหาปลาของเรือประมงพื้นบ้านนั้นมีอุปกรณ์ไม่มาก อาทิ เบ็ด ราว ลอบ แห ลอนแทงกุ้งและแห เป็นต้น การทำประมงในยุคนี้จะมีอุปกรณ์ในการหาปลาที่ประดิษฐ์เองจากภูมิปัญญาของชาวประมงพื้นบ้าน กล่าวคือ เป็นวิธีการผลิตแบบเล็ก ๆ ที่สร้างขึ้นโดยชาวประมงพื้นบ้าน จากสภาพภูมินิเวศของธรรมชาติในการทำมาหากินเพื่อยังชีพ

รูปแบบการผลิตแบบนี้มีเป้าหมายเพื่อยังชีพ เน้นวิธีการเอาไวบริ โภค คือ การกินการใช้มากกว่าการทำประมงเพื่อมุ่งสู่การขายเป็นหลัก กล่าวคือ สัตว์น้ำที่เหลือจากการทำประมงเพื่อบริ โภคก็นำมาแลกเปลี่ยนกันและทำเต็มเอาไวบริ น้ามรสุม ในกรณีที่ไม่สามารถจะออกเรือหาปลาได้ เพราะทะเลมีคลื่นลมแรง นอกจากนั้น ชาวประมงแหลมสิงห์ยังมีการทำนาควบคู่กับการทำประมงอีกด้วย โดยเฉพาะบริเวณบ้านคลองกลอยจะมีนาข้าว ส่วนใหญ่คนโบราณจะมีนาข้าวปลูก

เอาไว้เพื่อกิน หลังจากทั้งหมดหน้าการทำนาแล้ว จะออกทะเลหาปลาเพื่อนำมาเป็นกับข้าวและนำมาแลกเปลี่ยนกันระหว่างตำบล (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

การทำนาเพื่อมีข้าวเอาไว้กิน และการออกทะเลเพื่อนำปลามาเป็นกับข้าว ที่เหลือก็เป็น การแลกเปลี่ยนแบ่งกันกิน ดังคำที่ ประเสริฐ เนินริมหนอง กล่าวว่า “เอาปลาไปกินไหม อีกคนมี มะพร้าว อีกคนมีข้าว ข้า ตะไคร้ คนโบราณก็จะเอามาแบ่งกัน” คนคลองกลอย คนบางสระเก้า พอถึงหน้าข้าวคนบางสระเก้าก็เอาข้าวมาแลกกับกะปิ น้ำปลากับคนคลองกลอยก็แลกกันไปแลกกันมา พอถึงหน้าของใครของมันจะนำมาแลกกัน การประมงพื้นบ้านแหลมสิงห์ในรูปแบบนี้ก็มีมาตั้งแต่ สมัยครั้งโบราณ วิธีชีวิตภายใต้สภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ มีการทำนาปลูกข้าวเอาไว้กิน หาร กับข้าวด้วยการออกทะเลหาปลา เหลือก็นำมาแบ่งปันกัน (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

พลังการผลิต (Productive Forces) ของชาวประมงแหลมสิงห์ ใช้เทคโนโลยีที่แตกต่างกัน 2 ช่วง คือ

1. ช่วงการใช้เรือแจว การทำประมงพื้นบ้านในช่วงแรกของแหลมสิงห์นั้น มีเทคโนโลยี ที่ใช้ในการผลิตคือ การใช้เรือที่ทำด้วยไม้ซุงทั้งต้นหรือทั้งท่อน หรือที่เรียกว่า เรือแจว วิธีการคือ การขุดด้านบนให้เป็นรางแล้วเปิดปากออกให้กว้าง ถากหัวและท้ายให้เรียวเขี้ยวขึ้นตามส่วน เรียกว่า เรือขุด ซึ่งชาวประมงพื้นบ้านใช้เรือประเภทนี้แจวเรือออกไปหาปลา ชาวประมงในแหลมสิงห์ ส่วนมากเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต กล่าวคือ เป็นเจ้าของเรือเล็ก ๆ หรือที่เรียกว่า ประมงรายย่อย ซึ่งมีขนาดความยาวประมาณ 10 สอกหรือ 3 วา ต่อมาได้มีการพัฒนาต่อจากไม้เข้ามาเล็กน้อย เพื่อให้ เรือใหญ่ขึ้น คนโบราณเรียก เรือ โกรน การทำประมงพื้นบ้าน โดยใช้เรือแจว ซึ่งชาวประมงในอดีต จะออกทะเลคนเดียว ใช้วิธีการแจวเรือ วางอวน อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบด้วย แห เบ็ดราว แหลมแทง กุ้ง ลอบปูทะเล เป็นต้น (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

การทำประมงเป็นการหาสัตว์น้ำจากการส่งกุ้ง การใช้ลอบดักปู การใช้แหลม การใช้แห ทอดกุ้ง แหทอดปลา เป็นต้น มักจะหาถิ่นอยู่ตามแม่น้ำลำคลอง ซึ่งจะไม่ได้้ออกเรือไปไกลถึงทะเล การทำประมงพื้นบ้านทำการประมงตั้งแต่คลองท่าแลบ นั่นคือแม่น้ำจันทบุรี สิ้นสุดที่หัวสิงห์ หรือที่เรียกว่า ปากอ่าว ส่วนมากอยู่ตามแม่น้ำลำคลอง คนโบราณจะทำการประมงไปไม่ได้ไกล อย่างมากที่สุดคือคลองท่าแลบ คลองบางสระเก้า ซึ่งใช้วิธีการแจวเรือไปตามแม่น้ำลำคลองสาย ต่าง ๆ ที่เชื่อมต่อกันของแม่น้ำจันทบุรี น้ำตามคลองต่าง ๆ เป็นน้ำเค็ม ตลอดความยาวของคลองใน แม่น้ำจันทบุรีมีป่าไม้โกงกางและต้นเสม็ด ขึ้นอยู่ตลอดริมสองฝั่งคลอง โดยเป็นที่อนุบาลสัตว์น้ำใน ทะเลที่กว้างใหญ่ สัตว์น้ำที่ได้เป็นพวกปลาตามแม่น้ำลำคลอง เช่น ปลาจวด ปลากด ปลาเกลา กุ้ง ปูดำ เป็นต้น (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

2. ช่วงการใช้เครื่องยนต์ การทำประมงพื้นบ้านของแหลมสิงห์ มีการพัฒนาโดยมีเทคโนโลยีในการผลิตจากเรือแจวธรรมดา มาเป็นเรือที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซล ขณะนั้นเครื่องยนต์เรือประมงพื้นบ้านมีขนาดเล็ก ได้แก่ เครื่องยนต์มา 2 แรงครึ่งถึง 3 แรง ราคาเครื่องยนต์สมัยนั้นประมาณ 1,000 กว่าบาท เมื่อชาวประมงมีเครื่องยนต์ก็สามารถออกเรือหาปลาได้ทุกวัน และสามารถออกหาปลาในทะเลได้ไกลจากเดิมที่หากินตามแม่น้ำลำคลอง สามารถออกไปปากอ่าวแม่น้ำจันทบุรีสู่ทะเล ห่างฝั่งประมาณ 5,000 เมตร หากินบริเวณเกาะนมสาว ซึ่งถือว่าสมัยนั้นมีระยะทางที่ห่างจากฝั่งที่ไกล เนื่องจากอดีตเรือแจวไม่สามารถไปถึงได้ ปลาที่หาได้ก็เป็นปลาที่มีขนาดใหญ่กว่าปลาในแม่น้ำลำคลอง ปลาในทะเลจำนวนมาก ดังคำที่ นายสมาคมประมงแหลมสิงห์ กล่าวว่า “แต่เกาะนมสาวแค่นี้ก็หากันไม่หวาดไม่ไหวแล้ว” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

สัตว์น้ำที่ได้ต่างจากเรือแจวจะได้เป็นจำพวก ปลาใหญ่ เช่น ปลาอินทรี ปลาทุ ปลาฉิ่ง แต่อยู่ในแม่น้ำลำคลองก็จะมีปลาจวด ปลาจุด ปลาทุเลา พวกปลาในแม่น้ำลำคลองตัวไม่ใหญ่มาก เมื่อชาวประมงแหลมสิงห์เริ่มมีเครื่องยนต์ดีเซลเข้ามา จึงทำให้ได้ผลผลิตคือ ปลาจำนวนมาก ส่วนนี้ทำให้เริ่มมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อปลาจากชาวประมงพื้นบ้านเป็นบางส่วน ส่งผลให้ตลาดเริ่มกระจายออกไป พ่อค้าคนกลางจะติดต่อพ่อค้าในจังหวัดจันทบุรี บางสระแก้ว พลับ เพื่อนำปลาที่ซื้อมาจากชาวประมงพื้นบ้านเพื่อนำไปขายในที่ต่าง ๆ ทั้งในตัวจังหวัดและตำบลอื่น ๆ โดยรอบ (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557) ดังนั้น ในช่วงนี้ชาวประมงแหลมสิงห์จึงมีลักษณะที่เรียกว่า ผู้ผลิตรายย่อยอิสระ (Petty Commodity Producers)

ชาวประมงที่เริ่มมีการเก็บหอมรอมริบ จากการแจวเรือประมงพื้นบ้านหาปลา มาซื้อเครื่องยนต์ เนื่องจากบางคนมีหลายอาชีพ คนที่ขยันมีนาเป็นของตนเองก็จะทำนาเพื่อเอาข้าวไว้กิน หลังจากหมดหน้าการทำนาแล้วก็ไปออกทะเลหาปลา ซึ่งส่วนมากคนในแถบนี้จะประกอบอาชีพหมุนเวียนกัน สิ่งไหนที่เหลือจากการบริโภคก็จะนำเอาไปขาย ให้กับพ่อค้าในท้องถิ่นบ้าง มีเงินเก็บสะสมก็นำมาซื้อเครื่องยนต์ดีเซลจากในตัวเมืองจันทบุรี เพื่อที่จะหาปลาได้มากขึ้น ในช่วงนี้ถือว่าการประมงแหลมสิงห์จะเริ่มมีการขายเกิดขึ้น แรงงานที่จะใช้ในการทำประมงพื้นบ้านจะใช้แรงงานในครอบครัว การที่ออกทะเลไปลึกลงมีเครื่องยนต์ ทำให้ได้ปลามากขึ้น ต้องใช้คนมากกว่า 1 คน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

...การที่นำคนในครอบครัวไปเป็นแรงงานประมงพื้นบ้าน สมมติว่าเราออกเรือไปคนเดียวเราได้ 100 บาท อีกคนไปก็ต้องเป็น 200 บาท ค่าน้ำมันเราก็อาจาคิดเพิ่ม เช่น ค่าน้ำมัน 10 บาท แต่เราเอาคนไปเพิ่ม เราก็จะ ได้เพิ่มขึ้น ราคาน้ำมันที่ลงทุนก็เท่าเดิม ไปเที่ยวเดียวแต่เอาคนไปเยอะหน่อย ถ้าเป็นครอบครัวก็ถือว่าไป ช่วยกัน ซึ่งสมัยนั้น เครื่องยนต์ดีเซล ราคาน้ำมันดีเซลประมาณ 70 สตางค์ - 90 สตางค์ ซึ่งตอนนั้นแรงงาน ในครอบครัวยังไม่ถือว่าเป็นการจ้างงานแต่เป็นการช่วยกัน ในครอบครัวหรือที่เรียกว่า การทำกินใน ครอบครัว (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

อย่างไรก็ดี แรงงานในช่วงการใช้แรงงานในครอบครัวยังไม่มีการจ้าง แต่เป็นการช่วยกัน ในครอบครัว ซึ่งสามารถแบ่ง แรงงานออกเป็น 3 รูปแบบ ได้ดังนี้ คือ

1. รูปแบบการใช้แรงงานตัวเอง การทำประมงพื้นบ้านของแหลมสิงห์ ในช่วงการใช้ เทคโนโลยีการผลิต คือ การใช้เรือแจว จะใช้แรงงานตัวเองในการทำประมงพื้นบ้าน กล่าวคือ เจ้าของเรือประมงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต จะออกเรือหาปลาเพียงลำพัง เพราะ อุปกรณ์หาปลาก็มีเพียงแค เบ็ดราว แหวนแทงกุ้ง ลอบ เป็นต้น ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ไม่จำเป็นต้องใช้ แรงงานมากกว่า 1 คน เรือที่ใช้ในการหาปลาจะใช้วิธีการแจวไปตามแม่น้ำลำคลอง ซึ่งไม่ได้ ออกไปนอกทะเล หรือปากอ่าวแม่น้ำจันทบุรี การประมงลักษณะนี้จะไม่มียอดทุนในการออกหาปลา เพราะ เรือแจวไม่ต้องใช้น้ำมัน ใช้เพียงแรงของคนในการแจวเรือเท่านั้น อุปกรณ์ในการหาปลาก็หา เอาตามธรรมชาติ จำพวกคันเบ็ดจะใช้ไม้ไผ่ เป็นอุปกรณ์หาปลาที่หาได้เองตามธรรมชาติ สัตว์น้ำที่ ได้จะมีขนาดไม่ใหญ่มาก เพราะเป็นสัตว์น้ำในแม่น้ำลำคลอง จำพวก ปลาจวด ปลากรด ปลาเกตุ กุ้ง ปูดำ เป็นต้น (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

2. รูปแบบการใช้แรงงานของสมาชิกในครอบครัว เมื่อการพัฒนาการประมงพื้นบ้าน พัฒนามาจนถึงเทคโนโลยีการผลิตที่มีการใช้เครื่องยนต์เข้ามา ทำให้เจ้าของปัจจัยการผลิต เริ่มมีการ เปลี่ยนแปลงการใช้แรงงานประมงที่ต้องใช้คนเพิ่มมากขึ้น แรงงานที่ทำได้ในช่วงเริ่มแรก นั่นคือ แรงงานครอบครัว กล่าวคือ เป็นแรงงานที่ไม่ต้องจ้างงานแต่เป็นการไปช่วยกันทำมาหากิน เพราะ เมื่อมีการเข้ามาของเครื่องยนต์ดีเซล ทำให้เรือประมงพื้นบ้านที่ติดเครื่องยนต์สามารถออก ทะเลไปหาปลาได้ไกลมากขึ้น ไม่จำกัดพื้นที่เฉพาะบริเวณแม่น้ำลำคลองเท่านั้น ผลที่ตามมาคือ จำนวนสัตว์น้ำที่มากขึ้น ตัวใหญ่ขึ้น และมีปริมาณที่มากขึ้นกว่าสัตว์น้ำที่อยู่ตามแม่น้ำลำคลอง ทำ ให้แรงงานที่ใช้จะต้องเพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสัตว์น้ำที่จับได้ (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

3. รูปแบบการใช้แรงงานเพื่อนบ้านในชุมชน การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตของ เรือประมงพื้นบ้านแหลมสิงห์จากเรือแจวธรรมดามาใช้แรงงานตัวเอง มาสู่การติดเครื่องยนต์ดีเซลที่ ต้องเริ่มมาใช้แรงงานในครอบครัว ซึ่งนอกจากแรงงานในครอบครัวแล้วยังมีแรงงานที่เป็นเพื่อน

บ้านในชุมชนที่ว่างจากการทำนาช่วยในการทำประมงพื้นบ้าน ซึ่งแรงงานเพื่อนในชุมชนนี้จะได้ผลตอบแทน คือ สัตว์น้ำที่ร่วมกันจับมาได้กับเจ้าของเรือประมง โดยจะแบ่งสัตว์น้ำส่วนหนึ่งให้กับเพื่อนในชุมชนที่ได้มาช่วยออกเรือหาปลา กล่าวคือ การออกเรือหาปลาถ้าเป็นคนในครอบครัวก็จะถือว่าช่วยกัน ถ้าเป็นเพื่อนในชุมชนก็จะมีส่วนแบ่งจากการจับปลาที่ร่วมกันหามาได้เป็นการตอบแทน (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

ระบบการจ้างแรงงานในท้องถิ่น

การทำประมงแหลมสิงห์เริ่มมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่น หลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากเดิม ที่มีเป้าหมายการผลิตเพื่อยังชีพเป็นหลักมาสู่การผลิตเพื่อขาย นำไปสู่การจ้างแรงงานจากเดิมที่ไม่ได้จ้าง เนื่องจากมีการพัฒนาเทคโนโลยีการใช้วนในการจับสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่กรมประมง ได้นำเอาวนลากเข้ามาในประเทศไทยครั้งแรก โดยเริ่มจากเรือประมงทางแม่กลองและมหาชัย เรืออวนลากที่เริ่มเข้ามาครั้งแรกเป็นเรืออวนล้อมปลาทุ เครื่องมือประเภทนี้เริ่มทำกันมาก เป็นผลทำให้การลงทุนในการซื้อเครื่องมือทำการประมง ที่ต้องมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น เจ้าของเรือประมงจึงจำเป็นต้องสะสมทุนเพื่อนำไปซื้ออวน การนำอวนลากมาใช้ในการประมงแหลมสิงห์ ทำให้ชาวประมงต้องเดินเรือไปไกลขึ้นถึงเกาะช้าง ดังนั้นการประมงชายฝั่งแบบเดิมจึงเปลี่ยนไป และมีความจำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานอย่างเป็นทางการ เนื่องจากในกระบวนการทำประมงเพื่อการสะสมทุนนั้น ต้องอาศัยแรงงานที่เป็นอาชีพ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “คนเดียวสาวอวนไม่ได้” (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

ความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างในการประมงแหลมสิงห์นำไปสู่การผลิตแบบทุนนิยมขนาดเล็ก (Petty Capitalism) เนื่องจากระบบการจ้างงานดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้การประมงที่มีลักษณะเสรี ที่ยังไม่มี การผูกขาดในการประมงแหลมสิงห์ การจ้างแรงงานเนื่องจากเรือมีขนาดใหญ่ขึ้น จากเรือเล็กก็เป็นเครื่องนอนท้อง จาก 3 วา เป็น 5 วาขึ้นไปเรื่อย โดยจะต้องใช้แรงงานที่เพิ่มขึ้น สมัยก่อนใช้คนงาน 5 - 6 คน แล้วแต่ว่าเป็นเรือมือชนิดไหน ถ้าเป็นเรือลากคู่ก็มากกว่าเรือชนิดอื่น โดยใช้แรงงานถึง 10 กว่าคน ถ้าเป็นเรือลากแคะ ลากเดี่ยวสมัยก่อนเรือประมาณ 6 - 7 วา ใช้แรงงานประมาณ 4 คน ทั้งใต้และลูกน้อง ช่วงนี้ถือว่าเป็นการลงทุนอย่างเต็มรูปแบบ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เป็นธุรกิจจำเลย” (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

ตลาดแรงงานท้องถิ่นเริ่มขึ้นเมื่อเกิดการจ้างแรงงานประมง กล่าวคือ เทคโนโลยีที่ทันสมัย เริ่มมีการใช้วน และเรือมีการติดเครื่องยนต์ การใช้แรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอจึงต้องมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่น ในละแวกใกล้เคียงอำเภอแหลมสิงห์ คืออำเภอท่าใหม่ เช่น แรงงานในตำบลปากน้ำแฉมหนู ตำบลตะกาดเจ้า เป็นต้น ที่ว่างจากการทำนาและทำอาชีพรับจ้าง

ทั่วไป โดยจ้างมาเป็นแรงงาน ในการทำประมงจากการชักชวนในกลุ่มเพื่อนบ้านใกล้เคียง ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีอาชีพใดที่น่าสนใจเท่ากับอาชีพรับจ้างเป็นแรงงานประมงที่ทำรายได้ดี เพราะเป็นช่วงแรก ๆ ที่เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา ทำให้เป็นที่น่าสนใจกับกลุ่มคนในท้องถิ่น ทำให้ตลาดแรงงานท้องถิ่นเกิดความตื่นตัว และอยากลองเปลี่ยนอาชีพ จากเดิมที่ว่างจากการทำนา ประกอบอาชีพรับจ้างมาเป็นแรงงานประมงแทน (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

อย่างไรก็ดี การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต โดยการใช้อวนเข้ามาทำให้การทำประมงพื้นบ้านของแหลมสิงห์ เปลี่ยนเป็นประมงพาณิชย์มากยิ่งขึ้น เพราะเป้าหมายการผลิตที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่มีเป้าหมายการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อขาย และที่สำคัญมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่นทำการประมง ด้วยเหตุที่เครื่องมือในการทำประมงมีขนาดใหญ่ขึ้น เช่น เรือและอวน จึงจำเป็นต้องใช้แรงงานที่มากกว่าเดิมในการทำการประมง ทำให้แรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอต่อการทำประมงแบบเดิมอีกต่อไป ส่งผลให้ต้องมีการจ้างแรงงานในท้องถิ่นเพื่อมาเป็นพลังในการผลิตขับเคลื่อนควบคู่ไปกับเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยขึ้นจากเดิม ดังนั้น แรงงานในท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ ในการเพิ่มพลังการผลิตที่ตอบสนองต่อเป้าหมายการผลิต คือ การผลิตเพื่อขายเป็นหลัก

การจ้างแรงงานในท้องถิ่นสมัยก่อนจะกำหนดกันเองภายในชุมชนชาวประมง ซึ่งดูจากการทำงานต่อวันเท่าไร ซึ่งผลผลิตที่ได้มากหรือน้อยแรงงานก็ได้รับเงินตามที่ตกลงกันไว้ เช่น ออกทะเลไปในเวลา 5 โมงเย็นกลับ 6 โมงเช้า เท่ากับทำงานเป็นเวลา 1 คืน โดยการคิดค่าแรงงานต่อคืนได้เงินจำนวนเท่าไร เจ้าของเรือประมงก็ตกลงกัน เช่น คืนละ 100 บาท แรงงานเข้ามาทำงานเสร็จต้องจ่ายเงินจำนวนคืนละ 100 บาท ได้ปลามากหรือน้อยเจ้าของเรือก็ต้องให้ 100 บาท ตามที่ตกลงกันไว้ก่อนหน้า (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

แรงงานในท้องถิ่นของแหลมสิงห์ในช่วงนี้ จะเป็นแรงงานที่ว่างจากการทำนา โดยเฉพาะในพื้นที่บ้านคลองกลอย บางสระเก้า จะเป็นแหล่งทำนา การทำนาในสมัยโบราณจะเป็นน่าน้ำกร่อย ผลผลิตได้ไม่มาก ถ้าจะให้ผลผลิตเพียงพอตลอดปีจะต้องใช้พื้นที่มาก ประชากรในสมัยก่อนมีจำนวนน้อย การทำนาในสมัยนั้นไม่ต้องจ้างคนจะมาร่วมแรงร่วมใจกัน หรือที่เรียกว่า การลงแขก ทำตั้งแต่การยกคันนา ไถนา หว่านข้าว เก็บเกี่ยว นวดข้าว และนำข้าวเปลือกไปเก็บไว้ที่ยุ้งข้าว การทำนาในสมัยนั้นจะเป็นการทำนาเอาไว้กิน ไม่ได้เอาไปขาย เมื่อหมดหน้านามักออกทะเลเพื่อรับจ้างนำเงินมาใช้จ่ายในการซื้อของกินของใช้ (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

การประมงแหลมสิงห์ในช่วงการจ้างแรงงานในท้องถิ่น เทคโนโลยีการผลิตที่สำคัญคือ อวน ซึ่งอวนที่เรือประมงส่วนใหญ่นิยมใช้กันมากตอนนั้น ได้แก่ อวนลากและอวนรุน เนื่องจากการที่เจ้าของเรือประมงพื้นบ้านเริ่ม มีการสะสมทุนตั้งแต่ช่วงการใช้แรงงานในครอบครัว ที่มี

เทคโนโลยีการผลิตใช้เครื่องยนต์ดีเซลเข้ามา จึงเริ่มขยายซื้อขายเรือประมงที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและอวนที่มีความทันสมัย อาทิ เรืออวนลากและเรืออวนรุน โดยใช้เงินสะสมและการกู้จากแหล่งเงินทุนต่างๆมาลงทุน (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

ประเภทของอวนที่เรือประมงแหลมสิงห์นิยมใช้กันมากได้แก่ อวนติดปลาทุ อวนเขี้ยว อวนล้อมปลาทุ ปลาลัง ซึ่งอวนที่ใช้ทั้งเรืออวนรุนและเรืออวนลาก มักได้ปลาทุกชนิด การทำประมงประเภทเรืออวนรุน และเรืออวนลากจะเน้นสัตว์น้ำที่อยู่หน้าดิน เรือประมง 2 ประเภทนี้ของแหลมสิงห์จะออกทะเล ไปทำการประมงหน้าเกาะแมว เกาะจุฬาและเกาะเปริด โดยเฉพาะการเลาะตามริมฝั่ง ถ้าเป็นเรืออวนลากหน้ามรสุม ที่มีคลื่นลมแรงก็จะทำการประมงโดยการลากดินไกลฝั่งมากขึ้น ซึ่งถ้าหมุดหน้ามรสุมก็จะออกไปทำการประมงในน้ำลึก ห่างฝั่งสัก 8 - 10 ไมล์ทะเล (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

อย่างไรก็ดี เมื่อเป้าหมายการผลิตของเรือประมงแหลมสิงห์ที่เปลี่ยนไป จากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อขาย เทคโนโลยีการผลิตมีความทันสมัยมากขึ้น ส่งผลให้ได้ผลผลิตคือจำนวนสัตว์น้ำที่มากขึ้น จึงเป็นที่แน่นอนที่มักต้องมีตลาดรองรับสัตว์น้ำจำนวนมาก ที่เข้ามาอย่างต่อเนื่อง ทำให้แปปลาสิงห์อำนาจได้เริ่มเข้ามา โดยการก่อตั้งของนายฮวด ลิ่นทอง หรือที่ชาวบ้านเรียกกันติดปากว่า เสี่ยฮวดจะทำการรับซื้อสัตว์ทะเล เช่น ปลา ปู กุ้ง หอย และจัดส่งขายไปที่สะพานปลากรุงเทพ ฯ โดยมีบริษัทประมงไทยเป็นบริษัทรับจ้างขนส่งสัตว์น้ำไปขาย ส่งผลให้กิจการมีความก้าวหน้า (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

เรือประมงแหลมสิงห์ที่พัฒนามาเป็นเรือประมงพาณิชย์ ก็เริ่มมาจอดเทียบเพื่อนำสินค้าทางทะเลมาขายให้มากขึ้น ๆ ความจำเป็นด้านน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำแข็งก็ตามมา จึงจัดตั้งปั้มน้ำมันและเป็นตัวแทนจำหน่ายน้ำแข็ง ซึ่งทำให้กิจการก้าวหน้ายิ่งขึ้น ในชุมชนประมงแหลมสิงห์กล่าวคือ สิงห์อำนาจเข้ามาขยายกิจการตอนนี้ เพราะเรือเปลี่ยนมาทำประมงเป็นธุรกิจเต็มรูปแบบคือ เจ้าของเรือประมงจะต้องลงทุนทั้งทางด้านการจ้างแรงงานในท้องถิ่น และการซื้ออวนที่มีความทันสมัยเพื่อหาปลาแล้วนำมาขายให้สิงห์อำนาจ เมื่อก่อนการขายปลาให้เสี่ยฮวด จะดีกว่าขายทางอื่น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เรือได้มาเท่าไรเสี่ยฮวดรับซื้อหมด ไม่ว่าปลาชนิดไหน ไม่น่าไม่เสียเขาก็รับซื้อ ซึ่งเสี่ยฮวดจะซื้อปลาตามกลไกของตลาด ปลาน้อยก็แพงปลามากก็ลดลงมา บางทีก็ซื้อเพื่อช่วยกัน” (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

สมาคมประมงแหลมสิงห์ได้ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2525 โดยมีการแจ้งจดกับทางจังหวัดจันทบุรี ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานงานและเจรจาระหว่างรัฐ นั่นก็คือกรมประมงและประชาชน ที่เป็นเจ้าของเรือประมงในพื้นที่อำเภอแหลมสิงห์ ซึ่งในปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 50 กว่าลำ โดยมีนายกและรองนายกสมาคมแหลมสิงห์เป็นผู้ดำเนินงานต่าง ๆ ในเรื่องความขัดแย้งในกลุ่ม

เรือประมงด้วยกัน เช่น ปัญหาเรือขนาดใหญ่ลากติดอวนเรือขนาดเล็ก ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของเรือขนาดเล็ก (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ในฐานะที่สมาคมประมงแหลมสิงห์เป็นคนกลางก็ต้องนำเรื่องขัดแย้งนี้ มาเจรจาให้เกิดข้อยุติที่ทั้งสองฝ่ายพอใจและไม่กระทบกระทั่งกัน และในส่วนของกรณีการกระทำผิดของเจ้าของเรือประมงอวนลาก ที่ทำการประมงผิดกฎหมายลากใกล้ชายฝั่ง 3,000 เมตร รวมถึงการต่อใบอนุญาตเรือประมงที่มีปัญหาเมื่อครบกำหนดเวลาจดทะเบียนใบอนุญาต เจ้าของเรือประมงไม่สามารถต่อใบอนุญาตได้ ส่งผลให้เกิดความผิดตามกฎหมาย กรณีดังกล่าวเป็นหน้าที่ของสมาคมประมงแหลมสิงห์เข้ามาเป็นตัวกลาง ในการเจรจากับเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาการทำประมง และตัวบทกฎหมายที่เคร่งครัดจนเกินไป สมาคมประมงแหลมสิงห์จะมีบทบาทในฐานะที่คอยดูแลสมาชิกในสมาคมให้เกิดความปรองดอง รวมถึงการเจรจาไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดความขัดแย้งกับหน่วยงานรัฐ (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ระบบการจ้างแรงงานต่างถิ่นอีสาน

การประมงแหลมสิงห์ประมาณปี พ.ศ.2526 ถือว่าเป็นช่วงที่ดีที่สุดที่มีความเจริญ ทั้งทางด้านการตลาดที่มีแพปลาสิงห์อำนวยความสะดวกเรื่องการซื้อสัตว์น้ำ เป้าหมายการผลิตเป็นการผลิตเพื่อขายอย่างเต็มรูปแบบ เรือประมงมีการพัฒนาหลังการผลิตที่มากขึ้น โดยมีเทคโนโลยีการผลิตที่มีความก้าวหน้า เช่น การใช้อวนที่มีขนาดใหญ่ การต่อเรือประมงขนาดใหญ่ที่สามารถออกไปหาปลานอกน่านน้ำได้ สามารถเป็นที่อาศัยหลับนอนให้กับแรงงานประมง และมีเครื่องยนต์ดีเซลที่มีแรงม้ามากขึ้น กล่าวคือ เทคโนโลยีการผลิตที่สำคัญที่เข้ามาในช่วงที่ประมงแหลมสิงห์มีความเจริญ ได้แก่ การใช้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยที่สามารถเสริมสมรรถนะ ในการจับปลาในทะเลน้ำลึกของเรือประมงแหลมสิงห์ ได้แก่ เครื่องมือสื่อสารประเภทวิทยุ SSB (Single Side Band) เครื่องมือช่วยหาฝูงปลา (Fish Finder) เครื่องมือวัดความลึกของทะเล (Echo Sounder) และเรดาร์ (Radar)

เนื่องด้วยเทคโนโลยีการผลิตของเรือประมงแหลมสิงห์ มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น การจ้างแรงงานท้องถิ่นจึงไม่เพียงพอต่อปริมาณงานของเรือประมง และแรงงานในท้องถิ่นส่วนหนึ่งเปลี่ยนอาชีพ ตลาดแรงงานท้องถิ่นจึงหมดไป ทำให้ปัจจัยด้านแรงงานประมงมีความขาดแคลน ซึ่งในช่วงที่ประมงกำลังมีความเจริญเติบโต ก็เป็นช่วงของอาชีพเลี้ยงเป็ด เจียรนัยพลอย ที่เป็นอาชีพสร้างรายได้ให้กับคนแหลมสิงห์ได้พอสมควร ด้วยเหตุนี้ แรงงานในท้องถิ่นส่วนหนึ่งจึงเลิกรับจ้างเป็นแรงงานประมง หันมาประกอบอาชีพเจียรนัยพลอยและการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งแทน เพราะแรงงานประมงเป็นอาชีพที่ใช้แรงงานหนักพอสมควร และมีความเสี่ยงอันตรายต้องออกทะเลไปหลายวัน เนื่องด้วยเรือประมงแหลมสิงห์เปลี่ยนแปลงจากเรือประมงพื้นบ้าน มาเป็น

เรือประมงพาณิชย์ กล่าวคือเป็นการผลิตเพื่อขายอย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลให้แรงงานในท้องถิ่นส่วนหนึ่งเลิกทำประมง หันมาประกอบอาชีพเจียรนัยพลอยและเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

แรงงานอีสานจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของเจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์ ภาคอีสานสมัยนั้นจะมีอาชีพทำนาเกือบทุกจังหวัด เมื่อหลังจากเสร็จหน้าทำนาแล้วแรงงานอีสานจะว่างงาน เนื่องจากด้วยสมัยนั้น โรงงานอุตสาหกรรมยังมีไม่มาก แรงงานส่วนนี้จึงหางานทำโดยมุ่งไปรับจ้างเป็นแรงงานประมง ในภาคตะวันออกและภาคใต้ของประเทศ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือจังหวัดจันทบุรี ในอำเภอแหลมสิงห์ เรือประมงแหลมสิงห์ในช่วงนั้นมีขนาดใหญ่ขึ้น มีที่หลับที่นอนในเรือได้สามารถกินนอนอยู่ในเรือ (วิรัช ลั่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อเรือประมงมีขนาดใหญ่จึงสามารถจับปลาในทะเลที่ไกลกว่าเดิมได้ จากอดีตจะออกเรือห่างจากฝั่งประมาณ 10 ไมล์ทะเล ในอำเภอแหลมสิงห์ หรือที่ชาวเรือเรียก หินลอย หินผุด ส่วนมากจะหากินในเขตจังหวัดของตนเอง ต่อมาการเดินทางของชาวประมงแหลมสิงห์เริ่มมีทักษะมากขึ้น เมื่อถึงหน้ามรสุมจะสามารถออกเรือไปหาปลาในจังหวัดใกล้เคียงได้ เช่น การหาปลาบริเวณเกาะช้าง จังหวัดตราด อวนต่าง ๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาจากอวนเล็กก็เป็นอวนใหญ่ เครื่องยนต์มีกำลังแรงขึ้นออกเรือไปในระยะทางที่ไกลขึ้น เรือทุกลำก็มีห้องเย็น เก็บน้ำแข็งสามารถออกเรือไปได้หลายวัน เรือขนาดเล็กจะออกทะเลได้ 5 - 10 วันจึงกลับมาขายปลา ถ้าเป็นเรือใหญ่ ประมาณ 20 วันถึง 1 เดือน (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

การจ้างแรงงานอีสานเป็นการจ้างแรงงาน ภายใต้รูปแบบการผลิตแบบทุนนิยมขนาดย่อมจะมีอัตราค่าจ้างราคาเหมือนกันกับค่าจ้างแรงงานในท้องถิ่นทั่วไป ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “แรงงานพวกนี้จะจ้างอะไรก็รู้กันหมด” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557) การจ้างงานจะอยู่ในอัตราเหมือนกันแรงงานคนใดที่มีความขยันก็จะมีให้เงินพิเศษบ้าง กล่าวคือ แรงงานในท้องถิ่นไม่มีพอจึงต้องจ้างแรงงานอีสานมาเพิ่มเติม ในช่วงนี้คนแหลมสิงห์ส่วนใหญ่ก็ยังเป็นเจ้าของเรือประมงร้านค้าก็เริ่มเกิดขึ้น ขยายขึ้น พอมีคนงานมีเรือเยอะ เริ่มมีการเติบโตในช่วงนี้

ปี พ.ศ. 2532 เกิดเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นในอ่าวไทย เหตุการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความสูญเสียต่อวงการเรือประมงเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะชีวิตและทรัพย์สินของชาวประมงและลูกเรือ เป็นสิ่งที่บั่นทอนต่อการประกอบอาชีพนี้ โดยเฉพาะแรงงานอีสานที่เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ดังนั้น เหตุการณ์นี้จึงเป็นส่วนที่ทำให้แรงงานอีสาน ภายหลังจากจะทำมาหากินในการขายแรงงานกับเรือประมง ทางด้านครอบครัวจะไม่ให้มา กล่าวคือ ความเช็ดขาดของแรงงานอีสานที่ไม่อยากกลับมาทำประมง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การตายเป็นการตายแบบหาซากกันไม่เจอ” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

อำเภอแหลมสิงห์แม้ไม่ได้รับผลกระทบเต็มที่ในเรื่องของเรือประมงอับปางจากคลื่นลมแรง แต่เรือแหลมสิงห์ที่ออกไปทะเลไกล ๆ ถึงจังหวัดทางภาคใต้ทำให้ได้รับความเสียหายและเกิดการสูญเสียชีวิตขึ้น บางลำออกไปทำประมงไกลอยู่กลางอ่าวไทย บ่อแก๊ส พอเจอพายุเกยขึ้นส่งผลให้เรืออับปางเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์พายุเกยมีความรุนแรงที่สุดเท่าที่เคยปรากฏในประเทศไทย เรือประมงส่วนใหญ่ผู้คลื่นลมที่มีกำลังแรงขนาดพายุได้ฝุ่นไม่ได้ และส่วนหนึ่งเกิดจากความประมาทของชาวประมง เนื่องด้วยความคิดที่ว่ามันไม่เคยเกิดมาก่อน จึงเป็นความสูญเสียชีวิตอันใหญ่หลวงสำหรับชาวประมงส่วนใหญ่ เจ้าของเรือแหลมสิงห์ส่วนใหญ่ต้องหมดตัว จากเรือ 5 - 10 ลำก็เหลือ 3 ลำ หลังจากเหตุการณ์พายุเกยผ่านไป ชาวประมงแหลมสิงห์ก็ยังคงฟื้นตัวได้เร็ว คนที่พอมีฐานะก็ยังคงฟื้นตัวมาได้ แต่บางคนเรือน้อยแล้วหมดไปเลยก็มี (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

อย่างไรก็ดี ช่วงการจ้างแรงงานอีสานในยุคที่การประมงแหลมสิงห์กำลังเจริญรุ่งเรือง มาจนถึงช่วงที่เกิดเหตุการณ์พายุเกย คร่าชีวิตลูกเรือประมงเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้แรงงานอีสานเลิกทำประมงเป็นผลให้ปัจจัยด้านแรงงานของพลังการผลิตต้องขาดแคลน นอกจากนี้เหตุการณ์ที่ทำให้เรือประมงมีปัญหา นอกเหนือจากการขาดแคลนแรงงาน นั่นคือ ปัญหาราคาน้ำมันที่แพง ประมาณปีพ.ศ. 2540 ราคาน้ำมัน อยู่ที่ราคาลิตรละ 35 - 40 บาท ต่อลิตร เรือประมงไม่สามารถแบกภาระต้นทุนค่าน้ำมันได้ ส่งผลให้เรือจำนวนมากจอด หยุดทำการประมงกันหมด ราคาน้ำมันที่แพง บ้างเกิดขึ้นปัจจัยทางการเมืองจากการสู้รบของประเทศที่ค่าน้ำมัน ส่งผลให้ราคาน้ำมันพุ่งกระฉูดขึ้นมา ถึงลิตรละ 40 บาท เรือประมงไม่สามารถแบกภาระต้นทุนราคาน้ำมันที่แพง ได้ทำให้จอดเรือทิ้งเป็นจำนวนมาก เจ้าของเรือประมงที่คิดหนีสินจะ ไม่สามารถอยู่ได้จึงต้องขายเรือ (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

การคิดอัตราการทำประมงระหว่างต้นทุนที่ลงน้ำมันถือเป็น 30 เปอร์เซ็นต์ ในส่วนของค่าแรงถ้าเจ้าของเรือหักค่าโสห่วยแล้วจะได้ 65 : 35 ต่อ 100 บาท กล่าวคือเจ้าของเรือประมงจะได้ 65 ลูกน้องได้จะ 35 หักค่าน้ำมันแล้ว ซึ่งการเปลี่ยนระบบการจ้างแบบรายคืนเป็นแบ่งเปอร์เซ็นต์ เนื่องจากพอเริ่มทำการประมงได้ดี การจ้างงานเป็นรายคืนแรงงานเหนื่อยไม่คุ้มกับแรงที่ทำไป ก็เริ่มเปลี่ยนมาเป็นเปอร์เซ็นต์ เรือลากปลาได้มากแรงงานก็จะได้เปอร์เซ็นต์ที่มากตามไปด้วย ซึ่งระบบนี้จะเกิดในยุคประมงเจริญรุ่งเรือง ประมาณปี พ.ศ. 2526 เรื่อยมาซึ่งมักใช้กัน โดยทั่วไป คือเรือประมงที่ออกไปทำการประมงข้างนอก มักใช้ระบบ 65 : 35 มันจะเป็นพื้นฐาน เจ้าของเรือถือบัญชีว่าเที่ยวนี้ลงน้ำมันไปกี่ลิตร มีข้าวไปกี่ถัง ค่าน้ำแข็ง เช่น เทียนนี้เจ้าของเรือลงทุนไป 1 หมื่นบาท ได้ปลาขายได้ 3 หมื่นบาท หักค่าโสห่วยไปที่เหลือก็เป็นจำนวนเงินที่ต้องแบ่งกันกับแรงงาน เปรียบเหมือนหุ้นส่วนกัน ของเสียทำอะไรพังกี่เงินของแรงงาน ก็ต้องช่วยกันจ่าย 4 - 5 คน รับผิดชอบร่วมกัน ซึ่ง

ไม่ว่าจะเป็นแรงงานประเภทไหน เป็นแรงงานอีสานก็จะได้ค่าแรงเหมือน ๆ กัน (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ระบบการจ้างแรงงานข้ามชาติ

ระบบการจ้างแรงงานข้ามชาติเริ่มเกิดขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา เนื่องด้วยเหตุการณ์พายุเกย์เข้าถล่มอ่าวไทย พ.ศ. 2532 ส่งผลให้แรงงานอีสานเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก เรือประมงแหลมสิงห์ที่ได้ทำการประมงทางภาคใต้ได้รับผลกระทบ ทำให้เรือประมงอับปางเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้แรงงานประมงในแหลมสิงห์เกิดการขาดแคลน หลังจากเหตุการณ์ในครั้งนั้น แรงงานอีสานจึงกลับบ้านเกิดไม่กลับมาเป็นแรงงานประมง ขณะเดียวกันแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ได้เริ่มเข้ามาขายแรงงานประมงในอำเภอแหลมสิงห์ ปัจจัยที่ทำให้แรงงานข้ามชาติกัมพูชาเข้ามาขายแรงงานประมง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ปัจจัยในการผลักดัน (Push Factor) แรงงานข้ามชาติกัมพูชามีความเป็นอยู่อย่างอดอยาก เนื่องด้วยสถานการณ์ทางการเมืองที่รุนแรง ต้องอยู่ด้วยความยากลำบากจากสงครามภายในประเทศกัมพูชา ส่งผลให้ชาวกัมพูชาอพยพหนีมาตามแนวชายแดนประเทศไทยเข้ามาหางานทำ สิ่งที่ทำให้ชาวกัมพูชาเลือกขายแรงงานประมง เพราะแรงงานประมงไม่ต้องมีใบสมัครงาน ไม่ต้องมีหลักฐานเกี่ยวกับแรงงานเหมือนกับการทำงานฝั่ง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เขมรเข้ามาทำเรือมันง่าย ไม่ต้องมีอะไรมาเลยก็ลงเรือได้” (วิรัช ลิ่นทอง. สัมภาษณ์. 2557) การตรวจจับของเจ้าหน้าที่รัฐมักทำได้ยาก เพราะแรงงานประมงเหล่านี้ต้องออกทะเลเป็นเวลานาน และสลับสับเปลี่ยนกันขึ้นลงเรือแต่ละลำ ยากต่อการตรวจสอบและจับกุม แรงงานข้ามชาติกัมพูชาจึงเข้ามาขายแรงงานประมงแทนแรงงานอีสานที่กลับบ้านเกิด เจ้าของเรือประมงในแหลมสิงห์จึงเริ่มจ้างแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเพื่อเป็นการทดแทนแรงงานไทยที่ไม่ยอมทำประมง

2. ปัจจัยที่ดึงดูดให้มา (Pull Factor) แรงงานข้ามชาติกัมพูชาส่วนมากที่เข้ามาขายแรงงานประมง เพราะมักมองว่าค่าเงินของไทย มีมากกว่าค่าเงินของกัมพูชา จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความอยากที่จะเข้ามาขายแรงงานประมงเพื่อส่งเงินกลับมาให้พ่อแม่ที่อยู่ในประเทศของตน และสร้างฐานะความเป็นอยู่ที่ดีกว่าการขายแรงงานในประเทศ ถึงแม้ว่าการขายแรงงานในไทยอาจจะเป็นการดูหมิ่นเป็นชนชั้นที่ถูกคนไทยดูถูกว่าต่ำหลัง และไม่มีทักษะเป็นเพียงแค่ชนชั้นแรงงานข้ามชาติ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “พวกนี้ใช้แต่แรง ไม่มีสมองก็แค่เขมร” (วิรัช ลิ่นทอง. สัมภาษณ์. 2557) การกินอยู่หลับนอนสามารถใช้เรือเป็นที่อยู่อาศัย โดยเจ้าของเรือประมงจะเลี้ยงดูมีข้าวและน้ำให้โดยที่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาไม่ต้องซื้อ เมื่อรับจ้างเป็นทำงานให้กับเรือประมงลำไหนจะ

สามารถอยู่กินได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไร เพียงแต่ใช้แรงงานในหน้าที่ที่ได้รับตามประเภทของเรือประมงนั้น ๆ และจะได้ค่าแรงเป็นการตอบแทน

กฎหมายที่เกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากในปัจจุบันคนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรไทยมีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2493 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว และมีบทบัญญัติต่าง ๆ ที่ไม่ทันสมัยและไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเสียใหม่ ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงของประเทศและเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น (พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522. 2522)

การบังคับใช้กฎหมายประเทศไทยได้ประกาศใช้นโยบายและมาตรการในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองเป็นระยะเวลานาน โดยการจัดให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติผ่อนผันให้อยู่ชั่วคราว การต่อใบอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทยอย่างถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อควบคุมแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองให้เข้าสู่ระบบมากขึ้น และสะดวกต่อทางราชการสามารถดูแลได้ทั่วถึง ซึ่งเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีในแต่ละสมัยของรัฐบาล นโยบายการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้น ขึ้นตอนที่สำคัญคือการนำนโยบายไปปฏิบัติของ องค์กรที่รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมักจะเป็นขั้นตอนที่ถูกกละเลย (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ในขณะที่ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะเท่ากับเป็นการชี้ความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายการ จัดระบบแรงงานข้ามชาติไปปฏิบัติ หรือสามารถกล่าวในอีกแง่หนึ่งได้ว่าเงื่อนไข ที่นำความล้มเหลวมาสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ การขาดการเชื่อมโยงระหว่างการกำหนดนโยบายกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งทำให้เกิดเป็นประเด็นคำถามที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาควรจะมีจุดเน้นชัดเจนไปในแนวทางใด (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ข้อด้อยของกฎหมายบางข้อยังมีบทลงโทษไม่รุนแรงเพียงพอที่จะทำให้แรงงานข้ามชาติ ขบวนการนำพา และผู้ประกอบการเกิดความเกรงกลัวหรือเจ็ดหลาบ และก่อให้เกิดการทำความผิดซ้ำซาก ปัญหาที่ตรวจพบคือแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมือง เมื่อถูกจับกุมส่งกลับหรือผลักดันกลับประเทศต้นทางก็จะลักลอบกลับเข้ามาใหม่ โดยผ่านขบวนการนำพาซึ่งมีอยู่ทั่วไป บางส่วนที่ถูกจับกุมดำเนินคดีก็กลับมากระทำผิดใหม่ ในขณะที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังพยายามลักลอบใช้แรงงานเถื่อน หลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ในการนำแรงงานข้ามชาติมาจดทะเบียนหรือแจ้งให้ทางราชการทราบ (วิรัช ลิ่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

กระบวนการเข้าสู่การเป็นแรงงาน มักเข้ามาแบบการลักลอบผิดกฎหมายตามแนวชายแดนหรือจุดผ่านแดนของจังหวัดจันทบุรี ทั้งหมด 5 จุด ได้แก่ จุดผ่อนปรนบ้านผักกาด อ.โป่งน้ำร้อน จุดผ่อนปรนบ้านแหลม ต.เทพนิมิต อ.โป่งน้ำร้อน จุดผ่อนปรนบ้านบึงชะง่าง ต.เทพนิมิต อ.โป่งน้ำร้อน จุดผ่อนปรนบ้านซันตารี ต.ทุ่งขนาน อ.สอยดาว และจุดผ่อนปรนบ้านสวนส้ม ต.สะตอง อ.สอยดาว (วัชรินทร์ ยงศิริ. 2547 : 78 - 83)

บทบาทกลไกรัฐราชการ ได้มีกฎหมายพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง เพื่อเป็นกลไกในการให้แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย แต่กลไกของรัฐที่ผ่านมาไม่สามารถควบคุม และจัดระบบแรงงานข้ามชาติได้ ส่งผลให้มีแรงงานเถื่อนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการหลบหนี และลักลอบเข้ามาตามแนวชายแดนของจังหวัดจันทบุรีมีแรงงานประมง และเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ตำรวจน้ำเรียกเก็บค่าตัวจากเจ้าของเรือประมง ที่มีแรงงานเถื่อน อย่างไรก็ดี แรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่เข้ามาตามแนวชายแดนผ่านจุดผ่อนปรนต่าง ๆ นั้น มักเป็นแรงงานเถื่อนที่หลบหนีเข้าเมือง โดยมีจุดประสงค์เพื่อเข้ามาหางานทำในประเทศไทย (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

โดยเฉพาะประเภทงานที่ใช้แรงงาน เช่น ประมง ก่อสร้าง เป็นต้น เมื่อการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเป็นแรงงานที่เถื่อน และผิดกฎหมายจึงต้องเสียค่าคุ้มครองให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการลักลอบเข้าเมืองที่เรียกว่า การเก็บค่าตัว เพื่อให้สามารถรอดพ้นต่อการตรวจจับและส่งกลับประเทศของตน ซึ่งต้องเสียค่าคุ้มครองเป็นรายหัว โดยอัตราค่าคุ้มครองขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละแห่งในการเรียกค่าคุ้มครอง (วิรัช ลิ่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อแรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่สามารถลักลอบเข้ามา ในจังหวัดจันทบุรี ได้นั้นจะมีนายหน้าเป็นผู้ติดต่อ และดำเนินการเป็นขบวนการนำเข้าแรงงานแบบผิดกฎหมาย โดยเจ้าของเรือประมงจะต้องเสียค่านายหน้า ให้กับนายหน้าในท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักกันในวงการเรือประมง มักจะคิดเป็นรายหัว จากนั้นเจ้าของเรือประมงจะได้แรงงานข้ามชาติกัมพูชาเป็นแรงงานในเรือประมง (วิรัช ลิ่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

แรงงานข้ามชาติกัมพูชาเข้ามาขายแรงงานให้กับเจ้าของเรือประมงนั้นมีความสัมพันธ์กับนายจ้างแบบการจ้าง โดยมีข้อตกลงสัญญาในลักษณะคำพูดไม่มีกระดาษสัญญาแต่ประการใด ซึ่งแรงงานข้ามชาติที่เข้ามามักได้เปอร์เซ็นต์เหมือนกัน แล้วแต่ว่าการตกลงกับเจ้าของเรือประมงว่า จะเอาเงินเดือน เอรายวัน หรือเอาส่วน ซึ่งมีอยู่ 3 อย่าง เวลาพวกแรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่ออกเรือไคไม่นิยมแบ่งเปอร์เซ็นต์ เพราะสัตว์น้ำจะหาได้น้อย แรงงานมองว่าไม่คุ้มจึงอยากเอาเป็นรายคืน คืนละ 300 บาท ระบบเดิมเป็นการหาของได้เยอะก็เอาแบบระบบแบ่งเปอร์เซ็นต์ แต่มาในปัจจุบันหาสัตว์น้ำหาได้น้อยลง แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาจึงเปลี่ยนเป็นการขอค่าแรงรายคืน เจ้าของ

เรือประมงจะหาปลาได้มากน้อยเท่าใดก็จะได้ค่าแรงที่แน่นอน (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ภายหลังจากที่เรือประมงแหลมสิงห์ประสบปัญหาการค่าน้ำมันแพง ส่งผลให้เรือประมงส่วนใหญ่ต้องจอดท่า เพราะราคาน้ำมันคิดเป็น 30 เปอร์เซ็นต์ของต้นทุน ยิ่งราคาน้ำมันมากเท่าไร ต้นทุนที่ต้องลงทุนไปก็มากขึ้นจึงทำให้ไม่คุ้มต่อการจับปลา ต่อมาเรือประมงแหลมสิงห์เริ่มดัดแปลงเปลี่ยนเครื่องมือการผลิตเป็นเรือไคหมึก เพราะ เรือไคหมึกมีลักษณะการทำงานเฉพาะกลางคืน โดยจะใช้ไฟจากเครื่องปั่นไฟจำนวนกว่า 10,000 โวลต์ แล้วแต่ขนาดของเรือถ้าเป็นเรือที่มีขนาดใหญ่จะต้องใช้ไฟที่มากกว่า คุณสมบัติอย่างหนึ่งที่เรือประมงแหลมสิงห์หันมาทำเป็นเรือไคหมึกกันมาก เพราะประหยัดน้ำมันกว่าเรืออวนลาก เนื่องจากเรือไคทำงานเฉพาะกลางคืน ทั้งสมอเรือแล้วก็ปั่นไฟครอบหมึก แต่เรืออวนลากจะวิ่งเรือลากอวนทั้งวันทั้งคืน ซึ่งจะใช้น้ำมันมากกว่า เครื่องยนต์จะทำงานหนักกว่า การบำรุง ซ่อมแซมรักษาจะมากกว่าการทำเรือไค (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อเข้ามาสู่ยุคเจริญเติบโตของเรือไค เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตเพื่อความอยู่รอดจากวิกฤตน้ำมันแพงของเจ้าของเรือประมง และการขาดแคลนแรงงานประมงเป็นผลมาจากการเกิดเหตุการณ์พายุเกย์ ทำให้แรงงานอีสานกลับบ้านเกิด เป็นผลให้แรงงานข้ามชาติกัมพูชาเข้ามาทำงานแทนที่แรงงานไทยที่ไม่ยอมทำประมง ดังนั้นในยุคที่เรือไคกำลังเจริญเติบโตเรือประมงส่วนใหญ่มักใช้แรงงานข้ามชาติกัมพูชาทั้งสิ้น และในช่วงนี้เป็นช่วงที่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาหลังไหลเข้ามาขายแรงงานประมงในแหลมสิงห์มากขึ้น จากที่เริ่มเข้ามาปะปนก่อนวิกฤตน้ำมันแพง ซึ่งเริ่มเข้ามาหลังจากแรงงานอีสานกลับบ้านเกิด (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ในช่วงนี้เองเป็นช่วงที่เกิดธุรกิจบ้านเช่าและร้านค้าอย่างมากมาย เพื่อรองรับสำหรับการเช่าอยู่อาศัยของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ที่ไม่อาศัยหลับนอนในเรือประมงกับการจับจ่ายใช้สอยต่าง ๆ และเมื่อมีบ้านเช่าแล้ว แรงงานข้ามชาติกัมพูชาได้นำลูกเมียเข้ามาอาศัย และให้แรงงานข้ามชาติฝ่ายหญิงรับจ้างก่อสร้างและทำนาถุ้ง อยู่กันเป็นครอบครัว โดยฝ่ายชายจะออกเรือประมงและฝ่ายหญิงจะรับจ้างทำงานบนฝั่ง ซึ่งห้องแถวหรือบ้านเช่ากระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของแหลมสิงห์แต่ไม่ไกลจากพื้นที่ชุมชนชาวประมงเท่าใดนัก เพราะเมื่อเรือประมงถึงเวลาที่ต้องออกเรือ แรงงานข้ามชาติ ต้องมาลงน้ำและน้ำแข็ง ถ้าเช่าบ้านไกลจากท่าเรือทำให้ไม่สามารถมาทำงานในเรือได้ทันบ้านเช่าจึงต้องอยู่ใกล้กับท่าเทียบเรือ (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ต่อมาปี พ.ศ. 2557 ในช่วงที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้เข้ามาบริหารประเทศ มีนโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่การจัดระเบียบแรงงานข้าม

ชาติในประเทศ และการสร้างมาตรฐานในการทำงานของแรงงานข้ามชาติ ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล รวมทั้งเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประกอบการและนายจ้าง ซึ่งประกอบกิจการบางประเภทที่มีความจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานข้ามชาติเป็นอย่างมาก และเพื่อจัดการบังคับใช้แรงงานหรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากแรงงานข้ามชาติ

ทั้งนี้จึงออกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 70 สั่งมาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ เรื่อง มาตรการชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ซึ่งเจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์ได้ให้ความร่วมมือกับทางราชการ นำแรงงานข้ามชาติกัมพูชาจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งขั้นตอนแรกจะต้องไปขอโควตาแรงงานข้ามชาติจากทางสำนักงานแรงงานจังหวัดจันทบุรี จากนั้นเมื่อได้กำหนดคิวแล้วเจ้าของเรือประมงต้องพาลูกจ้างไปจดทะเบียน ณ พุทธมณฑล จังหวัดจันทบุรี หรือที่เรียกว่า เป็นศูนย์จดทะเบียนแรงงานต่างด้าวแบบเบ็ดเสร็จ โดยทางราชการคิดในราคาคนละ 3,080 บาท โดยแรงงานจะได้รับการรักษาพยาบาลโดยมีสิทธิเหมือนกับคนไทยตามกฎหมายอย่างเท่าเทียม (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

หลังจากที่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายแล้ว เจ้าของเรือประมงจะหักค่าจดทะเบียนจำนวน 3,080 บาท โดยอาจหักครั้งละ 1,000 บาทก่อน เพื่อไม่ให้แรงงานกระทบต่อรายได้ที่ได้รับ ทั้งนี้แรงงานกัมพูชาได้เข้าสู่ระบบแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่สามารถเปลี่ยนเรือประมงได้จนกว่าจะครบอายุของบัตร แต่ในทางปฏิบัติแล้ว เจ้าของเรือประมงยังคงประสบปัญหา การเปลี่ยนเรือประมงของแรงงานกัมพูชาเช่นเดิม เพราะเนื่องด้วยปัจจัยทางด้านความพึงพอใจของตัวแรงงานเอง ที่เวลาอยู่เรือประมงลำใดนาน ๆ จะเกิดความเบื่อหน่าย เช่น ผู้ร่วมงานกันเอง ใต้เรือ การได้รับค่าจ้าง ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้แรงงานกัมพูชาเปลี่ยนเรือประมงบ่อย และค่าจดทะเบียนแรงงานที่มีราคาแพง ทำให้แรงงานกัมพูชาบางคนไม่ยอมจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย ขอมที่จะเป็นแรงงานเถื่อน (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมงของจังหวัดชายแดนไทย - กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ดังต่อไปนี้

- \bar{X} แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D. แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ

วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย

ตอนที่ 2 ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติก่อนนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ

(คสช.)

วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติหลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ

(คสช.)

วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ

(คสช.)

วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย

ตอนที่ 5 มาตรการแก้ไขแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในเขตชุมชนชาวประมงไทย

วิเคราะห์โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึก ได้แก่ แรงงานข้ามชาติ นายจ้างเรือประมง และผู้ประกอบการ เช่น บ้านเช่า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ

ตาราง 2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ การศึกษา อาชีพ

ข้อมูล	ประเภท	จำนวน (n = 200)	ร้อยละ (100.00)
เพศ	ชาย	109	54.5
	หญิง	91	45.5
การศึกษา	ไม่ได้เรียนหนังสือ	78	39
	ประถมศึกษา	101	50.5
	มัธยมศึกษา/ปวช.	19	9.5
	ปริญญาตรี	2	1
	อาชีพ	ประมง	90
อาชีพ	ค้าขาย	66	33
	รับจ้างทั่วไป	23	11.5
	แม่บ้าน	16	8
	รับราชการ/ลูกจ้างของราชการ	5	2.5

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ ปรากฏผลดังนี้

กลุ่มประชากรที่มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีประสบการณ์รู้เรื่องแรงงานข้ามชาติ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสัมภาษณ์จำนวน 200 คน ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นเพศชาย จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5 ซึ่งมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5

การศึกษาของกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแหลมสิงห์ พบว่า ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 50.5 รองลงมาจะไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ

39 รองลงมาจากระดับมัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 และจบปริญญาตรี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1

อาชีพของกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแหลมสิงห์ พบว่า ส่วนใหญ่ทำอาชีพประมง จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 45 รองลงมาประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 33 รองลงมาอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 รองลงมาอาชีพแม่บ้าน จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และอาชีพรับราชการ/ลูกจ้างของราชการ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5

โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 200 คน ในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จะมีอายุเฉลี่ย 42.34 ปี และอยู่อาศัยในอำเภอแหลมสิงห์ เฉลี่ย 37.77 ปี

ตอนที่ 2 ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติ ก่อนนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายด้าน (n = 200)

ผลกระทบรายด้าน	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านเศรษฐกิจ	3.38	1	ปานกลาง	3
2. ด้านสังคม	2.94	0.88	ปานกลาง	4
3. ด้านการเมืองการปกครอง	3.49	0.96	ค่อนข้างมาก	2
4. ด้านสาธารณสุข	3.51	1.08	ค่อนข้างมาก	1
รวม	3.33	0.98	ปานกลาง	

จากตาราง 3 ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติในภาพรวม ก่อนนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในสายตาของคนแหลมสิงห์ พบว่า ผลกระทบในทุก ๆ ด้าน มีค่าเฉลี่ย 3.33 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.98 การตีความผลกระทบคือ มีผลปานกลาง หากจำแนกตามรายด้านเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า

ลำดับที่ 1 ด้านสาธารณสุข มีค่าเฉลี่ย 3.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.08 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก

ลำดับที่ 2 ด้านการเมืองการปกครอง มีค่าเฉลี่ย 3.49 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.96 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก

ลำดับที่ 3 ด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ย 3.38 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1 ดีความผลกระทบ คือ มีผลปานกลาง

ลำดับที่ 4 ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ย 3.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.08 ดีความผลกระทบ คือ มีผลปานกลาง

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ในรายเรื่อง (n = 200)

เรื่อง	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ด้านเศรษฐกิจ				
1. การทดแทนแรงงานไทย	4.35	0.72	มาก	2
2. การเพิ่มผลผลิตทางการประมง	3.47	1.34	ค่อนข้างมาก	4
3. การลดต้นทุนค่าจ้างแรงงาน	2.16	1.23	ค่อนข้างน้อย	6
4. การแย่งอาชีพคนในพื้นที่	2.19	0.99	ค่อนข้างน้อย	5
5. การสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการ ต่อเนื่อง	4.53	0.61	มาก	1
6. การเปลี่ยนงานบ่อย	3.55	1.12	ค่อนข้างมาก	3
รวม	3.38	1	ปานกลาง	

จากตาราง 4 ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติโดยภาพรวมในด้านเศรษฐกิจ ก่อนนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในสายตาของคนแหลมสิงห์ พบว่า ผลกระทบในทุก ๆ เรื่อง มีค่าเฉลี่ย 3.38 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1 ดีความผลกระทบคือ มีผลปานกลาง หากจำแนกในรายเรื่องตามลำดับผลกระทบจากมากไปหาน้อย พบว่า

ลำดับที่ 1 ได้แก่ การสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย 4.53 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 ดีความผลกระทบคือ มีผลมาก

ลำดับที่ 2 ได้แก่ การทดแทนแรงงานไทย มีค่าเฉลี่ย 4.35 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 ดีความผลกระทบคือ มีผลมาก

ลำดับที่ 3 ได้แก่ การเปลี่ยนงานบ่อย มีค่าเฉลี่ย 3.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.12 ดีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก

ลำดับที่ 4 ได้แก่ การเพิ่มผลผลิตทางการประมง มีค่าเฉลี่ย 3.47 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.34 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก

ลำดับที่ 5 ได้แก่ การแย่งอาชีพคนในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ย 2.19 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.99 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างน้อย

ลำดับที่ 6 ได้แก่ การลดต้นทุนค่าจ้างแรงงาน มีค่าเฉลี่ย 2.16 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.23 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างน้อย

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ก่อนนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติในด้านเศรษฐกิจ เรื่อง การสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการต่อเนื่อง นั้นมีผลกระทบมากที่สุด กล่าวคือ แรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่เข้ามาขายแรงงานประมงในแหลมสิงห์ ได้เข้ามาสร้างรายได้ต่อผู้ประกอบการ อาทิ บ้านเช่า ร้านขายของ ร้านขายโทรศัพท์ เป็นต้น เพราะเมื่อแรงงานเข้ามามากขึ้นมีการปรับเปลี่ยนวิธีการพักอาศัยจากเดิมที่มีการพักอาศัยในเรือประมง ต่อมาเมื่อมีครอบครัวหรือพาครอบครัวมาอยู่ด้วย ทำให้แรงงานข้ามชาติเริ่มปรับเปลี่ยนมาเป็นการเช่าบ้านหรือห้องแถวบนฝั่งมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อผู้ประกอบการบ้านเช่า และเมื่อแรงงานเข้ามาอยู่มากขึ้น ๆ ทำให้มีการใช้จ่าย ก่อให้เกิดร้านค้าต่าง ๆ ที่รองรับการบริโภคของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่เข้ามาขายแรงงานในเรือประมงแหลมสิงห์

นอกจากนี้ ตลาดนัดป่าปู้เป็นตลาดนัดที่สร้างใกล้กับแหล่งบ้าน เช่น ของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา เนื่องด้วยมีกิจการบ้านเช่าที่สร้างเพื่อรองรับการพักอาศัยของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ที่เข้ามามากในแหลมสิงห์ช่วงเรือไคที่กำลังเจริญเติบโต ทำให้บ้านเช่าดังกล่าวเป็นเหมือนชุมชนเล็ก ๆ ของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา เม็ดเงินจึงหมุนเวียนในพื้นที่ ส่วนหนึ่งจากการใช้จ่ายใช้สอยของแรงงานข้ามชาติ และคนไทยในพื้นที่สร้างความเจริญทางด้านเศรษฐกิจของแหลมสิงห์ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “บ้านเช่าตลาดป่าปู้ตอนนี้มีแต่เขมร แต่การมาอยู่ของมันจะว่าดีก็ดีตรงที่มันมาใช้จ่ายซื้อของร้านค้า ตลาดนัด บ้านเช่า พวกนี้เขาจะได้ประโยชน์ คนพื้นที่เองก็หากินกับพวกมันนี้แหละขายโทรศัพท์บ้าง ขายกับข้าวบ้าง” (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

อย่างไรก็ดี ในส่วนของผลกระทบของแรงงานข้ามชาติ ในด้านเศรษฐกิจ เรื่อง การลดต้นทุนค่าจ้างแรงงาน มีผลกระทบน้อยที่สุด เพราะ การจ้างแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเป็นการจ้างแบบทั่วไป กล่าวคือ เจ้าของเรือประมงเคยจ้างคนไทยเท่าไร ก็ต้องจ้างแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเท่านั้น จะไม่มีการกดราคาค่าแรง เพราะแรงงานข้ามชาติจะรู้ถึงกันหมด ถ้าเจ้าของเรือลำใดกดค่าแรงมักจะเป็นที่พุดต่อ ๆ กัน และจะไม่ขายแรงงานให้กับเรือลำที่เอาเปรียบค่าแรง เนื่องจากแรงงานประมงนั้นขาดแคลนและหายาก จึงทำให้บรรดาเจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์ต้องจ้างแบบตรงไปตรงมา

ตามความเป็นจริง เนื่องจากไม่สามารถมีระบบควบคุมแรงงาน ได้ จึงไม่มีการผูกขาดในเรื่องค่าจ้างแรงงาน

เนื่องจากระบบทุนนิยมขนาดย่อมไม่สามารถควบคุมแรงงานและผูกขาดในเรื่องค่าจ้างได้ ดังนั้น การประมงแหลมสิ่งห้จึงยังไม่ก่อให้เกิดการขูดรีดแรงงานในลักษณะที่เรียกว่า ระบบทาสสมัยใหม่ เนื่องจาก เกิดจากภายใต้เงื่อนไขที่สำคัญ คือ แรงงานมักเป็นผู้ขาดการเข้าใจถึงสิทธิของตนเอง การไม่รู้ถึงอันตรายที่เกิดขึ้นจากการเสี่ยงการทำงาน ขาดองค์กรจัดตั้งของตนเองหรือถ้ามีก็ไม่มี ความเข้มแข็ง ความมีภาวะของความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยและขาดมาตรการป้องกันทางกฎหมายที่ดีพอ (Free The Slaves. n.d.)

ดังนั้น การขูดรีดในระบบทุนนิยมขนาดย่อม จึงยังไม่พัฒนาไปเป็นการขูดรีดแบบระบบทาสสมัยใหม่ที่แรงงานอยู่ภายใต้การควบคุมและครอบงำของระบบอย่างหนักแน่น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “จ้างแรงงานเขมรนี้ไม่ได้ลดต้นทุนค่าใช้จ่ายให้เจ้าของเรือนะ เขมรมันฉลาดนะไม่ได้โง่ บางทีมันจะเอาแพงกว่าแรงงานไทยด้วย 300 บาทต่อคืน จะเอา 350” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านสังคมในรายเรื่อง (n = 200)

เรื่อง	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ด้านสังคม				
1. การเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติ	4.33	0.75	มาก	1
2. ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันเอง	3.72	1.03	ค่อนข้างมาก	2
3. การกักขังแรงงานของผู้ประกอบการ	1.41	0.67	น้อย	5
4. การเข้ามาแย่ง ไฟฟ้า น้ำประปา	2.98	1.19	ปานกลาง	3
5. ปัญหาการทะเลาะวิวาทกับคนในพื้นที่	2.26	0.78	ค่อนข้างน้อย	4
รวม	2.94	0.88	ปานกลาง	

จากตาราง 5 ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติโดยภาพรวมในด้านสังคม ก่อนนโยบายของคณะกรรมการแห่งชาติ (คสช.) ในสายตาของคนแหลมสิ่งห้ พบว่า ผลกระทบในทุก ๆ เรื่อง มีค่าเฉลี่ย 2.94 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88 ตีความผลกระทบคือ มีผลปานกลาง หากจำแนกในรายเรื่องเรียงจากมากไปน้อย พบว่า

ลำดับที่ 1 ได้แก่ การเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติ มีค่าเฉลี่ย 4.33 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 ดีความผลกระทบคือ มีผลมาก

ลำดับที่ 2 ได้แก่ ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันเอง มีค่าเฉลี่ย 3.72 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.03 ดีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก

ลำดับที่ 3 ได้แก่ การเข้ามาแย่ง ไฟฟ้า น้ำประปา มีค่าเฉลี่ย 2.98 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.19 ดีความผลกระทบคือ มีผลปานกลาง

ลำดับที่ 4 ได้แก่ ปัญหาการทะเลาะวิวาทกับคนในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ย 2.26 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 ดีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างน้อย

ลำดับที่ 5 ได้แก่ การกักขังแรงงานของผู้ประกอบการ มีค่าเฉลี่ย 1.41 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67 ดีความผลกระทบคือ มีผลน้อย

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติในด้านสังคม เรื่อง การเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติ มีผลกระทบมากที่สุด เพราะการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาก่อให้เกิดเด็กไร้สัญชาติ กล่าวคือ การเข้ามาขายแรงงานประมงของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา โดยฝ่ายชายมีครอบครัวพักอาศัยในบ้านเช่า ซึ่งฝ่ายหญิงคลอดลูกที่เมืองไทย บางครอบครัวมีลูก 3 - 4 คนโดยไม่มีการคุมกำเนิด เด็กที่เกิดมาจากพ่อแม่ที่มาจากแรงงาน โดยผิดกฎหมาย จากการลักลอบเข้ามาขายแรงงาน และโดยลักษณะการดำรงชีวิตจะเป็นการเลี้ยงลูกให้โตพอสมควร จะให้เข้าสู่กระบวนการขายแรงงาน โดยที่ไม่มีการส่งให้เรียนหนังสือ ดังนั้น จึงทำให้เกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ส่วนเด็กไร้สัญชาตินี้มากขึ้นเรื่อย ๆ นะ ก็ถามว่ามาทำไมมันไม่ได้มีอะไรมากเลย พอมาอยู่ 3 - 4 ปี ลูกก็เต็มไปหมด ยังมีบ้านเช่าอยู่กันยาวเลย ไม่มีการคุมกำเนิด ครอบครัวหนึ่งลูก 3 - 4 คน บางคนมันมาอยู่ได้ปีสองปีก็กลับไปเอาลูกเมียมาอยู่ พอลูกโตหน่อยก็ให้ทำงานไม่ส่งให้เรียนหนังสือ” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

อย่างไรก็ดี ในส่วนของเรื่องการกักขังแรงงานของผู้ประกอบการมีผลกระทบน้อยที่สุด เพราะ เรือประมงแหลมสิงห์เป็นเรือประมงพาณิชย์ ที่ไม่มีขนาดใหญ่และมากเท่ากับเรือประมงพาณิชย์ที่อื่น ที่มีทั้งขนาดลำเรือและเครื่องมือที่ใหญ่กว่าการลงทุนมากกว่า นายทุนจากที่อื่นมีเรือเป็น 20 - 30 ลำ แต่เจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์มีเรือประมงเพียงแค่ 3 - 5 ลำอย่างมาก ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าของเรือเพียงลำเดียว ซึ่งไม่ต้องลงทุนมากเท่ากับนายทุนใหญ่ที่มีเรือเป็นสิบ ๆ ลำ

ดังนั้น ความคุ้มทุนกับมนุษยธรรมทางด้านจิตใจเจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์ มีมนุษยธรรมมากกว่าไม่กักขังแรงงานเหมือนกับที่อื่น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

...ไม่ใช่ไม่ค่อยไม่มีเลย แต่ถ้าเราจะพูดกันตรง ๆ ไม่ได้พูดในที่แจ้งที่มันมีจริง ซึ่งไม่ใช่ที่แหลมสิงห์ แต่มีแค่ 3 - 4 สมุทรเป็นตัวร้ายที่สุด เวลานี้ก็ยังยอมรับกันแล้วว่าเวลาไปที 1 - 2 ปีที่อินโด ได้เปลี่ยนลูกน้องไม่เปลี่ยน เอาลูกน้องกลับมากลับไม่ไปอีก พูดกันง่าย ๆ คือ เจ็บไข้ ได้ป่วยก็อยู่กันอย่างนั้นแหละ ตอนนั้นมันขึ้นอยู่กับจิตใจคือ คนอื่นที่ไม่ใช่คนแหลมสิงห์ เขาเห็นแก่ตัวมากเกินไป เขาแต่มีเอาผลประโยชน์ของเขา เขาเป็นนายทุนใหญ่ คนแหลมสิงห์มีจิตใจที่มีมนุษยธรรมมากกว่า (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์. 2557)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านการเมือง การปกครองในรายเรื่อง (n = 200)

เรื่อง	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ด้านการเมืองการปกครอง				
1. การเลือกจับกุมแรงงานไทยมากกว่า กัมพูชา	2.32	1.30	ปานกลาง	5
2. เจ้าหน้าที่เก็บส่วยรายเดือนจากแรงงาน เดือน	4.12	0.97	ค่อนข้างมาก	4
3. เจ้าหน้าที่จับกุมแรงงานเดือนเป็นเงิน ได้โต๊ะ	4.15	1.02	ค่อนข้างมาก	3
4. การจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นมือบทาง การเมือง	1.85	1.00	ค่อนข้างน้อย	6
5. ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเดือน	4.27	0.76	มาก	1
6. แรงงานเดือนมีผลกระทบต่อความมั่นคง	4.23	0.71	มาก	2
รวม	3.49	0.96	ค่อนข้างมาก	

จากตาราง 6 ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติโดยภาพรวมในด้านการเมืองการปกครอง ก่อนนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในสายตาของคนแหลมสิงห์ พบว่าผลกระทบในทุก ๆ เรื่อง มีค่าเฉลี่ย 3.49 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.96 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก หากจำแนกในรายเรื่องเรียงจากมากไปน้อย พบว่า

ลำดับที่ 1 ได้แก่ ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเดือน มีค่าเฉลี่ย 4.27 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 ตีความผลกระทบคือ มีผลมาก

ลำดับที่ 2 ได้แก่ แรงงานเดือนมีผลกระทบต่อความมั่นคง มีค่าเฉลี่ย 4.23 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 ตีความผลกระทบคือ มีผลมาก

ลำดับที่ 3 ได้แก่ เจ้าหน้าที่จับกุมแรงงานเดือนเป็นเงินได้โต๊ะ มีค่าเฉลี่ย 4.15 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.02 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก

ลำดับที่ 4 ได้แก่ เจ้าหน้าที่เก็บส่งรายเดือนจากแรงงานเดือน มีค่าเฉลี่ย 4.12 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.97 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก

ลำดับที่ 5 ได้แก่ การเลือกจับกุมแรงงานไทยมากกว่ากัมพูชา มีค่าเฉลี่ย 2.32 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.30 ตีความผลกระทบคือ มีผลปานกลาง

ลำดับที่ 6 ได้แก่ การจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นมือบทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย 1.85 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.00 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างน้อย

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติในด้านการเมืองการปกครอง เรื่อง ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเดือน มีผลกระทบมากที่สุด เพราะ การที่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาจะลักลอบเข้ามาเพียงลำพัง โดยที่ไม่มีนายหน้านั้นเป็นไปได้โดยยาก ดังนั้น การเข้ามาแต่ละครั้งจะต้องมีนายหน้า นำเข้าแรงงานเดือนเข้ามาโดยเสียค่านายหน้า เช่น ถ้าเจ้าของเรือประมงต้องการแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเป็นลูกน้องเรือ จะต้องติดต่อนายหน้าเป็นที่รู้จักในท้องถิ่น ซึ่งจะต้องมีการเสียค่าหัวให้กับทางนายหน้า ในการดำเนินการหาแรงงานมาให้อาจจะคิดราคาค่าหัวกันตามที่ตกลงกัน เช่น คิดค่าหัวคนละ 1,000 บาท

นายหน้าจะจัดหาแรงงานมาให้ตามที่เจ้าของเรือประมงต้องการ ส่วนประสิทธิภาพการทำงานของแรงงานข้ามชาติกัมพูชานั้นจะเป็นงานหรือไม่ ไม่ใช่ความรับผิดชอบของนายหน้าเป็นเพียงแต่การอาสาหาแรงงานให้เท่านั้น ซึ่งการนำแรงงานข้ามชาติกัมพูชาแบบผิดกฎหมายของนายหน้า ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยากต่อการตรวจสอบ และเมื่อเกิดปัญหาอาชญากรรมหรือการกระทำที่ผิดกฎหมาย จึงเป็นผลเสียต่อความมั่นคงของประเทศ เพราะไม่สามารถตามตัวแรงงานมาลงโทษตามกฎหมายได้ และไม่สามารถตรวจสอบจำนวนแรงงานที่เข้ามาว่ามีจำนวนเท่าใด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ลูกน้องเรือเวลาขาด อย่างเราคนไทยไปหากันเองไม่ได้หรอกนะ มันไม่มาหรอก แปลกหน้า ต้องให้นายหน้าไปหาว่าต้องเสียค่าหัวมันถึงจะมา หัวละ 1 - 2 พันแล้วแต่มีตกลงกัน แต่พอไอ้พวกนี้เข้ามารัฐก็ตรวจสอบลำบาก เวลาไปทำผิดกฎหมายจะตามตัวหรือเอาอะไรกับมันยาก” (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์. 2557)

อย่างไรก็ดี ในส่วนของเรื่อง การจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นมือบทางการเมือง มีผลกระทบน้อยที่สุด เนื่องด้วย แรงงานข้ามชาติกัมพูชาเป็นแรงงานเดือนการขายแรงงานและการอยู่อาศัยในแหลมสิงห์มักจะหลบ ๆ ซ่อน ๆ ไม่ค่อยกล้าเปิดเผยเท่าใดนัก เมื่อมีเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้า

เมืองมาตรวจสอบจับกุมแรงงานข้ามชาติมักจะหลบหนี ดังนั้น การที่จะมีนักการเมืองจ้างแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเป็นมือบทางการเมืองจึงเป็นไปได้ เพราะตัวแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเองก็ลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมายแล้ว จะไม่กล้ารับเป็นมือบทางการเมือง ดังที่ผู้ประกอบการเรือประมงแหลมสิงห์ กล่าวว่า “รับจ้างเป็นมือบทางการเมืองไม่มีหรอก ถ้าพึ่งตัวเขมรมันเองยังต้องหนีตำรวจเลย แรงงานมันเดือนอยู่แล้วมันไม่กล้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับอะไร เผลอ ๆ อาจจะโดนจับโทษหนักกว่าลักลอบเข้าเมืองอีก” (วิรัช ลิ่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลกระทบด้านสาธารณสุขในรายเรื่อง (n = 200)

เรื่อง	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ด้านสาธารณสุข				
1. แรงงานกัมพูชาได้นำโรคเข้ามา	3.57	0.98	ค่อนข้างมาก	2
2. การแย่งใช้บริการโรงพยาบาลแหลมสิงห์	3.42	1.43	ค่อนข้างมาก	3
3. แรงงานมีพฤติกรรมขับถ่ายไม่ถูกสุขลักษณะ	2.77	1.18	ปานกลาง	5
4. ราชการเสียงบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพ	4.17	0.70	ค่อนข้างมาก	1
5. แรงงานกัมพูชาทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง	3.61	1.12	ค่อนข้างมาก	4
รวม	3.51	1.08	ค่อนข้างมาก	

จากตาราง 7 ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติโดยภาพรวมในด้านสาธารณสุข ก่อนนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในสายตาของคนแหลมสิงห์ พบว่า ผลกระทบในทุก ๆ เรื่อง มีค่าเฉลี่ย 3.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.08 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก หากจำแนกในรายเรื่องเรียงจากมากไปน้อย พบว่า

ลำดับที่ 1 ได้แก่ ราชการเสียงบประมาณด้านการดูแลสุขภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.17 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก

ลำดับที่ 2 ได้แก่ แรงงานกัมพูชาได้นำโรคเข้ามา มีค่าเฉลี่ย 3.57 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.98 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก

ลำดับที่ 3 ได้แก่ การแข่งขันบริการโรงพยาบาลแหลมสิงห์ มีค่าเฉลี่ย 3.42 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.43 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก

ลำดับที่ 4 ได้แก่ แรงงานกัมพูชาที่ขยับไม่เป็นที่เส้นทาง มีค่าเฉลี่ย 3.61 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.12 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก

ลำดับที่ 5 ได้แก่ แรงงานมีพฤติกรรมขบถไม่ถูกสุขลักษณะ มีค่าเฉลี่ย 2.77 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.18 ตีความผลกระทบคือ มีผลปานกลาง

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติในด้านสาธารณสุข เรื่อง ราชการเสี่ยงประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพมีผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากหน่วยงานราชการ อาทิ สาธารณสุข โรงพยาบาล ต้องเสี่ยงประมาณด้านสุขภาพ ในเรื่อง ค่ายารักษาโรค การแจกถุงยางอนามัยให้กับแรงงานข้ามชาติเพื่อป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การจ้างบุคลากรเพิ่มเติมในการรองรับการรักษาพยาบาลที่เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากคนไทยในพื้นที่ดังกล่าว สัมภาษณ์ที่ว่า “เวลาที่แรงงานข้ามชาติเข้ามารักษาพยาบาล เราต้องรักษาตามหลักมนุษยธรรมไม่ว่าจะถูกกฎหมาย หรือผิดกฎหมาย บาดเจ็บมาโรงพยาบาลก็ต้องรักษา อีกทั้งเรื่องการป้องกันโรคติดต่อ เหล่านี้รัฐต้องเสี่ยงประมาณจำนวนมาก ในแต่ละปีที่จัดสรรให้โรงพยาบาลทั้งค่ายาจ้างพนักงานนอกเหนือจากรักษาคนไข้ในพื้นที่ที่เป็นคนไทย” (มนัส เจริญสิทธิ์. สัมภาษณ์. 2557)

อย่างไรก็ดี ในส่วนของผลกระทบของแรงงานข้ามชาติในเรื่องแรงงานมีพฤติกรรมขบถไม่ถูกสุขลักษณะ มีผลกระทบน้อยที่สุด เพราะการอยู่อาศัยของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาจะอาศัยบ้านเช่าเป็นที่หลับนอน บ้านเช่าแต่ละแห่งจะมีส้วมซึมอย่างถูกสุขลักษณะ ไม่ส่งกลิ่นเหม็น และมีระบบน้ำทิ้งที่ถูกต้อง บ้านเช่าส่วนใหญ่โดยเฉพาะที่บริเวณตลาดป่าปู้ย เป็นห้องเช่าที่เริ่มก่อสร้างใหม่มีลักษณะความเป็นอยู่ที่สะอาดไม่แออัดและถูกสุขลักษณะ ไม่ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนคนแหลมสิงห์ที่อยู่ใกล้เคียง ดังนั้น เรื่องพฤติกรรมขบถไม่ถูกสุขลักษณะจึงไม่มี ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ถ้าอยู่บนฝั่งเขมรมันก็ขบถเหมือนเรา ๆ ในส้วมซึม บ้านเช่ามันก็มีถูกสุขลักษณะไม่ขบถร้ายแรง แต่ถ้าอยู่บนเรือประมงมักเป็นอีกเรื่องหนึ่ง มันขบถลงทะเล เพราะมันเป็นสิ่งที่ไม่ดีเลย ไม่ได้กระทั่งได้หรือลูกน้องก็ขบถลงทะเลหมด แต่ถ้าบนฝั่งจะไม่มีในลักษณะนี้” (วิรัช ลีนทอง. สัมภาษณ์. 2557)

ตอนที่ 3 ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติ หลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายด้าน (n = 200)

ผลกระทบรายด้าน	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านเศรษฐกิจ	3.01	0.84	ปานกลาง	2
2. ด้านสังคม	2.11	0.77	ค่อนข้างน้อย	3
3. ด้านการเมืองการปกครอง	1.64	0.69	น้อย	4
4. ด้านสาธารณสุข	3.06	0.86	ปานกลาง	1
รวม	2.46	0.79	ค่อนข้างน้อย	

จากตาราง 8 ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติโดยภาพรวม หลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในสายตาของคนแหลมสิงห์ พบว่า ผลกระทบในทุก ๆ ด้าน มีค่าเฉลี่ย 2.46 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79 ดีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างน้อย หากจำแนกตามรายด้านเรียงจากมากไปน้อย พบว่า

ลำดับที่ 1 ด้านสาธารณสุข มีค่าเฉลี่ย 3.06 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86 ดีความผลกระทบคือ มีผลปานกลาง

ลำดับที่ 2 ด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ย 3.01 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.84 ดีความผลกระทบคือ มีผลปานกลาง

ลำดับที่ 3 ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ย 2.11 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.77 ดีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างน้อย

ลำดับที่ 4 ด้านการเมืองการปกครอง มีค่าเฉลี่ย 1.64 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 ดีความผลกระทบคือ มีผลน้อย

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ในรายเรื่อง (n = 200)

เรื่อง	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ด้านเศรษฐกิจ				
1. การทดแทนแรงงานไทย	4.63	0.54	มาก	2
2. การเพิ่มผลผลิตทางการประมง	3.49	1.31	ค่อนข้างมาก	3
3. การลดต้นทุนค่าจ้างแรงงาน	1.70	1.02	น้อย	5
4. การแย่งอาชีพคนในพื้นที่	1.94	0.89	ค่อนข้างน้อย	4
5. การสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการ ต่อเนื่อง	4.67	0.61	มาก	1
6. การเปลี่ยนงานบ่อย	1.64	0.69	น้อย	6
รวม	3.01	0.84	ปานกลาง	

จากตาราง 9 ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติโดยภาพรวมในด้านเศรษฐกิจ หลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในสายตาของคนแหลมสิงห์ พบว่า ผลกระทบในทุก ๆ เรื่อง มีค่าเฉลี่ย 3.01 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.84 ตีความผลกระทบคือ มีผลปานกลาง หากจำแนกในรายเรื่องเรียงจากมากไปน้อย พบว่า

ลำดับที่ 1 ได้แก่ การสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย 4.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 ตีความผลกระทบคือ มีผลมาก

ลำดับที่ 2 ได้แก่ การทดแทนแรงงานไทย มีค่าเฉลี่ย 4.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 ตีความผลกระทบคือ มีผลมาก

ลำดับที่ 3 ได้แก่ การเพิ่มผลผลิตทางการประมง มีค่าเฉลี่ย 3.49 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.31 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก

ลำดับที่ 4 ได้แก่ การแย่งอาชีพคนในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ย 1.94 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.89 ตีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างน้อย

ลำดับที่ 5 ได้แก่ การลดต้นทุนค่าจ้างแรงงาน มีค่าเฉลี่ย 1.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.02 ตีความผลกระทบคือ มีผลน้อย

ลำดับที่ 6 ได้แก่ การเปลี่ยนงานบ่อย มีค่าเฉลี่ย 1.64 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 ตีความผลกระทบคือ มีผลน้อย

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติ หลังนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ด้านเศรษฐกิจ เรื่องการสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการต่อเนื่องยังคงมีผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากหลังจากที่เจ้าของเรือประมงนำแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ตามนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ทำให้แรงงานมีความเสมอภาคที่จะใช้ชีวิตในการทำงานหรือแม้กระทั่งการจับจ่ายใช้สอย โดยที่ไม่ต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ กลัวการจับกุมจากทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ดังนั้น การเข้ามาของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติยังคงทำให้แรงงานข้ามชาติกัมพูชา ยังคงสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการ ในกิจการต่อเนื่องเช่นเดิม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เขมรที่ดีทะเบียนแล้วหลังที่ คสช. เข้ามา ทำให้มันใช้ชีวิตเหมือนเรา ๆ นี้ละ จะจับจ่ายซื้อของยิ่งสะดวกกว่าเดิม ไม่ต้องหลบซ่อนตำรวจ ตอนนี้ไปดูเถอะเดินตลาดนัดกันให้เกลื่อนเลย” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ในเรื่องการเปลี่ยนงานบ่อยของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา มีผลกระทบน้อยที่สุด หลังจากนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ เนื่องจาก เมื่อแรงงานข้ามชาติกัมพูชาจดทะเบียนเป็นแรงงาน ที่ถูกต้องตามกฎหมายกับเจ้าของเรือประมงแล้ว จะไม่สามารถเปลี่ยนงานหรือเปลี่ยนเรือประมงได้ต้องทำงานให้กับเจ้าของเรือประมงจนกว่าบัตรจะหมดอายุ เช่นนี้จึงทำให้แรงงานข้ามชาติกัมพูชา มักจะเปลี่ยนงานน้อยลง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เวลาที่เราดทะเบียนให้เขมรมันแล้ว มันก็จะเปลี่ยนงานตามอำเภอใจเหมือนเดิมไม่ได้ เพราะมันเสียตังค์มันต้องอยู่กับเรา ถ้ามันไปมันก็ต้องไปจดใหม่เสียตังค์ใหม่” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านสังคม ในรายเรื่อง (n = 200)

เรื่อง	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ด้านสังคม				
1. การเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติ	2.81	1.08	ปานกลาง	1
2. ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันเอง	2.16	0.78	ค่อนข้างน้อย	3
3. การกักขังแรงงานของผู้ประกอบการ	1.12	0.47	น้อย	5
4. การเข้ามาแย่ง ไฟฟ้า น้ำประปา	2.55	1.04	ค่อนข้างน้อย	2
5. ปัญหาการทะเลาะวิวาทกับคนในพื้นที่	1.93	0.48	ค่อนข้างน้อย	4
รวม	2.11	0.77	ค่อนข้างน้อย	

จากตาราง 10 ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติโดยภาพรวมในด้านสังคม หลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในสายตาของคนแหลมสิงห์ พบว่า ผลกระทบในทุก ๆ เรื่อง มีค่าเฉลี่ย 2.11 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.77 ด้ความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างน้อย หากจำแนกในรายเรื่องเรียงจากมากไปน้อย พบว่า

ลำดับที่ 1 ได้แก่ การเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติ มีค่าเฉลี่ย 2.81 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.08 ด้ความผลกระทบคือ มีผลปานกลาง

ลำดับที่ 2 ได้แก่ การเข้ามาแย่งไฟฟ้า น้ำประปา มีค่าเฉลี่ย 2.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.04 ด้ความผลกระทบคือ มีผลน้อย

ลำดับที่ 3 ได้แก่ ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันเอง มีค่าเฉลี่ย 2.16 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 ด้ความผลกระทบคือ มีผลปานกลาง

ลำดับที่ 4 ได้แก่ ปัญหาการทะเลาะวิวาทกับคนในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ย 1.93 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 ด้ความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างน้อย

ลำดับที่ 5 ได้แก่ การกักขังแรงงานของผู้ประกอบการ มีค่าเฉลี่ย 1.12 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47 ด้ความผลกระทบคือ มีผลน้อย

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า แรงงานข้ามชาติหลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ด้านสังคม เรื่องการเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติ ยังคงมีผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากนโยบายของ คสช. ยังไม่มีความชัดเจนในการแก้ไขปัญหาเด็กไร้สัญชาติ มีเพียงแต่การจัดระบบแรงงานที่ผิดกฎหมายให้ถูกกฎหมาย โดยให้เด็กที่ติดตามมากับพ่อแม่แรงงานข้ามชาตินำมาจดทะเบียนเหมือนกันกับแรงงานพ่อแม่แต่มีราคาที่ถูกกว่า ดังนั้น ปัญหาเด็กไร้สัญชาติยังคงอยู่ รัฐเพียงนำเด็กไร้สัญชาติกลุ่มนี้เข้าสู่ระบบ เพื่อตรวจสอบการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ แต่ยังมีได้แก่ใจอย่างถูกจุดเกี่ยวกับปัญหาเด็กไร้สัญชาติ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “รัฐได้แต่เพียงเอาเข้าสู่ระบบ แต่เด็กมันก็อยู่ของมันเหมือนเดิม ไม่ได้ช่วยให้มันน้อยลง ปัญหามันก็ยังเหมือนเดิม” (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

นอกจากนี้ ในส่วนของเรื่องการกักขังแรงงานของผู้ประกอบการ หลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ยังคงมีผลกระทบที่น้อยที่สุดเหมือนเดิม เพราะ การที่คณะกรรมการความสงบแห่งชาติเข้ามาออกนโยบายการจัดการแรงงานต่างด้าว เพื่อลดปัญหาการค้ามนุษย์ในสายตาของต่างชาติ จึงให้ความคุ้มครองแรงงานทุกประเภทที่ทำงานในราชอาณาจักรไทย ดังนั้น เจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์ จึงไม่มีการกักขังแรงงานประมงอย่างเด็ดขาด เนื่องจาก เจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์มีจิตใจ ที่มีมนุษยธรรมเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

ดังนั้น จึงทำให้การกักขังการค้ามนุษย์ในสายตาของคนทั่วไปและต่างชาติที่มองเหมารวมว่าแรงงานประมงจะต้องมีการค้ามนุษย์เอาเปรียบ จึงเป็นเรื่องที่ไม่จริงเสมอไป เพราะประมงแหลมสิงห์เป็นเรือประมงพาณิชย์ ที่ไม่ได้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน จนลืมหักมนุษยธรรมดังกล่าว ล้มทลายที่ว่า

...พวกบ้านเราลูกน้องป่วยหน้อยก็วิ่งเรือเข้าแล้ว ได้ของไม่ได้ไม่รู้เข้าก่อน เห็นแก่ชีวิตคนมากกว่า แต่อย่างอื่นเขาเห็นว่า เขาลงทุนไปเท่านี้ เขาต้อง ได้เท่านั้น เป็นส่วนมาก และจะไม่โกงค่าแรงลูกน้อง คนแหลมสิงห์นี้ โกงลูกน้อง 10 บาทยังไม่กล้าโกงเลย กลัวมันค่า กลัวมันจะไปบอกกับพวกว่าเรือที่นี้ โกงค่าแรงลูกน้อง แต่ที่อื่นบางทีเขาเข้ามาที่เป็นปีตัดบัญชีแล้วไม่เหลือเลย (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านการเมือง การปกครองในรายเรื่อง (n = 200)

เรื่อง	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ด้านการเมืองการปกครอง				
1. การเลือกจับกุมแรงงานไทยมากกว่ากัมพูชา	1.48	0.78	น้อย	5
2. เจ้าหน้าที่เก็บตัวรายเดือนจากแรงงานเดือน	1.72	0.68	น้อย	3
3. เจ้าหน้าที่จับกุมแรงงานเดือนเป็นเงินได้โต๊ะ	1.64	0.69	น้อย	4
4. การจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นมือบทางการเมือง	1.27	0.61	น้อย	6
5. ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเดือน	1.90	0.71	ค่อนข้างน้อย	1
6. แรงงานเดือนมีผลกระทบต่อความมั่นคง	1.80	0.67	ค่อนข้างน้อย	2
รวม	1.64	0.69	น้อย	

จากตาราง 11 ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติโดยภาพรวมในด้านการเมืองการปกครอง หลังนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในสายตาของคนแหลมสิงห์ พบว่าผลกระทบในทุก ๆ เรื่อง มีค่าเฉลี่ย 1.64 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 ดีความผลกระทบคือ มีผลน้อย หากจำแนกในรายเรื่องเรียงจากมากไปน้อย พบว่า

ลำดับที่ 1 ได้แก่ ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเดือน มีค่าเฉลี่ย 1.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 ดีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างน้อย

ลำดับที่ 2 ได้แก่ แรงงานเดือนมีผลกระทบต่อความมั่นคง มีค่าเฉลี่ย 1.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67 ดีความผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างน้อย

ลำดับที่ 3 ได้แก่ เจ้าหน้าที่เก็บส่วยรายเดือนจากแรงงานเดือน มีค่าเฉลี่ย 1.72 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 ดีความผลกระทบคือ มีผลน้อย

ลำดับที่ 4 ได้แก่ เจ้าหน้าที่จับกุมแรงงานเดือนเป็นเงินใต้โต๊ะ มีค่าเฉลี่ย 1.64 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 ดีความผลกระทบคือ มีผลน้อย

ลำดับที่ 5 ได้แก่ การเลือกจับกุมแรงงานไทยมากกว่ากัมพูชา มีค่าเฉลี่ย 1.48 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 ดีความผลกระทบคือ มีผลน้อย

ลำดับที่ 6 ได้แก่ การจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นมือบทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย 1.27 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 ดีความผลกระทบคือ มีผลน้อย

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติ หลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ด้านการเมืองการปกครอง เรื่องระบบนายหน้า นำเข้าแรงงานเดือนยังคงมีผลกระทบมากที่สุดเหมือนเดิม ถ้าดูจากค่าเฉลี่ยก่อนและหลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) แล้ว พบว่า มีค่าเฉลี่ยที่ลดลงแต่ยังคงอยู่ในลำดับเรื่องที่มีผลกระทบที่มากที่สุด เนื่องจากระบบนายหน้า นำเข้าแรงงานเดือนที่ยังคงมีอยู่ เพราะหลังจากที่จดทะเบียนแรงงานข้ามชาติกัมพูชาไปแล้ว เรือประมงบางลำก็ยังขาดแรงงานประมงอยู่ดี ซึ่งเจ้าของเรือประมงบางลำมีแรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่จดทะเบียนแล้วเปลี่ยนใจไม่ทำงานให้ จึงต้องแจ้งยกเลิกกับทางราชการ

เมื่อแจ้งแล้วแรงงานที่จะหากี่จดทะเบียนกันหมด จึงต้องพึ่งพานายหน้า นำเข้าแรงงานเดือนกัมพูชาเข้ามาบางส่วน เพื่อให้สามารถทำการประมงต่อไปได้ จึงเป็นช่องทางของขบวนการนายหน้าค้าแรงงานเดือน ที่เข้ามาหาผลประโยชน์จากแรงงานและเจ้าของเรือประมง ส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศ ดังนั้น ระบบนายหน้า นำเข้าแรงงานเดือนจึงไม่หมดไปจากวงจรการค้าแรงงานเดือน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “นายหน้าแรงงานเขมรไม่หมดหรอก เพราะเราหาเองไม่ได้ นโยบายคสช. ไม่ช่วยเท่าไร ถึงจดทะเบียนแรงงานมันก็ไม่อยู่กับเราอยู่ดี ก็ต้องไปหานายหน้าเอาแรงงานเดือนมา พอจะพามาจับคดีใหม่ก็หมดเขตจดทะเบียนแล้ว ลุงว่านายหน้ากับเรือประมงเป็นของคู่กันจะให้นายหน้าหมดไปคงยาก トラบไคที่เรือยังต้องใช้แรงงานเขมรอยู่” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

นอกจากนี้ เรื่องการจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นมือบทางการเมือง หลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ยังคงมีผลกระทบน้อยที่สุดเหมือนเดิม เพราะ เป้าหมายของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเข้ามาในแหลมสิงห์เพื่อขายแรงงานประมง ไม่ได้มาร่วมรับจ้างเป็น

ขบวนการก่อมีอบแต่อย่างใด และที่สำคัญแรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ไม่มีเหตุอันใดที่จะต้องไปเข้าร่วมขบวนการเป็นมือบทางการเมืองเพื่อเสี่ยงต่อการถูกจับกุม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ตั้งแต่ คสช.เข้ามาเขมรมั่นคงไม่กล้ารับจ้างเป็นมือบอะไรหรอก มันมาเพื่อรับจ้างลงเรืออย่างเดียว เมื่อก่อนหลบ ๆ ซ่อน ๆ เดี่ยวนี้ดีทะเบียนแล้ว มันไม่หาเรื่องใส่ตัวหรอก” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลกระทบด้านสาธารณสุขในรายเรื่อง (n = 200)

เรื่อง	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ด้านสาธารณสุข				
1. แรงงานกัมพูชาได้นำโรคเข้ามา	2.07	0.73	ค่อนข้างน้อย	5
2. การแย่งใช้บริการโรงพยาบาล แหลมสิงห์	3.80	1.09	ค่อนข้างมาก	2
3. แรงงานมีพฤติกรรมซับล้างไม่ถูก สุขลักษณะ	2.32	0.81	ปานกลาง	4
4. ราชการเสียงบประมาณ ด้านการดูแล สุขภาพ	4.31	0.64	มาก	1
5. แรงงานกัมพูชาทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง	2.78	1.05	ปานกลาง	3
รวม	3.06	0.86	ปานกลาง	

จากตาราง 12 ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติโดยภาพรวมในด้านสาธารณสุข หลังนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในสายตาของคนแหลมสิงห์ พบว่า ผลกระทบในทุก ๆ เรื่อง มีค่าเฉลี่ย 3.06 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86 หมายความว่า ผลกระทบหากจำแนกในรายเรื่องเรียงจากมากไปน้อย พบว่า

ลำดับที่ 1 ได้แก่ ราชการเสียงบประมาณด้านการดูแลสุขภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 หมายความว่า ผลกระทบคือ มีผลมาก

ลำดับที่ 2 ได้แก่ การแย่งใช้บริการโรงพยาบาลแหลมสิงห์ มีค่าเฉลี่ย 3.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.09 หมายความว่า ผลกระทบคือ มีผลค่อนข้างมาก

ลำดับที่ 3 ได้แก่ แรงงานกัมพูชาที่งขะไม่เป็นที่เป็นทาง มีค่าเฉลี่ย 2.78 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.05 ดีความผลกระทบบคือ มีผลปานกลาง

ลำดับที่ 4 ได้แก่ แรงงานมีพฤติกรรมขับถ่ายไม่ถูกสุขลักษณะ มีค่าเฉลี่ย 2.32 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81 ดีความผลกระทบบคือ มีผลปานกลาง

ลำดับที่ 5 ได้แก่ แรงงานกัมพูชาได้นำโรคเข้ามา มีค่าเฉลี่ย 2.07 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 ดีความผลกระทบบคือ มีผลค่อนข้างน้อย

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ผลกระทบบของแรงงานข้ามชาติ หลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ด้านสาธารณสุข เรื่อง ราชการเสียบงบประมาณด้านการดูแลสุขภาพ ยังคงมีผลกระทบบมากที่สุดเหมือนเดิม เนื่องจาก เมื่อมีการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ทำให้แรงงานสามารถมีสิทธิในการรักษาพยาบาลตามสิทธิขั้นพื้นฐานได้เหมือนกับคนไทยทั่วไป เมื่อเจ็บป่วยสามารถไปที่สถานพยาบาลใกล้กับทะเบียนบ้านที่แจ้งกับทางราชการไว้ได้ ส่งผลให้การให้บริการโรงพยาบาลแหลมสิงห์เพิ่มขึ้น

จากเดิมก่อนการเข้ามาของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มีการรักษาพยาบาลในกลุ่มของแรงงานที่จดทะเบียน ซึ่งมีไม่มากเหมือนกับปัจจุบันที่มีการใช้สิทธิในการรักษาพยาบาลอย่างเต็มที่ ทำให้ราชการต้องเสียบงบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพมากกว่าเดิม ดังที่เจ้าหน้าที่ห้องบัตรโรงพยาบาลแหลมสิงห์ กล่าวว่า “หลังจากที่แรงงานมีการจดทะเบียนมากขึ้น โรงพยาบาลก็ต้องทำงานมากขึ้นนะ แรงงานเขาจะใช้สิทธิในการรักษา บางวันคนไข้จะเยอะ ทั้งแรงงานข้ามชาติและคนไข้ในพื้นที่” (มนัส เจริญสิทธิ์. สัมภาษณ์. 2557)

นอกจากนี้ ในส่วนของเรื่อง แรงงานกัมพูชาได้นำโรคเข้ามา หลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีผลกระทบบน้อยที่สุด เพราะ หลังจากทีคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดการแรงงานต่างด้าวทำให้การจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติจะต้องมีการตรวจสุขภาพ เพื่อตรวจหาและคัดกรองโรคที่จะเป็นพาหะ ก่อนที่จะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติได้ถูกการตรวจคัดกรองโรคไม่ให้สามารถแพร่เชื้อโรคไปสู่คนในชุมชนได้ จึงเป็นผลดีต่อคนในชุมชนที่มีการการตรวจสอบและคัดกรองโรคก่อนการขึ้นทะเบียนแรงงาน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เมื่อ คสช.เขาเข้ามาแรงงานมันก็ได้ตรวจคัดกรองโรคเพิ่มขึ้น คนที่เป็นโรคก็ได้รับการรักษาตรวจพบก่อน ไม่ไปแพร่เชื้อโรคให้กับคนในท้องถิ่น ยิ่งขึ้นทะเบียนเยอะ ก็ยิ่งปลอดภัยว่ารัฐคัดกรองโรคมาแล้ว ” (มนัส เจริญสิทธิ์. สัมภาษณ์. 2557)

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ตาราง 13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. จำแนกตามผลกระทบ รายด้าน (n = 200)

ผลกระทบรายด้าน	ก่อน คสช.		หลัง คสช.		ผลการเปรียบเทียบ
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล	
ด้านเศรษฐกิจ	3.38	ปานกลาง	3.01	ปานกลาง	ไม่แตกต่างกัน
ด้านสังคม	2.94	ปานกลาง	2.11	ค่อนข้างน้อย	แตกต่างกัน
ด้านการเมืองการปกครอง	3.49	ค่อนข้างมาก	1.64	น้อย	แตกต่างกันค่อนข้างมาก
ด้านสาธารณสุข	3.51	ค่อนข้างมาก	3.06	ปานกลาง	แตกต่างกัน
รวม	3.33	ปานกลาง	2.46	ค่อนข้างน้อย	แตกต่างกัน

จากตาราง 13 เปรียบเทียบผลกระทบของแรงงานข้ามชาติ ก่อนและหลังนโยบายของ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พบว่า

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจโดยภาพรวม ก่อนนโยบาย คสช. นั้น มีผลระดับปานกลาง โดยมี ค่าเฉลี่ย 3.38 เมื่อเปรียบเทียบที่เกิดขึ้นหลังที่มีการใช้นโยบายของ คสช. พบว่ามีผลอยู่ในระดับปาน กลาง มีค่าเฉลี่ย 3.01 เช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติก่อน และหลังนโยบาย คสช. ไม่แตกต่างกัน

ผลกระทบด้านสังคมโดยภาพรวม ก่อนนโยบาย คสช. นั้นพบว่า มีผลระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.94 เมื่อเปรียบเทียบกับหลังที่มีการใช้นโยบายของ คสช. จะมีผลกระทบค่อนข้าง น้อย โดยมีค่าเฉลี่ย 2.11 ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติก่อนและหลัง นโยบาย คสช. แตกต่างกัน

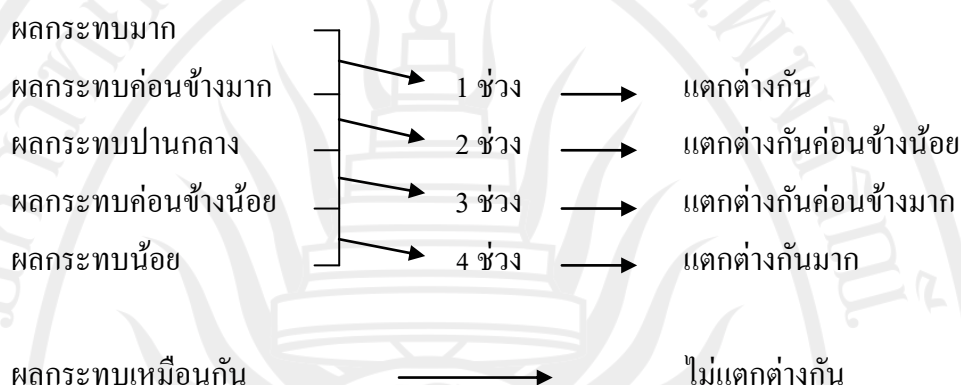
ผลกระทบด้านการเมืองการปกครองโดยภาพรวม ก่อนนโยบาย คสช. นั้นพบว่า มีผล ระดับค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.49 เมื่อเปรียบเทียบกับหลังที่มีการใช้นโยบายของ คสช. จะมี ผลกระทบน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.64 ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติก่อน และหลังนโยบาย คสช. แตกต่างกันค่อนข้างมาก

ผลกระทบด้านสาธารณสุขโดยภาพรวม ก่อนนโยบาย คสช. นั้น พบว่า มีผลระดับค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.51 เมื่อเปรียบเทียบกับหลังที่มีการใช้นโยบายของ คสช. จะมีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.06 ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติก่อนและหลังนโยบาย คสช. แตกต่างกัน

ตาราง 14 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านเศรษฐกิจ (n = 200)

เรื่อง	ก่อน คสช.		หลัง คสช.		ผลการเปรียบเทียบ
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล	
ด้านเศรษฐกิจ					
1. การทดแทนแรงงานไทย	4.35	มาก	4.63	มาก	ไม่แตกต่างกัน
2. การเพิ่มผลผลิตทางการประมง	3.47	ค่อนข้างมาก	3.49	ค่อนข้างมาก	ไม่แตกต่างกัน
3. การลดต้นทุนค่าจ้างแรงงาน	2.16	ค่อนข้างน้อย	1.70	น้อย	แตกต่างกัน
4. การแย่งอาชีพคนในพื้นที่	2.19	ค่อนข้างน้อย	1.94	ค่อนข้างน้อย	ไม่แตกต่างกัน
5. การสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการต่อเนื่อง	4.53	มาก	4.67	มาก	ไม่แตกต่างกัน
6. การเปลี่ยนงานบ่อย	3.55	ค่อนข้างมาก	1.64	น้อย	แตกต่างกันค่อนข้างมาก
รวม	3.38	ปานกลาง	3.01	ปานกลาง	ไม่แตกต่างกัน

จากตาราง 14 ในการพิจารณาในการเปรียบเทียบ นโยบายก่อนและหลังคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จะพิจารณาถึงความเหมือนและความแตกต่าง โดยมีเกณฑ์วัดความแตกต่าง ดังนี้

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมด้านเศรษฐกิจก่อน คสช. มีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.38 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.01 พิจารณาได้ว่า ไม่แตกต่างกัน หากจำแนกตามผลกระทบด้านเศรษฐกิจในรายเรื่อง ก่อนและหลังนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พบว่า

ข้อ 1 การทดแทนแรงงานไทยก่อน คสช. มีผลกระทบมาก มีค่าเฉลี่ย 4.35 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบมากเช่นกัน มีค่าเฉลี่ย 4.63 พิจารณาได้ว่า ไม่แตกต่างกัน

ข้อ 2 การเพิ่มผลผลิตทางการประมงก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.47 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างมากเช่นกัน มีค่าเฉลี่ย 4.49 พิจารณาได้ว่า ไม่แตกต่างกัน

ข้อ 3 การลดต้นทุนค่าจ้างแรงงานก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.16 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.70 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกัน

ข้อ 4 การแย่งอาชีพคนในพื้นที่ก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.19 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างน้อยเช่นกัน มีค่าเฉลี่ย 1.94 พิจารณาได้ว่า ไม่แตกต่างกัน

ข้อ 5 การสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการต่อเนื่องก่อน คสช. มีผลกระทบมาก มีค่าเฉลี่ย 4.53 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบมากเช่นกัน มีค่าเฉลี่ย 4.67 พิจารณาได้ว่า ไม่แตกต่างกัน

ข้อ 6 การเปลี่ยนงานบ่อยก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.55 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.64 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกันค่อนข้างมาก

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านเศรษฐกิจในรายเรื่อง ก่อนและหลังนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่แตกต่างกัน ได้แก่

ข้อ 3 การลดต้นทุนค่าจ้างแรงงานก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.16 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.70 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกันนั้น เนื่องจากการจ้างแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเป็นการจ้างแบบทั่วไป เหมือนกับการจ้างแรงงานไทยอีสาน ซึ่งการจ้างแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ 1. การจ้างแบบรายเดือน 2. การจ้างแบบเปอร์เซ็นต์ และ 3. การจ้างแบบรายคืนหรือรายวัน แล้วแต่เจ้าของเรือและแรงงานข้ามชาติจะตกลงกันว่าจ้างในลักษณะใด ซึ่งทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าวเป็นไปตามรูปแบบท้องถิ่นทั่วไปที่จ้างกัน จะไม่มีลักษณะการกดขี่ราคาค่าจ้างหรือจ้างในอัตราค่าแรงที่ต่ำกว่าแรงงานไทย

ดังนั้น การลดต้นทุนค่าจ้างแรงงานทั้งก่อน และหลังการเข้ามาของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ จึงแตกต่างกันไม่มาก กล่าวคือ นโยบายหลังคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติทั้งก่อน และหลัง ไม่ได้มีส่วนต่อการลดค่าจ้างแรงงานมากนัก เพราะการจ้างแรงงานของเจ้าของเรือมีอัตราค่าจ้างที่เท่าเทียมกันหมด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

...แรงงานเขมรที่เข้ามาก็ได้เปอร์เซ็นต์เหมือนกัน แล้วแต่จะตกลงกันว่า จะเอาเงินเดือน เอารายวัน หรือเอาส่วน ซึ่งจะมียู่ 3 อย่าง แรงงานคิดเป็น 30 เปอร์เซ็นต์ เวลาพวกเขมรที่ออกเรือไปจะไม่เอาพวกส่วน เพราะของหาได้น้อย ฉลาดจะเอาเป็นรายคืน รายวัน วันละ 300 บาท ระบบเดิมเป็นการหาของได้เยอะมันก็เอาแบบระบบส่วน แต่มาในปัจจุบันหาของได้น้อย เขมรก็ไม่โง่ก็เอารายคืน จะได้หรือไม่ได้ ผมได้แล้ว 300 บาท (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

ข้อ 6.การเปลี่ยนงานบ่อยก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.55 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.64 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกันค่อนข้างมากนั้น เพราะว่าก่อนคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ แรงงานข้ามชาติกัมพูชามีลักษณะการทำงานที่เปลี่ยนงานบ่อย กล่าวคือ เป็นการทำงานที่ไม่มีลักษณะอยู่ลำโหนด้านนั้น บางครั้งพอใจที่จะอยู่เรือลำนี้ มักจะอยู่แต่ถ้าไม่พอใจก็ไปลงเรือลำอื่น ซึ่งไม่สามารถมีกฎเกณฑ์ตายตัวในการกำหนดให้แรงงานข้ามชาติกัมพูชาจะต้องทำงานในเรือประมง โดยที่ไม่เปลี่ยนงานง่าย ๆ และที่สำคัญเมื่อถึงฤดูกาลผลไม้มือองจันท์ออก แรงงานพวกนี้มักจะเลิกทำประมง และหันไปทำงานสวนผลไม้หรือทำงาน

ตามลั้งมั่งคุด ทูเรียน เพราะมีรายได้อีกว่าการทำประมงในช่วงนั้น ส่งผลต่อการเกิดภาวะการฉขาดแคลนแรงงานเป็นอย่างยิ่ง เมื่อถึงคราวผลไม้หมดฤดูกาลแรงงานข้ามชาติพวกนี้มักหันกลับมารับจ้างขายแรงงานประมงอีกครั้งหนึ่ง

หลังจากนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้ามาจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติ โดยให้เจ้าของเรือประมง นำแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ไปจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้น ทำให้แรงงานข้ามชาติกัมพูชา เมื่อทำการจดทะเบียนกับเจ้าของเรือประมงคนใดแล้ว จะไม่สามารถเปลี่ยนงานได้ นอกจากจะขอยกเลิกบัตร ซึ่งทางเจ้าของเรือประมงต้องติดต่อแจ้งขอยกเลิก กับทางหน่วยงานราชการ แรงงานจึงสามารถเปลี่ยนงานได้ ซึ่งถ้าไม่กระทำตามกระบวนการดังกล่าว แรงงานจะไม่สามารถเปลี่ยนงานหรือไปทำงานประเภทอื่นได้ เพราะจะเข้าข่ายความผิดตามกฎหมาย

ในทางปฏิบัติแรงงานเหล่านี้ ก็ไม่ค่อยสนใจเท่าที่ควร เพราะถือว่าจดทะเบียนแล้ว จะไม่ทำงานให้กับเจ้าของเรือประมงเดิมก็ได้ จึงไปอยู่กับเจ้าของเรือลำใหม่ แต่ก็เป็นที่รู้กันว่าเป็นความผิดตามกฎหมาย มักจะอะลุ่มอล่วยกันในวงการเจ้าของเรือประมง ถึงแม้ว่านโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่องการเปลี่ยนงานบ่อยของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาได้ดีเท่าที่ควร แต่สามารถลดปัญหาดังกล่าวได้ดีกว่าเดิม ที่แรงงานไม่สนใจถึงความเดือดร้อนของเจ้าของเรือประมง ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบนโยบายก่อนและหลังนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงเห็นได้ชัดว่ามีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น สามารถลดปัญหาการเปลี่ยนงานบ่อยในแรงงานข้ามชาติกัมพูชาได้ ถึงแม้ว่าจะไม่ทั้งหมดก็ตาม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

...แรงงานเขมรเขาไม่โง่งนะเขาลดลาด ก็เวลาพอหมดหน้าผลไม้ก็ไปออกเรือ พอเวลาใกล้ถึงหน้าผลไม้ก็ลงจากเรือไปทำผลไม้ ปัญหานี้จะแก้ยังไง อยู่ ๆ พอหน้าผลไม้เขาก็ขึ้น ชาวประมงผู้ประกอบการก็ขาดแรงงาน โดยที่ไม่ได้ตั้งหลักคืออยู่ ๆ เขาก็ไม่ได้บอกเราว่าอีก 2 เดือน ผมจะขึ้นผมจะหยุด คือพวกนี้เขาถืออิสระ ใครทำอะไรเขาก็ไม่ได้ ถึงจดทะเบียนเขาก็ยังเปลี่ยนเรืออยู่ดี แต่ถามว่าหลัง คสช.เข้ามาช่วยไหมก็ช่วยยังดีกว่าเมื่อตอนยังไม่จดทะเบียนบ้าง (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ตาราง 15 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านสังคม (n = 200)

เรื่อง	ก่อน คสช.		หลัง คสช.		ผลการเปรียบเทียบ
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล	
ด้านสังคม					
1. การเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติ	4.33	มาก	2.81	ปานกลาง	แตกต่างกันค่อนข้างน้อย
2. ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันเอง	3.72	ค่อนข้างมาก	2.16	ค่อนข้างน้อย	แตกต่างกันค่อนข้างน้อย
3. การกักขังแรงงานของผู้ประกอบการ	1.41	น้อย	1.12	น้อย	ไม่แตกต่างกัน
4. การเข้ามาแย่งไฟฟ้า น้ำประปา	2.98	ปานกลาง	2.55	ค่อนข้างน้อย	แตกต่างกัน
5. ปัญหาการทะเลาะวิวาทกับคนในพื้นที่	2.26	ค่อนข้างน้อย	1.93	ค่อนข้างน้อย	ไม่แตกต่างกัน
รวม	2.94	ปานกลาง	2.11	ค่อนข้างน้อย	แตกต่างกัน

จากตาราง 15 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมด้านสังคมก่อน คสช. มีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.94 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.11 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกัน หากจำแนกตามผลกระทบด้านสังคมในรายเรื่อง ก่อน และหลังนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พบว่า

ข้อ 1 การเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติก่อน คสช. มีผลกระทบมาก มีค่าเฉลี่ย 4.33 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.81 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกันค่อนข้างน้อย

ข้อ 2 ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันเองก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.72 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.16 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกันค่อนข้างน้อย

ข้อ 3 การกักขังแรงงานของผู้ประกอบการก่อน คสช. มีผลกระทบน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.41 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.12 พิจารณาได้ว่า ไม่แตกต่างกัน

ข้อ 4 การเข้ามาแย่ง ไฟฟ้า น้ำประปา ก่อน คสช. มีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.98 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.55 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกัน

ข้อ 5 ปัญหาการทะเลาะวิวาทกับคนในพื้นที่ก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.26 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.93 พิจารณาได้ว่า ไม่แตกต่างกัน

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านสังคมในรายเรื่อง ก่อนและหลังนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่แตกต่างกัน ได้แก่

ข้อ 1 การเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติก่อน (คสช.) มีผลกระทบมาก มีค่าเฉลี่ย 4.33 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.81 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกัน ค่อนข้างน้อยนั้น กล่าวคือ ปัญหาเด็กไร้สัญชาติก่อนการเข้ามาของนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีผลกระทบมาก เพราะไม่มีนโยบายที่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้ ที่ช่วยทุเลาลง ซึ่งแรงงานข้ามชาติก็มาขายแรงงานประมงและพักอาศัยบ้าน เช่น ในการหลับนอน ทำให้เกิดเป็นครอบครัว มีลูกหลานที่เกิดในประเทศไทย และบางครอบครัวเมื่อมาอยู่ที่เมืองไทยได้ 1 - 2 ปี มักนำลูกหลานเข้ามาอยู่ด้วยอย่างผิดกฎหมาย ส่งผลให้มีปัญหาเด็กไร้สัญชาติเกิดขึ้น ด้วยวิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติก็มาขายแรงงานประมงและพักอาศัยบ้าน เช่น ในการหลับนอน ทำให้เกิดเป็นครอบครัว มีลูกหลานที่เกิดในประเทศไทย และบางครอบครัวเมื่อมาอยู่ที่เมืองไทยได้ 1 - 2 ปี มักนำลูกหลานเข้ามาอยู่ด้วยอย่างผิดกฎหมาย ส่งผลให้มีปัญหาเด็กไร้สัญชาติเกิดขึ้น ด้วยวิถีชีวิต

ภายหลังเมื่อมีนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เรื่องการจัดการแรงงานข้ามชาติ โดยระบุให้แรงงานข้ามชาติ ที่เข้ามาทำงานในไทย ให้นำจ้างพามาจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนผู้ติดตาม หมายถึง ลูกและหลานที่เดินทางหรือเกิดในประเทศไทย ให้นำมาจดทะเบียน ให้ถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลให้สามารถแก้ไขปัญหาได้พอสมควร แต่ยังไม่ตรงจุด เพราะส่วนหนึ่งเป็นการลดการนำลูกหลานแรงงานข้ามชาติก็มาขายแรงงานเข้าประเทศ เนื่องจากต้องเสียเงินค่าจดทะเบียนแรงงาน แต่ยังไม่ช่วยลดปริมาณเด็กไร้สัญชาติ ที่มีอยู่ในปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบทั้งก่อน และหลังของนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พบว่า หลังนโยบาย คสช. ปัญหาเด็กไร้สัญชาติลดลง แต่ยังไม่สามารถจัดการปัญหานี้ได้อย่างยั่งยืน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “หลังที่คสช.เข้ามา ก็ช่วยลดปัญหานี้ได้ส่วนหนึ่ง เพราะ เขมรมันก็จะไม่เอาลูกหลานทางบ้านมันเข้ามาไทย เพราะรัฐคิดค่าจดทะเบียนแพง ลูกหลานที่มันอยู่ในเมืองไทย บ้างมันก็ส่งกลับไปให้ ปู่ย่าตายายทางบ้านมันเลี้ยง แต่พวกที่พวคนะรัฐยังไม่ถูกจุด มันต้องคุมกำเนิดไปเลย ไม่งั้นเดี๋ยวท้อง ๆ ลูกเต็มไปหมด” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ข้อ 2 ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันเองก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.72 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.16 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกันค่อนข้างน้อยนั้น กล่าวคือ ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันเองของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ก่อนการเข้ามาของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ มีการทะเลาะวิวาทกันในหมู่แรงงานข้ามชาติกันเอง บนเรือประมงหรือบนฝั่งบ้าง แต่หลังจากที่มีนโยบายคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ เรื่องการจัดการแรงงานต่างด้าว กรณีดังกล่าวจะเกิดขึ้นน้อยลง

เนื่องจาก เจ้าหน้าที่ของรัฐเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจตรา และสอดส่องเป็นพิเศษ ทำให้แรงงานข้ามชาติกัมพูชา ไม่กล้าที่จะมีการทะเลาะวิวาทกันเอง ซึ่งจะทำให้ตนเองถูกดำเนินคดี ถึงแม้ว่าจะจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายแล้วก็ตาม ดังนั้น ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันเองของแรงงานข้ามชาติ จะลดน้อยลงหลังคณะกรรมการความสงบแห่งชาติเข้ามา เนื่องจากความเข้มงวดในการดูแลของเจ้าหน้าที่ของรัฐมากยิ่งขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เมื่อก่อนเขมรมันก็มีตีกันเองนะ เวลามันเมาบนเรือบ้างบนฝั่งบ้าง แต่หลังที่ คสช. เขาเข้ามาพวกนี้ก็ระวังตัวมากขึ้น ไม่กล้าทำอะไรที่ผิดกฎหมาย เพราะ คสช. เขาเอาจริงถึงมันจะจดทะเบียนถูกต้องก็ตาม” (วิรัช ลิ่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

ตาราง 16 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านการเมืองการปกครอง (n = 200)

เรื่อง	ก่อน คสช.		หลัง คสช.		ผลการเปรียบเทียบ
	\bar{x}	แปลผล	\bar{x}	แปลผล	
ด้านการเมืองการปกครอง					
1. การเลือกจับกุมแรงงานไทยมากกว่ากัมพูชา	2.32	ปานกลาง	1.48	น้อย	แตกต่างกัน ค่อนข้างน้อย
2. เจ้าหน้าที่เก็บส่วยรายเดือนจากแรงงานเดือน	4.12	ค่อนข้างมาก	1.72	น้อย	แตกต่างกัน ค่อนข้างมาก
3. เจ้าหน้าที่จับกุมแรงงานเดือนเป็นเงินใต้โต๊ะ	4.15	ค่อนข้างมาก	1.64	น้อย	แตกต่างกัน ค่อนข้างมาก
4. การจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นมือบทางการเมือง	1.85	ค่อนข้างน้อย	1.27	น้อย	แตกต่างกัน
5. ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเดือน	4.27	มาก	1.90	ค่อนข้างน้อย	แตกต่างกัน ค่อนข้างมาก
6. แรงงานเดือนมีผลกระทบต่อความมั่นคง	4.23	มาก	1.80	ค่อนข้างน้อย	แตกต่างกัน ค่อนข้างมาก
รวม	3.49	ค่อนข้างมาก	1.64	น้อย	แตกต่างกัน ค่อนข้างมาก

จากตาราง 16 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมด้านการเมืองการปกครองก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.49 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.64 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ หากจำแนกตามผลกระทบด้านการเมืองการปกครองในรายเรื่อง ก่อนและหลังนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พบว่า

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ข้อ 1 การเลือกจับกุมแรงงานไทยมากกว่ากัมพูชา ก่อน คสช. มีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.32 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.48 พิจารณาได้ว่าแตกต่างกันค่อนข้างน้อย

ข้อ 2 เจ้าหน้าที่เก็บส่วยรายเดือนจากแรงงานเดือนก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 4.12 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.72 พิจารณาได้ว่าแตกต่างกันค่อนข้างมาก

ข้อ 3 เจ้าหน้าที่จับกุมแรงงานเดือนเป็นเงินได้ไต่ะก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.64 พิจารณาได้ว่าแตกต่างกันค่อนข้างมาก

ข้อ 4 การจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นมือบทางการเมืองก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.85 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.27 พิจารณาได้ว่าแตกต่างกัน

ข้อ 5 ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเดือนการเมืองก่อน คสช. มีผลกระทบมาก มีค่าเฉลี่ย 4.27 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.90 พิจารณาได้ว่าแตกต่างกันค่อนข้างมาก

ข้อ 6 แรงงานเดือนมีผลกระทบต่อความมั่นคงก่อน คสช. มีผลกระทบมาก มีค่าเฉลี่ย 4.23 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.80 พิจารณาได้ว่าแตกต่างกันค่อนข้างมาก

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านการเมืองการปกครองในรายเรื่อง ก่อนและหลังนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่แตกต่างกัน ได้แก่

ข้อ 1 การเลือกจับกุมแรงงานไทยมากกว่ากัมพูชา ก่อน คสช. มีผลกระทบปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.32 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย 1.48 พิจารณาได้ว่าแตกต่างกันค่อนข้างน้อย เนื่องจากการจับกุมแรงงานไทยที่ทำผิดกฎหมาย มากกว่าแรงงานข้ามชาติกัมพูชา เนื่องจาก ถ้าไม่กระทำความผิดร้ายแรง เจ้าหน้าที่ของรัฐจะไม่จับกุมแรงงานข้ามชาติกัมพูชา เพราะรัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการส่งกลับประเทศ เมื่อส่งกลับประเทศแล้วแรงงานเหล่านี้มักกลับมาขายแรงงานได้เหมือนเดิม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเจ้าหน้าที่รัฐจะเลือกจับกุมเฉพาะแรงงานไทย ไม่จับแรงงานข้ามชาติกัมพูชา แต่จะเป็นการจับกุมแรงงานไทย ที่ทำผิดกฎหมายทั่วไป เช่น การเล่นการพนัน การทะเลาะวิวาท เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นการมองว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเลือกจับกุมแรงงานไทยมากกว่าแรงงานข้ามชาติกัมพูชา

หลังนโยบายคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีความเป็นเอกเทศมากยิ่งขึ้น การดำเนินการจับกุมเป็นไปโดยกฎหมายที่เข้มงวด โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่ต้องจับตามองเป็นพิเศษ ดังนั้นหลังนโยบายคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) การจับกุมแรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่กระทำความผิด หรือลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย ต้องถูกจับและส่งกลับดำเนินคดีตามกฎหมาย โดยไม่ถือว่าเป็นการละเมิดประมาทของภาครัฐ ในการส่งตัวกลับประเทศ ไม่ว่าจะเป็นความผิดร้ายแรงหรือไม่ก็ตาม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เมื่อก่อนถ้าคนไทยกับคนต่างด้าวเล่นการพนันนะ ตำรวจจะจับคนไทยก่อน เพราะจับคนต่างด้าวไม่ได้เงินไม่มีคนประกัน ต้องเป็นภาระส่งกลับ แต่พักหลัง คสช. เข้ามาตำรวจเข้มขึ้นจับหมดตอนนี้ต่างด้าวต้องระวังให้ดีเลย” (วิรัช ลั่นทอง. สัมภาษณ์วัน. 2557)

ข้อ 2 เจ้าหน้าที่เก็บส่งรายเดือนจากแรงงานเดือนก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 4.12 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.72 พิจารณาได้ว่าแตกต่างกันค่อนข้างมากนั้น กล่าวคือ ก่อนที่คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) จะเข้ามา เจ้าของเรือประมงต้องเสียค่าส่งรายเดือน ให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องด้วยเป็นแรงงานเดือน โดยเสียค่าส่งรายเดือนทุก ๆ ลำละ 1,000 บาท แบ่งออกเป็น ค่าตำรวจบ้าน 500 บาท และค่าตำรวจน้ำ 500 บาท ซึ่งทุก ๆ เดือนจะมีเจ้าหน้าที่รัฐมาเก็บเป็นการปฏิบัติหน้าที่แบบเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ ซึ่งเจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์มักยินยอมจ่าย โดยไม่ยอมมีปัญหาเข้าข่ายความผิดใช้แรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย

ภายหลังคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้ามา การเก็บส่งรายเดือนของเจ้าหน้าที่รัฐก็เริ่มหมดไป เพราะ แรงงานที่ผิดกฎหมาย เจ้าของเรือประมงได้นำแรงงานดังกล่าว ไปจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่มีช่องทาง ในการหาผลประโยชน์เข้าตนเอง ดังนั้นปัญหาเจ้าหน้าที่เก็บส่งรายเดือนจากแรงงานเดือนเริ่มหมดไป ภายหลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้ามาจัดการเรื่องแรงงานข้ามชาติ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เมื่อก่อนเจ้าของเรือต้องให้ส่วนรายเดือนกับตำรวจน้ำ 500 ตำรวจบ้าน 500 เขาก็จะเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ ไม่สนใจว่าเรามีลูกน้องเดือน แต่พอ คสช.เข้ามาให้จดทะเบียนถูกต้อง ตำรวจพวกนี้ก็กินไม่ได้แล้ว” (วิรัช ลั่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

ข้อ 3 เจ้าหน้าที่จับกุมแรงงานเดือนเป็นเงินได้ไต่ตะก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.64 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกันอย่างมากรุนแรงนั้น กล่าวคือ ก่อนที่คณะกรรมการความสงบแห่งชาติจะเข้ามา เจ้าหน้าที่รัฐได้มีการจับกุมแรงงานเดือนในแหลมสิงห์แล้วรับเงินได้ไต่ตะ โดยให้เจ้าของเรือประมงมาไถ่ตัวแรงงานข้าม

ชาติกัมพูชาออกจากห้องขัง เพื่อกลับไปทำงานประมงต่อไปและไม่มีการดำเนินคดี หรือส่งตัวกลับทางเจ้าหน้าที่จะเรียกเรื่องเป็นเงินได้ไต่ตะ เพื่อเป็นข้อต่อรองในการยอมปล่อยตัวแรงงานผิดกฎหมาย

ภายหลังคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้ามากระทำการดังกล่าวได้หมดไป เพราะแรงงานส่วนมาก ได้ถูกจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เนื่องด้วย ความเข้มงวดและจริงจังในนโยบายทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นไปตามความถูกต้อง จะมีการทุจริตและคอร์รัปชันมิได้ เพราะจะเป็นที่ร้องเรียนและจับตามองของสาธารณชน ดังนั้น ปัญหาเจ้าหน้าที่จับกุมแรงงานเถื่อนเป็นเงินได้ไต่ตะจึงค่อย ๆ หมดไป ภายหลันโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “บางที่ตำรวจก็จับเพื่อสร้างผลงาน จับแล้วก็ให้มาไถ่ตัวออกรับเงินได้ไต่ตะไป แต่หลัง คสช. เข้ามาจะทำแบบนี้ไม่ได้แล้วนะเขาจอดูกต้องทำแบบนี้ก็เท่ากับทุจริตหากินกับชาวบ้าน” (วิรัช ลิ่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

ข้อ 5 ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อนก่อน คสช. มีผลกระทบมาก มีค่าเฉลี่ย 4.27 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.90 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกันค่อนข้างมากนั้น เนื่องจากที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติเข้ามา มีนโยบายเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ทำให้ปัญหาาระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อนลดลง เพราะความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่รัฐและการปราบปรามอย่างหนัก เพื่อภาพพจน์ที่ดีในสายตาคนต่างชาติว่าประเทศไทยไม่ได้เป็นประเทศที่ค้ามนุษย์ โดยเฉพาะกิจการประมง ที่เป็นที่น่าจับตามองอย่างยิ่งในตอนนี้ ถึงแม้ว่าระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อน จะไม่สามารถหมดไปจากระบบได้ แต่เป็นสิ่งที่ดีที่ทำให้ระบบนี้ ไม่สามารถทำงานเป็นขบวนการได้สะดวก

เจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการเข้าร่วมนำแรงงานข้ามชาติกัมพูชา มาจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย เป็นการลดระบบนายหน้าที่จะนำแรงงานเถื่อนได้อีกทางหนึ่ง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ถึงนายหน้าแรงงานเถื่อน กับเรือประมงจะเป็นของคู่กัน การจดทะเบียนแรงงานที่ถูกกฎหมาย ยังช่วยให้ขบวนการนี้ลดน้อยลงได้นะ เพราะถามว่าเมื่อรัฐเข้มงวดกวาดขัน ระบบนายหน้าพวกนี้จะทำงานได้สะดวกได้ยังไง มันก็ต้องดีกว่าเดิม อย่างน้อยก็ทำให้ขบวนการทำงานยากขึ้น” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ข้อ 6 แรงงานเถื่อนมีผลกระทบต่อความมั่นคงก่อน คสช. มีผลกระทบมาก มีค่าเฉลี่ย 4.23 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.80 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกันค่อนข้างมากนั้น เนื่องจากการเข้ามาบริหารประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีเป้าหมายที่จะผลักดันนโยบาย เรื่องการจัดการแรงงานข้ามชาติขึ้น เพราะเล็งเห็นถึงผลกระทบที่มีต่อความมั่นคงของประเทศ จำนวนการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติที่แน่นชัดและปัญหาต่าง ๆ เช่น การก่ออาชญากรรม พาหะนำโรคต่าง ๆ ส่งผลให้ทาง คสช. ดำเนินการให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงาน

ข้ามชาติขึ้น เพื่อการตรวจสอบประวัติและจำนวนการเข้ามาที่ถูกต้องและลดปัญหาการเกิดโรคพาหะที่มากับแรงงานข้ามชาติ

ดังนั้น เมื่อแรงงานข้ามชาติได้เข้าสู่ระบบด้วยการจดทะเบียนการทำงานถูกต้องตามกฎหมาย จะทำให้รัฐสามารถตรวจสอบประวัติของแรงงานแต่ละคนได้ เมื่อเกิดการกระทำผิดสามารถมีประวัติและตามตัวมาดำเนินคดีโดยง่าย ทำให้แรงงานเถื่อนที่เคยมีในก่อนหน้านี้ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงเริ่มหมดไป ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “สิ่งหนึ่งที่ทำให้แรงงานเถื่อนทำลายความมั่นคงคือเวลามันทำความผิดเราไปหาตัวมันได้ยาก มันหนีกลับประเทศเราจะตามเอาที่ไหน ต่อมาคสช. เขาเอาเข้าระบบทำให้มีประวัติ แรงงานเถื่อน พวกนี้ก็ค่อย ๆ หมดไปตรวจสอบประวัติได้ง่าย รู้ว่าเข้าประเทศมาทำอะไร ชื่ออะไร อย่างนี้ก็ทำให้มีข้อมูลของมัน รัฐก็ตามเอาผิดมันได้” (ประเสริฐ เนิ่นริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ตาราง 17 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านสาธารณสุข (n = 200)

เรื่อง	ก่อน คสช.		หลัง คสช.		ผลการเปรียบเทียบ
	\bar{X}	แปลผล	\bar{X}	แปลผล	
ด้านสาธารณสุข					
1. แรงงานกัมพูชาได้นำโรคเข้ามา	3.57	ค่อนข้างมาก	2.07	ค่อนข้างน้อย	แตกต่างกัน ค่อนข้างน้อย
2. การแย่งใช้บริการโรงพยาบาลแหลมสิงห์	3.42	ค่อนข้างมาก	3.80	ค่อนข้างมาก	ไม่แตกต่างกัน
3. แรงงานมีพฤติกรรมขับถ่ายไม่ถูกสุขลักษณะ	2.77	ปานกลาง	2.32	ปานกลาง	ไม่แตกต่างกัน
4. ราชการเลียงบประมาณด้านการดูแลสุขภาพ	4.17	ค่อนข้างมาก	4.31	มาก	แตกต่างกัน
5. แรงงานกัมพูชาทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง	3.61	ค่อนข้างมาก	2.78	ปานกลาง	แตกต่างกัน
รวม	3.51	ค่อนข้างมาก	3.06	ปานกลาง	แตกต่างกัน

จากตาราง 17 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมด้านสาธารณสุข ก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.51 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.06 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกัน หากจำแนกตามผลกระทบด้านสาธารณสุขในรายเรื่อง ก่อนและหลังนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พบว่า

ข้อ 1 แรงงานกัมพูชาได้นำโรคเข้ามาก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.57 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.07 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกันอย่างน้อย

ข้อ 2 การแย่งใช้บริการโรงพยาบาลแหลมสิงห์ก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.42 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.80 พิจารณาได้ว่า ไม่แตกต่างกัน

ข้อ 3 แรงงานมีพฤติกรรมขับถ่ายไม่ถูกสุขลักษณะก่อน คสช. มีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.77 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.32 พิจารณาได้ว่า ไม่แตกต่างกัน

ข้อ 4 ราชการเสียบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 4.17 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบมาก มีค่าเฉลี่ย 4.31 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกัน

ข้อ 5 แรงงานกัมพูชาทิ้งขยะไม่เป็นที่เส้นทางก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.61 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.78 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกัน

จากการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบด้านสาธารณสุขในรายเรื่อง ก่อนและหลังนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่แตกต่างกัน ได้แก่

ข้อ 1 แรงงานกัมพูชาได้นำโรคเข้ามาก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.57 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบค่อนข้างน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.07 พิจารณาได้ว่า แตกต่างกันอย่างน้อยนั้น เนื่องจากการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาเมื่อก่อนจะลักลอบเข้ามา ไม่มีการตรวจโรคจากทางสาธารณสุข เวลาเจ็บป่วยมักใช้วิธีหาซื้อยาตามร้านขายยาทั่วไป ไม่มีการรักษาที่โรงพยาบาล เช่นนี้จึงทำให้เกิดปัญหาโรคที่มากับแรงงานข้ามชาติส่งผลกระทบต่อคนในท้องถิ่น แหลมสิงห์ที่เสี่ยงต่อการติดโรคที่มากับแรงงาน

ภายหลังเมื่อได้มีนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ให้มีการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ทำให้มีการตรวจคัดกรองโรคขึ้นก่อนที่จะได้รับการขึ้นทะเบียน จึงทำให้เป็นการ

ตรวจสอบคัดกรองโรค ที่ปะปนมากับแรงงานข้ามชาติ ดังนั้นปัญหาแรงงานกัมพูชาได้นำโรคเข้ามา จึงมีผลกระทบน้อยลงจากเดิม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “แรงงานเขมรก่อน คสช. นี้่น่ากลัวนะไม่รู้ว่าใคร คนไหนมีโรค ยิ่งได้คนไทยออกเรือไปกับมันกินอยู่หลับนอนในเรือด้วยกัน ยอมรับว่าเสี่ยง แต่ตอนหลัง คสช. ให้แรงงานเขมรจดทะเบียนมีการตรวจโรคจากโรงพยาบาลทำให้เราอุ่นใจว่าไม่ได้คลุกคลีกับแรงงานที่เป็นโรคติดต่อ” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

ข้อ 5 แรงงานกัมพูชาทั้งขณะไม่เป็นที่เป็นที่ทางก่อน คสช. มีผลกระทบค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.61 เปรียบเทียบกับหลัง คสช. ซึ่งมีผลกระทบปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.78 พิจารณาได้ว่าแตกต่างกันนั้น เนื่องจากแรงงานข้ามชาติกัมพูชามีลักษณะนิสัยมักง่าย จึงทำให้เป็นสาเหตุที่ทำให้มักทั้งขณะไม่เป็นที่เป็นที่ทาง สร้างความสกปรกให้กับคนในชุมชน หลังจากที่คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ เข้ามาบริหารประเทศมีความเข้มงวดมากขึ้น ในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ จึงเป็นผลกระทบที่ทำให้แรงงานข้ามชาติ เกิดความตระหนักที่จะอยู่ในประเทศโดยไม่สร้างปัญหา เพราะมองว่ารัฐมีความจริงจังที่จะจัดระบบทั้งความเป็นอยู่ การทำงานรวมถึงสิทธิต่าง ๆ ที่ตนจะได้รับจึงต้องทำตัวให้กลมกลืนกับคนในสังคม

ดังนั้น อุปนิสัยในการทั้งขณะไม่เป็นที่เป็นที่ทางจึงเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นหลังนโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ดังที่ผู้ประกอบการเรือประมงแหลมสิงห์ กล่าวว่า “เมื่อก่อนนะมันซื้อของมากิน ถึงขณะอยู่ตรงหน้า มันยังทิ้งไม่ลงถึง พวกนี้มันสกปรกนัก แต่ตัวพวกมันนี่แต่งตัวดินะสะอาด เวลาออกเรือก็ใส่ชุดทำงาน แต่เวลาอยู่บนฝั่งนี่แต่งชุดกางเกงยีน เสื้อเจ็ดชุดเก่งมันเลย แต่พอ คสช. เข้ามาารู้สึกว่ามันจะเกรง ๆ หน่อยเพราะเค้าเอาจริงมันเลยต้องทำตัวให้ไม่มีปัญหา” (จักรพันธ์ ญิววรรณ. สัมภาษณ์. 2557)

ตอนที่ 5 มาตรการแก้ไขแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ในเขตชุมชนชาวประมงไทย

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ในเขตชุมชนชาวประมง ดังเช่นอำเภอแหลมสิงห์ โดยนำเสนอเป็นแบบจำลอง (Model) ดังนี้

มาตรการแก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้าง : การจัดการประมงร่วมกัน

ปัญหาแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในเขตชุมชนประมงไทย ดังกรณีเช่น แหลมสิงห์เป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างที่จำเป็นต้องมีการดำเนินการในระยะยาว เนื่องจากการใช้แรงงานข้ามชาตินั้นมีความเกี่ยวข้องกับระบบการทำประมงที่มีพัฒนาการแบบทุนนิยมและเกี่ยวพันกับปัญหากระบวนการสิทธิการเป็นเจ้าของทรัพยากรทางทะเล ระบบกรรมสิทธิ์ดังกล่าวนำไปสู่ระบบการจัดการที่

แตกต่างกันโดยกลไกรัฐ กลไกตลาดหรือกลไกชุมชน ระบบการเป็นเจ้าของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ (กังวาลย์ จันทรโชติ. 2541 : 16) คือ

1. ทรัพยากรที่เป็นสาธารณสมบัติ (Common Property) ทรัพยากรประเภทนี้เป็นของทุกคนในสังคม ทุกคนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้อย่างเสรี โดยที่บุคคลอื่นไม่มีสิทธิมาห้ามปราม ทรัพยากรนี้จึงมีลักษณะคล้ายกับทรัพยากรที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของที่แน่ชัด ระบบกรรมสิทธิ์แบบนี้นำไปสู่การจัดการประมงแบบเสรี

2. ทรัพยากรที่เป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ (State Property) ทรัพยากรนี้มีรัฐเป็นเจ้าของที่ชัดเจน ผู้ใดจะใช้ทรัพยากรเหล่านี้ ต้องได้รับการอนุญาตจากรัฐเสียก่อน ระบบกรรมสิทธิ์แบบนี้นำไปสู่การจัดการประมงโดยรัฐ

3. ทรัพยากรที่เป็นกรรมสิทธิ์ของชุมชน (Communal Property) ทรัพยากรนี้เป็นของทุกคนที่อาศัยอยู่ในชุมชน หากผู้ใดต้องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนี้จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆที่ชุมชนได้กำหนดไว้ โดยปกติแล้วทรัพยากรประเภทนี้รัฐจะเป็นผู้มอบให้กับชุมชน เช่น ป่าชุมชน ชุมชนจะได้รับสิทธิในการครอบครองเป็นเจ้าของทรัพยากร สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้น ได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากรัฐ แต่ต้องมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพยากรนั้น สิทธิการครอบครองทรัพยากรของชุมชนจะไม่สามารถโอน หรือขายให้บุคคลหรือนิติบุคคลอื่นใดได้ หากชุมชนไม่ต้องการครอบครองทรัพยากรต่อไป ก็ต้องคืนสิทธิในการครอบครองกลับไปให้รัฐ ระบบกรรมสิทธิ์แบบนี้นำไปสู่การจัดการประมงโดยชุมชน

4. ทรัพยากรที่เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล (Private property) การครอบครองทรัพยากรของบุคคลหรือนิติบุคคลจะมีกฎหมายรองรับที่ชัดเจน ทรัพยากรประเภทนี้ผู้ที่ครอบครองสามารถให้เช่า ขาย หรือให้ยืมแก่ผู้อื่นได้ โดยอาจจะได้รับผลตอบแทนหรือไม่ก็ตาม ผู้ที่บุกรุกหรือเข้าไปใช้ทรัพยากรประเภทนี้ โดยไม่ได้รับการอนุญาตจากผู้มีสิทธิครอบครองจะต้องถูกฟ้องร้องขอค่าเสียหายตามกฎหมาย ระบบกรรมสิทธิ์แบบนี้นำไปสู่การจัดการประมงโดยตลาดทุนนิยม

จากพื้นฐานของระบบกรรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้นำมาสู่การจัดการทางทะเลและชายฝั่งที่สำคัญ 3 รูปแบบซึ่งยังประสบความล้มเหลวและไม่ช่วยแก้ปัญหาแรงงานข้ามชาติในระยะยาว คือ

1. การจัดการประมงโดยรัฐ ความล้มเหลวการจัดการประมงโดยรัฐ เป็นการจัดการประมงโดยยึดนโยบายจากราชการส่วนกลาง ไปสู่ชาวประมง (Top-down Policy) มาตรการในการจัดการประมงโดยรัฐ ที่ประเทศต่าง ๆ นิยมใช้กัน ได้แก่

1.1 การห้ามทำการประมงบางพื้นที่ (Area Closure) ในแหล่งการทำประมง ที่มีข้อยืนยันทางชีววิทยาประมง ว่าเป็นแหล่งวางไข่ หรือเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำวัยอ่อน หรือเป็น

พื้นที่ที่ต้องรักษาไว้ให้เป็น ที่อยู่อาศัยของพ่อแม่พันธุ์สัตว์น้ำ รัฐจะประกาศห้ามทำการประมงในพื้นที่เหล่านี้

1.2 การห้ามทำการประมงในบางฤดูกาล (Seasonal Closure) ในฤดูที่ปลามีไข่และระยะเวลาที่สัตว์น้ำ ยังมีขนาดเล็กอยู่ ชาวประมงจะถูกห้ามทำการประมง ในช่วงระยะเวลานั้น โดยปกติจะมีระยะเวลาประมาณ 1 - 2 เดือน

1.3 การกำหนดขนาดของตาอวน (Mesh Size Limits) เพื่อป้องกันไม่ให้มีการจับสัตว์น้ำขนาดเล็กขึ้นมาใช้ รัฐจึงได้ทำการกำหนดขนาดตาอวน ของเครื่องมือทำการประมงแต่ละชนิดขึ้น

1.4 การกำหนดปริมาณการจับ (Catch Quota) มาตรการนี้มักนิยมใช้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เพราะการที่จะสามารถกำหนดปริมาณการจับได้ จะต้องมีการประเมินศักยภาพการผลิตของสัตว์น้ำ ที่มีประสิทธิภาพและการตรวจสอบปริมาณการจับสัตว์น้ำ ของชาวประมงแต่ละราย ต้องมีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน

1.5 การควบคุมเครื่องมือการทำประมง (Fishing Gears Restriction) เครื่องมือทำการประมงบางประเภท มีประสิทธิภาพในการจับสูงมาก เครื่องมือเหล่านี้ ได้แก่ อวนรุน อวนลาก เป็นต้น ดังนั้นรัฐจึงทำการควบคุมจำนวนเรือประมงในกลุ่มนี้ไม่ให้มีจำนวนมากไป และในบางประเทศ เช่น อินโดนีเซียได้ห้ามมิให้ทำการประมงอวนลากโดยเด็ดขาดในหลายแหล่งทำการประมง ในขณะที่เดียวกันก็ทำการห้ามเครื่องมือทำการประมงเหล่านี้ เข้ามาทำการประมงในบริเวณชายฝั่ง

1.6 การควบคุมไม่ให้มีเรือประมงเพิ่มขึ้น (Limit Entry) รัฐอาจจะใช้ระบบภาษีหรือระบบการออกใบอนุญาต มาใช้สำหรับป้องกันไม่ให้มีชาวประมงหน้าใหม่เกิดขึ้น หรือไม่ให้ชาวประมงที่มีอยู่เดิมต่อเรือประมงเพิ่มขึ้น

เมื่อวิเคราะห์การจัดการประมงโดยรัฐพบว่า มีปัญหาที่ทำให้เกิดภาวะเป็นความล้มเหลวของกลไกรัฐ (State Failure) จากเหตุผลที่ลำดับ ดังนี้

1. ชาวประมงไม่ให้ความร่วมมือ ในการปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐได้ประกาศใช้ เพราะคิดว่าตัวเองจะต้องเสียประโยชน์ในระยะสั้น ในขณะที่เดียวกันก็มีความรู้สึกต่อต้าน เพราะเห็นว่ารัฐควบคุมชาวประมงมากเกินไป

2. ค่าใช้จ่ายในการตรวจจับ (Enforcement Costs) ผู้ไม่ปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ จะสูง เพราะรัฐต้องลงทุนสร้างกองเรือตรวจประมงเป็นเงินจำนวนมาก และมีค่าใช้จ่ายสูงในการปฏิบัติงาน ได้เคยมีผู้ตั้งคำถามว่าค่าใช้จ่ายเหล่านี้จะคุ้มหรือไม่ เมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการตรวจจับที่มีประสิทธิภาพ

3. การกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการจัดการประมงทุกขั้นตอน จะดำเนินการโดยรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ชาวประมงซึ่งเป็นผู้จะต้องปฏิบัติตามมาตรการเหล่านี้ ไม่มีส่วนร่วมแต่อย่างใด การยอมรับในมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐกำหนดจึงไม่เกิดขึ้น

4. การจัดการประมงของรัฐไม่มีเอกภาพ มีหน่วยงานหลายหน่วยงานเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการประมง ตามข้อบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่ การจัดการประมงจึงขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีค่อนข้างน้อย และแต่ละฝ่ายจะพยายามรักษาอำนาจของหน่วยงานของตนเองไว้ให้มากที่สุด

2. การจัดการประมงแบบเสรี ความล้มเหลวของการจัดการประมงแบบเสรีจะถือว่าทรัพยากรประมงเป็นสาธารณสมบัติ ซึ่งจะมีลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ

2.1 ไม่มีใครสามารถห้ามผู้ใดมิให้เข้ามาทำการประมงได้ หรือแม้แต่จะมาควบคุมการทำประมงก็ทำได้โดยยาก และจะต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูง

2.2 การที่ชาวประมงคนหนึ่งจับสัตว์น้ำได้เพิ่มขึ้นมีผลทำให้ผลผลิตสัตว์น้ำต่อหนึ่งหน่วยการลงแรงทำการประมง (Catch per Unit of Fishing Effort) ของชาวประมงคนอื่น ๆ ลดลง เนื่องจากทรัพยากรประมงมีอยู่จำนวนหนึ่งเท่านั้น

ดังนั้น ความล้มเหลวของกลไกตลาด การทำประมงที่ดำเนินการมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นการทำประมงแบบเสรี มีการขยายกองเรือประมงอย่างรวดเร็ว โดยมีได้คำนึงถึงขนาดของสต็อกของสัตว์น้ำที่มีอยู่ จึงเกิดมีการทำประมงมากเกินไปแทบทุกมุมโลก ซึ่งปัญหานี้จะแก้ไขได้ด้วยการเปลี่ยนวิธีการทำประมงแบบเสรี ให้เป็นการทำประมงแบบมีการควบคุมเท่านั้น

3. การจัดการประมงโดยชุมชน หลักคิดของการจัดการประมงโดยชุมชน รัฐจะทำการมอบอำนาจในการจัดการประมงให้กับชุมชน โดยรัฐจะทำหน้าที่เพียงเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการให้กับชุมชน ชุมชนจะมีสิทธิครอบครองทรัพยากรที่อาศัยอยู่ในท้องทะเล ที่ชุมชนได้รับมอบจากรัฐ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ชุมชนมีสิทธิในการใช้ประโยชน์จากทะเล ที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และในขณะเดียวกัน ชุมชนก็มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรต่าง ๆ ที่อยู่ในทะเลอาณาเขตของชุมชน รวมทั้งทำหน้าที่บริหาร และจัดการใช้ประโยชน์จากทะเลภายใต้เงื่อนไขของการอยู่ดี กินดี ของชาวประมงในชุมชน และการพัฒนาการอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ของชุมชน

ดังนั้น ภายใต้หลักการดังกล่าวข้างต้น ต้นตอของปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมงชายฝั่ง 2 ประการคือ ทรัพยากรประมงไม่มีใครเป็นเจ้าของที่ชัดเจน และการทำประมงแบบเสรีถูกขจัดออกไป เมื่อต้นตอของปัญหาได้ถูกขจัดไปแล้ว ทรัพยากรประมงก็จะฟื้นฟูให้กลับมาสู่สภาพที่อุดมสมบูรณ์ดังที่เคยเป็นมาในอดีตได้

เงื่อนไขสำคัญของการไปสู่ความสำเร็จของระบบการจัดการประมงโดยชุมชน ได้มีนักวิจัยในหลายประเทศ ได้พยายามค้นคว้าวิจัยเพื่อหาคำตอบในการพัฒนาระบบจัดการประมงโดยชุมชนที่มีผลสำเร็จ คำตอบที่ได้มีความหลากหลายด้วยกัน เพราะความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการประมวลคำตอบทั้งหมดที่ได้มานั้น จะต้องมีเงื่อนไขสำคัญ 11 ประการดังนี้ (กังวาลย์ จันทโรจตี. 2541 : 25 - 27)

1. มีการกำหนดขอบเขตแหล่งทำการประมงของแต่ละชุมชนให้ชัดเจน แหล่งทำการประมงที่อยู่ภายใต้การจัดการของชุมชนใดจะต้องมีจุดที่แสดงขอบเขตไว้อย่างชัดเจน โดยทั่วไปจะอาศัยสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นสิ่งที่แสดงขอบเขตเพราะดูง่าย ในการกำหนดว่าชุมชนใดจะมีแหล่งทำการประมงเท่าใด ก็ขึ้นอยู่กับความชุกชุมของทรัพยากรประมง จำนวนชาวประมง ระดับความลึกของน้ำ และความสามารถในการจัดการของชุมชน

2. มีการกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจน เพื่อเป็นการควบคุมจำนวนชาวประมง ไม่ให้มีจำนวนมากเกินไป เพราะนอกจากจะมีทรัพยากรประมงไม่เพียงพอแล้ว ยังมีปัญหาในเรื่องของการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน และการบริหารและการจัดการประมงของชุมชนอีกด้วย

3. ชาวประมงมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มชาวประมง ที่มีประสบการณ์ในการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมใด ๆ มาก่อน โดยอาจจะเป็นการรวมกลุ่มกันในทางศาสนา หรือการรวมกลุ่มกันในเครือญาติ จะรู้ถึงวิธีการหาข้อสรุปของปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาด้วยกัน ประสบการณ์เหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่ดี สำหรับการรวมตัวกันเพื่อการจัดการประมงโดยชุมชน

4. ชุมชนเคยมีประสบการณ์ในการจัดการทรัพยากรที่ใช้ร่วมกัน เช่น การจัดการใช้แหล่งน้ำ หุ่นยนต์เลี้ยงสัตว์ และป่าไม้ชุมชน ซึ่งหลักการในการจัดการจะคล้ายคลึง กับการจัดการประมงโดยชุมชน ดังนั้นเมื่อนำระบบดังกล่าวเข้าไปจะทำให้ชุมชนรับได้โดยง่าย

5. ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการจัดการประมงโดยชุมชน จะต้องมากกว่า ค่าใช้จ่ายที่เสียไป ซึ่งจุดนี้จะต้องสามารถชี้แจง ให้ชาวประมงได้เห็นได้ชัด

6. ชาวประมงที่จะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรประมงทุกคน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการประมง โดยจะต้องเข้ามาเป็นสมาชิกขององค์กรชาวประมงที่ตั้งขึ้น เข้าร่วมประชุมออกความเห็น และลงคะแนนเสียงในการกำหนดทิศทางการจัดการประมง

7. มาตรการในการจัดการประมงที่ชุมชนกำหนดขึ้นนั้น สามารถดำเนินการได้ในทางปฏิบัติ มาตรการที่กำหนดใช้จึงควรเป็นมาตรการที่ง่ายในทางปฏิบัติ และการติดตามหรือตรวจตราสามารถทำได้โดยง่าย โดยชาวประมงทุกคน

8. มีกฎหมายที่เหมาะสมสนับสนุน รัฐจะต้องตรากฎหมายออกมารับรองการรวมตัวเป็นองค์กรของชาวประมง สิทธิในการทำประมงอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการจัดการประมงของชุมชน ซึ่งกฎหมายเหล่านี้จะต้องมีให้พร้อมแต่เบื้องต้น

9. สมาชิกของชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และมีกลุ่มผู้นำในชุมชน สมาชิกของชุมชนจะต้องมีความเต็มใจในการเสียสละเวลา กำลังและทุนทรัพย์ในการจัดการประมง และในชุมชนมีกลุ่มผู้นำที่จะเป็นหลักในการจัดการประมง

10. รัฐมีการกระจายอำนาจและมอบอำนาจ ในการจัดการประมงให้แก่ชุมชน รัฐจะต้องมีนโยบายที่แน่ชัดในเรื่องนี้ และมีการตรากฎหมายที่จำเป็นออกมา เพื่อแสดงเจตจำนงที่แน่วแน่ของรัฐที่จะกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ท้องถิ่น

11. มีการประสานงานที่ต่อเนื่องระหว่างรัฐกับชุมชน โดยรัฐอาจตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อทำการประสานงานกับชุมชนเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยเฉพาะองค์กรนี้ควรประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากรัฐและตัวแทนขององค์กรชาวประมง องค์กรนี้จะทำหน้าที่ติดตามประเมินผลการจัดการประมง โดยชุมชนในแต่ละพื้นที่ แก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชน รวมทั้งเป็นองค์กรที่กำหนดกฎระเบียบที่ทุกชุมชนต้องปฏิบัติตามร่วมกัน

ในการจัดการประมงโดยชุมชน หากได้มีเงื่อนไขตามที่ได้กล่าวไว้ในข้อก่อนแล้ว การจัดการประมงก็จะประสบความสำเร็จ ซึ่งจะส่งผลดีให้เกิดขึ้นกับสังคมหลายด้านด้วยกัน คือ

1. สร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดให้เกิดขึ้นในระหว่างชาวประมง และกลุ่มชาวประมงกลุ่มต่าง ๆ อันจะทำให้การวางแผนการจัดการประมง และการอนุรักษ์ทรัพยากรประมงในภาพรวม สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อชุมชน และสังคมให้เกิดขึ้นกับชาวประมงทุกคนเต็มใจ ที่จะเข้ามามีส่วนรับผิดชอบต่อการจัดการประมง ตั้งแต่การพร้อมใจกันออกค่าใช้จ่ายในการจัดการประมง การร่วมแรงกัน ในการฟื้นฟูทรัพยากรประมงชายฝั่ง ตลอดไปจนถึงการปฏิบัติตามกฎ และระเบียบต่าง ๆ ที่ชุมชนกำหนด ซึ่งจะทำให้ชาวประมงได้หลุดพ้นจากข้อกล่าวหาของนักชีววิทยา ที่ว่าชาวประมงเป็นผู้ล่าที่ไม่รู้จักพอ และในสายตาของนักเศรษฐศาสตร์ที่ว่าชาวประมงมุ่งเน้นแต่แสวงหาผลกำไรสูงสุด จากทรัพยากรประมงแต่ประการเดียว

3. การขัดแย้งระหว่างชาวประมง จะลดลงและหมดสิ้นไป เพราะทรัพยากรประมงมีเพียงพอสำหรับชาวประมงทุกคน ในระดับที่ทุกคนพอใจ ภายใต้ระบบการจัดการประมงที่ชุมชนได้กำหนดขึ้น หากมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น จะใช้วิธีการเจรจาต่อรองกันภายใต้เงื่อนไขแห่งความยุติธรรม และเสมอภาคของทั้งสองฝ่าย

4. ชาวประมงจะมีอำนาจต่อรองกับภายนอกมากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่จะต้องเจรจาต่อรอง ในการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เช่น ทรัพยากรน้ำ กับผู้ใช้ทรัพยากรกลุ่มอื่น ๆ หรือในกรณีที่มีการใช้ทรัพยากรอื่นใด ในพื้นที่ชายฝั่ง ชาวประมงจะมีอำนาจในการเจรจาต่อรองกับผู้ที่เข้ามาร่วมใช้ทรัพยากรชายฝั่ง

5. การรวมตัวของชาวประมง เป็นองค์กรที่เป็นระบบในการจัดการประมงโดยชุมชน พลังของกลุ่มที่ใช้ในการจัดการประมงอย่างเข้มแข็ง จะเป็นพลังที่สามารถไปใช้ในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง ในระบบตลาดได้เป็นอย่างดี

6. ผลจากการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดของชาวประมงและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างแน่นแฟ้น ระหว่างชาวประมงกับรัฐ ทั้งสองฝ่ายจะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อการจัดการประมงระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรประมง การมีข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย จะทำให้ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจในสภาพของทรัพยากรประมงชายฝั่งได้อย่างถูกต้อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาการประมงชายฝั่งแบบยั่งยืนต่อไป

7. ก่อให้เกิดความยินยอมพร้อมใจ ทั้งจากชาวประมงและรัฐ ที่จะแสวงหาวิธีการในการจัดการประมงที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยลดความค้อยประสิทธิภาพ ในการจัดการประมงของชาวประมงที่อาจจะเกิดขึ้นได้

8. สร้างความไว้วางใจระหว่างชาวประมง และเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เกิดขึ้น อีกทั้งชาวประมงจะมีความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน การลงทุนทำการประมงที่จะเป็นการเอาเปรียบผู้อื่น จะลดลงและหมดไปมากที่สุด

9. เมื่อชาวประมงและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความเชื่อมั่นต่อกันสูง การควบคุมโดยการตรวจจับก็ไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นอีกต่อไป เนื่องจากมีความมั่นใจว่า ชาวประมงทุกคนรู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสังคม และเจ้าหน้าที่ของรัฐยื่นเคียงข้างอยู่กับชาวประมง และจะรักษาผลประโยชน์ของชาวประมงอย่างเต็มที่ ภายใต้กรอบของกฎหมายที่มีอยู่

10. เมื่อรัฐเห็นว่าชุมชนประมงสามารถดำเนินการ ในเรื่องของการจัดการประมง ได้ผลดีแล้ว รัฐก็จะกระจายอำนาจในการจัดการให้เพิ่มมากขึ้น หรือขยายขอบเขตการจัดการให้กว้างขวางขึ้นกว่าเดิม

ผลจากการศึกษาพบว่า การทำประมงที่อำเภอแหลมสิงห์ส่วนใหญ่ ยังมีลักษณะเป็นผู้ผลิตรายย่อย คือ ยังไม่ใช่การประมงในแบบอุตสาหกรรมทุนนิยม แต่มีการทำประมงใน 2 ประเภทคือ เป็นประมงพื้นบ้าน จำนวน 20 ลำและเป็นประมงพาณิชย์ขนาดเล็ก จำนวน 50 ลำ ซึ่งส่วนใหญ่จะรวมตัวกันในสมาคมประมงแหลมสิงห์ ดังนั้น การจัดการประมงที่เหมาะสมสำหรับอำเภอแหลมสิงห์และตอบสนองการแก้ปัญหาแรงงานข้ามชาติ ก็คือการจัดการประมงโดยชุมชน

ความเหมาะสมของการจัดการประมง โดยชุมชนพัฒนาขึ้นมาจากความล้มเหลวของการจัดการประมงโดยรัฐ และการจัดการประมงแบบเสรีดังนี้

ยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่ระบบการจัดการประมงโดยชุมชน ในการเปลี่ยนแปลงการจัดการประมงที่ดำเนินการโดยรัฐ ไปสู่การจัดการประมงโดยชุมชนนั้น ไม่สามารถกระทำได้ที่ทันทีหรือในระยะเวลาอันสั้น ทั้งนี้เนื่องจากชาวประมงในเกือบทุกประเทศ มีความคุ้นเคยกับการเป็นสาธารณสมบัติของทรัพยากรประมง และการทำประมงแบบเสรี มาเป็นเวลานานร้อยปีมาแล้ว ประเทศญี่ปุ่นมีการพัฒนาระบบการจัดการประมงได้เป็นอย่างดี และในปัจจุบันได้เป็นตัวอย่างแก่ประเทศต่าง ๆ นั้นยังต้องใช้เวลากว่า 200 ปีในการพัฒนา ทั้งที่ชาวญี่ปุ่นต้องทำการประมงแบบควบคุมมาตั้งแต่ต้น และยอมรับแต่เบื้องแรกแล้วว่าทรัพยากรประมง เป็นทรัพยากรที่มีเจ้าของชัดเจนไม่ใช่สาธารณสมบัติ (กังวาลย์ จันทรโชติ, 2541 : 19)

ดังนั้น การที่ประเทศไทยจะทำการเปลี่ยนแปลง จากระบบการประมงโดยรัฐไปสู่ระบบการจัดการประมงโดยชุมชนทันทีนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงนี้ จะมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก ที่สำคัญที่สุดคือ ความพร้อมของฝ่ายรัฐ ที่ยอมโอนอำนาจในการจัดตั้งองค์กรขึ้นมา รองรับสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ซึ่งความพร้อมของทั้งฝ่ายรัฐและฝ่ายชุมชนประมงจำเป็น ที่จะต้องใช้เวลาระยะหนึ่งในการพัฒนา และการที่จะเปลี่ยนระบบการทำประมง ที่ทำโดยรัฐไปสู่การจัดการประมงโดยชุมชนโดยทันที เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ฉับไวเกินไป อันอาจจะก่อให้เกิดผลเสียขึ้นมาได้ เนื่องจากความไม่พร้อมของทั้งสองฝ่าย (กังวาลย์ จันทรโชติ, 2541 : 19)

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงจึงควรจะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน รัฐจะต้องลดบทบาทในการจัดการประมงทีละน้อย ในขณะที่เดียวกันชุมชนประมงจะทำการเรียนรู้ การจัดการประมงและเริ่มมีบทบาทในการจัดการประมงมากขึ้น ๆ เรียกว่า การจัดการประมงร่วมกัน (Fisheries Co-management) ซึ่งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงจากการประมงโดยรัฐ ไปสู่การจัดการประมงร่วมกัน ประกอบด้วยปัจจัย 2 ประการ คือ

1. รัฐต้องมีนโยบายที่แน่ชัด ในการที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการประมง โดยยึดหลักว่าผู้ที่สมควรจะเข้ามามีบทบาท ในการจัดการประมงนั้น จะต้องเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการประมง ซึ่งได้แก่ตัวของชาวประมงและชุมชนประมง เพราะเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากทรัพยากรประมง นอกจากนั้นแล้ว เจ้าหน้าที่รัฐทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการประมง จะต้องเปลี่ยนแนวความคิดที่มีอยู่เดิม ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเปลี่ยนบทบาท จากผู้มีอำนาจในการจัดการมาเป็นผู้ให้บริการแก่ชาวประมง

2. ชาวประมงมีความรับผิดชอบในการจัดการประมง ชาวประมงจะต้องเข้ามารับผิดชอบต่อเพิ่มเติมที่ ในการจัดการประมง เนื่องจากเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ จากทรัพยากรประมง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการประมงโดยชุมชนนั้น โดยหลักการแล้วจะต้องจ่ายโดยชาวประมง เพื่อความเป็นธรรมต่อทุกคนในสังคม ในเบื้องต้นรัฐอาจจะช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในบางส่วนให้ หากชาวประมงไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่าย ที่เกิดขึ้นทั้งหมด เพื่อให้สอดคล้องกับหลักที่ว่า ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

ดังนั้น ในการจัดการประมงจึงต้องมีมาตรการในเชิงกฎหมาย เพื่อให้เกิดเป็นกติกาสถาปัตยกรรมบังคับใช้ได้จริง สมาคมชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทย ในฐานะภาคชุมชนได้เสนอมาตรการเพื่อร่างแก้ไขพระราชบัญญัติการประมง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นมาตรการการจัดการประมงร่วมกัน ระหว่างรัฐกับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาโครงสร้างอย่างระยะยาวได้ เนื่องจาก ทะเลและทรัพยากรประมง มีพัฒนาการของชาวประมงที่ใช้เครื่องมือหลากหลายประเภท หลายชนิดเป็นเครื่องมือที่ไม่เหมาะสม บางเครื่องมือไม่มีกติกาคควบคุม จนทำให้ทรัพยากรประมงเริ่มเสื่อมโทรมลง

ชาวประมงในหลายท้องที่ มีศักยภาพในการร่วมบริหารจัดการทรัพยากรประมงอย่างได้ผล และมีข้อเสนอมาตรการคุ้มครองพื้นที่จับสัตว์น้ำ มีข้อจำกัดทางกฎหมาย ที่กำหนดให้รวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจ และการดำเนินการไว้ที่ส่วนกลางเป็นหลัก ทำให้ไม่เท่าทันต่อการคุ้มครองทรัพยากรประมง และแก้ปัญหาวิกฤติของสัตว์น้ำได้

พระราชบัญญัติการประมงปี พ.ศ. 2490 ได้ใช้บังคับมายาวนาน แม้จะมีการแก้ไขปรับปรุงหลายครั้ง แต่มีบางจุดที่ยังไม่สามารถตอบสนอง การแก้ไขปัญหาการรวมศูนย์อำนาจให้เกิดการกระจายอำนาจได้ และเพื่อให้เกิดการรับรองสิทธิ และการมีส่วนร่วมของบุคคลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ตนได้อย่างยั่งยืน มาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญได้แก่ (ร่างพระราชบัญญัติการประมง, ออนไลน์, 2554)

1. ให้มีคณะกรรมการนโยบายการประมงแห่งชาติขึ้น ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นรองประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธาน และกรรมการอื่นจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการประมง รวมถึงตัวแทนชาวประมงพื้นบ้านในสัดส่วนหญิงและชายด้วย รวมทั้งให้มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกินสิบคน ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งตามการเสนอของคณะกรรมการสรรหา โดยให้อธิบดีกรมประมงเป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการนโยบายการประมงแห่งชาติ จะมีอำนาจหน้าที่ เกี่ยวกับการกำหนด กำกับ ติดตาม

การปฏิบัติ นโยบายการประมงด้านต่างๆอย่างยั่งยืน เช่น การประมงทะเล การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องด้านการประมง เป็นต้น

2. เสนอให้มีคณะกรรมการประมงจังหวัดขึ้น ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน และกรรมการอื่น โดยมีที่มาจาก 3 ส่วน คือ จากหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง จำนวนไม่เกิน 15 คน จากผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรชายฝั่ง ผู้แทนองค์กรชุมชนชาวประมงน้ำจืด ผู้แทนกำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวนรวมไม่เกิน 15 คน และจากผู้แทน ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร ทำงานและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในด้านการประมง การบริหารจัดการลุ่มน้ำ ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดนั้น ไม่เกิน 10 คน และให้ประมงจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ

ทั้งนี้ คณะกรรมการประมงจังหวัด ต้องเสนอขอบเขตพื้นที่การประมง (เฉพาะเขตประมงทะเลชายฝั่งและประมงน้ำจืด) ที่จะเป็นเขตพื้นที่อำนาจของตนเสนอขอความเห็นชอบจากรัฐมนตรี ตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่จะถูกกำหนดขึ้น หากรัฐสภาเห็นชอบ

กรณีเขตพื้นที่คาบเกี่ยวตั้งแต่ 2 จังหวัดขึ้นไป ถ้าคณะกรรมการประมงจังหวัดที่เกี่ยวข้อง เห็นควรให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรการประมงร่วมกัน ให้ร่วมกันจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างจังหวัด เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรการประมงร่วมกันได้ คณะกรรมการประมงจังหวัด (ภายในเขตพื้นที่ของตน) มีอำนาจหน้าที่ เสนอแนะการออกประกาศ การออกใบอนุญาต หรือหนังสืออนุญาต หรือการออกกฎกระทรวงแล้วแต่ กรณีว่าเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรัฐมนตรี จัดทำแผนในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์ทรัพยากรประมง เห็นชอบให้ผู้ว่าราชการจังหวัดออกประกาศกำหนดเงื่อนไขการทำประมง พิจารณออนุมัติจัดตั้งองค์กรชุมชนประมงที่ได้ยื่นขอจัดตั้ง

3. เสนอให้ชุมชนจัดตั้งองค์กรชุมชนประมงขึ้นได้โดยชุมชนที่อยู่ติดกับเขตการประมงชายฝั่งหรือพื้นที่ประมงน้ำจืด ซึ่งประสงค์จะจัดตั้งองค์กรชุมชนประมง สามารถยื่นคำขอจัดตั้งองค์กรชุมชนประมง ต่อคณะกรรมการประมงจังหวัดได้ การยื่นคำขอต้องประกอบด้วย ระบบองค์กรสมาชิก ขอบเขตพื้นที่ กฎกติกา แผนงานในการบริหารจัดการทรัพยากรการประมง และทรัพยากรธรรมชาติ ที่เกี่ยวข้อง องค์กรชุมชนประมงที่ได้รับอนุมัติ ให้เป็นองค์กรชุมชนประมง เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการประมง และทรัพยากรธรรมชาติจากคณะกรรมการประมงจังหวัด มีสิทธิในการดูแลรักษา และใช้ประโยชน์ทรัพยากรการประมง ทรัพยากรธรรมชาติ ภายในขอบเขตพื้นที่ กฎกติกา และแผนงานที่ได้รับอนุมัติ

ให้องค์กรชุมชนประมงเป็นนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ บริหารจัดการทรัพยากรประมงและทรัพยากรธรรมชาติตามแผนงาน และกฎกติกา ภายในขอบเขตพื้นที่ซึ่งได้รับ

การอนุมัติจากคณะกรรมการการประมงจังหวัด ประสานความร่วมมือและการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถร่วมกับเจ้าพนักงานสอบสวนในการจัดทำสำนวนคดีความผิด หรือฟ้องคดีเพื่อขอให้ระงับการดำเนินการใด ๆ และขอให้มีการฟื้นฟูเขตการประมงเพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น จากการทำการประมงหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีความผิดซึ่งหน้าได้

4. กำหนดให้เขตการประมงทะเลที่อยู่ในน่านน้ำไทย แบ่งออกเป็นเขตประมงทะเลชายฝั่ง เขตประมงทะเลนอกชายฝั่ง และเขตประมงน้ำจืด ซึ่งเป็นการแบ่งตามลักษณะของพื้นที่เพื่อประโยชน์ ในการควบคุมดูแล การใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ และลดปัญหาความขัดแย้ง ระหว่างผู้ประกอบการประมง และได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมการใช้เครื่องมือทำการประมงในแต่ละเขต ดังนี้

4.1 เขตประมงทะเลชายฝั่ง คือ ที่จับสัตว์น้ำในทะเลที่อยู่ในน่านน้ำไทย นับจากขอบน้ำชายฝั่งออกไป 5 ไมล์ทะเล เว้นแต่บริเวณใดที่มีความจำเป็น สามารถขยายเขตการประมงทะเลชายฝั่งเป็น 12 ไมล์ทะเลได้

4.2 เขตประมงทะเลนอกชายฝั่ง คือ ที่จับสัตว์น้ำในน่านน้ำไทยทั้งหมด นับจากเขตประมงทะเลชายฝั่งออกไปในทะเล จนถึงเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย

4.3 เขตประมงน้ำจืด คือ ที่จับสัตว์น้ำในน่านน้ำไทยทั้งหมด ซึ่งไม่ได้อยู่ในเขตประมงทะเลชายฝั่ง และเขตประมงทะเลนอกชายฝั่ง

มาตรการในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

ในปัจจุบันปัญหาแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ในเขตชุมชนประมงไทย อยู่ภายใต้ นโยบายของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งพบว่า ยังมีปัญหาที่จะต้องมีการแก้ไข ดังนี้

1. รัฐควรให้มีการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติตลอดทั้งปี เนื่องจาก คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดระบบแรงงานข้ามชาติ โดยให้เจ้าของเรือประมงนำแรงงานข้ามชาติมาจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย ณ ศูนย์จดทะเบียนข้ามชาติแบบเบ็ดเสร็จ ภายในระยะเวลาที่กำหนด ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เมื่อหมดเขตระยะเวลาที่รัฐกำหนด เจ้าของเรือประมงไม่สามารถพาแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย ไปจดทะเบียนอย่างถูกต้องได้ ส่งผลให้เจ้าของเรือประมง ต้องจ้างแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย ไปจดทะเบียนอย่างถูกต้องได้ ส่งผลให้เจ้าของเรือประมง ต้องจ้างแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย เมื่อมีการตรวจสอบจากทางเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้นายจ้างมีความผิดตามกฎหมาย

ดังนั้น รัฐควรให้เจ้าของเรือประมงสามารถนำแรงงานข้ามชาติ ขึ้นทะเบียนได้ตามกฎหมายได้ทุกวัน ซึ่งจะต้องมีศูนย์จดทะเบียนแรงงานข้ามชาติแบบเบ็ดเสร็จ ที่สามารถดำเนินการ

ให้แล้วเสร็จได้ในวันเดียว เพื่อลดปัญหาการจดทะเบียนแรงงาน ไม่ทันระยะเวลาที่รัฐกำหนด ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติ ไม่สามารถเข้าสู่ระบบได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ปัญหา คสช. ตอนนี้นะเปิดให้จดทะเบียนแค่ไม่กี่เดือน พอหมดเขตเจ้าของเรือก็พาเขมรไปตีไม่ได้ พอเค้ามาตรวจก็หาว่าใช้แรงงานผิดกฎหมาย รัฐต้องเปิดให้ตีตลอดทั้งปี ไม่งั้นก็แก้ไขไม่ได้ จับก็จับก็เจอแรงงานเถื่อนบนเรือ ไปคู่ได้ 10 ลำ เจอ 7 ลำต้องมีแรงงานเถื่อนอยู่แน่นอน” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

2. รัฐควรจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่เหมาะสมเนื่องด้วยอัตราการเก็บค่าธรรมเนียม ในการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เฉลี่ยต่อคนราคา 3,080 บาท ซึ่งเป็นราคาที่แพงเกินกำลังของแรงงานข้ามชาติจะรับได้ เพราะมีแรงงานข้ามชาติหลายราย ที่เลือกจะไม่เข้ารับการจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลให้นโยบายของรัฐที่มีเป้าประสงค์ ที่จะนำแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมายเข้าระบบ ที่สามารถตรวจสอบได้นั้น เป็นไปโดยยาก

ดังนั้น รัฐควรปรับราคาค่าธรรมเนียมที่แพงเกินไป ให้มีราคาที่มีความเหมาะสมมากกว่า นี้ จึงจะทำให้แรงงานข้ามชาติสามารถจ่ายได้โดยไม่เดือดร้อน และเข้ามาสู่ระบบที่ถูกต้องมากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557) ว่า “คสช.เค้าก็คิดคิดนะจะเอาแรงงานเข้าระบบ แต่เค้าคิดราคาจดทะเบียนแพงไปนะ ลูกน้องหลายคนมันไม่ยอมทำ ถ้าจะทำมันให้เจ้าของเรือช่วยมันออกคนละครั้ง ลุงว่ารัฐควรจะเก็บในราคาที่ถูกลงกว่านี้ แรงงานมันจะได้มีกำลังจ่าย”

3. การจัดตั้งศูนย์ร้องเรียนแรงงานข้ามชาติในชุมชนที่มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่ เนื่องด้วย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีนโยบายที่จะรักษาภาพลักษณ์ของประเทศในสายตาของคนต่างชาติที่มองประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะกิจการประมงทะเล ถึงแม้ว่าจากการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างจะพบว่า แหลมสิ่งที่ไม่มีการกักขังแรงงานประมงไม่ให้เข้าฝั่งนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมนโยบายดังกล่าว ควรตั้งศูนย์ร้องเรียนสำหรับแรงงานข้ามชาติขึ้น เพื่อเป็นการรับเรื่องร้องเรียนอันจะเกิดจากการเอาเปรียบของนายจ้าง การทุจริตจากเจ้าหน้าที่รัฐ อันจะทำให้แรงงานข้ามชาติได้รับผลกระทบและก่อให้เกิดความเสียหาย

ซึ่งศูนย์ร้องเรียนนี้จะป็นหน่วยงาน ที่ช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติโดยตรง เพื่อให้เป็นมาตรฐานสากล ในการให้ความคุ้มครองแรงงานในการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “แหลมสิ่งทีถึงมันจะไม่มีการกักขังแรงงานเขมร แต่ถ้าจะให้ดีบ้านเราต้องมีศูนย์ ที่ให้เขมรมันมาร้องเรียนได้ ยิ่งเปิดอาเซียนเรื่องพวกนี้สำคัญนะ แรงงานมันจะมามากขึ้นปัญหา ก็มากขึ้นต้องมีศูนย์นี้ไว้ อย่างน้อยก็ป้องกันปัญหาการเอาเปรียบแรงงานพวกนี้ได้” (จักรพันธ์ ฉวีวรรณ. สัมภาษณ์. 2557)

4. การจัดให้มีการทำประกันสังคมให้กับแรงงานข้ามชาติ เนื่องด้วยการทำงานของแรงงานข้ามชาติจะมีความเสี่ยง ต่อการได้รับอันตรายจากงานที่ทำนั้น เพื่อให้แรงงานมีหลักประกันว่าเมื่อเจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน จะได้รับการคุ้มครองชดเชยเป็นค่าเสียหาย และค่ารักษาพยาบาล ดังนั้น จะทำให้แรงงานข้ามชาติไม่เปลี่ยนงานบ่อย และให้ความคุ้มครองแรงงานหากประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานให้นายจ้าง แรงงานสามารถรับสิทธิกองทุนเงินทดแทนได้ ทั้งนี้จะทำให้แรงงานข้ามชาติมีแรงจูงใจที่จะทำงาน เพราะมีประกันสังคมคุ้มครองด้านความปลอดภัย และสามารถทำให้แรงงานทำงานกับนายจ้างได้นานขึ้น ดังที่หัวหน้าศูนย์วิทยุประมงชายฝั่งแหลมสิงห์ กล่าวว่า “ผมว่าน่าจะถ้าจะให้แรงงานอยู่กับเจ้าของเรือนาน ๆ ต้องทำประกันสังคมให้ด้วย เพราะหนึ่งเขามีหลักประกันว่าเขา จะได้รับเงินชดเชยเมื่อเจ็บป่วย บาดเจ็บสองคือ เขาจะอยู่กับนายจ้างเพราะถ้าเขาเปลี่ยนงาน ก็เท่ากับยกเลิกประกันสังคม” (วัชชัย หลวงอินทร์. สัมภาษณ์. 2557)

5. การทำศูนย์ข้อมูลประวัติออนไลน์แรงงานข้ามชาติในชุมชน เนื่องด้วย การตรวจสอบข้อมูลประวัติของแรงงานข้ามชาติ เป็นเรื่องในระดับหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานจัดหางานจังหวัด สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง การที่ผู้ประกอบการ เช่น บ้านเช่า หรือ เจ้าของเรือประมง จะทำการตรวจสอบประวัติแรงงานข้ามชาติ ก่อนที่จะรับเข้าทำงานหรือเช่นบ้าน กระทำได้โดยยากที่จะตรวจสอบ ทั้งนี้ เมื่อแรงงานข้ามชาติจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายมากขึ้น การตรวจสอบประวัติมักเป็นไปได้โดยง่าย

ดังนั้น ควรมีศูนย์ในชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ ในเรื่องการตรวจสอบประวัติแรงงานข้ามชาติ ว่าได้มีการจดทะเบียนครั้งสุดท้ายเมื่อใด หรือมีประวัติทำผิดกฎหมายอะไรบ้าง นำไปประกอบการตัดสินใจของนายจ้าง และผู้ประกอบการต่อเนื่อง เช่น บ้านเช่า ในการจ้างงานหรือให้ทำการเช่าอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ดังที่ผู้ประกอบการบ้านเช่า กล่าวว่า “เวลาเขมรมันมาเช่าบ้านคุณนะตรวจสอบมันไม่ได้เลย อยากให้รัฐตั้งศูนย์ที่เราเข้าไปขอคูประวัติแรงงานพวกนี้ได้ง่าย ๆ ในชุมชนนี้ละ ไม่ต้องไปในตัวเมือง เพื่อจะได้รู้ว่ามันมาจากไหน มีคดีอะไรติดตัววีซ่า จดทะเบียนมาเรียบร้อย เพราะเดี๋ยวนี้ คสช. ถ้าไม่ให้เจ้าของบ้านเช่ารับแรงงานเถื่อนพักอาศัย ” (กำพล ก่อเส็ง. สัมภาษณ์. 2557)

6. การให้รางวัลนำจับกับผู้ที่เกี่ยวข้องแบบแสขบวนการนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อน เนื่องด้วย ในพื้นที่ชุมชนชาวประมงแหลมสิงห์จากการวิจัยสำรวจ พบว่า มีผลกระทบมาก เรื่องนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อน ซึ่งหลังนโยบายของ คสช. พบว่าน้อยลงกว่าเดิมแต่ก็ยังคงไม่หมดไป อย่งไรก็ตาม เพื่อให้การรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานในการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ให้มีความเข้มงวดและมีประสิทธิภาพมากกว่านี้ เช่น การจ่ายเงินรางวัลอย่างเหมาะสมและรวดเร็วให้แก่ผู้ที่

แจ้งข่าวและทำให้เจ้าหน้าที่ สามารถจับกุมกลุ่มขบวนการและกลุ่มแรงงาน ที่ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายได้ จะเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงานต่อผู้แจ้งข่าวสาร ให้กับทางราชการและผู้จับกุม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ถ้าจะให้เจ้าหน้าที่แรงงานเดือนหมดไปต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม เพราะชาวบ้านรู้ดีกว่าเจ้าหน้าที่ว่าใครทำไม่ทำ ถ้ามีเงินรางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้เค้าเจ้าหน้าที่ก็จะทำงานง่ายขึ้น” (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

7. การเพิ่มบทลงโทษสถานหนักเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง กับการลักลอบหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมาย เนื่องด้วย การลักลอบเข้ามาของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ในชุมชนประมงแหลมสิงห์นั้น ส่วนหนึ่งเจ้าหน้าที่มีส่วนในการเข้ามาอย่างผิดกฎหมาย ของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาหรือเปิดช่องทางให้ขบวนการนายหน้า นำเข้าแรงงานเดือนสามารถลักลอบทำการค้าแรงงานเดือน หรือรับสินบนกับขบวนการดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เป็นอย่างและก่อให้เกิดการทำลายความมั่นคงของประเทศ

เนื่องจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะมีการหลั่งไหลแรงงานอย่างเสรี ถึงแม้ว่าตามกฎของอาเซียนจะต้องเป็นแรงงานที่มีทักษะ 7 วิชาชีพเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติแรงงานไร้ฝีมือมักลักลอบเข้ามามากขึ้นเช่นกัน ดังที่แรงงานข้ามชาติกัมพูชา กล่าวว่า “ผมเข้ามาทำงานประมงในแหลมสิงห์ได้ 2 ปี ตอนนั้นเสียค่านายหน้าและค่าผ่านทางให้กับเจ้าหน้าที่ที่จุดผ่านแดนบ้านแหลมนั่งรถมาจากเขมรมาถึงวันนี้วันเดียวได้ เดินทางไม่ยาก” (ทอน เบง, สัมภาษณ์, 2558)

8. การเพิ่มบทลงโทษแก่บุคคล ที่นำพาหรือผู้ให้ที่พักพิงแก่แรงงานข้ามชาติ ที่ลักลอบทำงานผิดกฎหมายในประเทศไทย เนื่องด้วย หลังจากที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีนโยบายที่เข้มงวดเรื่องแรงงานข้ามชาติเข้าเมืองผิดกฎหมายนั้น แต่กฎหมายที่บังคับใช้ยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ที่เปิดเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การหลั่งไหลของแรงงานไร้ฝีมือเป็นไปโดยง่าย ซึ่งบทลงโทษที่ใช้อยู่อาจน้อยเกินไป ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่รู้สึกเกรงกลัวต่อบทลงโทษที่ได้รับ ส่งผลให้บุคคลเหล่านี้กลับมาทำความผิดอีก

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเด็ดขาดทางกฎหมายอันเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวต่อบทลงโทษที่จะได้รับ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ถึง คสช. เขาเอาจริงแต่กฎหมายยังอ่อน บทลงโทษไม่มากพอ คนที่นำพาให้ที่พักพิงก็ไม่เห็นความสำคัญเท่าไร ถ้ากฎหมายแข็งบทลงโทษแรงใครก็ไม่กล้าได้ไม่คุ้มเสีย” (ประเสริฐ เนินริมหนอง, สัมภาษณ์, 2557)

9. ควรมีการตรวจสอบและขยายผลหลังจากการจับกุมขบวนการนายหน้านำเข้าแรงงานเดือนให้มากกว่าเดิม เนื่องจาก การจับกุมแต่ละครั้งจะสาวไม่ถึงตัวผู้บงการ มักจะได้เฉพาะผู้กระทำผิดรายเล็ก ๆ ที่ผ่านมาทำให้ขบวนการนายหน้านำเข้าแรงงานเดือน ยังคงสามารถกระทำผิดกฎหมายได้ตลอด เพราะไม่ได้ถูกจัดการแบบถอนรากถอนโคน ดังนั้น จะต้องมีการขยายผลเพื่อให้ได้ผู้ที่

บงการใหญ่มาลงโทษตามกฎหมาย เป็นการขจัดปัญหาที่ต้นเหตุ อันจะนำมาสู่การทำลายความมั่นคงของชาติ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เวลาเจ้าหน้าที่จับทีก็ได้แต่ตัวเล็ก ตัวใหญ่ไม่เคยสาวถึง ถ้าให้คืนจะต้องมีการขยายผลให้ถึงตัวการใหญ่ ระบบนี้จึงจะหมดไป” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

10. การให้แรงงานข้ามชาติจ่ายเงินประกันตนป้องกันการหลบหนี เนื่องด้วย ลักษณะการทำงานของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่ทำงานประมง ในชุมชนประมงแหลมสิงห์ มีการเปลี่ยนงานบ่อย โดยมากมักจะอยู่กับเจ้าของเรือประมงแต่ละลำได้ไม่นาน บางครั้งเบิกเงินค่าแรงแล้วหลบหนี ซึ่งนโยบาย คสช. ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ เนื่องจากการจ้างงานไม่มีหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษร มักจะจ้างด้วยวาจา ดังนั้นควรมีมาตรการในการให้แรงงานจ่ายเงินประกันตน เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถยึดเงินประกันตนเอาไว้ได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “แรงงานเขมรพวกนี้จะอยู่กับเจ้าของเรือแต่ละลำไม่นานหรอก พอเบิกเงินได้บางคนก็หนีเลยบางคนอยู่ได้เดือนสองเดือนเล็กแล้วไปแบบไม่บอกไม่กล่าว รัฐควรมีนโยบายให้ก่อนการจ้างมัน มีการวางเงินประกันตนไว้ก่อน นายจ้างจะได้ไม่เสียเปล่าถ้ามันหนี” (วิรัช ลั่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

11. การกำหนดให้แรงงานข้ามชาติกลับไปคลอดยังประเทศของตน เนื่องจาก ปัญหาเด็กไร้สัญชาติที่เกิดขึ้นในชุมชนประมงแหลมสิงห์ จากการสำรวจพบว่า ก่อนและหลังการเข้ามาของนโยบาย คสช. ยังไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้ เพราะยังไม่มีมาตรการที่เด่นชัดในการเอาจริงเอาจังกับปัญหาดังกล่าว ดังนั้น รัฐควรมีกฎหมายกำหนดให้นายจ้างให้สิทธิในการลาคลอดกับแรงงานข้ามชาติ ที่ประสงค์จะกลับไปคลอดยังประเทศของตนได้ ซึ่งหลังจากคลอด 3 เดือน แรงงานสามารถกลับมาทำงานได้ตามปกติ เพื่อเป็นการลดปัญหาเด็กไร้สัญชาติที่จะเกิดขึ้นในประเทศ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ถ้าจะให้ลดปัญหาเด็กไร้สัญชาตินะ เวลาแรงงานพวกนี้จะคลอดต้องให้เขาไปคลอดที่ประเทศของเขา เราต้องยอม เพราะถ้าให้คลอดที่ประเทศเราเด็กไร้สัญชาติก็เพิ่มขึ้น ” (วิรัช ลั่นทอง. สัมภาษณ์. 2557)

12. การคุมกำเนิดแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาในประเทศไทย เนื่องด้วยแรงงานข้ามชาติที่ลักลอบเข้ามาในประเทศไทย มีการลงหลักปักฐาน พักอาศัยกันเป็นครอบครัว มีลูกที่เกิดจากพ่อแม่ แรงงานข้ามชาติกัมพูชาในชุมชนประมงแหลมสิงห์ ส่งผลให้เกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติเพิ่มขึ้น ดังนั้น รัฐควรจัดสรรเงินงบประมาณให้สาธารณสุขชุมชนลงพื้นที่ในการคุมกำเนิดแรงงานข้ามชาติที่พักอาศัยอยู่ในประเทศ เพื่อลดปัญหาเด็กไร้สัญชาติที่จะเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “แรงงานเขมรพวกนี้นะ รัฐต้องมีการคุมกำเนิด ไม่งั้นแต่ละปีลูกมันเพิ่มขึ้น ๆ พวกนี้ไม่ค่อยใส่ใจด้วยมีลูกก็คลอด แล้วก็อีกไม่คุมเกิด นับวันเริ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ” (ประเสริฐ เนินริมหนอง. สัมภาษณ์. 2557)

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในเขตชุมชนชาวประมงของจังหวัดชายแดนไทย - กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี สรุปสาระสำคัญและผลการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของแรงงานข้ามชาติที่มีต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองและสาธารณสุข ของแรงงานข้ามชาติที่มีต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางเพื่อเป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ในกระแสดการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า บทบาทของแรงงานข้ามชาติชาว กัมพูชาที่มีต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เป็นบทบาทในฐานะที่เป็นหน้าที่ (Function) หนึ่งของระบบการทำประมงที่มีการพัฒนาเชิงทุนนิยม กล่าวคือ ในระบบการทำประมง ก่อนหน้าทุนนิยม คือระบบประมงพื้นบ้านนั้น มิได้มีความจำเป็นต้องใช้แรงงานข้ามชาติชาว กัมพูชา เนื่องจากการประมงพื้นบ้านนั้นเป็นการประมงขนาดเล็กโดยมีเป้าหมายการผลิตเพื่อยังชีพ เป็นหลัก ดังนั้น แรงงานที่ใช้ในระบบประมงแบบนี้จึงยังมีใช้แรงงานรับจ้างแต่เป็นการใช้แรงงาน ของตัวชาวประมงเอง แรงงานภายในครอบครัวและแรงงานของญาติสนิทมิตรสหาย โดยปลาที่ จับได้จะนำมาใช้บริโภคภายในครอบครัว หรือแบ่งให้กับญาติสนิทมิตรสหายที่ร่วมทำประมง ก็ เพื่อไปใช้บริโภคในครอบครัวเช่นกัน

แต่หลังจากที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีการจับปลา เช่น การใช้วนในระบบประมงพาณิชย์ คือการทำประมงเพื่อมุ่งขายเป็นหลัก ก็เริ่มมีความจำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานเข้ามาทำการประมง เพราะการใช้แรงงานแบบที่ไม่ต้องจ้างในครอบครัวหรือญาติสนิทมิตรสหาย ในรูปแบบเดิมไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนประมงพาณิชย์ให้ดำเนินไปได้ การเข้ามาของระบบการจ้างแรงงานในการ ทำประมงพาณิชย์ก็ได้พัฒนาจากการจ้างแรงงานในท้องถิ่น ที่อยู่ใกล้เคียงกับอำเภอแหลมสิงห์ไป

การจ้างแรงงานอีสาน เนื่องจากแรงงานท้องถิ่นได้เปลี่ยนอาชีพไปสู่การทำพลอยที่กำลังรุ่งเรืองในจังหวัดจันทบุรี ต่อมาเมื่อเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติพายุเกย์เมื่อ พ.ศ. 2532 ทำให้แรงงานอีสานในการทำประมงแหลมสิงห์ต้องเสียชีวิตจำนวนมาก จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องอาศัยแรงงานจากกัมพูชาเข้ามาแทนแรงงานอีสาน ดังนั้น แรงงานกัมพูชาจึงมีบทบาทที่จำเป็นต่อระบบการทำประมงพาณิชย์ในอำเภอแหลมสิงห์

ข้อค้นพบ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองและสาธารณสุข ของแรงงานข้ามชาติ ที่มีต่อชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษา พบว่า ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาทั้งในเชิงลบและเชิงบวกโดยเปรียบเทียบระหว่างในช่วงก่อนและหลังนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาตินั้น

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจโดยภาพรวม ก่อนนโยบาย คสช. นั้น มีผลระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) เมื่อเปรียบเทียบที่เกิดขึ้นหลังที่มีการใช้นโยบายของ คสช. พบว่ามีผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.01$) เช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าผลกระทบของแรงงานข้ามชาติก่อนและหลังนโยบาย คสช. จึงไม่แตกต่างกัน ถ้าพิจารณาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจในรายประเด็นแล้ว มีข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้

1. เรื่องการทดแทนแรงงานไทย พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นมาก ($\bar{X} = 4.35$) เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบหลังนโยบาย คสช. ก็มีผลกระทบเกิดขึ้นมาก ($\bar{X} = 4.63$) เช่นกัน จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. จึงไม่แตกต่างกัน
2. การเพิ่มผลผลิตทางการประมง พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.47$) เมื่อเปรียบเทียบกับผลกระทบหลังนโยบาย คสช. ก็มีผลกระทบค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.49$) เช่นกัน จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. จึงไม่แตกต่างกัน
3. ในประเด็นเรื่องการลดต้นทุนค่าจ้างแรงงาน พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างน้อย ($\bar{X} = 2.16$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย คสช. ซึ่งมีผลกระทบน้อย ($\bar{X} = 1.70$) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. นั้นแตกต่างกัน
4. การแย่งอาชีพคนในพื้นที่ พบว่า ก่อนนโยบาย (คสช.) มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างน้อย ($\bar{X} = 2.19$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย คสช. ก็มีผลกระทบค่อนข้างน้อย ($\bar{X} = 1.94$) เช่นกัน จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. จึงไม่แตกต่างกัน
5. การสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการต่อเนื่อง พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นมาก ($\bar{X} = 4.53$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย คสช. ก็มีผลกระทบมาก ($\bar{X} = 4.67$) เช่นกัน จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. จึงไม่แตกต่างกัน

1. การเลือกจับกุมแรงงานไทยมากกว่ากัมพูชา พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นปานกลาง ($\bar{X} = 2.32$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย คสช. มีผลกระทบน้อย ($\bar{X} = 1.48$) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. นั้น แตกต่างกันค่อนข้างน้อย

2. เจ้าหน้าที่เก็บส่วยรายเดือนจากแรงงานเถื่อน พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.12$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย คสช. มีผลกระทบน้อย ($\bar{X} = 1.72$) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. นั้น แตกต่างกันค่อนข้างมาก

3. เจ้าหน้าที่จับกุมแรงงานเถื่อนเป็นเงินได้โต๊ะ พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.15$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย คสช. มีผลกระทบน้อย ($\bar{X} = 1.64$) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. นั้น แตกต่างกันค่อนข้างมาก

4. การจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นมือบทางการเมือง พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างน้อย ($\bar{X} = 1.85$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย คสช. มีผลกระทบน้อย ($\bar{X} = 1.27$) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. นั้น แตกต่างกัน

5. ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อนการเมือง พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย คสช. มีผลกระทบค่อนข้างน้อย ($\bar{X} = 1.90$) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. นั้น แตกต่างกันค่อนข้างมาก

6. แรงงานเถื่อนมีผลกระทบต่อความมั่นคง พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย คสช. มีผลกระทบค่อนข้างน้อย ($\bar{X} = 1.80$) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. นั้น แตกต่างกันค่อนข้างมาก

ผลกระทบด้านสาธารณสุขโดยภาพรวม ก่อนนโยบาย คสช. นั้น พบว่า มีผลกระทบค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.51$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังที่มีการใช้นโยบายของ คสช. มีผลกระทบปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าผลกระทบของแรงงานข้ามชาติก่อนและหลังนโยบาย คสช. จึงแตกต่างกัน ถ้าพิจารณาผลกระทบทางด้านสาธารณสุขในรายประเด็นแล้ว มีข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้

1. แรงงานกัมพูชาได้นำโรคเข้ามา พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.57$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย คสช. มีผลกระทบค่อนข้างน้อย

($\bar{X} = 2.07$) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. นั้น แตกต่างกันอย่างมีนัย

2. การแย่งใช้บริการโรงพยาบาลแหลมสิงห์ พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.42$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย คสช. ก็มีผลกระทบค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.80$) เช่นเดียวกัน จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. นั้น ไม่แตกต่างกัน

3. แร้งงานมีพฤติกรรมขี้ขลาดไม่ถูกสุขลักษณะ พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นปานกลาง ($\bar{X} = 2.77$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย คสช. ก็มีผลกระทบปานกลาง ($\bar{X} = 2.32$) เช่นเดียวกัน จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. นั้น ไม่แตกต่างกัน

4. ราชการเสียงบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพ พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย คสช. มีผลกระทบมาก ($\bar{X} = 4.31$) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. นั้น แตกต่างกัน

5. แร้งงานกัมพูชาทิ้งขยะไม่เป็นที่ เป็นทาง พบว่า ก่อนนโยบาย คสช. มีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.61$) เมื่อเปรียบเทียบกับหลังนโยบาย คสช. มีผลกระทบปานกลาง ($\bar{X} = 2.78$) จึงสรุปได้ว่าผลกระทบระหว่างก่อนและหลังนโยบาย คสช. นั้น แตกต่างกัน

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถสรุปได้ว่า พบว่า ผลการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการในการแก้ไขปัญหาแร้งงานข้ามชาติกัมพูชา ในเขตชุมชนชาวประมง ดังเช่น อำเภอแหลมสิงห์ โดยนำเสนอเป็นแบบจำลอง (Model) ได้ดังนี้

1. มาตรการการแก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้าง

ควรใช้การจัดการประมงร่วมกัน กล่าวคือ ปัญหาแร้งงานข้ามชาติกัมพูชาในเขตชุมชนประมงไทย ดังกรณีเช่น แหลมสิงห์เป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างที่จำเป็นจะต้องมีการดำเนินการในระยะยาว เนื่องจากการใช้แรงงานข้ามชาติ นั้นมีความเกี่ยวข้องกับระบบการทำประมง ที่มีพัฒนาการแบบทุนนิยมและเกี่ยวพันกับปัญหาระบบกรรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของทรัพยากรทางทะเล ในการจัดการประมงจึงต้องมีมาตรการในเชิงกฎหมายเพื่อให้เกิดเป็นกติกาสถาปัตยกรรมที่บังคับใช้ได้ อย่างแท้จริง สมาคมชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทยในฐานะภาคชุมชน ได้เสนอมาตรการเพื่อร่างแก้ไขพระราชบัญญัติการประมง

ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นมาตรการการจัดการประมงร่วมกันระหว่างรัฐกับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาโครงสร้างอย่างระยะยาวได้ เนื่องจากทะเลและทรัพยากรประมง มีพัฒนาการของชาวประมงที่ใช้เครื่องมือหลากหลายประเภทหลายชนิดเป็นเครื่องมือที่ไม่เหมาะสม บางเครื่องมือไม่มีกติกาสถา

ควบคุม จนทำให้ทรัพยากรประมงเริ่มเสื่อมโทรมลง ชาวประมงในหลายท้องที่มีศักยภาพในการร่วมบริหารจัดการทรัพยากรประมงอย่างได้ผล และมีข้อเสนอมาตรการคุ้มครองพื้นที่จับสัตว์น้ำ แต่ปัจจุบันมีข้อจำกัดทางกฎหมายที่กำหนดให้รวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจและการดำเนินการไว้ที่ส่วนกลางเป็นหลัก ทำให้ไม่เท่าทันต่อการคุ้มครองทรัพยากรประมง และแก้ปัญหาวิกฤติของสัตว์น้ำได้

พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ได้ใช้บังคับมายาวนาน แม้จะมีการแก้ไขปรับปรุงหลายครั้ง แต่มีบางจุดที่ยังไม่สามารถตอบสนองการแก้ไขปัญหาการรวมศูนย์อำนาจให้เกิดการกระจายอำนาจได้ และเพื่อให้เกิดการรับรองสิทธิ และการมีส่วนร่วมของบุคคลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ตนได้อย่างยั่งยืน ควรมีมาตรการการจัดการร่วมกันระหว่างรัฐกับชุมชน เพื่อแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญได้แก่ การปรับองค์กรที่เกี่ยวข้อง คือ

- 1) ให้มีคณะกรรมการนโยบายการประมงแห่งชาติขึ้น
- 2) เสนอให้มีคณะกรรมการประมงจังหวัดขึ้น
- 3) เสนอให้ชุมชนจัดตั้ง “องค์กรชุมชนประมง” ขึ้น
- 4) กำหนดให้เขตการประมงทะเลที่อยู่ในน่านน้ำไทย แบ่งออกเป็นเขตประมงทะเลชายฝั่ง เขตประมงทะเลนอกชายฝั่ง และเขตประมงน้ำจืด

2. มาตรการในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

ในปัจจุบันปัญหาแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในเขตชุมชนประมงไทย อยู่ภายใต้ต้นนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งพบว่ายังมีปัญหาคือจะต้องมีการแก้ไข ดังนี้

- 2.1 รัฐควรให้มีการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติตลอดทั้งปี
- 2.2 รัฐควรจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่เหมาะสม
- 2.3 การจัดตั้งศูนย์ร้องเรียนแรงงานข้ามชาติในชุมชนที่มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่
- 2.4 การจัดให้มีการทำประกันสังคมให้กับแรงงานข้ามชาติ
- 2.5 การทำศูนย์ข้อมูลประวัติออนไลน์แรงงานข้ามชาติในชุมชน
- 2.6 การให้รางวัลนำจับกับผู้ที่แจ้งเบาะแสขบวนการนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อน
- 2.7 การเพิ่มบทลงโทษสถานหนักเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไป

มีส่วนเกี่ยวข้องกับการลักลอบหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมาย

2.8 การเพิ่มบทลงโทษแก่บุคคลที่นำพาหรือผู้ให้ที่พักพิงแก่แรงงานข้ามชาติที่ลักลอบทำงานผิดกฎหมายในประเทศไทย

2.9 ควรมีการตรวจสอบและขยายผลหลังจากการจับกุมขบวนการนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อนให้มากกว่าเดิม

- 2.10 ควรให้แรงงานข้ามชาติจ่ายเงินประกันตนป้องกันการหลบหนี

2.11 การกำหนดให้แรงงานข้ามชาติกลับไปคลอดยังประเทศของตน

2.12 การคุมกำเนิดแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาในประเทศไทย

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาท ผลกระทบและมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมงของจังหวัดชายแดนไทย - กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัด จันทบุรี ผู้วิจัยอภิปรายโดยเชื่อมโยงกับพัฒนาการของทุนนิยม ที่เกิดขึ้นในการประมงที่แหลมสิงห์ จากทฤษฎีของพัฒนาการทุนนิยมประมง พบว่า ในการทำประมงเพิงเข้าสู่ระบบทุนนิยมสามารถ แบ่งออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้

1. การประมงเพื่อยังชีพ (Subsistence Production) การประมงเพื่อยังชีพเป็นการประมง ก่อนทุนนิยม ซึ่งปรากฏให้เห็นเด่นชัดคือประมงพื้นบ้าน (Artisanal Fishing) เป็นการประมงเพื่อยังชีพโดยใช้เรือประมงขนาดเล็ก

2. การประมงแบบผู้ผลิตสินค้ารายย่อย (Petty Commodity Production) การผลิตสินค้ารายย่อย เป็นการทำการประมงที่เรียกว่า ประมงพาณิชย์ (Commercial Fishing) ประมงพาณิชย์ในที่นี้เป็นการผลิตเพื่อขาย ไม่ใช่การประมงเพื่อยังชีพ

3. การประมงในระบบทุนนิยมขนาดย่อม (Petty Capitalism) เป็นการประมงของกลุ่มที่เรียกว่า ประมงใกล้ชายฝั่ง (Nearshore Fishing) มีลักษณะของความสัมพันธ์แบบทุนนิยม คือ การประมงใกล้ชายฝั่งนี้จะเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตโดยมีการจ้างแรงงานมาทำประมงแม้แต่จะเป็นการจ้างลูกชาย พี่ๆน้องๆหรือญาติมาเป็นกลาสีเรือ นายทุนในประมงขนาดย่อมนี้มีเจตนาในการลงทุนเพื่อแสวงหากำไรในการขยายกิจการประมงของตนเอง โดยเป็นผู้ที่มีอำนาจในการควบคุมการทำประมงในแต่ละวันรวมถึงการวางแผนการทำประมงด้วยตนเอง

4. การประมงแบบในระบบอุตสาหกรรมทุนนิยม (Industrial Capitalism) เป็นกิจการ การทำประมงขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการจับปลา การขายปลารวมถึง การแปรรูป การจัดจำหน่าย ตามผลิตภัณฑ์ปลา เป็นการผลิตเพื่อขาย (Commodity Production) และแสวงหามูลค่าส่วนเกิน (Surplus Value) ในรูปของกำไร

จากข้อค้นพบ (Finding) ของวิทยานิพนธ์นี้ พบว่า พัฒนาการทุนนิยมของประมง แหลมสิงห์นั้น ยังอยู่ในขั้นของการประมงในระบบทุนนิยมขนาดย่อม (Petty Capitalism) ซึ่งเห็นได้จากการที่ประมงพาณิชย์หรือประมงเพื่อขายขนาดเล็ก ยังเป็นผู้มีบทบาทหลักในการทำประมง แหลมสิงห์อยู่ การที่ประมงแหลมสิงห์ยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่ทุนนิยมในระบบประมง อุตสาหกรรมได้ อาจเกิดจากเงื่อนไขที่สำคัญหลายประการคือ

1. ช่องทางการตลาดแคบ ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปจากผลิตภัณฑ์ปลา ที่จะสามารถเป็นที่รองรับจำนวนสัตว์น้ำจำนวนมาก
2. ทุนในการทำกิจการประมงไม่มาก จึงมีเทคโนโลยีที่ไม่สูง เรือประมงจึงมีขนาดเล็ก
3. ศักยภาพในการจับสัตว์น้ำที่ไม่มาก เนื่องจากเป็นเรือประมงขนาดเล็ก ความสามารถในการจับปลาจึงไม่สูงนัก

เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบของแรงงานที่มีต่อประมงแหลมสิงห์ พบว่า แรงงานข้ามชาติมีความจำเป็นที่ขาดไม่ได้ของประมงแหลมสิงห์ในปัจจุบัน แต่แรงงานข้ามชาติเหล่านี้ก็ได้มีการถูกขูดรีดในลักษณะที่เรียกว่า การค้ำมนุษย์ เนื่องจากไม่ใช่ทุนนิยมที่ผูกขาดขนาดใหญ่ต้องเร่งการสะสมทุน การขูดรีดจึงไม่เข้มข้น เพราะแรงงานประมงยังรู้สิทธิผลประโยชน์ของตนเอง และการรับรู้ถึงการทำงานที่เสี่ยงอันตราย จึงไม่เกิดการขูดรีดแบบระบบทาสสมัยใหม่ เช่น การกักขังแรงงานบนเรือ เพื่อทำการประมงเป็นเวลาหลายเดือน หรือการที่เป็นเช่นนี้ที่ยังไม่ปรากฏเป็นแรงงานค้ำมนุษย์ในประมงแหลมสิงห์นั้น ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยเห็นว่า อาจมีสาเหตุสำคัญดังนี้

1. ประมงแหลมสิงห์ไม่ได้พัฒนาถึงขั้นประมงอุตสาหกรรมแบบทุนนิยม ที่จำเป็นต้องหากำไรสูงสุดจากแรงงานข้ามชาติเพื่อขูดรีดส่วนเกินให้ได้มากที่สุด
2. เรือประมงแหลมสิงห์เป็นเรือประมงพาณิชย์ขนาดเล็ก จึงออกทะเลไม่นาน เหมือนกับเรือประมงอุตสาหกรรมที่ออกทะเลเป็นปีไม่ได้เข้าฝั่ง
3. เจ้าของเรือประมงแหลมสิงห์มีหลักมนุษยธรรมต่อแรงงานข้ามชาติก็มากกว่า การเห็นประโยชน์จากการทำงานประมงเพียงอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในเขตชุมชนชาวประมงของจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี สามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. ในการศึกษาแรงงานข้ามชาติที่อยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมขนาดย่อม ดังเช่นการประมงในแหลมสิงห์ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรเพิ่มการศึกษาปัจจัยเพิ่มเติมที่สำคัญคือ ระบบการจัดการประมง แรงงานสัมพันธ์ กลไกการขูดรีดแรงงาน
2. การวิจัยเชิงสำรวจเรื่องแรงงานข้ามชาติ ในเขตชุมชนชาวประมงทั้งหมด ในเขตภาคตะวันออก
3. ศึกษาแรงงานข้ามชาติในยุคที่ไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทุนนิยมในประเทศไทย
5. การวิจัยอนาคตเชิงปริมาณ โดยทำการวิเคราะห์ให้เห็นภาพในอนาคตเกี่ยวกับเรื่อง
การเข้ามาของแรงงานงานข้ามชาติกัมพูชา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

กรมการจัดหางาน. (2553). **เงื่อนไขเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีในประชาคมอาเซียน.**

กรุงเทพฯ : กรมฯ.

_____. (2553). **การเคลื่อนย้ายแรงงานในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : กรมฯ.

กรมส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ. (2555). **เอกสารประกอบการจัดประชุมเติมเต็มความรู้
โครงการศึกษาการเตรียมความพร้อมด้านความรู้และผลกระทบที่ชุมชนท้องถิ่นได้รับ
กับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน.** จันทบุรี : กรมฯ.

กังวาลย์ จันทร โขติ. (2541). **การจัดการประมงโดยชุมชน.** ภาควิชาการจัดการประมง คณะประมง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กุสุมา นาคสิงห์ราน. (2549). **ปัจจัยที่กำหนดและผลกระทบจากการย้ายถิ่นเข้าและการย้ายถิ่นออก
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์).

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กำพล ก่อเส็ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัสวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (16 ธันวาคม 2557).

ที่บ้านเช่า ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี.

จักรพันธ์ จิววรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัสวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (20 ตุลาคม 2557).

ที่ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี.

จิรประทีป ทองเปรม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัสวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (13 พฤศจิกายน
2557). ที่บ้านแถวกลาง ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี.

ชมนาท รัตนมณีและคณะ. (2547). **แรงงานต่างด้าวเข้มเมืองผิดกฎหมายกับปัญหาความมั่นคง
แห่งชาติ สาธารณะสุข สังคม และเศรษฐกิจ.** กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

ชลิตา บัณฑิตวงศ์. (2543). **พัฒนาการ ลักษณะ และการปรับตัวของชาวประมงพื้นบ้านอันดามัน.**

กรุงเทพฯ : อักษรไทย.

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2555). **วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคม.** (เอกสารประกอบการสอน). จันทบุรี
: สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ชัยวุฒ ตรีภคทอง. (2553). **ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.** (เอกสารประกอบการสอน).

นครศรีธรรมราช : หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการ
ปกครอง สถาบันรัชต์ภาคย์.

ชัยสิทธิ์ งามพุ่มเงิน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัสวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (30 กันยายน 2557).

ที่ตึกแดง ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี.

- เชษฐา พวงหัตถ์. (2557). ภูมิภาคนิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การก่อตัวและพัฒนาการของ
อาเซียนและข้อตกลงทางทฤษฎี. กรุงเทพฯ : ร่มพฤกษ์.
- โชติ ศุภส่อง. (2533). ประวัติเมืองจันทบุรี ในที่ระลึกในพิธีเปิดหอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินตติ้งกรุ๊ป.
- ทอน เบง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัครวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (10 มกราคม 2558). ที่บ้านเช่า
แรงงานข้ามชาติ จังหวัดจันทบุรี.
- ธวัชชัย หลวงอินทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัครวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (9 ตุลาคม 2557).
ที่ศูนย์วิทยุกระจายเสียง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี.
- ธัญพร พันธุ์อารีย์. (2539). ผลกระทบของการนำนโยบายผ่อนผันการให้ใช้แรงงานอพยพสัญชาติ
พม่าไปปฏิบัติในอำเภอเมืองจังหวัดระนอง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (แรงงานสัมพันธ์).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก.
- ธีระพงษ์ ภูริปาณิก. (2546). แรงงานต่างด้าวอาชีพประมงทะเล อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี.
กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. (2550). การจัดการความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
ของชุมชน อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี. จันทบุรี : สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- นโยบายแรงงานข้ามชาติ. (2554). นโยบายและมาตรการการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติ.
(ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.phamit.org/upload/public/file/b1350622551.pdf>.
28 มีนาคม 2558.
- บุญธรรม ภัคดี. (2539). ผลกระทบจากการหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวในเขตอำเภอแม่
สาย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตร์). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์. (2545). อุปสรรคด้านกฎหมายและนโยบายการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อ
ความยากจนของคนไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ประชาไท. (2557). รายงานค้ำมนุษย์ปี พ.ศ. 2557. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : www.prachatai.com.
28 มีนาคม 2558.
- ประสิทธิ์ ดงยิ่งเจริญ. (2542). การวางแผนและการวิเคราะห์โครงการ. กรุงเทพฯ : คณะ
พัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประเสริฐ เนินริมหนอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัครวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (24 กรกฎาคม
2557). ที่สมาคมประมงแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี.

- พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522. (24 กุมภาพันธ์ 2522). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 2 หน้า 28. พิมพ์ ตึกขาว. (2536). รายงานต่างด้าวที่ลักลอบหลบหนีเข้าเมือง โดยผิดกฎหมายในพื้นที่อำเภอ
อมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตร์). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพ็ญชลิตา มัทธนาภิวัดน์. (2545). ผลกระทบทางสังคมจากการนำนโยบายแก้ไขปัญหาแรงงาน
ต่างด้าวผิดกฎหมายไปปฏิบัติ ศึกษาเฉพาะกรณีพม่า ลาว และกัมพูชา. กรุงเทพฯ ฯ :
กรมการจัดหางาน.
- ภัสสร ลิมานนท์และเพ็ญพร วีระสวัสดิ์. (2532). การย้ายถิ่นกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบัน
ประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนัส เจริญสิทธิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัสวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (18 กรกฎาคม 2557).
ที่โรงพยาบาลแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี.
- มีชัย วรรณวัฒน์. (2535). มนุษย์และสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ ฯ : โอเดียนสโตร์.
- โยธิน สรนาทสุนันท์. (2540). แนวคิดการบริหารแรงงานต่างชาติของผู้ตรวจราชการกรมการ
จัดหางาน. กรุงเทพฯ ฯ : กรมการจัดหางาน.
- ร่างพระราชบัญญัติการประมง. (2554). พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการประมง
พ.ศ.2490. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://ilaw.or.th/node/1611>. 20 มีนาคม 2558.
- รุ่งเกียรติ สนั่นแจ้ง, พ.ต.ท. (2547). นโยบายรัฐบาลกับปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย
กรณีศึกษา: แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า. ภาคนิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ ฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัชรินทร์ ยงศิริ. (2547). การค้าชายแดนไทยกับกัมพูชา : ปัญหาที่ประสบในปัจจุบันและแนว
ทางแก้ไขในอนาคต. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนา สุกัณสีล. (2543). “ชุมชนกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลในภาคใต้,” ใน พลวัต
ของชุมชนในการจัดการทรัพยากร สถานการณ์ในประเทศไทย. อานันท์ กาญจนพันธ์.
กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิชาดา ไตรรัตน์. (2540). ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายการจัดระบบเพื่อควบคุมการ
ทำงานของแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายไปปฏิบัติ. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม).
กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2547). ปลายทางไปไหน สาเหตุและผลกระทบจากการทำประมงเกินขีดจำกัด.
กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิสายใจแผ่นดิน.

- วินัย ลิ่นทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัสวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (9 พฤศจิกายน 2557).
 ที่ทำเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก จังหวัดจันทบุรี.
- วิรัช ลิ่นทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัสวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (13 พฤศจิกายน 2557).
 ที่ทำเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก จังหวัดจันทบุรี.
- ศิริศักดิ์ ธรรมรักษ์. (2540). **ปัญหาแรงงานบุคคลต่างด้าวสัญชาติ พม่าหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. (2546). **นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ**. กรุงเทพฯ : อักษรการพิมพ์.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2533). **รายงานการสัมมนานโยบายการย้ายถิ่นในประเทศไทย : การสัมมนาเรื่องข้อมูลที่จำเป็น**. กรุงเทพฯ : สถาบันฯ.
- เสรี สมัครสมาน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัสวิน แก้วพิทักษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, (20 มิถุนายน 2557).
 ที่ทำเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก จังหวัดจันทบุรี.
- เสถียร เหลืองอร่าม. (2527). **หลักมนุษยสัมพันธ์ต่อการบริหารงานในองค์การ**. กรุงเทพฯ : แพรว
 วิทยา.
- แสวง รัตนมงคลมาส. (2543). **เอกสารการสอบชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย**.
 (พิมพ์ครั้งที่ 9). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุคนธา จันทรูปราคากุล. (2551). **ผลกระทบจากแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย: กรณีศึกษา
 อุตสาหกรรมประมงในจังหวัดสมุทรสาคร**. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์).
 กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หลวงสาครคชเขตต์. (ม.ป.ป.). **จดหมายเหตุฝรั่งเศสยึดเมืองจันทบุรี**. จันทบุรี
 อรวรรณ ใจกล้า. (2542). **เมืองจันทบุรีในสมัยสมเด็จพระปิยมหาราช**. ภาควิชาประวัติศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อนันต์ เกตุวงศ์. (2541). **หลักและเทคนิคการวางแผน**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุ เนินหาด. (2546). **ปากน้ำแหลมสิงห์ในอดีต**. กรุงเทพฯ : สารคดี.
- อนุสรณ์ ไชยพาน. (2545). **วาระประชาชนเพื่อความเป็นไท : ชุตรรวบรวมข้อเสนอภาคประชาชน**.
 กรุงเทพฯ : เตือนตุลา.
- อุทัย หิรัญโต. (2519). **สังคมวิทยาประยุกต์**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- Bryant and White. (1982). **Political Analysis Technique and Practice**. Belmont Calif :
 Wadsworth.

- Fairley Bryant D. (1984). **The Struggle for Capitalism in the Fishing Industry in Newfoundland**. Studies in Political Economy.
- Free the slaves. n.d. **Community Based Model For Fighting Slavery**. Washington : Prentice.
- Gardon, J.E. (1963). **Personality and Behaviours**. New York : McMillan.
- Harvighurst and Neugarten, quoted in Hoyle (1969). **Economic Development with Unlimited Supplies of Labour**. Manchester : The Manchester School of Economic and Social Studies.
- Judson R. Landis. (1971) **Sociology : Concepts and Characteristics**. Belmont : Wadworth.
- Krech and et al. (1962). **“Determining Sample Size for Research Activities”**. Pennsylvania : University Park.
- Lee, E.S. (1966). **A Theory of Migration. Demography**. Oxford : Westview Press.
- Russell and Poopetch. (1990). **Human Organization**. Boston : Allyn and Bacon.
- Secord and Backman. (1964). **Social psychology**. New York : Mcgraw-hill Book Company.
- Smith, Carol A. (1986). **Reconstructing the Elements of Petty Commodity Production**. New York : Addison – Wesley Publishing.

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ก

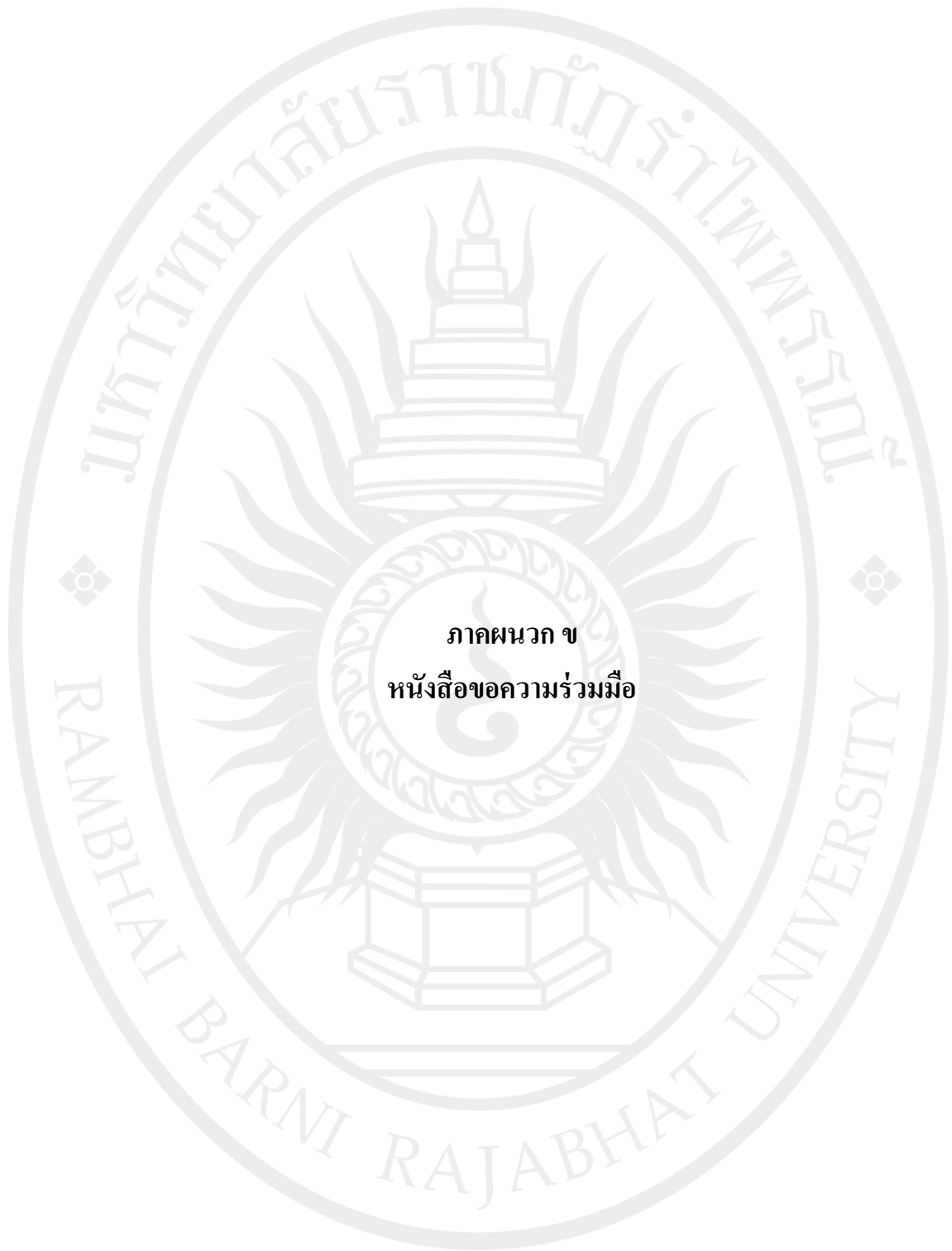
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รศ.ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม อาจารย์ประจำคณะพัฒนาสังคมสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2. รศ.ดร.ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3. รศ.ดร.พิชาย รัตนคิดถวิล อาจารย์ประจำคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
4. รศ.ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๕๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามีคศิริธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอศวิน แก้วพิทักษ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมง ของจังหวัดชายแดนไทย – กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษา และ ดร.นักรบ เถียรอำ เป็นกรรมการที่ปรึกษา ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์พรทิพา นิโรจน์)

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๕๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอัศวิน แก้วพิทักษ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมง ของจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชชนต์ ประดิษฐศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษา และ ดร.นักรบ เถียรอำ เป็นกรรมการที่ปรึกษา ในกรณีนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์พรทิพา นิโรจน์)

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศบ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๕๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.พิชาย รัตนดิลก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอัครวิน แก้วพิทักษ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาท ผลกระทบและมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมง ของจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมงสิงห์ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชชนันต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษา และ ดร.นักรบ เตียรอำ เป็นกรรมการที่ปรึกษา ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขออนุญาตเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาร่างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์พรทิพา นิโรจน์)

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๕๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอศวิน แก้วพิทักษ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมง ของจังหวัดชายแดนไทย – กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษา และ ดร.นักรบ เตียรอำ เป็นกรรมการที่ปรึกษา ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์พรทิพา นิโรจน์)

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๕๔

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน คร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอัครวิน แก้วพิทักษ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมง ของจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมงสิงห์ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษา และ ดร.นักรบ เตียรอ่ำ เป็นกรรมการที่ปรึกษา ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขออนุญาตท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์พรทิพา นิโรจน์)

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบสอบถาม

บทบาท ผลกระทบและมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว ในเขตชุมชนชาวประมงของจังหวัด

ชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

แบบสอบถามชุดนี้ทางนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จัดทำขึ้นเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการวิจัยในการหามาตรการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมงของจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา เขตพื้นที่อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ขอให้ท่านตอบตามความเป็นจริง ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ใน ตามสภาพที่เป็นจริงและเติมข้อความที่เป็นจริงลงในช่องว่าง

1. เพศ ชาย หญิง

2. อายุ.....ปีเต็ม

3. การศึกษา

ไม่ได้เรียนหนังสือ ปวส./อนุปริญญา

ประถมศึกษา ปริญญาตรี

มัธยมศึกษา/ปวช. สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

ประมง เกษตรกรรมอื่นๆ(โปรดระบุ).....

ค้าขาย รับราชการ/ลูกจ้างของราชการ/รัฐวิสาหกิจ

รับจ้างทั่วไป พนักงานบริษัทเอกชน

แม่บ้าน อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. ท่านอาศัยอยู่ที่ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เป็นระยะเวลา..... ปี

ตอนที่ 2 ผลกระทบของแรงงานต่างด้าว ในเขตชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
ท่านมีความเห็นอย่างไรในเรื่องต่อไปนี้ ต่อแรงงานกัมพูชาที่เข้ามาทำงานประมง ในอำเภอ
แหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ก่อนการประกาศนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

เรื่อง	ระดับความเห็น				
	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่เห็นใจ	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
ด้านเศรษฐกิจ					
1.แรงงานกัมพูชาได้เข้ามาช่วยทดแทนแรงงานไทยที่ไม่ยอมทำประมง					
2.แรงงานกัมพูชาช่วยสร้างผลผลิตทางการประมงมากกว่าแรงงานไทยที่ทำอยู่เดิม					
3.การจ้างแรงงานกัมพูชาช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงาน					
4.แรงงานกัมพูชาที่เข้ามามากในปัจจุบันได้มาแย่งอาชีพอื่นของคนแหลมสิงห์					
5.การเข้ามาพักอาศัยของแรงงานกัมพูชาในแหลมสิงห์ได้ช่วยสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการในกิจการที่ต่อเนื่องนอกเหนือจากกิจการประมง เช่น บ้านเช่า					
6.แรงงานกัมพูชามักมีปัญหาเปลี่ยนงานบ่อยเกินไป					
ด้านสังคม					
7.การเข้ามาอยู่อาศัยของแรงงานกัมพูชาในแหลมสิงห์ทำให้เกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติ					
8.แรงงานกัมพูชามักมีปัญหาทะเลาะวิวาทกันเอง					
9.ผู้ประกอบการเรือประมงมักกักขังแรงงานกัมพูชาไม่ให้เข้าฝั่ง					
10.การเข้ามาของแรงงานกัมพูชาได้เข้ามาแย่งไฟฟ้า น้ำประปาของคนในแหลมสิงห์					
11.แรงงานกัมพูชามักมีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกับคนไทยในอำเภอแหลมสิงห์					

เรื่อง	ระดับความเห็น				
	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
ด้านการเมืองการปกครอง					
12.เมื่อมีปัญหาเรื่องการจับกุม เจ้าหน้าที่ตำรวจเลือกจับกุมแรงงานไทยมากกว่าแรงงานกัมพูชา เพราะเป็นภาระส่งกลับประเทศ					
13.เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ประโยชน์จากการเก็บส่วยรายเดือนจากแรงงานเถื่อน					
14.เจ้าหน้าที่ของรัฐมักหาผลประโยชน์เป็นเงินใต้โต๊ะจากการจับกุมแรงงานเถื่อน					
15.มีการจ้างแรงงานกัมพูชามาเป็นมือบขมมุมทางการเมือง					
16.ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อนสร้างปัญหาความมั่นคงของชาติในระยะยาว					
17.การเข้ามาของแรงงานเถื่อนกัมพูชามีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนในปัจจุบัน					
ด้านสาธารณสุข					
18.การเข้ามาของแรงงานกัมพูชาได้นำโรคมมาด้วย เช่น ไข้มาเลเรีย ไข้ซัง ไข้เลือดออก ไข้กาฬหลังแอ่น เป็นต้น					
19.แรงงานกัมพูชาเข้ามาแย่งการใช้บริการโรงพยาบาลแหลมสิงห์					
20.แรงงานกัมพูชามีพฤติกรรมก่อกวนอยู่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะเช่น การขับถ่าย เป็นต้น					
21.การเข้ามาของแรงงานกัมพูชาทำให้ราชการต้องเสียงบประมาณ ในด้านการดูแลสุขภาพมากขึ้น					
22.แรงงานกัมพูชามากถึงจะไม่ใช่ที่เป็นทาง					

ตอนที่ 3 ผลกระทบของแรงงานต่างด้าว ในเขตชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
 ท่านมีความเห็นอย่างไร ในเรื่องต่อไปนี้ ต่อแรงงานกัมพูชาที่มาทำงานประมง ในอำเภอ
 แหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี หลังการประกาศนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

เรื่อง	ระดับความเห็น				
	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
ด้านเศรษฐกิจ					
1.แรงงานกัมพูชาหลัง คสช. ยังเข้ามาช่วยทดแทนแรงงานที่ขาดแคลนในการทำประมง					
2.แรงงานกัมพูชายังคงช่วยสร้างผลผลิตทางการประมงได้มากกว่าแรงงานไทยที่ทำอยู่เดิม					
3.แรงงานกัมพูชาหลังประกาศนโยบาย คสช. ยังคงช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงาน					
4.หลังประกาศนโยบาย คสช. แรงงานกัมพูชาที่เข้ามามากในปัจจุบันก็ยังมีมาแข่งอาชีพอื่นของคนแหลมสิงห์					
5.หลังประกาศนโยบาย คสช. การเข้ามาพักอาศัยของแรงงานกัมพูชาในแหลมสิงห์ได้ช่วยสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการในกิจการที่ต่อเนื่องนอกเหนือจากกิจการประมงเช่นเดิม เช่น บ้านเช่า เป็นต้น					
6.หลังประกาศนโยบาย คสช. แรงงานกัมพูชายังคงมีปัญหาเปลี่ยนงานบ่อยเกินไปเหมือนเดิม					
ด้านสังคม					
7.การเข้ามาอยู่อาศัยของแรงงานกัมพูชาในแหลมสิงห์ยังคงเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติเหมือนเดิมหลังนโยบาย คสช.					
8.แรงงานกัมพูชายังคงมีปัญหาทะเลาะวิวาทกันเอง					
9.หลังประกาศนโยบาย คสช. แล้วยังคงมีผู้ประกอบการเรือประมงมักกักขังแรงงานกัมพูชาไม่ให้เข้าฝั่งอยู่					
10.การเข้ามาของแรงงานกัมพูชาในปัจจุบันก็ยังคงเข้ามาแข่งไฟฟ้า น้ำประปา ของคนในแหลมสิงห์					

เรื่อง	ระดับความเห็น				
	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
11. หลังประกาศนโยบาย คสช. แรงงานกัมพูชายังคงมีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกับคนไทยในอำเภอแหลมสิงห์					
ด้านการเมืองการปกครอง					
12. หลังประกาศนโยบาย คสช. เมื่อมีปัญหาเรื่องจับกุมเจ้าหน้าที่ตำรวจยังคงเลือกจับกุมแรงงานไทยมากกว่าแรงงานกัมพูชา					
13. หลังประกาศนโยบาย คสช. เจ้าหน้าที่ของรัฐยังคงได้ประโยชน์จากการเก็บส่วยรายเดือนจากแรงงานเดือน					
14. หลังประกาศนโยบาย คสช. เจ้าหน้าที่ของรัฐยังคงหาผลประโยชน์เป็นเงินใต้โต๊ะจากการจับกุมแรงงานเดือน					
15. หลังประกาศนโยบาย คสช. ยังคงมีการจ้างแรงงานกัมพูชามาเป็นมือขุดถนนทางการเมือง					
16. หลังประกาศนโยบาย คสช. ยังมีระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเดือนสร้างปัญหาความมั่นคงของชาติในระยะยาว					
17. หลังประกาศนโยบาย คสช. ยังคงมีการเข้ามาของแรงงานเดือนกัมพูชาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนในปัจจุบัน					
ด้านสาธารณสุข					
18. หลังประกาศนโยบาย คสช. ยังคงมีการเข้ามาของแรงงานกัมพูชาได้นำโรคมาร่วมด้วย เช่น มาเลเรีย วัณโรค ไข้ซัง ไข้กาฬหลังแอ่น เป็นต้น					
19. แรงงานกัมพูชาหลัง คสช. ยังคงเข้ามาแย่งการให้บริการโรงพยาบาลแหลมสิงห์					
20. แรงงานกัมพูชาหลังประกาศนโยบาย คสช. ยังมีพฤติกรรมการกินอยู่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ เช่น การขับถ่าย เป็นต้น					

เรื่อง	ระดับความเห็น				
	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
21. การเข้ามาของแรงงานกัมพูชาถึงแม้จะถูกกฎหมายในปัจจุบันยังคงทำให้ราชการต้องเสียบประมาณ ในด้าน การดูแลสุขภาพมากขึ้น					
22. หลังประกาศนโยบาย คสช. แรงงานกัมพูชาที่เข้ามา ยังคงมักทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง					

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ท่านมีความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองและสาธารณสุขอย่างไรบ้าง นอกเหนือไปจากแบบสอบถามข้างต้น

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความลงในช่องว่าง

4.1 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี *** ผู้วิจัยขอขอบคุณสำหรับความเห็นของท่าน ***

ภาคผนวก ง

แนวการสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แนวการสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าและการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร
เรื่อง บริบททางประวัติศาสตร์ของการศึกษา บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับ
แรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมงของจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา :
กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

ประวัติความเป็นมาของแหลมสิงห์

1. ชื่อแหลมสิงห์มีความหมายหรือไม่ และมีความหมายว่าอย่างไร
2. ชุมชนแหลมสิงห์มีอายุนานเท่าไร ทำไมถึงมาตั้งชุมชนที่นี่ และมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับแหลมสิงห์หรือไม่ อย่างไร
3. คนในแหลมสิงห์มาจากไหน เชื้อชาติอะไร มีการอพยพเข้าออกกันอย่างไร
4. ลักษณะเครือข่ายของชุมชนแหลมสิงห์เป็นอย่างไร

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของชุมชนแหลมสิงห์

1. ชุมชนแหลมสิงห์ในอดีตพึ่งตนเองได้หรือไม่ และพึ่งตนเองได้อย่างไร
2. การประมงในแหลมสิงห์มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เพราะสาเหตุอะไร
3. การใช้แรงงานในการทำประมงที่พบในแหลมสิงห์ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เพราะเหตุใด
4. ระบบเครือญาติมีผลต่อการพึ่งตนเองในชุมชนประมงหรือไม่ มีผลอย่างไร
5. วัดในอดีตมีความสำคัญต่อชุมชนประมงแหลมสิงห์อย่างไร
6. การคมนาคมทางน้ำมีบทบาทอย่างไร ต่อการประมงในแหลมสิงห์
7. ถนนที่ใช้เดินทางได้เข้ามาเมื่อไร มีผลอย่างไรต่อการประมงแหลมสิงห์
8. มีการเริ่มใช้น้ำมันในการประมงเมื่อไร มีผลอย่างไรต่อชุมชนแหลมสิงห์
9. ไฟฟ้าเข้ามาเมื่อไร มีผลอย่างไรต่อชุมชนประมงแหลมสิงห์
10. สินค้าฟุ่มเฟือยผ่อนส่งเข้ามาเมื่อไร
11. หน่วยงานราชการเข้ามาเมื่อไร มีผลอย่างไรต่อการประมงแหลมสิงห์
12. หนี้สินของคนทำประมงในแหลมสิงห์เป็นอย่างไร
13. มีการเลิกอาชีพประมงเพราะอะไร และชาวประมงแหลมสิงห์ไปทำอาชีพใหม่อะไร
14. ทำไมประมงบางกลุ่มยังทำประมงต่อไปได้

ประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมของชุมชนแหลมสิงห์

1. มีระบบความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคมของขอม ในแหลมสิงห์ของท่านหรือไม่ มีความเชื่ออย่างไร
2. มีระบบความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ ในแหลมสิงห์ของท่านหรือไม่ มีความเชื่ออย่างไร
3. ในแหลมสิงห์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างไร
4. ระบบอุปถัมภ์เกิดขึ้นมาเมื่อไร
5. วัฒนธรรมแบบหัวการค้าเกิดขึ้นมาหรือไม่ เกิดขึ้นเมื่อไร และเป็นอย่างไร

ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของชุมชนแหลมสิงห์

1. ในแหลมสิงห์มีการปกครองรูปแบบนายบ้านหรือไม่ และปกครองอย่างไร
2. การปกครองท้องถิ่นเข้ามาตั้งแต่เมื่อไร มีผลต่อชุมชนแหลมสิงห์อย่างไร
3. การปกครองภูมิภาค(อำเภอ)เข้ามาตั้งแต่เมื่อไร มีผลต่อชุมชนแหลมสิงห์อย่างไร
4. มีการตั้งสภาองค์กรชุมชนหรือไม่ ตั้งเมื่อไร มีผลอย่างไรต่อชุมชนแหลมสิงห์

ภาคผนวก จ
แนวการสัมภาษณ์เจาะลึก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แนวการสัมภาษณ์เจาะลึกและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร
เรื่อง บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมงของ
จังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

1. ผลกระทบก่อนนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

1.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบมาก : เรื่อง การสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการต่อเนื่อง

- ก่อนนโยบาย คสช. แรงงานกัมพูชาได้สร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการต่อเนื่องในกิจการ ประเภทอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร

ผลกระทบน้อย : เรื่องการลดต้นทุนค่าจ้างแรงงาน

- ก่อนนโยบาย คสช. ทำไมแรงงานกัมพูชาถึงไม่ได้ช่วยให้ผู้ประกอบการประมงลดต้นทุน ใดๆที่ เมื่อเทียบกับแรงงานไทยก่อนที่จะจ้างแรงงานกัมพูชา ค่าจ้างแรงงานใครแพงกว่ากัน เพราะอะไร อย่างไร

- ท่านคิดว่าเพราะเหตุใดค่าจ้างแรงงานกัมพูชาถึงไม่ได้ถูกกว่าแรงงานไทย

1.2 ผลกระทบด้านสังคม

ผลกระทบมาก : เรื่อง การเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติ

- ก่อนนโยบาย คสช. ทำไมถึงเกิดเด็กไร้สัญชาติอันเกิดจากแรงงานพ่อแม่กัมพูชาและเกิดอย่างไร

ผลกระทบน้อย : เรื่อง การกักขังแรงงานของผู้ประกอบการ

- ก่อนนโยบาย คสช. ทำไมไม่มีผู้ประกอบการเรือประมงแหลมสิงห์จึงไม่ค่อยกักขังแรงงานกัมพูชาไม่ให้เข้าฝั่ง

1.3 ผลกระทบด้านการเมืองการปกครอง

ผลกระทบมาก : เรื่อง ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อน

- ก่อนนโยบาย คสช. มีระบบนายหน้านำเข้าแรงงานกัมพูชาเข้ามาทำงานเรือประมง ในอ.แหลมสิงห์ มีผลต่อปัญหาการเมืองการปกครองเรื่องอะไร และอย่างไร

ผลกระทบน้อย : เรื่อง การจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นมือบทางการเมือง

- ก่อนนโยบาย คสช. ทำไมแรงงานกัมพูชาในอ.แหลมสิงห์ จะไม่ไปยุ่งกับมือบทางการเมือง

1.4 ผลกระทบด้านสาธารณสุข

ผลกระทบมาก : เรื่อง ราชการเลียงบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพ

- ก่อนนโยบาย คสช. ราชการและโรงพยาบาลเลียงบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพ ในการเข้ามาของแรงงานกัมพูชาเรื่องอะไร และอย่างไร

ผลกระทบน้อย : เรื่อง แรงงานมีพฤติกรรมจับจ่ายไม่ถูกสุขลักษณะ

- ก่อนนโยบาย คสช. แรงงานกัมพูชาที่เข้ามาทำงานในแหลมสิงห์จึงไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องพฤติกรรมในการจับจ่ายที่ไม่ถูกสุขลักษณะ

2. หลังนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

2.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบมาก : เรื่อง การสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการต่อเนื่อง

- หลังนโยบาย คสช. ทำไมแรงงานกัมพูชายังคงสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการต่อเนื่อง

ผลกระทบน้อย : เรื่อง การเปลี่ยนงานบ่อย

- หลังนโยบาย คสช. ทำไมแรงงานกัมพูชาถึงมีการเปลี่ยนงานน้อย

2.2 ผลกระทบด้านสังคม

ผลกระทบมาก : เรื่อง การเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติ

- หลังนโยบาย คสช. ทำไมปัญหาเด็กไร้สัญชาติอันเกิดจากแรงงานพ่อแม่กัมพูชายังคงดำรงอยู่

- ท่านคิดว่าควรมีมาตรการแก้ไขปัญหาเด็กไร้สัญชาติกัมพูชาอย่างไร

ผลกระทบน้อย : เรื่อง การกักขังแรงงานของผู้ประกอบการ

- หลังนโยบาย คสช. มีผู้ประกอบการเรือประมงแหลมสิงห์ก็ไม่ได้กักขังแรงงานกัมพูชาเข้าฝั่งเหมือนเดิมใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ผู้ประกอบการเรือประมงแหลมสิงห์เป็นตัวอย่างในการไม่กักขังแรงงานประมงได้หรือไม่ อย่างไร

2.3 ผลกระทบด้านการเมืองการปกครอง

ผลกระทบมาก : เรื่อง ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อน

- ภายหลังนโยบาย คสช. ทำไมระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อนกัมพูชาเข้ามาทำงานยังคงดำรงอยู่

- ท่านมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาในระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อนอย่างไร

ผลกระทบน้อย : เรื่อง การจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นมือบทางการเมือง

- หลังนโยบาย คสช. แรงงานกัมพูชาในอ.แหลมสิงห์ ก็คงไม่ได้เข้าร่วมเป็นมือบทางการเมืองใช่หรือไม่ เพราะอะไร

2.4 ผลกระทบด้านสาธารณสุข

ผลกระทบมาก : เรื่อง ราชการเสี่ยงงบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพ

- ภายหลังนโยบาย คสช. ทำไมราชการต้องเสี่ยงงบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพในการเข้ามาของแรงงานกัมพูชายังมากเหมือนเดิม

- ท่านมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาในการที่ราชการต้องเสี่ยงงบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพ อย่างไร

ผลกระทบน้อย : เรื่อง แรงงานมีพฤติกรรมขี้ขี้ไม่ถูกสุขลักษณะ

- ภายหลังนโยบาย คสช. อะไรทำให้แรงงานกัมพูชาที่แหลมสิงห์มีพฤติกรรมในการขี้ขี้ที่ถูกสุขลักษณะ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	อัศวิน แก้วพิทักษ์
วัน เดือน ปีเกิด	6 มีนาคม 2533
สถานที่เกิด	อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	15 หมู่ที่ 1 ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2551	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2555	รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ปร.บ. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2558	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ปร.ม. (การปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ก

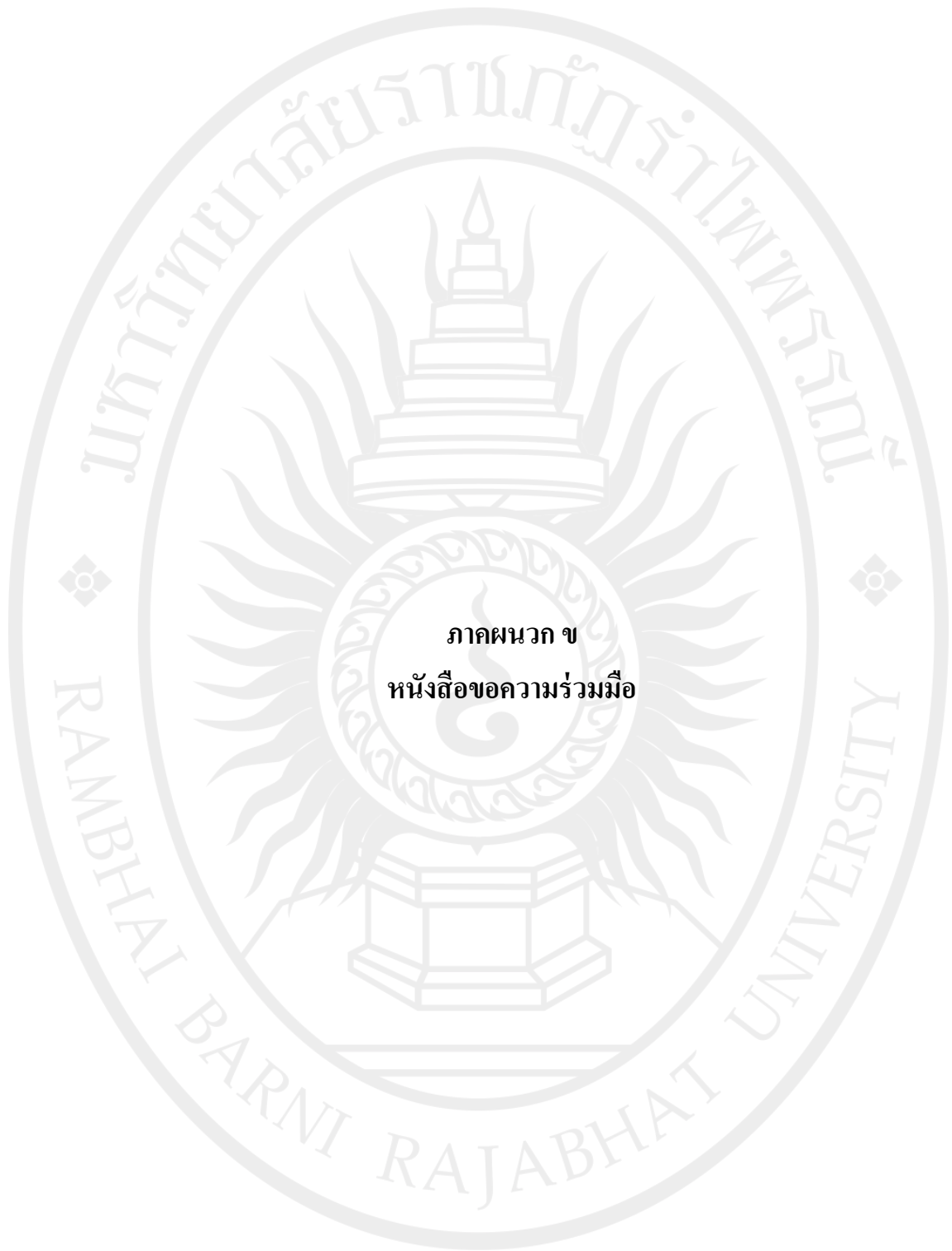
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รศ.ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม อาจารย์ประจำคณะพัฒนาสังคมสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2. รศ.ดร.ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3. รศ.ดร.พิชาย รัตนคิดถวิล อาจารย์ประจำคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
4. รศ.ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๕๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามีคศิริธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอศวิน แก้วพิทักษ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมง ของจังหวัดชายแดนไทย – กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษา และ ดร.นักรบ เถียรอำ เป็นกรรมการที่ปรึกษา ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์พรทิพา นิโรจน์)

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๕๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอัศวิน แก้วพิทักษ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมง ของจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชชนต์ ประดิษฐศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษา และ ดร.นักรบ เถียรอำ เป็นกรรมการที่ปรึกษา ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์พรทิพา นิโรจน์)

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศบ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๕๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.พิชาย รัตนดิลก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอัครวิน แก้วพิทักษ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาท ผลกระทบและมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมง ของจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชชนันต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษา และ ดร.นักรบ เตียรอำ เป็นกรรมการที่ปรึกษา ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขออนุญาตเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาร่างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์พรทิพา นิโรจน์)

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๕๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอศวิน แก้วพิทักษ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมง ของจังหวัดชายแดนไทย – กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษา และ ดร.นักรบ เตียรอำ เป็นกรรมการที่ปรึกษา ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์พรทิพา นิโรจน์)

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๑๓/ว ๐๕๔

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน คร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอัครวิน แก้วพิทักษ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมง ของจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา อำเภอแหลมงสิงห์ จังหวัดจันทบุรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ เป็นประธานที่ปรึกษา และ ดร.นักรบ เตียรอ่ำ เป็นกรรมการที่ปรึกษา ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขออนุญาตท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์พรทิพา นิโรจน์)

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๓๕๓๑ ๕๑๑๑ ต่อ ๑๑๓๘

โทรสาร ๐-๓๕๔๗-๑๐๖๑

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบสอบถาม

บทบาท ผลกระทบและมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว ในเขตชุมชนชาวประมงของจังหวัด

ชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

แบบสอบถามชุดนี้ทางนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จัดทำขึ้นเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการวิจัยในการหามาตรการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมงของจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา เขตพื้นที่อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ขอให้ท่านตอบตามความเป็นจริง ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ใน ตามสภาพที่เป็นจริงและเติมข้อความที่เป็นจริงลงในช่องว่าง

1. เพศ ชาย หญิง

2. อายุ.....ปีเต็ม

3. การศึกษา

ไม่ได้เรียนหนังสือ ปวส./อนุปริญญา

ประถมศึกษา ปริญญาตรี

มัธยมศึกษา/ปวช. สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

ประมง เกษตรกรรมอื่นๆ(โปรดระบุ).....

ค้าขาย รับราชการ/ลูกจ้างของราชการ/รัฐวิสาหกิจ

รับจ้างทั่วไป พนักงานบริษัทเอกชน

แม่บ้าน อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. ท่านอาศัยอยู่ที่ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เป็นระยะเวลา..... ปี

ตอนที่ 2 ผลกระทบของแรงงานต่างด้าว ในเขตชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
ท่านมีความเห็นอย่างไรในเรื่องต่อไปนี้ ต่อแรงงานกัมพูชาที่เข้ามาทำงานประมง ในอำเภอ
แหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ก่อนการประกาศนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

เรื่อง	ระดับความเห็น				
	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่เห็นใจ	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
ด้านเศรษฐกิจ					
1.แรงงานกัมพูชาได้เข้ามาช่วยทดแทนแรงงานไทยที่ไม่ยอมทำประมง					
2.แรงงานกัมพูชาช่วยสร้างผลผลิตทางการประมงมากกว่าแรงงานไทยที่ทำอยู่เดิม					
3.การจ้างแรงงานกัมพูชาช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงาน					
4.แรงงานกัมพูชาที่เข้ามามากในปัจจุบันได้มาแย่งอาชีพอื่นของคนแหลมสิงห์					
5.การเข้ามาพักอาศัยของแรงงานกัมพูชาในแหลมสิงห์ได้ช่วยสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการในกิจการที่ต่อเนื่องนอกเหนือจากกิจการประมง เช่น บ้านเช่า					
6.แรงงานกัมพูชามักมีปัญหาเปลี่ยนงานบ่อยเกินไป					
ด้านสังคม					
7.การเข้ามาอยู่อาศัยของแรงงานกัมพูชาในแหลมสิงห์ทำให้เกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติ					
8.แรงงานกัมพูชามักมีปัญหาทะเลาะวิวาทกันเอง					
9.ผู้ประกอบการเรือประมงมักกักขังแรงงานกัมพูชาไม่ให้เข้าฝั่ง					
10.การเข้ามาของแรงงานกัมพูชาได้เข้ามาแย่งไฟฟ้า น้ำประปาของคนในแหลมสิงห์					
11.แรงงานกัมพูชามักมีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกับคนไทยในอำเภอแหลมสิงห์					

เรื่อง	ระดับความเห็น				
	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
ด้านการเมืองการปกครอง					
12.เมื่อมีปัญหาเรื่องการจับกุม เจ้าหน้าที่ตำรวจเลือกจับกุมแรงงานไทยมากกว่าแรงงานกัมพูชา เพราะเป็นภาระส่งกลับประเทศ					
13.เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ประโยชน์จากการเก็บส่วยรายเดือนจากแรงงานเถื่อน					
14.เจ้าหน้าที่ของรัฐมักหาผลประโยชน์เป็นเงินใต้โต๊ะจากการจับกุมแรงงานเถื่อน					
15.มีการจ้างแรงงานกัมพูชามาเป็นมือบขมมุมทางการเมือง					
16.ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อนสร้างปัญหาความมั่นคงของชาติในระยะยาว					
17.การเข้ามาของแรงงานเถื่อนกัมพูชามีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนในปัจจุบัน					
ด้านสาธารณสุข					
18.การเข้ามาของแรงงานกัมพูชาได้นำโรคมมาด้วย เช่น ไข้มาเลเรีย ไข้ซัง ไข้เลือดออก ไข้กาฬหลังแอ่น เป็นต้น					
19.แรงงานกัมพูชาเข้ามาแย่งการใช้บริการโรงพยาบาลแหลมสิงห์					
20.แรงงานกัมพูชามีพฤติกรรมการกินอยู่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะเช่น การขับถ่าย เป็นต้น					
21.การเข้ามาของแรงงานกัมพูชาทำให้ราชการต้องเสียงบประมาณ ในด้านการดูแลสุขภาพมากขึ้น					
22.แรงงานกัมพูชามากถึงจะไม่ใช่ที่เป็นทาง					

ตอนที่ 3 ผลกระทบของแรงงานต่างด้าว ในเขตชุมชนชาวประมง อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
 ท่านมีความเห็นอย่างไร ในเรื่องต่อไปนี้ ต่อแรงงานกัมพูชาที่มาทำงานประมง ในอำเภอ
 แหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี หลังการประกาศนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

เรื่อง	ระดับความเห็น				
	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
ด้านเศรษฐกิจ					
1.แรงงานกัมพูชาหลัง คสช. ยังเข้ามาช่วยทดแทนแรงงานที่ขาดแคลนในการทำประมง					
2.แรงงานกัมพูชายังคงช่วยสร้างผลผลิตทางการประมงได้มากกว่าแรงงานไทยที่ทำอยู่เดิม					
3.แรงงานกัมพูชาหลังประกาศนโยบาย คสช. ยังคงช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงาน					
4.หลังประกาศนโยบาย คสช. แรงงานกัมพูชาที่เข้ามามากในปัจจุบันก็ยังมาแข่งอาชีพอื่นของคนแหลมสิงห์					
5.หลังประกาศนโยบาย คสช. การเข้ามาพักอาศัยของแรงงานกัมพูชาในแหลมสิงห์ได้ช่วยสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการในกิจการที่ต่อเนื่องนอกเหนือจากกิจการประมงเช่นเดิม เช่น บ้านเช่า เป็นต้น					
6.หลังประกาศนโยบาย คสช. แรงงานกัมพูชายังคงมีปัญหาเปลี่ยนงานบ่อยเกินไปเหมือนเดิม					
ด้านสังคม					
7.การเข้ามาอยู่อาศัยของแรงงานกัมพูชาในแหลมสิงห์ยังคงเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติเหมือนเดิมหลังนโยบาย คสช.					
8.แรงงานกัมพูชายังคงมีปัญหาทะเลาะวิวาทกันเอง					
9.หลังประกาศนโยบาย คสช. แล้วยังคงมีผู้ประกอบการเรือประมงมักกักขังแรงงานกัมพูชาไม่ให้เข้าฝั่งอยู่					
10.การเข้ามาของแรงงานกัมพูชาในปัจจุบันก็ยังคงเข้ามาแข่งไฟฟ้า น้ำประปา ของคนในแหลมสิงห์					

เรื่อง	ระดับความเห็น				
	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
11. หลังประกาศนโยบาย คสช. แรงงานกัมพูชายังคงมีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกับคนไทยในอำเภอแหลมสิงห์					
ด้านการเมืองการปกครอง					
12. หลังประกาศนโยบาย คสช. เมื่อมีปัญหาเรื่องจับกุมเจ้าหน้าที่ตำรวจยังคงเลือกจับกุมแรงงานไทยมากกว่าแรงงานกัมพูชา					
13. หลังประกาศนโยบาย คสช. เจ้าหน้าที่ของรัฐยังคงได้ประโยชน์จากการเก็บส่วยรายเดือนจากแรงงานเดือน					
14. หลังประกาศนโยบาย คสช. เจ้าหน้าที่ของรัฐยังคงหาผลประโยชน์เป็นเงินใต้โต๊ะจากการจับกุมแรงงานเดือน					
15. หลังประกาศนโยบาย คสช. ยังคงมีการจ้างแรงงานกัมพูชามาเป็นมือขุดถนนทางการเมือง					
16. หลังประกาศนโยบาย คสช. ยังมีระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเดือนสร้างปัญหาความมั่นคงของชาติในระยะยาว					
17. หลังประกาศนโยบาย คสช. ยังคงมีการเข้ามาของแรงงานเดือนกัมพูชาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนในปัจจุบัน					
ด้านสาธารณสุข					
18. หลังประกาศนโยบาย คสช. ยังคงมีการเข้ามาของแรงงานกัมพูชาได้นำโรคมาร่วมด้วย เช่น มาเลเรีย วัณโรค ไข้ซาง ไข้กาฬหลังแอ่น เป็นต้น					
19. แรงงานกัมพูชาหลัง คสช. ยังคงเข้ามาแย่งการให้บริการโรงพยาบาลแหลมสิงห์					
20. แรงงานกัมพูชาหลังประกาศนโยบาย คสช. ยังคงมีพฤติกรรมการกินอยู่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ เช่น การขับถ่าย เป็นต้น					

เรื่อง	ระดับความเห็น				
	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
21. การเข้ามาของแรงงานกัมพูชาถึงแม้จะถูกกฎหมายในปัจจุบันยังคงทำให้ราชการต้องเสียบประมาณ ในด้าน การดูแลสุขภาพมากขึ้น					
22. หลังประกาศนโยบาย คสช. แรงงานกัมพูชาที่เข้ามา ยังคงมักทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง					

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ท่านมีความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองและสาธารณสุขอย่างไรบ้าง นอกเหนือไปจากแบบสอบถามข้างต้น

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความลงในช่องว่าง

4.1 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี *** ผู้วิจัยขอขอบคุณสำหรับความเห็นของท่าน ***

ภาคผนวก ง

แนวการสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แนวการสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าและการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร
เรื่อง บริบททางประวัติศาสตร์ของการศึกษา บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับ
แรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมงของจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา :
กรณีศึกษา อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

ประวัติความเป็นมาของแหลมสิงห์

1. ชื่อแหลมสิงห์มีความหมายหรือไม่ และมีความหมายว่าอย่างไร
2. ชุมชนแหลมสิงห์มีอายุนานเท่าไร ทำไมถึงมาตั้งชุมชนที่นี่ และมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับแหลมสิงห์หรือไม่ อย่างไร
3. คนในแหลมสิงห์มาจากไหน เชื้อชาติอะไร มีการอพยพเข้าออกกันอย่างไร
4. ลักษณะเครือข่ายของชุมชนแหลมสิงห์เป็นอย่างไร

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของชุมชนแหลมสิงห์

1. ชุมชนแหลมสิงห์ในอดีตพึ่งตนเองได้หรือไม่ และพึ่งตนเองได้อย่างไร
2. การประมงในแหลมสิงห์มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เพราะสาเหตุอะไร
3. การใช้แรงงานในการทำประมงที่พบในแหลมสิงห์ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เพราะเหตุใด
4. ระบบเครือญาติมีผลต่อการพึ่งตนเองในชุมชนประมงหรือไม่ มีผลอย่างไร
5. วัดในอดีตมีความสำคัญต่อชุมชนประมงแหลมสิงห์อย่างไร
6. การคมนาคมทางน้ำมีบทบาทอย่างไร ต่อการประมงในแหลมสิงห์
7. ถนนที่ใช้เดินทางได้เข้ามาเมื่อไร มีผลอย่างไรต่อการประมงแหลมสิงห์
8. มีการเริ่มใช้น้ำมันในการประมงเมื่อไร มีผลอย่างไรต่อชุมชนแหลมสิงห์
9. ไฟฟ้าเข้ามาเมื่อไร มีผลอย่างไรต่อชุมชนประมงแหลมสิงห์
10. สินค้าฟุ่มเฟือยผ่อนส่งเข้ามาเมื่อไร
11. หน่วยงานราชการเข้ามาเมื่อไร มีผลอย่างไรต่อการประมงแหลมสิงห์
12. หนี้สินของคนทำประมงในแหลมสิงห์เป็นอย่างไร
13. มีการเลิกอาชีพประมงเพราะอะไร และชาวประมงแหลมสิงห์ไปทำอาชีพใหม่อะไร
14. ทำไมประมงบางกลุ่มยังทำประมงต่อไปได้

ประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมของชุมชนแหลมสิงห์

1. มีระบบความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคมของขอม ในแหลมสิงห์ของท่านหรือไม่ มีความเชื่ออย่างไร
2. มีระบบความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ ในแหลมสิงห์ของท่านหรือไม่ มีความเชื่ออย่างไร
3. ในแหลมสิงห์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างไร
4. ระบบอุปถัมภ์เกิดขึ้นมาเมื่อไร
5. วัฒนธรรมแบบหัวการค้าเกิดขึ้นมาหรือไม่ เกิดขึ้นเมื่อไร และเป็นอย่างไร

ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของชุมชนแหลมสิงห์

1. ในแหลมสิงห์มีการปกครองรูปแบบนายบ้านหรือไม่ และปกครองอย่างไร
2. การปกครองท้องถิ่นเข้ามาตั้งแต่เมื่อไร มีผลต่อชุมชนแหลมสิงห์อย่างไร
3. การปกครองภูมิภาค(อำเภอ)เข้ามาตั้งแต่เมื่อไร มีผลต่อชุมชนแหลมสิงห์อย่างไร
4. มีการตั้งสภาองค์กรชุมชนหรือไม่ ตั้งเมื่อไร มีผลอย่างไรต่อชุมชนแหลมสิงห์

ภาคผนวก จ
แนวการสัมภาษณ์เจาะลึก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แนวการสัมภาษณ์เจาะลึกและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร
เรื่อง บทบาท ผลกระทบ และมาตรการแก้ไขเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในเขตชุมชนชาวประมงของ
จังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

1. ผลกระทบก่อนนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

1.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบมาก : เรื่อง การสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการต่อเนื่อง

- ก่อนนโยบาย คสช. แรงงานกัมพูชาได้สร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการต่อเนื่องในกิจการ ประเภทอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร

ผลกระทบน้อย : เรื่องการลดต้นทุนค่าจ้างแรงงาน

- ก่อนนโยบาย คสช. ทำไมแรงงานกัมพูชาถึงไม่ได้ช่วยให้ผู้ประกอบการประมงลดต้นทุน ใดๆที่ เมื่อเทียบกับแรงงานไทยก่อนที่จะจ้างแรงงานกัมพูชา ค่าจ้างแรงงานใครแพงกว่ากัน เพราะอะไร อย่างไร

- ท่านคิดว่าเพราะเหตุใดค่าจ้างแรงงานกัมพูชาถึงไม่ได้ถูกกว่าแรงงานไทย

1.2 ผลกระทบด้านสังคม

ผลกระทบมาก : เรื่อง การเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติ

- ก่อนนโยบาย คสช. ทำไมถึงเกิดเด็กไร้สัญชาติอันเกิดจากแรงงานพ่อแม่กัมพูชาและเกิดอย่างไร

ผลกระทบน้อย : เรื่อง การกักขังแรงงานของผู้ประกอบการ

- ก่อนนโยบาย คสช. ทำไมไม่มีผู้ประกอบการเรือประมงแหลมสิงห์จึงไม่ค่อยกักขังแรงงานกัมพูชาไม่ให้เข้าฝั่ง

1.3 ผลกระทบด้านการเมืองการปกครอง

ผลกระทบมาก : เรื่อง ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อน

- ก่อนนโยบาย คสช. มีระบบนายหน้านำเข้าแรงงานกัมพูชาเข้ามาทำงานเรือประมง ในอ.แหลมสิงห์ มีผลต่อปัญหาการเมืองการปกครองเรื่องอะไร และอย่างไร

ผลกระทบน้อย : เรื่อง การจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นมือบทางการเมือง

- ก่อนนโยบาย คสช. ทำไมแรงงานกัมพูชาในอ.แหลมสิงห์ จะไม่ไปยุ่งกับมือบทางการเมือง

1.4 ผลกระทบด้านสาธารณสุข

ผลกระทบมาก : เรื่อง ราชการเลียงบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพ

- ก่อนนโยบาย คสช. ราชการและโรงพยาบาลเลียงบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพ ในการเข้ามาของแรงงานกัมพูชาเรื่องอะไร และอย่างไร

ผลกระทบน้อย : เรื่อง แรงงานมีพฤติกรรมจับจ่ายไม่ถูกสุขลักษณะ

- ก่อนนโยบาย คสช. แรงงานกัมพูชาที่เข้ามาทำงานในแหลมสิงห์จึงไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องพฤติกรรมในการจับจ่ายที่ไม่ถูกสุขลักษณะ

2. หลังนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

2.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบมาก : เรื่อง การสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการต่อเนื่อง

- หลังนโยบาย คสช. ทำไมแรงงานกัมพูชายังคงสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการต่อเนื่อง

ผลกระทบน้อย : เรื่อง การเปลี่ยนงานบ่อย

- หลังนโยบาย คสช. ทำไมแรงงานกัมพูชาถึงมีการเปลี่ยนงานน้อย

2.2 ผลกระทบด้านสังคม

ผลกระทบมาก : เรื่อง การเกิดปัญหาเด็กไร้สัญชาติ

- หลังนโยบาย คสช. ทำไมปัญหาเด็กไร้สัญชาติอันเกิดจากแรงงานพ่อแม่กัมพูชายังคงดำรงอยู่

- ท่านคิดว่าควรมีมาตรการแก้ไขปัญหาเด็กไร้สัญชาติกัมพูชาอย่างไร

ผลกระทบน้อย : เรื่อง การกักขังแรงงานของผู้ประกอบการ

- หลังนโยบาย คสช. มีผู้ประกอบการเรือประมงแหลมสิงห์ก็ไม่ได้กักขังแรงงานกัมพูชาเข้าฝั่งเหมือนเดิมใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ผู้ประกอบการเรือประมงแหลมสิงห์เป็นตัวอย่างในการไม่กักขังแรงงานประมงได้หรือไม่ อย่างไร

2.3 ผลกระทบด้านการเมืองการปกครอง

ผลกระทบมาก : เรื่อง ระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อน

- ภายหลังนโยบาย คสช. ทำไมระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อนกัมพูชาเข้ามาทำงานยังคงดำรงอยู่

- ท่านมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาในระบบนายหน้านำเข้าแรงงานเถื่อนอย่างไร

ผลกระทบน้อย : เรื่อง การจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นมือบทางการเมือง

- หลังนโยบาย คสช. แรงงานกัมพูชาในอ.แหลมสิงห์ ก็คงไม่ได้เข้าร่วมเป็นมือบทางการเมืองใช่หรือไม่ เพราะอะไร

2.4 ผลกระทบด้านสาธารณสุข

ผลกระทบมาก : เรื่อง ราชการเสี่ยงงบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพ

- ภายหลังนโยบาย คสช. ทำไมราชการต้องเสี่ยงงบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพในการเข้ามาของแรงงานกัมพูชายังมากเหมือนเดิม

- ท่านมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาในการที่ราชการต้องเสี่ยงงบประมาณ ด้านการดูแลสุขภาพ อย่างไร

ผลกระทบน้อย : เรื่อง แรงงานมีพฤติกรรมขี้ขี้ไม่ถูกสุขลักษณะ

- ภายหลังนโยบาย คสช. อะไรทำให้แรงงานกัมพูชาที่แหลมสิงห์มีพฤติกรรมในการขี้ขี้ที่ถูกสุขลักษณะ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	อศวิน แก้วพิทักษ์
วัน เดือน ปีเกิด	6 มีนาคม 2533
สถานที่เกิด	อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	15 หมู่ที่ 1 ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2551	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2555	รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต รป.บ. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2558	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รป.ม. (การปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี